

Lubomír STANČEK

K Ň A Z

Ľubomír STANČEK

K Ň A Z

**Vydal
Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka
Spišská Kapitula – Spišské Podhradie
2004**

NIHIL OBSTAT

Spišská Kapitula 12.2 2004
ThDr. Štefan Vitko, PhD.

IMPRIMI POTES

Bratislava 23. 2. 2004
Č. 23/2004
P. ThLic. Stanislav Zonták
provinciálny superior

IMPRIMATUR

Spišská Kapitula 23.2. 2004
Č. 7/2004
Mons. prof. ThDr. František Tondra
sídlný biskup spišský

© P. prof. ThDr. Dr. Ľubomír Stanček, PhD, CM
Jazyková úprava: Mgr. Agnesa Buriková

ISBN 80-89170-03-X
EAN 9788089170036

Predhovor

Pán zastavil sa na brehu,
hľadal ľudí ochotných ísť za ním...

... svoju loďku zanechal som na brehu,
spolu s Tebou nový chcem začať lov...

Pán si vyvolí mladého muža, aby ho povolal do svojej žatvy. Poslanie a povolanie kňaza je veľmi krásne, no zároveň veľmi náročné. Keď pozorujeme kňaza v deň jeho primičnej sv. omši, môžeme vidieť, že žiari šťastím, je naplnený Pánovým pokojom a láskou. Žehná nás, ale zároveň prosí o modlitby, pretože si uvedomuje jej silu a potrebu do ďalších dní kňazského života.

Tomáš Kempenský v knihe O nasledovaní Krista píše:

- „1. Aký vznešený je úrad a aká veľká dôstojnosť kňazov, ktorým je dané to, čo nebolo dožičené ani anjelom!
2. Kňaz, pravda, je len sluha a prostredník Boží.
3. Má pred sebou i za sebou znamenie Pánovho Kríža, aby si ustavične pripomínal Kristovo umučenie.
4. Pred sebou má na omšovom rúchu kríž, aby bedlivo hľadel na Kristove šľapaje a horlivo sa usiloval po nich kráčať.
5. Na chrbte je poznačený krížom, aby akékoľvek protivenstvá, ktorých sa mu od iných dostane, znášal pre Boha pokojne.
6. Pred sebou nosí kríž, aby oplakával vlastné hriechy; za sebou, aby i hriechy spáchané inými oplakával a uvedomoval si, že je ustanovený za prostredníka medzi Bohom a hriešnikom.
7. Keď kňaz slúži svätú omšu, velebí Boha, potešuje anjelov, buduje Cirkev, pomáha živým, poskytuje pokoj mŕtvym a sám sa stáva účastníkom všetkého dobrého.“

Aj autor tejto knihy, P. prof. ThDr. Dr. Ľubomír Stanček, PhD., CM, si na svoj primičný obrázok zvolil citát z Lk 1,46:

„Velebí duša moja Pána...“

Toho roku si pripomína 25 rokov svojho kňazského života. Do ďalších 25 rokov mu prajeme hodne Božích milostí a požehnaní, aby vždy mohol s radostným srdcom povedať: Velebí moja duša Pána.

Mgr. Agnesa Buriková

OBSAH

PREDHOVOR

OBSAH

ZOZNAM SKRATIEK

1. Kto je to katolícky kňaz

- 1.1 Povolanie do kňazského stavu
- 1.2 Vlastnosti a charakter kňaza
- 1.3 Kňaz a poslušnosť
- 1.4 Kňaz ohlasovateľ evanjelia
- 1.5 Kňaz a sviatosti

2. Historický pohľad na kňazstvo

- 2.1 Pôvod kňazstva
- 2.2 Požiadavky na diakonov zo Svätého písma
- 2.3 Kristus sa sám kňazom nenazval
- 2.4 Ježiš pastier
- 2.5 Sviatostné (hierarchické) kňazstvo

3. Haerent animo

- 3.1 Nevyhnutnosť kňazskej svätosti
- 3.2 Podstata svätosti kňaza
- 3.3 Prostriedky na dosiahnutie kňazskej svätosti
- 3.4 Slovo povzbudenia
- 3.5 Niektoré doplnujúce praktiky

4. Humani generis redemptionem

- 4.1 Okolnosti vzniku encykliky
- 4.2 Normy ohlasovania
- 4.3 Kazateľské vzdelanie
- 4.4 Kritériá pre kňazskú službu

5. Ad Catholici Sacerdotii

- 5.1 O vznešenosti a poslaní katolíckeho kňazstva
- 5.2 Čnosti a vzdelanie kňaza
- 5.3 Príprava na kňazstvo

6. Pius XII. – Menti nostrae

- 6.1 Svätosť kňazského života
- 6.2 Svätosť kňazskej služby
- 6.3 Praktické smernice
- 6.4 Nebezpečenstvá dnešných čias

7. Pius XII. Tre discorsi

- 7.1 Prejav z príležitosti svätorečenia Pia X.

- 7.2 O apoštolskom Magistériu
- 7.3 Kňazstvo a pastoračná správa

8. Sacerdotii nostri primordia

- 8.1 Kňazská askéza
- 8.2 Evanjeliové rady
- 8.3 Modlitba a eucharistický kult
- 8.4 Eucharistia
- 8.5 Pastoračná horlivosť

9. Sacerdotalis caelibatus

- 9.1 Námietky proti kňazskému celibátu
- 9.2 Dôvody pre posvätný celibát
 - 9.2.1 Kristologický význam celibátu
 - 9.2.2 Cirkevný význam celibátu
 - 9.2.3 Eschatologický význam celibátu
- 9.3 Celibát v živote Cirkvi
- 9.4 Celibát a ľudské hodnoty
- 9.5 Príprava na kňazstvo
- 9.6 Kňazský život
- 9.7 Bolestné dezercie
- 9.8 Otcovstvo biskupa
- 9.9 Úloha veriacich

10. Ján Pavol II. a katolícke kňazstvo vo svetle knihy Dar a tajomstvo

- 10.1 Povolanie ako tajomstvo
- 10.2 Prvé znaky povolania
- 10.3 Rozhodnutie
- 10.4 Prázdniny seminaristu
- 10.5 Čo ovplyvnilo povolanie Karola Wojtylu – pápeža Jána Pavla II.
- 10.6 Kňaz
- 10.7 Primície
- 10.8 Rím
- 10.9 Farnosť
- 10.10 Čo znamená byť kňazom
- 10.11 Kňaz a Eucharistia
- 10.12 Kňaz a obeta
- 10.13 Povolanie k svätosti
- 10.14 Človek Božieho slova
- 10.15 Bratom v kňazstve

11. Kňazstvo z pohľadu dokumentov II. vatikánskeho koncilu

- 11.1 Kňazstvo v poslaní Cirkvi
- 11.2 Kňazské účinkovanie
- 11.3 Vzťahy kňazov k iným
- 11.4 Rozmiestnenie kňazov a kňazské povolania

- 11.5 Kňazský život
- 11.6 Osobitné duchovné požiadavky kňazského života
- 11.7 Pomôcky pre kňazský život

12. KKC o sviatostnom kňazstve

- 12.1 Kňaz
- 12.2 Kristus pôvodca kňazstva
- 12.3 Kňaz služobník
- 12.4 Dve účasti na kňazstve
- 12.5 Poslanie kňazstva

13. CIC o sviatostnom kňazstve

- 13.1 Slávenie a vysluhovanie vysviacky
- 13.2 Ordinandi
- 13.3 Požiadavky na ordinandov
- 13.4 Veci požadované k vysviacke
- 13.5 Iregularity a iné prekážky
- 13.6 Dokumenty pre prijatie posvätného stavu
- 13.7 Zápis a svedectvo o vykonanej vysviacke

14. Kňazská spiritualita

- 14.1 Kto je kňaz?
- 14.2 Základy kňazskej spirituality
 - 14.2.1 Vyznačením kresťana je život v Duchu
 - 14.2.2 Pramene kňazskej spirituality
- 14.3 Služba a duchovný život
- 14.4 Dnešné východiská kňazskej spirituality
 - 14.4.1 Spiritualita eschatologickej služby
 - 14.4.2 Spiritualita komúnie

15. Kňazské čnosti

- 15.1 Pohľad do budúcnosti
- 15.2 Potreba čnosti pokory
- 15.3 Štedrosť
- 15.4 Dobrota, láskavosť

16. Kňazské povolanie a formácia

- 16.1 Formácia kandidátov kňazstva
- 16.2 Kňazské povolanie
- 16.3 Celibát
- 16.4 Diakonát
- 16.5 Kňazstvo
- 16.6 Vlastnosti kňaza

17. Kňazská formácia

- 17.1 Kňazské povolanie
- 17.2 Prostredie kňazskej formácie
- 17.3 Permanentná kňazská formácia

18. Kňaz človek

- 18.1 Formácia človeka ako rozmer kňazskej formácie
- 18.2 Ľudská formácia kandidátov kňazstva
- 18.3 Ľudský rozmer kňazskej formácie
- 18.4 Príklady kladných ľudských vlastností v živote sv. Jána Vianneyho

19. Kňaz – muž Boží

- 19.1 Pomenovanie Boží muž
- 19.2 Boží muž Mojžiš
- 19.3 Samuel
- 19.4 Muž Boží Eliáš
- 19.5 Elizeus

20. Kňaz ako pastier

- 20.1 Pastoračný rozmer kňaz
- 20.2 Prorocké poslanie kňaza
- 20.3 Psychologické požiadavky na kňaza – pastiera
- 20.4 Kňaz a Eucharistia v pastoračnej službe

21. Kňaz – učiteľ

- 21.1 Lexikografické hľadisko
- 21.2 Vedomie učeníkov o Ježišovom učiteľskom poslaní
- 21.3 Matúšovo evanjelium
- 21.4 Markovo evanjelium
- 21.5 Lukášovo evanjelium
- 21.6 Ježišovo učiteľské pôsobenie
 - 21.6.1 Ježiš poučuje učeníkov
 - 21.6.2 Ježiš učí ako ten, ktorý má moc
 - 21.6.3 Ježiš zdôraznil dôležitosť malých prikázaní
 - 21.6.4 Ježiš vyzýva k nasledovaniu
 - 21.6.5 Ježiš je učiteľom pravdy
- 21.7 Ježišovo vedomie učiteľského poslania
- 21.8 Vyslanie apoštolov

22. Kňazská služba

- 22.1 Služobník Boha
- 22.2 Kňaz – služobník Boha
- 22.3 Kňaz – prostredník Božieho života

23. Kňaz a obeta

- 23.1 Obeta a kňaz v Starom zákone
- 23.2 Novozákonná obeta

24. Kňazská modlitba

- 24.1 Čo je modlitba
- 24.2 Kňazská modlitba
- 24.3 Liturgia hodín

5. Kňaz a Eucharistia

25.1 Kňaz a Eucharistia

26. Kňazské sľuby

26.1 Sľub

26.2 Sľub poslušnosti

26.3 Sľub čistoty

27. Povinnosti kňaza

27.1 Povinnosti klerikov

27.2 Zákazy

27.3 Povinnosti kňazov

27.4 Prostriedky k zachovaniu nádeje v kňazskom živote

27.5 Pravidelné prostriedky

28. Kňaz a farnosť

28.1 Definícia pojmu farnosti

28.2 Práva a povinnosti farára

28.3 Nové projekty farnosti

28.4 Radosti a bolesti vo farnosti

28.5 Služby vo farnosti

29. Voľný čas kňaza

29.1 Čas u kňaza

29.2 Deň u kňaza

29.3 Súkromie kňaza

30. Kňazský charakter

30.1 Povaha pokory

30.2 Účinky pokory v srdci kňaza

30.3 Duchovný život kňaza

30.4 Duch sústredenosti

30.5 Zdržanlivosť

30.6 Kňaz, muž modlitby

30.7 Prostota, jednoduchosť

30.8 Dobroprajnosť, žičlivosť

30.9 Milosrdenstvo

30.10 Veľkodušnosť

30.11 Láska

31. Hierarchia

31.1 Štruktúra Cirkvi

31.2 Jednotlivé stupne hierarchie

31.3 Farnosti a kňazi

32. Mariánsky kňaz

32.1 Žena, hľa, tvoj syn

32.2 V Máriinej škole

- 32.3 Pravá úcta k Matke Božej
- 32.4 Mária - vzor kresťanského života
- 32.5 Slúžiť v Márii
- 32.6 Mariánske kňazské hnutie

33. Integrita kňazstva

- 33.1 Obálka pod tanierom
- 33.2 Všímvosť
- 33.3 Cordis bonitas
- 33.4 Samota verzus opustenosť
- 33.5 Priateľ kňaz

34. Budúcnosť sviatosti kňazstva

- 34.1 Sviatosť kňazstva
- 34.2 Kňaz a potreby dnešného sveta

35. Očakávania od kňaza

- 35.1 Svet potrebuje kňazov
- 35.2 Kto je kňaz?
- 35.3 Očakávania vypovedané Magistériom
- 35.4 Už od začiatku byť svätým kňazom
- 35.5 Čo dnes ľudia očakávajú od kňaza
- 35.6 Odpoveď na očakávania
- 35.7 Kňaz a veriaci
- 35.8 Modlitba za kňazov
- 35.9 Modlitba kňaza

36. Kňaz a smrť

- 36.1 Pohľad na smrť
- 36.2 Kresťanský pohľad na smrť
- 36.3 Kňaz – druhý Šimon pri nesení ľudského kríža
- 36.4 Kňaz – služobník milosti
- 36.5 Sv. Jozef a Mária – mocní orodovníci zomierajúcich

BIBLIOGRAFIA

Zoznam skratiek

Skratky dokumentov Druhého vatikánskeho koncilu

- LG Vieroučná konštitúcia *Lumen gentium* o Cirkvi
DV Vieroučná konštitúcia *Dei Verbum* o Božom zjavení
PC Dekrét *Perfectae caritatis* o primeranej výchove rehoľného života
CHD Dekrét *Christus Dominus* o pastorálnej službe biskupov v Cirkvi
PO Dekrét *Presbyterorum ordinis* o kňazskom účinkovaní a živote
OT Dekrét *Optatam totius* o kňazskej výchove

Encykliky a apoštolské listy

- RN Encyklika Leva XIII. *Rerum novarum*
NMI Apoštolský list Jána Pavla II. *Novo millennio ineunte*
EdE Encyklika Jána Pavla II. *Ecclesia de Eucharistie*

FC Exhortácia Jána Pavla II. *Familiaris consortio* o rodine
OETaK List Jána Pavla *O eucharistickom tajomstve a kulte*
PDV Exhortácia Jána Pavla II. *Pastores dabo vobis*, o kňazskej výchove
RH Encyklika Jána Pavla II. *Redemptor hominis*

Skratky a iné:

- AAS Acta Apostolicae Sedis
a pod. a podobne
atď. a tak ďalej
č. číslo
čl. článok
DVK Druhý vatikánsky koncil
Ef List Efezanom
FIVET fertilization in vitro and embryo transfer – oplodnenie
v skúmavke a následný prenos embrya
Flp List Filipanom
Gal List Galat'anom
Gn Kniha Genezis
Hebr List Hebrejom
hebr. Hebrejský, hebrejsky

IGMR	Institutio Generalis Missalis Romani - Všeob. smernice rímskeho misála
Iz	Kniha proroka Izaiáša
Jer	Kniha proroka Jeremiáša
kán.	kánon
KBD	Katolícke biblické dielo
KKC	Katechizmus Katolíckej cirkvi
KKP	Kódex kánonického práva
kol.	kolektív
Kol	List Kolosanom
1 Kor	Prvý list Korint'anom
2 Kor	Druhý list Korint'anom
lat.	latinský, latinsky
OETaK	O eucharistickom tajomstve a kulte – List Jána Pavla II.
OSN	Organizácia spojených národov
porov.	porovnaj
1 Pt	Prvý list Petrov
1 Jn	Prvý list Jánov
Rim	List Rimanom
Jn	Evanjelium podľa Jána
Lk	Evanjelium podľa Lukáša
Mt	Evanjelium podľa Matúša
Mk	Evanjelium podľa Marka
Mlch	Kniha proroka Malachiáša
Nár	Kniha Náreky
napr.	napríklad
NZ	Nový zákon
resp.	respektíve
roč.	ročník
s.	strana
Sir	Kniha Sirachovho syna
SJ	Spoločnosť Ježišova
SKC	Sociálny kódex Cirkvi
Sk	Skutky apoštolov
SP	Sväté písmo
stor.	storočie
SSV	Spolok svätého Vojtecha
SÚCM	Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda v Ríme
sv.	svätý
SZ	Starý zákon
1 Tim	Prvý list Timotejovi

2 Tim	Druhý list Timotejovi
Tít	List Títovi
t. j.	to jest
tzv.	takzvané
Zvon	vydavateľstvo Zvon
vyd.	vydavateľstvo
Zjv	Kniha zjavenie sv. Jána apoštola (Apokalypsa - Apk)

1. Kto je to katolícky kňaz

Úvod¹

Tak ako človek potrebuje k naplneniu svojich túžob a k dokonalej láske Boha, aj Boh, aby prejavil svoju lásku, potrebuje človeka. Každý človek prejavuje svoje pocity závislosti na Bohu individuálnym spôsobom, lebo duchovné schopnosti každého z nás sa nedajú porovnať.

Boh sa tiež ukazuje každému človeku jemu dostupnými znakmi, ale v jednom prípade Boh nerobí rozdiel: posiela všetkým kňazov. Cez nich Boh najčastejšie hovorí k svojim stvoreniam obdarených rozumom a slobodnou vôľou.

Kňaz ako sprostredkovateľ Božích slov si musí uvedomovať, že to už nie on, ale Boh hovorí cez neho, a preto musí prispôbiť aj svoj život takémuto poslaniu. V tejto práci chcem poukázať na niektoré úlohy, ktoré kňaz vo svojej činnosti vykonáva, a na niektoré vlastnosti, bez ktorých sa kňaz v dnešnom svete nemôže zaobísť.

1.1 Povolanie do kňazského stavu

Na úvod otázka: Kto je katolícky kňaz? Kardinál Joseph Ratzinger píše: „Katolícky kňaz na zvláštny príkaz Ježiša Krista patrí do kategórie apoštolov. Nie je iba všeobecnou cirkevno-historickou postavou kňaza. Osobitný rozmer tohto stavu, ak ho tak môžeme nazvať, pochádza z obrazu apoštola, ako ho vytvoril Kristus. Jemu dal Kristus úlohu ohlasovať jeho slovo, jeho samého, jeho prisľúbenia, ktoré nám dal.“² Ježiš si každého kňaza volí za svojho apoštola. Každému z nich hovorí: „Pod' za mnou“ (Mt 9,9). Tieto slová ale nie sú adresované všetkým ľuďom, lebo Ježiš pri Poslednej večeri apoštolom povedal: „Nie vy ste si vyvolili mňa, ale ja som si vyvolil vás, aby ste šli a prinášali ovocie a aby vaše ovocie zostalo“ (Jn 15,16). Byť kňazom je obrovský dar od Boha. Slová, ktoré Ježiš adresoval apoštolom, neplatia len pre nich, ale pre každé duchovné, a zvlášť kňazské povolanie. Pán Boh si nevolá všetkých povolaných rovnakým spôsobom. Povolanie je prispôbené každému

¹ Porov.: RICHARD, Č.: Seminárna práca. Spišská Kapitula : 2003.

² RATZINGER, J.: *Boh a svet*. Trnava : SSV, 2002, s. 349.

jednotlivcovi podľa jeho povahy, temperamentu, okolností jeho života, podľa stupňa vyspelosti jeho viery, podľa väčšej či menšej veľkodušnosti. Lenže toto Božie volanie je vždy také jasné, že ho môže povolať, hoci s námahou, v sebe objaviť a pocítiť. Pán aj napriek tomu necháva každému povolanému úplnú slobodnú vôľu odovzdať sa povolaniu alebo ho v sebe potlačiť.³ Pán Boh nikdy nič nerobí šablónovito; ani pri stvorení, ani pri pôsobení v ľudských dušiach a srdciach. Vidíme, ako Pán volá svojich apoštolov, ako pre každého z nich vybral spôsob, aký bol pre neho najvhodnejší. Tak ako je história každého apoštola jedinečná, rovnako aj história každého kňazského povolania je neopakovateľná. Niektoré povolania sa rodia už v skorých rokoch v prostredí vzornej kresťanskej rodiny. Iné sa rodia pod vplyvom horlivého farára alebo kaplána. Za iné sa treba poďakovať vrúcny a horlivým modlitbám a obetiam niektorých zbožných duší.⁴

Namieste je aktuálna otázka: Ak si Boh vyberá, prečo sú aj „zlí“ kňazi?

Kardinál Ratzinger odpovedá: „Iste sa môže stať, že sa preklázu aj takí, čo nemajú skutočné povolanie. Môžu byť však aj „zradené povolania“, čiže povolania, ktoré nie sú prežívané úprimne. Je taká zvláštnosť, že Boh sa zveril krehkým nádobám. Vydal sa do takých rúk, ktoré ho opätovne zrádzajú. A ponechal nám možnosť padať a upadať, takže práve prostredníctvom nehodných nástrojov musí stále udržiavať svoju Cirkev. Na jednej strane je to útecha, že Boh je silnejší ako ľudské hriechy, ale na druhej strane je to výzva všetkým, čo sa dali na povolanie a čo si myslia, že prijali povolanie, aby ho naozaj nechali dozrieť v spoločenstve s Kristom.“⁵

Prijať Kristove volanie znamená dať sa do jeho služieb a neochvejne za neho bojovať vo všetkých ťažkostiach, ale aj v radoostiach každodenného života.

1.2 Vlastnosti a charakter kňaza

Aké by mal mať každý kňaz vlastnosti, aby dôstojne a s vďakou naplňoval svoje povolanie?

Predovšetkým každý „dobrý“ kňaz musí mať správny charakter. Základné znaky pravého charakteru sú: dôslednosť, vytrvalosť, rozhodnosť a vernosť, čo v konkrétnom živote vyžaduje, aby sa zriekol

³ Porov.: GUSIČ, J.: *Kristova výzva veľkodušným*. Bratislava : LÚČ, 1994, s. 48.

⁴ Porov.: GUSIČ, *Kristova výzva veľkodušným*. 1994, s. 56 – 57.

⁵ RATZINGER, *Boh a svet*. 2002, s. 349 – 350.

sebeckých motívov pri práci, aby bojoval proti sebeckým pohnútkam. Inými slovami – aby bojoval proti akejkol'vek forme vlastného egoizmu.⁶ Prečo dôslednosť? Dôsledný človek nemení ľahko svoj pohľad na svet, ani svoje náboženské presvedčenie, ani morálne zásady, ktoré získal v kresťanskom prostredí a na ktorých budoval svoj vzťah k Bohu, k blížnemu a k sebe samému. Pre neho neexistuje akási príležitostná morálka, ktorá sa rovná tomu, čo je v tej chvíli najlepšie a čo ho neodlišuje od okolia, hoci by sa to protivilo Božiemu alebo cirkevnému zákonu. Do človeka so silným charakterom môžu biť hromy, môže sa pod jeho nohami triasť zem alebo sa proti nemu postaviť celé vojsko, nebude ustupovať, ani nezanechá zásady, za ktoré bojuje a ktorými si riadi život. Pred očami má cieľ, ktorý chce dosiahnuť.

Charakterný človek je veľmi rozhodný. Keď si niečo dobre premyslí, ani najmenej neváha to uskutočniť. Takýto človek ide potom aj vo vernosti svojim zásadám a svojmu ideálu tak ďaleko, že je pripravený obetovať aj svoj život, než by ich mal zradiť. Toto nám potvrdzujú kresťanskí mučeníci. Aby mohli ostať verní až do konca, pomáhal im Pán tak, že na ich vernosť odpovedal svojou milosťou, ktorá ich posilňovala v najťažších chvíľach ich života.⁷

Ježiš Kristus nepovoláva do kňazského stavu preto, aby bol niekto herec, ktorý bude hrať jeho úlohu, či už pri oltári, alebo pri ohlasovaní radostnej zvesti. Kňaz sa musí usilovať o to, aby v ňom veriaci i neveriaci objavili Kristov obraz. To znamená, že bude kňazom celých 24 hodín denne.

Aby nejaký kňaz bol naozaj pevným charakterom, potrebuje okrem božských čností viery, nádeje a lásky mať aj kardinálne čnosti: rozvážnosť, opatrnosť, zmužilosť, spravodlivosť a miernosť.⁸

Ak má kňaz správny charakter, už svojím zjavom vlieva do sŕdc veriacich úctu a dôveru, usiluje sa byť vždy a všade Kristovým služobníkom a zástupcom.

Kňazova božská čnosť viery

Predovšetkým treba vedieť, čo znamená pojem „veriť“. My ľudia sme ohraničené bytosti, a preto je aj naše poznanie ohraničené len na to, čo sme získali svojou bezprostrednou skúsenosťou alebo zážitkom. Všetko ostatné sa zakladá na viere. Veríme, že tento muž a žena sú našimi rodičmi, a to na základe ich svedectva. V škole sme sa učili čítať,

⁶ Porov.: GUSIČ, *Kristova výzva veľkodušným*. 1994, s. 76.

⁷ Porov.: GUSIČ, *Kristova výzva veľkodušným*. 1994, s. 77 – 79.

⁸ Porov.: GUSIČ, *Kristova výzva veľkodušným*. 1994, s. 80.

písať, počítať, veriac svojmu učiteľovi.⁹ Nevedome veríme aj šoférovi v autobuse, že nás šťastne dovezie tam, kde sa chceme dostať.

S vierou v Boha je to celkom iné. Boh nie je ohraničený vo svojom poznaní. On nemôže nikoho zviest' na nesprávnu cestu. Preto kresťanský veriť znamená pevne považovať za pravdu to, čo nám Boh zjavil. Táto viera v Božie slovo je úkonom nášho rozumu, ktorým poznávame Bohom zjavenú pravdu. Potom je to úkon vôle, ktorou súhlasíme s touto pravdou, a napokon je to dielo Božej milosti, ktorá nás osvecuje, aby sme poznali túto pravdu, a aby sme k nej aj priľnuli.¹⁰

Naša viera v Boha musí byť úplná. To znamená, že musíme prijať všetky pravdy, ktoré nám Boh zjavuje bez akéhokoľvek domýšľania. Druhým znakom musí byť naša stálosť, teda nikdy sa nedáme odvrátiť od svojej viery. Ďalej musí byť silná, aby sme nikdy nepripustili pochybnosti v jednotlivé pravdy viery.

Kňazova čnosť nádeje

Hlavným predmetom nádeje musí byť sám Boh, lebo máme nádej, že sa raz v nebi s ním stretne. Čnosť nádeje potrebujeme všetci ku spaseniu, a preto sme povinní vzbudzovať si akt nádeje, hlavne v čase skúšky. U kňaza je nevyhnutné, aby táto nádej bola úplná, aby ani chvíľu nepochyboval o Božej добрote a pomoci; vytrvalá, aby neustával v modlitbe, ak ho Boh hneď nevyslyší; činorodá, aby ho pobádala ku konaniu v presvedčení, že ho bude sprevádzať v jeho práci sám Boh, a napokon pokorná, aby sa nespoliehal na svoje zásluhy, ale na Božiu milosť, milosrdenstvo a dobrotu.¹¹

Čnosť lásky u kňaza

Láska predpokladá poznanie. Čím viac niekoho poznáme, tým viac zistíme, že je hodný našej lásky. Pán Ježiš očakáva viac lásky od tých, ktorým viac dal. Spomeňme si, ako sa Ježiš trikrát pýta Šimona Petra: „Šimon, syn Jánov, miluješ ma viac ako títo“ (Jn 21,15)? Túto otázku podáva Ježiš každému kandidátovi na kňazstvo: „Miluješ ma viac ako ostatní kresťania?“ Tu musí kňaz bez pochybovania odpovedať: „Pane, ty vieš všetko, ty vieš, že ťa mám rád“ (Jn 21,17)! Ale toto nestačí povedať len raz. Túto vetu, toto potvrdenie Bohu sa musí opakovať každý deň a musí obsahovať v sebe stále väčší plameň lásky. Táto láska potom robí z kňaza pravého Kristovho apoštola.¹²

⁹ Porov.: GUSIČ, *Kristova výzva veľkodušným*. 1994, s. 86.

¹⁰ Porov.: GUSIČ, *Kristova výzva veľkodušným*. 1994, s. 87.

¹¹ Porov.: GUSIČ, *Kristova výzva veľkodušným*. 1994, s. 91 – 92.

¹² Porov.: GUSIČ, *Kristova výzva veľkodušným*. 1994, s. 99.

Kňaz má čnosť rozvážnosti

Táto čnosť chráni kňaza pred nepremyslenými krokmi, pred unáhlenými rozhodnutiami. Pri styku s ľuďmi, zvlášť so ženským pokolením, ho chráni pred mnohými nebezpečenstvami, ktoré by mohli škodiť jeho dobrému menu a kňazskej dôstojnosti. Rozvážnosť kňazovi pomáha uvážiť čas i okolnosti, kedy môže nejaké rozhodnutie viesť do života. Pomáha predvídať aj ťažkosti a prekážky, s ktorými sa stretá a ukazuje tak spôsob, ako ich prekonať. Rozvážny kňaz nikdy nedáva rady len tak, ale si ich premyslí a v modlitbe prosí o ich osvietenie.

Kňaz a spravodlivosť

Všetok poriadok vo svete závisí práve od spravodlivosti. Kňazovi sa v živote ponúka veľa príležitostí ujať sa nespravodlivo postihnutých, bohatých povzbudiť na veľkorysosť voči chudobnejším, pre každého si nájsť povzbudzujúce a hrejúce slová, a popri tomto má stále pred očami, že spravodlivosť bez lásky je najväčšou nespravodlivosťou. Preto sa kňaz už počas svojej formácie učí spravodlivosti, aby ju potom od prvých kňazských dní preukazoval veriacim, ktorí sú veľmi citliví na krivdu. Ak kňaz zlyhá v spravodlivosti, potom už ťažko získava dôveru späť.

Miernosť v kňazskom živote

Každý človek nosí v sebe zmyselné túžby a vášne, ktoré sa musí učiť premáhať. O to zvlášť kňaz, na ktorého sa mnoho ľudí pozerá ako na svoj vzor, a to nielen v duchovnej sfére. Kňazova miernosť v pití a jedení, v pozeraní televízora, ale aj v prehnaných návštevách rodín vo farnosti a v iných životných situáciách. Lenže každý kňaz vie, že miernosť sa nezískava za jeden deň, ani jeden mesiac, vie, že je to otázka dlhého premáhania, dlhých bojov a mnohých nevýhod a sklamaní. Ale taktiež každý vie, že ak sa naučí pravej a hlavne nefalšovanej miernosti, bude môcť presvedčivo o nej hovoriť v homíliách, pri svätých spovediach, aj deťom na náboženstve.

Kňazova zmužilosť

Je to cnosť, ktorá dáva kňazovi silu, aby vytrvalo premáhal všetky prekážky, ktoré mu prídu do cesty pri uskutočňovaní jeho poslania.¹³ Pomáha mu aj pri prekonávaní svojich neúspechov pri apoštolskej práci. Na jej základe si prehodnocuje okolnosti, či neboli náhodou nevhodné, alebo či neprecenil svoje schopnosti a možnosti.

¹³ Porov.: GUSIČ, *Kristova výzva veľkodušným*. 1994, s. 111.

1.3 Kňaz a poslušnosť

Kňazi, starostliví spolupracovníci biskupského stavu a jeho pomoc a nástroj, povolání slúžiť Božiemu ľudu, tvoria so svojím biskupom jediné presbytérium, ktoré sa venuje rozličným úlohám. V jednotlivých miestnych spoločenstvách veriacich sprítomňujú určitým spôsobom biskupa. Kňazi môžu vykonávať svoje poslanie iba v závislosti od biskupa. Sľub poslušnosti, ktorý skladajú biskupovi pri vysviacke, a biskupov pokoja na konci liturgie znamenajú, že biskup ich pokladá za svojich spolupracovníkov, za svojich synov, svojich bratov a svojich priateľov a že oni sú mu zasa zaviazaní láskou a poslušnosťou (*porov. KKC 1567*).

To ale neznamená, že kňazi sú akoby figúrky na šachovnici, ktorými možno posúvať, ako to chce hráč. Sú ľuďmi so svojou povahou a so svojím temperamentom, silnejšej alebo slabšej konštrukcie, ľudia, ktorí majú slobodnú vôľu a na to berie ohľad aj biskup. Poslušnosť biskupovi je pre kňaza najťažšia, keď ide o zmenu miesta pôsobenia. Tu sa najlepšie ukáže, na akej duchovnej úrovni je kňaz a či viac hľadá pri svojom poslaní Boha ako seba.

1.4 Kňaz ohlasovateľ evanjelia

„Chodte teda, a učte všetky národy“ (*Mt 28,19*)! Tieto slová Ježiš neadresuje len apoštolom, ale každému jednému kňazovi zvlášť. Kňaz má ľuďom predovšetkým ohlasovať evanjelium. Ľudia majú najskôr počuť Božie slovo, aby potom podľa neho poznali, čo majú veriť.

Kňaz neohlasuje Krista len tým, čo ho ešte nepoznajú, ale musí ho ohlasovať aj tým, ktorí ho už poznajú. Toto ohlasovanie veriacim môžeme prirovnať k ošetrovaniu mladého, iba teraz zasadeného stromčeka, ktorý potrebuje zalievanie a slnečné svetlo, aby sa mohol rozvíjať a rásť, kým nedorastie k úplnej zrelosti.¹⁴ Evanjelizáciu musí kňaz začať už od detí v škole pri náboženstve. Lebo ak človek neuverí v mladom veku, ťažko ho je priviesť na správnu cestu potom, keď už bude mať svoje ideály a svoje ciele.

¹⁴ Porov.: GUSIČ, *Kristova výzva veľkodušným*. 1994, s. 20.

1.5 Kňaz a sviatosti

Kňaz vysluhovateľ krstu

Po ohlásení radostnej zvesti nasleduje krst, čiže prijatie do Cirkvi.

„Krstite ich v mene Otca i Syna i Ducha Svätého“ (Mt 28,19). Prijatie sviatosti krstu nie je len obyčajný vonkajší znak. Krst sa vtláča do života pokrsteného tak hlboko, že ho už nikto nikdy nemôže vymazať, lebo sám Boh vtlačil nezmazateľný znak a učinil pokrsteného tajomným údom Kristovho mystického tela.

Toto “poradie” – najskôr ohlasovanie radostnej zvesti a potom udeľovanie prvej sviatosti krstu – sa plne prejavuje v misijných krajoch. Až po dlhšom poučovaní vo viere prijímajú katechumeni krst.

Zmierovateľ s Bohom

Vo sviatosti krstu Pán Boh odpúšťa dedičný hriech a všetky iné hriechy, ktoré človek spáchal, ak je krstený v staršom veku. Ale aj po krste ostávajú v nás všetky naše vášne a zlé náklonnosti. Ľahko sa potkneme na našej životnej ceste. Ježiš však dobre pozná našu slabosť a nestálosť, a preto nám okrem svätej spovede zanechal aj sviatosť zmierenia. Apoštolom udelil moc odpúšťať hriechy slovami: „Komu odpustíte hriechy, budú mu odpustené, komu ich zadržíte, budú zadržané“ (Jn 20,22). Apoštoli odovzdali túto moc svojim nástupcom a takto sa moc odpúšťať hriechy dostala až do rúk dnešných kňazov a oni touto mocou pomáhajú veriacim. Čo znamená spoveď v živote jednotlivého kresťana, sa dá ťažko vysloviť. V duši kajúcnika sa odohráva nevýslovný zázrak Božej milosti. Kajúci hriešnik tu padá do objatia Nebeského Otca a ten ho oblieka do rúcha milosti, ktorá ho znova robí dedičom nebeského kráľovstva. Boh odpúšťa a zabúda. Je to to najväčšie, čo nám mohol dať, lebo keby Boh nezabúdala na naše previnenia, asi ťažko by sme si vedeli predstaviť jeho odpustenie. Ale on zabúda. Toto sa musíme naučiť aj my. Cez kňaza sa deje tento obrovský zázrak Božej milosti. Častá svätá spoveď je zvlášť potrebná u mladých ľudí, ktorí sú v rokoch dospievania. Vtedy potrebujú zvláštnu Božiu milosť a radu spovedníka, aby ľahšie prekonali nebezpečenstvá, ktoré im prekážajú v ich duchovnom raste. Tu má kňaz veľkú zodpovednosť, lebo veľa ľudí prichádza za ním a prosí o radu. Kňaz musí spolupracovať s Bohom prostredníctvom modlitby. Bez nej sa aj kňaz bude vo svojom živote veľmi trápiť.

Kňaz vysluhovateľ Eucharistie

Kňaz pri oltári si musí byť stále vedomý, že v tej chvíli sa stáva druhým Kristom. Ved' Kristus v tej chvíli používa jeho osobu, aby sprítomnil svoju obetu na kríži tajomným spôsobom. Kňaz totiž vo svätej omši pri premenení nehovorí: „Vezmite a jedzte, toto je Kristovo telo! Vezmite a pite, toto je Kristova krv.“ Nie. On hovorí tak isto, ako hovoril sám Ježiš pri Poslednej večeri: „Vezmite a jedzte. Toto je moje telo, ktoré sa obetuje za vás! Toto je kalich mojej krvi, ktorá sa vylieva za vás i za všetkých na odpustenie hriechov! Toto robte na moju pamiatku!“ A pri týchto kňazových slovách sa stáva to isté, čo sa stalo pri Poslednej večeri, keď ich vyslovil sám Ježiš: Chlieb sa stáva Kristovým telom a víno Kristovou krvou. A to je práve to telo, ktoré je obetované na kríži, a tá krv, ktorá je prelievaná na Kalvárii.

Kňaz má poslanie kazateľa a ohlasovateľa Kristovej radostnej zvesti. Veľké postavenie má kňaz, keď pri svätom krste preporodzuje ľudí k životu milosti a začleňuje ich do tajomného Kristovho tela. Veľkú moc má, keď v Božom mene odpúšťa hriechy. Ale najväčšie poslanie má vtedy, keď obetuje eucharistickú obetu. Tu sa stáva najbližší – a mohli by sme bez prehánania povedať – najpodobnejší Kristovi, pretože v tej chvíli sa v ňom zosobňuje sám Kristus.

Záver

Kňaz je v skutočnosti len človek. Aj keď koná kňazskú službu, ostáva len slabým človekom. V rovnakom čase Ježiš Kristus ho zdvíha tak vysoko, že sa v ňom zosobňuje a skrze neho dáva ostatným veriacim svoje milosti.

Príslovie hovorí: „Slová povzbudzujú, ale príklady priťahujú.“ Bolo, a aj dnes je mnoho kazateľov, ktorých slová nepreniknú do srdc poslucháčov, ak nie sú zároveň aj odrazom ich života.

2. Historický pohľad na kňazstvo

Úvod¹⁵

2.1 Pôvod kňazstva

Jedným zo základných posaní kňaza je prinášať a sprítomňovať Ježišovu obeť kríža nekrvavým spôsobom.

Pôvod novozákonného, novodobého kňazstva nájdeme v Starom zákone už na prvých stránkach Písma, keď čítame o prvých obetách Bohu. Obeť Bohu už prinášali synovia Adama a Evy (Kain a Ábel) (porov. Gn 4,5). V Biblii je zaznamenaná obeť Noeho, ktorý ju priniesol s rodinou Bohu ako poďakovanie po potope na hore Ararat (porov. Gn 8,20). Potom nasledovali napríklad obeť Abraháma a záhadného salemského kráľa a kňaza pravého Boha Melchizedecha (porov. Gn 14,18), ktorý prvýkrát obetoval chlieb a víno a ďalšie iné obeť.

V tých časoch bol kráľ alebo faraón zároveň aj najvyšším kňazom, niekde aj Bohom. Prvým veľkňazom Boha Izraela bol z Pánovej vôle určený Mojžišov brat Áron. Potom túto hodnosť dedili synovia u jeho rodu – celý rod Léviho bol určený na Pánovu službu. Celý rad pokolení veľkňazov a kňazov smeruje zo starozákonných dejín k jednému veľkňazovi ako stredobodu obety vôbec – k Ježišovi Kristovi.

Druhý vatikánsky koncil pojednáva o kňazskom poslaní: Kristus, ktorého Otec posvätil a poslal na svet prostredníctvom svojich apoštolov urobil účastnými svojho posvätenia a poslania ich nástupcov, t. j. biskupov, ktorí potom právoplatne zverili vykonávanie svojej služby v rozličných stupňoch svojim pomocníkom v službe. A tak Bohom ustanovenú službu konajú v rôznych stavoch tí, čo sa od pradávna nazývajú biskupmi, kňazmi a diakonmi. Z prvej Cirkvi sa zachovali niektoré označenia spolupracovníkov apoštolov, aj keď už neznamenia dnes to isté. Napr. kňaz – presbyter pochádza z gréckeho slova „presbyteroi“, čo znamená „starší“. Tieto služby sú známe z Jánových a Pavlových cirkví. V Didaché, napísanom okolo roku 100, sa hovorí o miestnych nositeľoch úradu – biskupoch a diakonoch, ktorí boli vyvolení cirkevnou obcou. V liste Klimenta Rímskeho Korint'anom

¹⁵ Porov.: LIKAVČAN, R.: Seminárna práca. Spišská Kapitula : 2003.

z konca 1. storočia sa píše o kolégiu presbyterov, ktorí majú úlohu „episkopie“ – dozoru, nad ktorými má najvyšší dozor apoštol vo Filipách. V biskupoch pôsobí Kristus. Biskup teda negarantuje len jednotu, ale aj tradíciu a kontinuitu s prvotnou cirkvou.¹⁶ Je tu jasne vyjadrená trojstupňovitosť cirkevného úradu: episkopát, presbyterát a diakonát. Tieto stupne sú vyjadrené i v listoch Ignáca z Antiochie.

2.2 Požiadavky na diakonov zo Svätého písma

Ustanovenie diakonov: „V tých dňoch, keď počet učeníkov rástol, Helenisti začali šomrať na Hebrejov, že pri každodennom obsluhovaní zanedbávajú ich vdovy. Preto Dvanásti zvolali zhromaždenie učeníkov a povedali: „Nie je správne, aby sme my zanedbávali Božie slovo a obsluhovali pri stoloch. Preto si, bratia, vyhliadnite spomedzi seba sedem osvedčených mužov, plných Ducha a múdrosti, a na túto úlohu ustanovíme ich. My sa budeme celkom venovať modlitbe a službe slova. Táto reč sa páčila celému zhromaždeniu a vyvolili si Štefana, muža plného viery a Ducha Svätého, ďalej Filipa, Prochora, Nikanora, Timona, Parmenáša a Mikuláša, prozelytu z Antiochie. Postavili ich pred apoštolov a oni sa modlili a vložili na nich ruky“ (Sk 6,1-7).

2.3 Kristus sa sám kňazom nenazval

Kristus sa sám kňazom alebo veľkňazom nenazval. V Novom zákone bol však týmto názvom označený. V Liste Hebrejom čítame: „Keďže teda máme vznešeného veľkňaza, ktorý prenikol nebesia, Ježiša, Božieho Syna, držíme sa svojho vyznania“ (Hebr 4,14). Na inom mieste čítame: „Ved' bolo aj vhodné, aby sme mali takého veľkňaza: svätého, nevinného, nepoškvrneného, oddeleného od hriešnikov, povýšeného nad nebesia, ktorý nepotrebuje ako veľkňazi deň čo deň prinášať obety najprv za svoje hriechy a potom za hriechy ľudu“ (Hebr 7,26). O niekoľko veršov ďalej čítame: „Teraz však dostal o toľko vznešenejšiu službu...“ (Hebr 8,6). Ak teda novozákonné zvestovanie hovorí o Kristovi ako o kňazovi, tak vychádzalo zo skutočnosti, ktorá je známa v tradičnej teológii, keď hovorí o Kristovi ako o nositeľovi prorockého, pastierskeho a kňazského úradu či poslania. Áno, Kristus bol prorokom – zvestovateľom božského posolstva. Sám sa tak označuje, keď prehlasuje, že sa na ňom splnilo Izaiášovo proroctvo: „Duch Pána, Jahveho, je na mne, pretože ma Pán

¹⁶ GERČAK, F.: *Poznaj a ver*. Bardejov : 2000, s. 62 – 63.

pomazal, poslal ma hlásať radosť ubitým, obviazať zlomených srdcom, zajatcom ohlásiť slobodu a spútaným oslobodenie (*Iz 61,1*). V Evanjeliu podľa sv. Marka sa píše: „I žasli nad jeho učením, lebo ich učil ako ten, čo má moc, a nie ako zákonníci“ (*Mk 1,22*). Kristus nehovoril len slová, ale jeho život služby a obetovania sa stávajú posolstvom. Jeho obsahom je Otcova láska ku všetkým ľuďom a približovanie jeho kráľovstva, ku ktorému sa už musí každý sám otvoriť svojím vnútorným obrátením a vierou. Pre Nový zákon je odovzdávanie tohto posolstva najzávažnejšou povinnosťou. Pritom je nutné si uvedomiť, že nejde o slovo ľudské, ktoré novozákonná cirkev sprostredkuje, ale o slovo Božie: „Preto aj my neprestajne vzdávame vďaka Bohu za to, že keď ste od nás prijali Božie slovo, ktoré sme hlásali, neprijali ste ho ako ľudské slovo, ale - aké naozaj je - ako slovo Božie; a ono pôsobí vo vás veriacich“ (*1 Sol 2,13*). Nie je len obyčajnou informáciou, ale Božou silou a slovom života, ktoré spôsobuje uzmiernenie a milosť.

2.4 Ježiš pastier

Druhý titul nám dovoľuje ešte hlbšie preniknúť do Ježišovej osobnosti. Pastier – Dobrý pastier tak sa nazýva sám náš Pán. Pre nás, ľudí dvadsiateho prvého storočia, je pastier a jeho ovečky niečím romantickým. Väčšina mestských ľudí vidí pastiera so stádom oviec ako nejaké rozprávkové zjavenie. Lenže Ježišovým poslucháčom bol obraz pastiera celkom bežný. Oni dobre vedeli, že pásť v hornatom kraji nie je nič ľahkého, vedeli, že dobrý pastier musí byť ostrážitý, obetavý, rozhodný. Vedeli, že dobrý pastier nasadí i vlastný život za svoje ovce a že nie je ako nádenník, ktorý v nebezpečí od oviec utečie. Vedeli, že Pán hovorí pravdu, keď povedal: „... svoj život dám za svoje ovce“ (*Jn 10,15*). Jeho obeť na kríži je pre spásu ľudstva. Zreteľne to vidno zo slov pri Poslednej večeri: „Toto je moje telo, ktoré sa obetuje za vás“ – „Toto je moja krv, ktorá sa vyliala za vás“ (*Mt 26,26.27*). Tak pastierska činnosť Ježiša vrcholí ako obeť života za spásu sveta. Cirkev nie je len úbohrou organizáciou, ale predovšetkým živým telom – telom Kristovým, ktorého neviditeľnou, ale životodárnou hlavou je Pán. O kňazskom poslaní máme doklady už v Skutkoch apoštolov a v listoch apoštolov. Z dejín liturgie i z dnešnej praxe vieme, že Cirkev – tajomné telo Kristovo – činí obeť na kalvárii, a to nekrvavým spôsobom. Koná i ostatné úkony kňazskej služby. Ale Cirkev nie je niečím, čo slabo vidieť, ale je to živé spoločenstvo viditeľných údov, veriacich. Tí svojou účasťou v Cirkvi majú účasť na kňazstve – veľkňazstve Kristovom. Treba podotknúť, že

predovšetkým pokrstení majú všeobecné kňazstvo. Preto môžu pri bohoslužbe vytvárať spoločenstvo, môžu byť spolu účastní na posvätných obradoch tak, že ich spolu konajú v zhromaždenej kresťanskej obci.

2.5 Sviatostné (hierarchické) kňazstvo

Podľa katolíckeho významu nevystupuje z „obecného kňazstva“ hore, ale naopak, je z ustanovenia Božieho vložené „zhora“ do kňazského ľudu Božieho. Preto zostupuje od Krista k apoštolom a od nich na generácie biskupov, kňazov a diakonov. Nositelia sviatostného kňazstva neboli nikdy „kolegovia“ kňazi pohanských kultov. Ich kňazstvo bolo a je celkom iné. Veď v Cirkvi je len jediné kňazstvo – Kristovo a jediná obeť – Kristova. Preto kňazi Kristovi – zostávajú stále vštepení v obecnom kňazstve, dostávajú prostredníctvom svätenia od biskupov účasť na kňazskom poslaní Kristovom zvláštnym spôsobom, lebo sú poverení konať sväté tajomstvá, ktoré sú niečo celkom iné než magické úkony všetkých kúzelníkov pohanských kultov. V ich sviatostných úkonoch je moc a Duch Kristov, ktorých úkony tvorí sám Kristus.

Môžeme aspoň v krátkosti objasniť, ako Cirkev v minulosti zverovala kňazské poslanie.

Katolícka cirkev bola a je presvedčená, že plnosť kňazského poslania tak, ako ju Kristus odovzdal apoštolom, je v troch hierarchických stupňoch. Čisto historické pramene hovoria už začiatkom druhého storočia o biskupoch, kňazoch a diakonoch. Týmto trom stupňom sa hovorilo a hovorí vyššie svätenie. Zatiaľ čo úloha biskupov vystupuje veľmi plasticky a zreteľne vo všetkých historických a liturgických prameňoch, kňaz – presbyter v prvých storočiach stojí akoby v pozadí a zdanlivo zaujíma významnejšie postavenie diakonov, o ktorých staré pramene hovoria, že je okom, uchom, ramenom, ba i dušou biskupov. Zatiaľ nemáme v prvých dvoch storočiach žiadnu priamu správu o tom, že by kňaz samostatne vykonával funkcie, ako napríklad slúženie svätej omše. Najprv v treťom storočí v dobe veľkých prenasledovaní vystupuje kňaz samostatne. Správa miestnych obcí prešla však na kňaza až v dobe veľkého rozšírenia Cirkvi a to najprv v Afrike. Podľa Svätého písma bolo hlavnou úlohou diakonov, aby konali službu charitatívnu – službu chudobným a nemocným, službu pri stole. S touto službou pri stole bola úzko spojená tiež služba pri stole eucharistickou. Bolo im zvláštne zverované rozdeľovanie svätej Krvi. Starali sa o dary, udržiavali poriadok

pri bohoslužbe. Už apoštolské konštitúcie im zverujú prečítanie evanjelia, pred Gregorom Veľkým bolo ich úlohou spievať sólový spev graduálu. Okrem toho im bolo zverená dosť veľká právomoc v službách biskupových. Keď koncom staroveku a začiatkom stredoveku toto jurisdikčné postavenie preberali kňazi, zostala diakonova liturgická služba v podstate nezmenená ako v staroveku.

Podľa dopisu pápeža Cornelia bola už v polovici tretieho storočia hierarchická sústava obohatená o subdiakonov, akolytov, exorcistov a lektorov. Stupeň pod diakonský vznikol odvodením zo služby diakonov. Keď sa úlohy diakonov rozmnožovali, boli im subdiakoni pomocníkmi. Z tohoto podriadeného postavenia subdiakonát smeroval k zaradeniu medzi vyššie svätenia. Až pápež Inocent III. hovorí o subdiakonoch ako o nositeľoch vyššieho svätenia. V rímskej obci bol rozsah činnosti diakonov a subdiakonov veľmi význačný, a tak bol vytvorený nový ordo (stav) klerikov. Boli to akolyti. Slovo akolyta v podstate znamená nasledovník alebo služobník. Z liturgických služieb patrilo k najvýznamnejším donášanie „fermenta“ (časti konsekrovaného chleba) z pápežskej omše ostatným mestským bazilikám, preto tiež pred Gregorom Veľkým pridržovali tiež sáčky pri lámaní svätého Chleba. V niektorých obdobiach ich význam stúpol tak, že dokonca čítali evanjelium alebo spolu s diakonmi krstili. Východná liturgia tento stupeň nižšieho svätenia vôbec nepozná.

Vymenované svätenia majú v podstate spoločný pôvod. Inými cestami sa však dospelo k sväteniu exorcistov a lektorov. Vyháňanie duchov bolo v starej cirkvi vzácnym charizmatickým znakom, od tretieho storočia je to zvláštny obrad, ktorý na východe veľmi rýchlo zanikol a na západe si ako tak zachoval svoj význam, keď jeho úlohu vyháňať zlých duchov prevzalo vyššie svätenie. Lektor a jeho úloha je už prastará. Vo všetkých liturgiách sa čítalo Písmo a ten kto čítal, musel mať určité vzdelanie. Asi od piateho storočia nastal úpadok tohoto svätenia a túto úlohu preberali akolyti. Bolo to zrejme preto, že svätenie na lektorov bolo udeľované malým chlapcom, ktorí sa pod dohľadom kňaza pripravovali, aby sa raz stali klerikmi. V šiestom storočí sa vytvárali celé spoločenstvá lektorov, ktorí prevažne vystupovali ako speváci. K sväteniu bolo treba ešte priradiť tonzúru, ktorá síce svätením nie je, bola však odznakom toho, že jej nositeľ je klerik alebo mních. Z mníšstva potom vznikli rôzne tvary tonzúr.

Najstarším a vo všetkých cirkevných oblastiach základným obradom svätenia je vkladanie rúk. Tak už začiatkom tretieho storočia hovorí Hipolytovo apoštolské podanie o tom, že biskupa svätia po zvolení a za prítomnosti zhromaždeného ľudu traja biskupi. Z nich jeden

prednáša konsekráciu modlitbu. Kňaza svätí vkladáním rúk jeden biskup, ktorý tiež prednáša modlitbu. Diakona svätí vkladáním rúk biskup sám, čo Hipolyt vysvetľuje tým, že diakon je určený službe biskupovi.

Biskupské, kňazské a diakonské vysviacky majú veľmi bohaté dejiny. Je tu potrebné povedať, že vkladanie rúk bolo vždy to podstatné. Rozvíjali sa však aj pridanie obrady. Medzi ne patrí mazanie hlavy biskupovej, rukou kňaza, odovzdaním predmetov (knihy, kalicha, patény, ampuliek s vodou a s vínom), odovzdanie insignií a rúch (napr. dalmatika, mitry a berly, prsteňa).

Rozvoj bol veľmi pestrý. Iný na východe, iný na západe. Vývoj vyšších svätení bol na západe dovŕšený asi do dvadsiateho storočia a do tej doby v Rímskom pontifikáte zostal v podstate nezmenený až do liturgickej reformy po Druhom vatikánskom koncile.

Nižšie svätenia neboli udeľované vkladáním rúk a mali veľmi jednoduchú formu. Pramene z doby pred ôsmym storočím poznajú len tri nižšie svätenia: akolytu, lektora a subdiakona i keď kniha pontifikál pripisuje už pápežovi Gáiovi rozhodnutie, že ten kto má byť biskupom, musí najskôr byť ostiariátom, exorcistom, subdiakonom, diakonom a presbyterom. Pritom je známe, že niektorí pápeži i z neskorších storočí boli pred vysvätením na biskupa len lektormi. Z toho je vidno, že látka týkajúca sa nižšieho svätenia bola dosť nevyvážená a nie celkom jasne usporiadaná a je dobre, že po koncile bol do všetkého vnesený akýsi poriadok a bolo všetko podstatne jednoduchšie. Hovorili sme o tom, že subdiakonát smeroval k tomu, aby sa stal vyšším svätením. Keď teda po dvadsiatom storočí k tomu došiel, došlo to vyjadrenie i v príslušných obradoch. Tie sa rozmnožovali predovšetkým odovzdávaním bohoslužobných predmetov, odovzdávaním manipulu a tunicely, zaradením litánií, pričom úvodné biskupské povzbudenie sa objavuje až po roku 1485.

Subdiakonát sa tak vnútornými obradmi odlišil od nižších svätení, ktoré boli vždy udeľované modlitbou biskupa a odovzdaním knihy, sviece alebo zvonca. I tu sa však behom stredoveku prejavila snaha množením úkonov zvýšiť lesk a význam obradov.¹⁷

Sviatosťné kňazstvo je pre život Cirkvi podstatne dôležité. Preto o ňom hovorí viaceré dekrétov Druhého vatikánskeho koncilu. Dokonca kňazstvu sú špeciálne venované dva dekréty. Je to Dekrét o výchove kňaza (*Optatam totius*) a potom Dekrét o službe a živote kňaza (*Presbyterorum ordinis*). Vyplnilo by mnoho miesta, keby sme chceli z nich zostaviť dokumentáciu poslania, ktoré bolo katolíckemu poslaniu

¹⁷ Porov.: POKORNÝ, L.: *Světlo svátostí a času*. Praha : Zvon, 1990, s. 66 – 68.

zverené. Za všetky citáty uvediem len jeden z Dekrétu o službe kňaza: „Službou kňaza sa dovŕšuje duchovná obeť veriacich v jednote s obeťou jediného Prostredníka – Krista, ktorú svojimi rukami prinášajú nekrvavým a sviatostným spôsobom v mene celej Cirkvi pri slávení Eucharistie, pokiaľ Pán nepríde.“¹⁸

Záver

Poslanie kňaza je každému veriacemu známe, a preto sme priblížili aj historický pohľad na kňazstvo, diakonát a s ním úzko spojené služby v Cirkvi.

¹⁸ POKORNÝ, L.: *Světlo svátostí a času*. 1990, s. 71.

3. Haerent animo

Exhortácia pre klérus pri príležitosti¹⁹

Úvod²⁰

V úvode pápež Pius X. poukazuje, ako veľmi mu leží na srdci, aby klérus bol dokonalým spôsobom na výške svojho úradu, lebo len takto možno mať oprávnenú nádej, čo do budúcnosti Cirkvi. Odporúča biskupom, aby vynaložili maximálne úsilie na formovanie Krista v tých, čo sú výslovne určení na to, aby formovali Krista v iných.

Poukazuje na cieľ, ktorým je vyburcovať kňazov, ktorí zišli z pravej cesty a povzbudiť dobrých, aby boli ešte horlivejší. Raduje sa z toho, že vďaka takémuto záujmu biskupov na mnohých členoch kléru vidno, ako sa zapálili nebeským ohňom, ktorý v nich prebúdza alebo oživuje Božiu milosť, prijatú vkladáním rúk pri kňazskej vysviacke. S ľútosťou však poznamenáva, že sú iní, v najrôznejších oblastiach, ktorých život nie je taký, aby kresťanský ľud mohol na nich hľadiť s obdivom ako do zrkadla, z ktorého si môžu brať vzor na nasledovanie. Takýmto členom kléru chce listom otvoriť svoje srdce. Chce vyznačiť cestu, ktorou má každý ísť, aby deň čo deň prejavil úsilie byť podľa jasného apoštolovho slova skutočne „Božím človekom“ (*porov. 1 Tim 6,11*), a tak splniť spravodlivé očakávanie Cirkvi. Kňaz nemôže byť dobrý alebo zlý sám osebe, ale príklad jeho života nesie v sebe dôsledky pre život celého ľudu.

Pápežovým jediným želaním je toto: „Obnovovať sa duchovne premenou zmýšľania, obliecť si nového človeka, ktorý je stvorený podľa Boha v spravodlivosti a pravej svätosti (*porov. Ef 4,23-24*).“

3.1 Nevyhnutnosť kňazskej svätosti

Každý veľkňaz, vybraný spomedzi ľudí, je ustanovený pre ľudí, aby ich zastupoval pred Bohom (*porov. Hebr 5,1*). Kňaz je teda svetlo sveta a soľ zeme predovšetkým vo vyučovaní kresťanskej pravdy. Je však

¹⁹ Exhortáciu vydal pápež Pius X. pri príležitosti svojho zlatého kňazského jubilea 4. augusta 1908.

²⁰ Porov.: SENKO, R.: Seminárna práca. Spišská Kapitula : 2003.

zrejmé, že učiteľský úrad neprinesie úžitok, ak kňaz to, čo bude učiť slovom, nepotvrdí príkladom svojho života. Kde chýba svätosť, nemôže byť iné ako skazenosť.

Kňazský úrad sa nevykonáva v svojom mene, ale v mene Ježiša Krista. Ježiš kňazov nezahrnul medzi sluhov, ale medzi svojich priateľov. Úlohou kňaza je predstavovať samého Ježiša Krista v jeho osobe a splňať prijaté poslanie tak, že bude uskutočňovať ním zamýšľaný cieľ. Kňazi pri svätej omši majú takú vnútornú dispozíciu, akú mal on vtedy, keď na oltári kríža ponúkol Bohu seba samého ako nepoškvrnenú hostiu.

Cirkev prejavuje tú najživšiu starostlivosť o svätosť svojich kňazov. Na prvom mieste pomocou seminárov, ktoré majú svoje opodstatnenie pri výchove a formovaní. Na ceste ku kňazstvu kandidát prechádza stupňami - úradmi. Tie sú ustanovené na formovanie a úprimnú nábožnosť. Sväteniami Cirkev postupne napomáha k svätosti. Závažné sú slová adresované kandidátom kňazstva, aby často premýšľali nad tým, čo chcú prebrať na seba. Za budúcich kňazov sa Cirkev modlí, aby oplývali príkladom, čnosťami, autoritou spojenou so skromnosťou, neochvejnou cudnosťou, nevinnou čistotou a vernosťou disciplíny ducha. Nech z ich života vidieť príklad čistoty, aby boli pre ľudí povzbudením k svätosti. Ku sväteniam treba pristupovať s veľkou bázňou a je potrebné dôkladne sa presvedčiť, či sa kandidáti vyznačujú múdrosťou, bezúhonnými mravmi a dlhotrvajúcim posväcovaním.

3.2 Podstata svätosti kňaza

Svätosť kňaza nespočíva vo venovaní sa výlučne vonkajším dielam, ale predovšetkým v nasledovaní čností Ježiša Krista a v zriekaní sa seba samého. Netreba dávať veľkú váhu čnostiam, ktorých cieľom je osobná dokonalosť (tzv. „pasívne“ čnosti). Stačí, keď všetko úsilie venuje dosiahnutiu a uplatňovaniu „aktívnych“ čností. Svätosť kňaza spočíva v horlivom konaní skutkov vyplývajúcich z jeho služby, keď sa zároveň stáva hodným nástrojom v Božích rukách. V žiadnom prípade nestačí, aby kňaz žil len pre osobnú svätosť. Je totiž robotníkom, ktorého Ježiš „vyšiel najať ... do svojej vinice“ (Mt 20,1). Sv. Pavol napomína, že ani ten, čo sadi, nie je nič, ani ten, čo polieva, ale Boh, ktorý dáva vzrast (porov. 1 Kor 3,7). Boh používa kňazov ako nástroje k spásu duší. Kňaz sa dáva celý do dispozície Bohu. Jediná vec, ktorá zjednocuje človeka s Bohom, robí ho Bohu príjemným a ustanovuje ho za hodného služobníka jeho milosrdenstva, je svätosť života a mravov. Len svätosť robí kňazov takými, akými ich chce mať Boh.

3.3 Prostriedky na dosiahnutie kňazskej svätosti

Prvým prostriedkom je modlitba. Modlitba a svätosť sú vzájomne späté. Jedna nemôže jestvovať bez druhej. Sv. Augustín svojím ostrovtipom taktiež prichádza k takémuto záveru, keď hovorí, že dobre žiť vie ten, kto sa vie dobre modliť. Toto učenie najúčinnšie potvrdzuje Ježiš svojím povzbudením a najmä svojím príkladom. Ak chce kňaz zostať na výške vlastnej dôstojnosti, je pre neho absolútne nutný vysoký stupeň modlitby. Vyliatím srdca pred Bohom získavame jeho pomoc a obohatíme sa aj zásluhami.

Ďalším prostriedkom základnej dôležitosti je venovať každý deň trochu času rozjímaniu o večných veciach. Sv. Bernard, opát, píše pápežovi Eugenovi III.: „Rozjímanie očisťuje predovšetkým myseľ - zdroj, z ktorého pramení. Okrem toho riadi city. Usmerňuje činy, napráva zlovyky, mravom dáva bezúhonnosť, život robí čestným a usporiadaným; jedným slovom, poskytuje Božiu i ľudskú vedu. Rozjímanie vyjasňuje zmätené pojmy, jednotlivé veci dáva do súvisu, sústreďuje rozptýlené myšlienky, skúma tajomstvá, uvažuje nad pravdami, prežíva to, čo je pravdepodobné a odhaľuje to, čo je len zdanlivé. Rozjímanie určuje, čo treba robiť, a uvažuje nad tým, čo sa urobilo, a tak myseľ napráva minulú chybu a vyhýba sa budúcim. Rozjímanie v šťastí myslí na protivenstvá a v protivenstvách zostáva takmer necitlivé - toto druhé je ovocím sily, kým to prvé ovocím múdrosti.“²¹ Je dobre, aby kňaz získal istú ľahkosť v upriamovaní sa na nebeské veci. Kňaz, ktorý v nich má mať záľúbenie, má o nich hovoriť a učiť o nich. Kňaz má svoj život zameriavať na nadprirodzený život a robiť tak, aby celá jeho služba bola podľa Boha, aby sa inšpirovala a riadila vierou. A práve na získanie a udržanie tejto pohotovosti ducha, tohto takmer prirodzeného spojenia s Bohom, niet lepšieho prostriedku ako každodenné rozjímanie.

Potvrdením, i keď smutným, je život kňazov, ktorí rozjímanie zanedbávajú, alebo k nemu priamo cítia odpor. Takým sa stratil neoceniteľný poklad, akým je „zmysel pre Krista“. Medzi tými, čo cítia odpor k „rozmyšľaniu vo svojom srdci“, alebo ho zanedbávajú, sú niektorí, čo si uvedomujú úbohý stav, aký z toho plynie pre ich dušu, ale vyhovávajú sa, že sú vo víre apoštolského dynamizmu v prospech bratov. Ak nie sú navyknutí zhovárať sa s Bohom, bude im chýbať akákoľvek Božia inšpirácia. Nemôžeme nehovoriť s bolesťou o tých, čo sa nechali zlákať svetom, telom, diablom a nemajú už súdnosť, aby odmietli učenie, podľa ktorého čas strávený rozjímaním a modlitbou je stratený. Prejavuje

²¹ De consider. 1.1, c.7

sa pýcha. „Dávajte pozor, bedlite a modlite sa“ (Mk 13,33). Platí zásada, aby kňaz vynaložil maximálne úsilie na zbožnú praktiku rozjímania a nech prosí s veľkou vierou: „Pane, nauč nás modliť sa“ (Lk 11,1)!

Sv. Karol Boromejský povzbudzuje, aby sa kňazi usilovali pochopiť, že pre nich nie je nič také dôležité, ako vnútorná modlitba. Žalm hovorí: „Spievať budem žalmy a porozumiem“ (Ž 100,2). Kňaz si uvedomuje napomenutie: Ak vysluhuješ sviatosti, rozjímaj, čo robíš; ak sláviš svätú omšu, rozjímaj, čo obetuješ; ak sa modlíš žalmy, rozjímaj, ku komu hovoríš a nad tým, čo mu hovoríš; ak vedieš duše, rozjímaj, akou krvou sú obmyté. Pravdu má Cirkev, keď nás často necháva opakovať slová Dávida: Blažený, kto rozjíma o zákone Pánovom, k nemu sa utieka dňom i nocou. O kňazovi sa hovorí, že je „druhý Kristus,“ a takým aj naozaj je, pretože na neho sa preniesla Kristova moc. Nech je preto našou najväčšou starosťou rozjímať o živote Ježiša Krista.

Pre kňaza je okrem každodennej meditácie veľmi dôležité vytrvalé čítanie duchovných kníh, na prvom mieste tých, čo sú Bohom inšpirované. Sv. Hieronym v poučeníach o kňazskom živote, ktoré dáva Nepociánovi, vstúpuje do srdca, aby nikdy nevypustil z ruky knihu na duchovné čítanie. A uvádza aj dôvod, aby sa učil to, čo má učiť; osvojiť si verný prejav, ktorý súhlasí s pravým učením, aby bol schopný povzbudzovať iných zdravou náukou a umlčať tých, čo učia opak.

Medzi kňazových najvernejších priateľov majú patriť duchovné knihy. So všetkou vážnosťou knihy pripomínajú povinnosti a disciplinárne príkazy; prebúdajú nebeské vnuknutia, ktoré driemu v duši; vyčítajú lenivosť v plnení predsavzatí; vyrušujú z falošného pokoja; odhaľujú nie celkom chvályhodné naviazanosti, ktoré sa skrývajú; poukazujú na nebezpečenstvá, ktoré často číhajú, ak sa nedá pozor.

Sú kňazi, ktorí namiesto duchovných kníh radšej čítajú celkom iné, ako aj veľké množstvo časopisov zamorených šikovne zamaskovanými bludmi. Sú hranice, ktoré nemožno nikdy prekročiť.

Ďalším prostriedkom je spytovanie svedomia. Sv. Bernard sám hovorí, aby sme si preverovali do hĺbky bezúhonnosť svojich mravov každodenným hodnotením svojho života. Kňaz si presne všíma, aký pokrok urobil a akých nedostatkov sa dopustil. Usiluje sa poznať seba samého, dôsledne si všíma všetky svoje nedokonalosti, vie sa postaviť sám pred seba, akoby bol pred niekým iným, a tak sám seba súdi, poznáva, hodnotí...

Kňaza ohrozujú negatívne príklady. Ohrozujú jeho čnosť. Čím viac kňaz podrobuje svoje myšlienky, slová a skutky častej a prísnej revízii,

získava tým väčšiu silu, nenávidieť k zlu, vie utekať pred ním, ale rovnako vie milovať a vyhľadávať dobro.

Častý je aj poľutovaniahodný prípad kňaza, ktorý svojou blýskavou výrečnosťou dokáže iných odvrátiť od hriechu, ale sám pred ním necíti žiadnu bázeň, lebo si naň už zvykol.

3.4 Slovo povzbudení

Beda kňazovi, ktorý sa nevie zachovať na výške svojho postavenia a svojimi nevernosťami profanuje meno svätého Boha, ktorému sa zasvätil!

V časoch, ktorými Cirkev prechádza, kňaz má ešte väčšmi pociťovať potrebu vlastného posväcovania.

Kňaza nech ozdobuje bezúhonná čistota, žiarivý drahokam tohto stavu. Nech je v ňom čoraz pevnejšia a hlbšia úcta a poslušnosť, ktorú slávnostne sľúbil tým, ktorých Svätý Duch ustanovil, aby riadili Cirkev. Nech zo všetkých kňazov vyžaruje láska, ktorá nehľadá vlastný zisk. Nech sa usiluje stať sa veľmi užitočným pre všetkých.

Je možné, že na prejavy čínorodej lásky bude sa často odpovedať zlomyseľnosťou, urážkami a ohováraním. Nenechajme sa premôcť smútkom, že je to tak, „neochabujme v konaní dobra“ (2 Sol 3,13). Upriamme svoj pohľad na početné zástupy zaslúžilých ľudí.

3.5 Niektoré doplňujúce praktiky

Niektoré prostriedky, ktoré sú schopné zachovať a rozvíjať kňazskú milosť

Prvým prostriedkom je nábožné sústredenie sa na duchovných cvičeniach, podľa možnosti každoročných, či si ich robí kňaz sám, alebo ešte lepšie spoločne, aby z nich vytiahol viac ovocia.

Pre dušu je veľmi užitočná aj mesačná duchovná obnova, ktorá trvá niekoľko hodín, a takisto si ju možno konať individuálne, alebo spolu s inými.

Ďalším odporúčaním je, aby sa kňazi z poverenia a pod vedením biskupa spájali užšími bratskými zväzkami. Združovať sa kvôli vzájomnej pomoci v potrebách, kvôli ochrane mena a bývania, proti prehnanostiam protivníkov, alebo kvôli iným podobným cieľom, je zaiste chvályhodné. Ale oveľa dôležitejšie je spájať sa kvôli prehĺbovaniu sa

v posvätných vedách a ešte väčšmi preto, aby sme sa upevňovali vo väčšom úsilí o vernosť svätému predsavzatiu svojho povolania a pre dobro duší, lebo pri takýchto príležitostiach všetci môžu byť prínosom svojou radou i životnou energiou.

Záver

V závere pápež Pius X. opakuje Ježišovu vrúcnu prosbu za kňazov: „Otče svätý... posväť ich“ (*Jn 17,11-17*). S radosťou hovorí o tom, ako mnohí veriaci každého stavu, ustarostení o dobro Cirkvi, pripájajú sa k nemu v tejto modlitbe a ešte viac ho teší, že je tu nemálo veľkodušných ľudí, žijúcich nielen v kláštoroch, ale i vo svete, ktorí sa neustálym umŕtvovaním ponúkajú Bohu za kňazov službou obety.

Snaha o dosiahnutie svätosti je úlohou nielen kňazov, ale aj všetkých ľudí na svete. Preto pápežovo želanie obnovovať sa duchovne premenou zmýšľania, oblieť si nového človeka, ktorý je stvorený podľa Boha v spravodlivosti a pravej svätosti, je výzvou pre všetkých veriacich.

4. Humani generis redemptionem

Encyklika pápeža Benedikta XV.

Úvod²²

Benedikt XV., vlastným menom Giacomina Della Chiesa, narodil sa 21. novembra 1854 v Janove v starej patricijskej rodine. V roku 1875 získal na janovskej univerzite titul doktora občianskeho práva a potom študoval v Capranickom kolégiu a na Gregoriánskej univerzite v Ríme. Na kňaza bol vysvätený 21. decembra 1878. V roku 1887 sa Rompola stal štátnym sekretárom a kardinálom, Della Chiesa ostal po jeho boku, a v roku 1901 sa stal štátnym podsekretárom. V máji 1914 ho Pius X. vymenoval za kardinála a o tri mesiace neskôr bol zvolený za pápeža. Smrť pápeža Pia X. prišla v čase, keď vypukla prvá svetová vojna. Benedikt XV. protestoval proti neľudským metódam vedenia vojny. Každá strana ho obviňovala, že podporuje tu druhú stranu. V prvých rokoch vojny sa sústredil na zmierňovanie utrpenia a otvoril vo Vatikáne úrad, ktorý mal za cieľ skontaktovať vojnových zajatcov s ich rodinami. Po vojne sa Benedikt XV. dožadoval medzinárodného zmierenia a všeobecne podporil Ligu národov, aj keď mal k určitým jej aspektom kritické pripomienky. Benedikt sa nezúčastnil na mierovej dohode v r. 1919, keď sa spojenci tajne dohodli s Talianskom, že Vatikán bude vylúčený z jednaní. Pokladal to za diktát z pomsty. Jeho úsilie smerovalo najmä rekonštruovať vzťah medzi Cirkvou a štátom. 28. júna 1917 Benedikt XV. promulgoval nový Kódex cirkevného práva, ktorý z veľkej časti sa vypracoval za pápeža Pia X. Benedikt bol vyhlásený za „misionárskeho pápeža“ pre jeho konštruktívny záujem o misie. V liste *Maximum illud* z roku 1919 žiadala misionárskych biskupov, aby podporovali utváranie domáceho kléru a usilovali sa o blaho ľudí, medzi ktorými pracovali. Zomrel nečakane vo veku 67 rokov na horúčku, ktorá prerástla do zápalu pľúc.²³

²² Porov.: BEBKO, F.: Seminárna práca. Spišská Kapitula : 2003.

²³ JUDÁK, V.: *Kristova Cirkev na ceste*. Trnava : SSV 1998, s. 237, 246, 248, 249.

4.1 Okolnosti vzniku encykliky

Encykliku *Humani generis redemptionem* vydal Benedikt XV. 15. júna 1917. Ide o pomerne krátky text, ktorý venuje pozornosť ohlasovaniu Božieho slova.²⁴

Byť apoštolom Krista, byť hlásateľom evanjelia v dynamickej spoločnosti, v ktorej zohráva dôležitú úlohu rýchla, pohotová, operatívna informovanosť, si vyžaduje od kňaza – kazateľa potrebu zdokonaľovania tak v teológii, ako aj v rečovej komunikácii. Ohlasovanie evanjelia ostáva stále pravdou. Vyžaduje od kňaza – kazateľa pravú a správnu teológiu: „Ale vaša reč nech je „áno – áno,“ „nie – nie“ (Mt 5,37).

Keď kňaz ohlasuje Božie slovo, nevie, kedy a akú milosť dáva Boh skrze neho ľuďom. Nevie ani to, či začne pôsobiť hneď, alebo po odstupe času. Vie len to, že je povolaný hlásať, zasievať do srdca semienka lásky.²⁵

Ježiš Kristus dosiahol vykúpenie ľudského pokolenia, aby všetci mali večný život. Ohlasoval ľuďom to, čo je pre spásu duší potrebné: veriť a konať. „Zapáčilo sa Bohu spasit' veriacich bláznovstvom ohlasovania“ (1Kor 1,21). Takto si Ježiš Kristus vybral 12 apoštolov a povedal im: „Choďte do celého sveta a hlásajte evanjelium“ (Mk 16, 15). To zmenilo tvárnosť zeme. Išlo o obrátenie sa k viere a pravde. „Viera je z hlásania skrze Kristovo slovo“ (Rim 10, 17).

Ohlasovanie Božieho slova musíme považovať za veľmi vážnu a dôležitú povinnosť, ktorej treba venovať osobitnú starostlivosť. Encyklika poukazuje, že tých, ktorí majú účasť na ohlasovaní Božieho slova, je toľko, ako nikdy predtým. Vidieť, ako sa zo dňa na deň zabúda a pohŕda nadprirodzenými vecami. Hrozí nebezpečenie vracať sa k pohanskému spôsobu života. Kazatelia ešte ani dnes tomuto zlu nepodali dostatočný liek. „Živé je Božie slovo, účinné a ostrejšie ako každý dvojsečný meč“ (Hebr 4,12).

4.2 Normy ohlasovania

Pápež Benedikt XV. sa snažil o to, aby kázanie zodpovedalo normám, ktoré dal Kristus i Cirkev. Poukazuje na príčiny vzdialenia sa od správnej cesty.

²⁴ Porov.: HERMANOVSKÝ, J.: *Pápeži kňazom*. Bratislava : LÚČ 1996, s. 41.

²⁵ Porov.: STANČEK, E.: *Kňaz rétor*. Spišská Kapitula : 2001, s. 16.

Tri základné príčiny:

- a) úrad kázania vykonáva ten, ktorý by ho nemal vykonávať,
- b) pri zastavaní tohto úradu sa nepoužíva dostatočná múdrosť,
- c) pretože sa nekáže vhodným spôsobom.

Tridentský koncil (1545 – 1563) vo svojich dekrétach podáva, že kázanie je úloha vlastná biskupom. Nástupcami apoštolov sú práve biskupi a oni považujú ohlasovanie Božieho slova za najväčšiu povinnosť.

Svätý Pavol vo svojich listoch opisuje: „Kristus ma neposlal krstiť, ale hlásať evanjelium“ (1Kor 1,17). Nie je správne, aby sa zanedbávalo Božie slovo. Ak sú biskupi vo svojej službe zaneprázdnení a nie vždy a všade môžu kázať osobne, je potrebné, aby na túto úlohu využívali pomoc iných.²⁶

Poukazuje na základné pravidlo, že nikto sa nemôže venovať kázaniu z vlastnej iniciatívy, ale kto chce kázať, musí dostať poslanie, ktoré mu môže legitímne dať len biskup. Poslaní boli apoštoli, 72 učeníci a sv. Pavol, ktorého Kristus ustanovil za vyvolený nástroj. Medzi vynikajúcich kazateľov patrili Origenes, aj tí, čo neskôr dosiahli biskupskú hodnosť Cyril Jeruzalemský, Ján Chryzostom, Augustín. Ide vážny problém. Nie každý sa chce venovať „službe slova“. Pápež si uvedomuje, že nesmie dovoliť, aby sa niekto votrel do ovčince a pásol Kristove ovečky svojvoľne bez dovolenia. Nik nesmie kázať bez toho, žeby nemal na to povolenie alebo schválenie.

Tridentský koncil v dekréte hovorí, že je potrebné splňať úrad kázania. Pápež Benedikt XV. vyjadril sa k otázke, kto je súci kázať: Ten, u ktorého nájdete znaky Božieho povolania. Nikto si sám nemôže privlastniť túto česť, iba ten, kto je povolaný od Boha. Ale je potrebné brať do úvahy i to, či je súci na kázanie. Keď Ježiš Kristus pri svojom nanebovstúpení prikázal apoštolom, „aby zostali v meste, kým nebudú vystrojení mocou z výsosti“ (Lk 24,49). Kto je vystrojený mocou zhora, je to znak, že je povolaný na túto službu. Keď zostúpil Duch Svätý na apoštolov, stali sa učení a dokonali. Tridentský koncil povoľuje kázať naozaj tomu, kto sa osvedčil v náuke a mravoch. Biskup si má všimnúť, komu zamýšľa zveriť úrad kázania. O tých, ktorí kážu pre potlesk, sv. Gregor píše: „Kňaz nekáže, aby jedol, ale je nútený jesť, aby kázal.“ Je dosť takých, ktorí túto prácu vykonávajú práve opačným spôsobom. Venujú sa kázaniu nie preto, aby vykonávali túto svätú službu náležitým spôsobom, ale pre svoj zisk. Nehľadájú miesto, kde by bol úžitok pre dušu, ale také, aby mohol získať väčší zisk. Cirkev od nich nemôže očakávať nič dobrého, preto je na nás, aby sme bdeli a bojovali

²⁶ Porov.: HERMANOVSKÝ, J.: *Pápeži kňazom*. Lúč, Bratislava 1996, s. 43 – 44.

o odvolanie tých, ktorí to robia pre márnú slávu a pre zisk. Tak bude otupený nielen on, ale aj služba, ktorú vykonáva.

4.3 Kazateľské vzdelanie

Pre kazateľa je nevyhnutný istý stupeň vzdelania a ten kto ho nemá, môže upadnúť do bludov.

IV. lateránsky koncil učil, že nevedomosť je matkou všetkých bludov. Kňaz má viesť všetkých poslucháčov k poznaniu Boha, ako napríklad sv. Pavol, ktorý²⁷ sa úplne podriadil Božej vôli. Preto každý kazateľ sa musí sám podriaďovať Bohu. Jeho kázanie musí byť výhodné pre Pána Boha, a nie pre neho. Kto chce slúžiť Bohu, musí mať maximálnu ochotu trpieť, aby necúvol pred ťažkosťami a námahami. „Ja mu ukážem, koľko musí trpieť pre moje meno“ (Sk 9,16). Ak kazateľ trpí, očisťuje sa od ľudských slabostí a nakláňa si Božiu milosť, aby jeho práca prinášala bohaté ovocie. Spása duší sa nedosahuje mnohými slovami, ale čo uschopňuje ľudské slovo, aby sa stalo užitočným pre dušu, je Božia milosť. „Vzrastal Boh“ (1Kor 3,6). Božiu milosť nedosiahneme ani štúdiom, ani šikovnosťou, ale modlitbou. Kto sa nemodlí a ide kázať, nebude mať zásluhu pred Bohom. Ak by pristupoval v tom ľahostajne, vystavuje sa vážnemu riziku, ktoré sa bude šíriť kázaním nespôsobilých kňazov, ale ide aj o hriech a pohoršenie, plynúce z ich zlého príkladu.

So sviatostnou povahou ekleziálnej služby (ministerium ecclesiale) je vnútorne spätý jej charakter služby. Služobníci sú úplne závislí od Krista, ktorý im dáva poslanie a autoritu. Vtedy sú naozaj Kristovými služobníkmi podľa vzoru toho, ktorý pre nás slobodne prijal prirodzenosť sluhy (Flp 2,7). Slovo a milosť, ktorých sú služobníkmi, nie sú ich, ale Kristove, ktorý im ich zveril pre iných, majú sa dobrovoľne stať sluhami všetkých (porov. KKP 876-877).

K sviatostnej povahe ekleziálnej služby patrí to, že má osobný ráz. Hoci Kristovi služobníci konajú v spoločenstve, konajú vždy aj osobne. Každý je povolaný osobne: „Pod' za mnou“ (Jn 21,22), aby bol v spoločenskom poslaní osobným svedkom, osobne zodpovedným tomu, ktorý dáva poslanie, a aby konal „v jeho osobe“ a pre iné osoby: „Ja ťa krstím v mene Otca...“. Sviatostná služba v Cirkvi je vykonávaná v Kristovom mene (porov. KKP 978-879).

²⁷ Porov.: HERMANOVSKÝ, J.: *Pápeži kňazom*, 1996, s. 45 – 50.

4.4 Kritériá pre kňazskú službu

Benedikt XV. vyjadril dvojité skupinu:

- a) Bude sa týkať vzdelania a života tých, čo aspirujú na kázanie,
- b) týka sa tých, ktorí žiadajú, aby ich vyhlásili za súcich na spovedanie.

Ak sa zistí nejaká vážna chyba, má sa kandidátovi oddialiť úrad, na ktorý nie je súci. Ak má byť niekto „soľou zeme a svetlom sveta“ (Mt 5,13-14), tak práve ten, kto koná službu slova. Tieto dva body t. j. a, b určujú, prečo niekedy kňazom chýba charakteristika dobrého kazateľa. Ide aj o cieľ pri konaní služby slova, kde sv. Pavol hovorí: „Sme Kristovými vyslancami“ (2 Kor 5,20). Ak je niekto Kristovým vyslancom, má sa pridržať vôle, ktorú mu Kristus prejavil, keď mu zveril úlohu. Ani apoštolov Kristus neposlal iným spôsobom: „Ako mňa poslal Otec, aj ja posielam vás“ (Jn 20,21). My poznáme dôvody, pre ktoré Kristus zostúpil z neba: „Prišiel som na svet, aby som vydal svedectvo o pravde“ (Jn 18,37). Úlohou kazateľov je šíriť svetlo pravdy, usilovať sa o spásu duší a rozhojňovať Božiu slávu. Ježiš Kristus práve svojou skromnosťou dokázal, že je ten, ktorého poslucháči očakávali: „Chudobným sa hlása evanjelium“ (Mt 11,5). Pápež poznamenáva, že sú kazatelia, ktorí sa zaoberajú témami, v ktorých okrem miesta nie je nič posvätného. Mnohokrát prejde kazateľ aj na politiku, najmä, ak sú poslucháči zaujatí nejakou nedávnou udalosťou. Podľa nich ide o akési zapáčenie sa poslucháčom, môžeme povedať aj tak, ako to opísal sv. Pavol, že ide o „šteklenie uší“ (2Tim 4,3). Ich tón hlasu je raz strojený, inokedy tragický. Ide o štýl prejavu vypožičaný z časopisov.

Benedikt XV. vyjadril, že u kazateľa sú potrebné dve veci:

- a) Aby jeho slovo prekypovalo duchovnou náukou,
- b) aby z jeho života vyžarovala pravá nábožnosť, tu ide bezprostredne o náuku a dobrý život.

Takto pre dobrý príklad je potrebný aj dobrý život.

Kňaz, ktorého úlohou je kázať, musí byť presiaknutý duchovnou múdrosťou a z jeho života má vyžarovať svetlo nábožnosti: má byť ako anjel, ktorý anjelom zvestoval Pánove narodenie. Tak ako sv. Pavol povedal: „Nechcem medzi vami vidieť nič iné, iba Ježiša Krista a to ukrižovaného“ (1Kor 2,2). Treba robiť tak, aby ľudia zo dňa na deň napredovali Krista. Ježiš Kristus jasne zdôraznil, že po smrti musia všetci

prejsť súdom, a tak vo večný život môžeme dúfať len vtedy, keď zachováame Božie zákony. Ak tieto zákony prekročíme, očakávame len večný oheň. Ohlasovateľ tieto pravdy nemôže vynechať.

Žiaľ, v dnešnej dobe mnoho posvätených rečníkov zanedbáva Sväté písmo, Otcov, Učiteľov Cirkvi... Mnohí namietajú, že kazateľ, ktorý čerpá len z viery, nevzbudzuje dôveru. Táto mienka by mohla platiť len v prípade nekatolíkov.

Naskytuje sa tu otázka: Ako kázal sv. Pavol? On sa musel páčiť Kristovi. „Keby som sa ešte chcel páčiť ľuďom, nebol by som Kristovým služobníkom“ (*Gal 1,10*). Jeho srdce prekypovalo láskou ku Kristovi.

Sv. Pavol píše: „Pre Ježiša Krista som všetko stratil a pokladám za odpadky“ (*Flp 3,8*). Ten, kto horí láskou, dáva oheň druhým.

Sv. Bernard napomína: „Ak si múdрым, ukáž, že si zásobárňou, nie potrubím.“

V dnešnej Cirkvi je veľmi veľa potrubí a málo zásobární. Musíme sa pustiť do práce, formovania a povzbudzovania. Máme robiť tak, aby dnešní kazatelia mohli byť kazateľmi podľa Božieho srdca.

Nech sám Pastier Ježiš Kristus na orodovanie Panny Márie obráti svoj milosrdný zrak na svoje stádo. Nech rozmnoží tých, ktorí sa chcú stať ohlasovateľmi Božieho slova.

Záver

Najdôležitejšou vecou pri kazateľskej činnosti je bezpochyby osoba kazateľa. Keď kňaz dostal, má dávať. Je správne mať apoštolské srdce a snažiť sa o oheň v srdci za Božie slovo. U kazateľa rozhoduje jeho vernosť vo vinici Pánovej. Vernosť v kňazskom povolaní je vidieť aj v príprave a prednese homílie.

Cieľom kazateľského poslania je vzbudzovať a zdokonaľovať nadprirodzený život v dušiach poslucháčov. Poslanie kázať nie je jedinou výsadou kňaza. Ohlasovať Božie slovo je však jeden z úradov, ktorý kňaz prijíma vedome a dobrovoľne už pri diakonskej vysviacke.

Ohlasovať Krista znamená vydať o ňom svedectvo vlastným životom. Ide tu o najjednoduchšiu a najúčinnnejšiu formu evanjelizácie. Spočíva v poukazovaní na prítomnosť Krista vo vlastnom živote. Svet dnes potrebuje vierohodných svedkov, a tak učeník Krista nikdy nie je pasívnym a ľahostajným pozorovateľom udalostí, ale cíti sa zodpovedný za skutočnosť. Veľa ľudí dnes prehnane počúva Božie slovo. A tak viera sa rodí z počutia. Sv. Pavol píše: „Ako uveria v toho, o ktorom nepočuli a ako počujú bez kazateľa“ (*Rim 10,14*)? Bez Krista človek ostane nerozlúštená hádanka, preto majme odvahu ohlasovať Krista!

5. Ad Catholici Sacerdotii

Úvod²⁸

V encyklike *Ad Catholici Sacerdotii* sa pápež Pius XI. obracia na svojich najmilších synov obdarených darom a zároveň tajomstvom kňazského stavu, ale nezabúda aj na tých, ktorí sa na tento stav pripravujú. K nim sa obracia hneď na začiatku svojho pontifikátu v apoštolskom liste *Officiorum omnium* zo dňa 1. augusta 1922, v ktorom podáva smernice pre výchovu bohoslovcov v seminároch. Pápež sa netají svojím hlbším vzťahom ku kňazom a seminaristom, ktorý sa navonok prejavoval stavaním nových seminárov alebo rekonštrukciou starých, aby boli dôstojné pre svoju zodpovednú úlohu. Úloha, ktorú si pápež zaumienil, je taká významná, že jej venoval celú encykliku. Ňou chce všetkým ľuďom dobrej vôle ukázať vznešenosť kňazstva, ale hlavne tým, ktorí sa naň pripravujú. Encyklika sa delí na štyri kapitoly, v ktorých je celá tematika postupne vypracovaná. Encyklika bola vydaná 20. decembra 1935.

5.1 O vznešenosti a poslaní katolíckeho kňazstva

V prvej kapitole sa hovorí o tom, kto je to kňaz, akú má moc, ktorá priamo vyplýva z jeho kňazstva a aké je jeho poslanie na tejto zemi. Kňaz je – ako sa veľmi často hovorí – druhý Kristus. Čo to vlastne znamená? Kňaz je prostredníkom medzi Bohom a ľuďmi, žartovne povedané, je našou spojkou vo vzťahu s Bohom. Prednáša naše modlitby Bohu a zároveň nám sprostredkúva tak veľmi potrebné milosti pre náš duchovný život. V celých dejinách ľudstva vidíme v človekovi túžbu utiekať sa k nejakému najvyššiemu bytiu, ktoré pre nich predstavovalo istotu a ochranu, a ľudia to počas celých dejín konajú cez iného človeka na to určeného.

Sv. Pavol o kňazovi hovorí, že je „vybraný z ľudí“, a „ustanovený pre ľudí, aby ich zastupoval pred Bohom“. Kňazskú dôstojnosť, ktorú predznačuje Melchizedech, kňaz a kráľ, ktorého Pavol zrovnáva s Ježišom Kristom. Úrad kňaza nespočíva v starostiach o veci časné

²⁸ Porov.: DOBRANSKÝ, R.: Seminárna práca. Spišská Kapitula : 2003.

a pominuteľné, ale o večné. Ľudia vďaka nedostatku vedomosti o kňazovi majú zlé predstavy a zamieňajú si ho z nejakým úradníkom bývajúcim na fare.

Sviatosť kňazstva, ako učí Tridentský koncil, ustanovil Ježiš Kristus pri Poslednej večeri. Pán Ježiš chcel svojej Cirkvi zanechať viditeľnú obetu potrebnú pre ľudskú prirodzenosť. Táto nám má pripomínať krvavú obetu Ježiša Krista na kríži až do skončenia sveta. Význam tejto obety je v tom, že vďaka nej sa nám odpúšťajú hriechy, ktorých sa denne dopúšťame. Moc kňaza spočíva v tom, že na oltár zvoláva samé telo Ježiša Krista a v mene Vykupiteľa prináša Bohu najpríjemnejšiu obetu.

Jednou z kňazských mocí je odpúšťať hriechy. Sv. Ján Zlatoústý o nej hovorí, že ju „nezveril ani anjelom, ani archanjelom“.

Farizeji pre svoju pýchu nevedeli pochopiť, ako môže Boh zveriť túto moc človekovi, a preto sa pýtali, „kto môže okrem Boha odpúšťať hriechy“ (Mk 2,7)?

Kňaz, ktorý je hriešny, tiež potrebuje od iného kňaza pomoc, aj keď má moc odpúšťať hriechy a prinavracat' dôstojnosť človeka. Úkon človeka tento dar Boha neumenšuje. Božia vznešenosť sa zdá byť práve v krehkom človekovi ešte viditeľnejšou a jedine ona koná zázračné veci. Moc odpúšťania hriechov, ktorú kňaz dostáva sviatosťou kňazstva, nie je pominuteľná a prechodná, ale je večná a je nezmazateľná. Do duše sa vtláča formou nezmazateľného znaku.

Úlohou kňaza je hlásať evanjelium radostnú zvesť tu na zemi. Je to jeho právo, ale aj povinnosť daná Vykupiteľom: „Chod'te teda, a učte všetky národy...“ (Mt 28,19). Dobré slovo stratilo na svojej vážnosti, nemá už takú „váhu“ a na to musí byť pripravený aj kňaz. O to viac je dnes potrebný dobrý príklad, najmä od kňaza ako dôkaz, že to, čo ohlasuje, aj žije.

5.2 Čnosti a vzdelanie kňaza

Od kňaza sa žiada viesť čnostný život z viacerých dôvodov, hlavne pre dôstojnosť kňazského stavu. Nesmie zabúdať na to, že je prostredníkom medzi Bohom a ľuďmi a musí si uvedomiť, že ľudia si jeho správanie všímajú, a preto ich môže povzbudiť, alebo aj pohoršiť. Môže pekne kázať, ale keď nevidia skutky, je to pre nich len pekné slovo, dobre sa to počúva, ale veľký účinok slovo nemá. Ľudia vidia a vedia to aj vycítiť, keď kňaz nežije to, čo ohlasuje. Sv. Tomáš Akvinský píše, že

musia sa skvieť čistotou svedomia pred Bohom a musia mať dobrú povest' medzi ľuďmi. Kňaz, ktorý nežije čnostne, narobí veľa škody v ľudských životoch i sebe samému a je len na pohoršenie. Je správne, nech radšej odstúpi od verejnej služby a prosí o odpustenie od Boha. Kňaz už nezodpovedá len za seba, ale aj za ľudí, ktorí sú mu zverení. Je pekne, keď sa usiluje o čo najviac čností. Jedna mu iste patrí a to je zbožnosť.

Zbožnosť kňaza nemá byť falošná a vyumelkovaná, ktorá nevedie k svätosti. Skutočná zbožnosť nemá podliehať premenlivým a nestálym citom, ale sa opiera o pevnú náuku. Kňaz si má predovšetkým osvojiť tri základné čnosti: chudobu, čistotu a poslušnosť. Chudoba neznamena to, že kňaz nemôže vlastniť nijaké veci tohto sveta, ale to, že tieto veci má využiť nie pre svoje potešenie, ale pre pastoračiu. Nesmie byť naviazaný na veci a musí sa ich vedieť aj zrieknuť pre vyšší cieľ.

Čistota je ozdobou katolíckeho kňaza. Celibát v našej Cirkvi je predpísaný a je veľmi odporúčaný tradíciou Otcov východných či západných. Pre lepšiu a plnšiu službu je veľmi dobré, aby kňaz nemusel mať rozdelené srdce pre službu rodine a Božiemu ľudu.

Poslušnosť neznamená, že máme poslúchať predstavených vo všetkých veciach, ktoré nie sú vo svojej podstate zlé, alebo keď nás nenavádzajú na hriech. Keď poslúchame predstavených, plníme vôľu nášho Nebeského Otca. Církev má svoju hierarchiu a vyžaduje poslušnosť od svojich podriadených služobníkov.

5.3 Príprava na kňazstvo

Ktosi povedal, že na svete existujú len tri povolania a to povolanie kňazské, učiteľské a lekárske. Kňazské povolanie má vyšší cieľ a hlbší zmysel. O to viac musí byť naň lepšia a dôsledná príprava. Darcom tohto povolania je Nebeský Otec. Kňazstvo je dar a zároveň tajomstvo. Povolanie si vyžaduje pevné rozhodnutie nasledovať Ježiša Krista. Kandidát musí mať jasné pred vstupom do seminára, že toto povolanie je krásne, ale aj ťažké. Majme na pamäti, že koho Pán povoláva, tomu dá aj potrebné milosti a nikdy ho neskúša nad jeho sily. Od kandidáta sa vyžaduje ochota pracovať na sebe, byť trpezlivý, počúvať predstavených, ktorí to myslia dobre. Seminár je prepojený na vysokú školu. Vyžaduje sa od kandidátov schopnosť zvládnuť učivo. V prvých dvoch rokoch filozofické a neskôr aj teologické. Učenie nie je pre známky a kredity. Nerozhodujú len známky alebo červený diplom. Doba, v ktorej žijeme, je iná ako bola pred sedemdesiatimi rokmi, keď kňaz a učiteľ boli

najmúdrejší ľudia v dedine, meste. Dnes sú v kostole právnici, lekári, učitelia a ľudia vzdelaní. Dnes je ťažšie osloviť širokú skupinu ľudí, čo si vyžaduje potrebné vedomosti z teológie a všeobecný prehľad. Je dôležité využiť čas v seminári.

Záver

Pápežom veľmi záleží na seminaristoch, preto sa obracajú k nim. Tak aj Pius XI. vo svojej encyklike, ktorá je venovaná kňazom, ale aj tým, ktorí sa kňazstvo pripravujú. Vyzýva k čo najlepšej príprave na kňazstvo. Tomu sa musí podriaďovať, modlitba, štúdium spoločný život... Nič nepodceňovať a neodkladať na neskôr.

6. Pius XII. – Menti nostrae

Úvod²⁹

Pápež Pius XII. upozorňuje, že dnešný svet sa nachádza v povojnovej dobe, keď sú národy postihnuté veľkými hmotnými stratami a duchovnými útrapami a keď nepriatelia všetkého čo je katolícke, s diabolskou nenávisťou sa snažia vzdialiť od Boha a Ježiša Krista. Pápež sa priznáva, že čoraz väčšmi si uvedomuje nevyhnutnosť kresťanskej obnovy a čoraz väčšmi si uvedomuje slová božského Vykupiteľa, ktorý Petrovi povedal: „Šimon, syn Jánov, miluješ ma väčšmi ako títo?... Pas moje baránky, pas moje ovce“ (porov. Jn 21,15.17). Preto sa pápež obracia na kňazov celého sveta, lebo vie, že tichá, bdelá a usilovná práca tých, čo žijú medzi ľuďom a dobre poznajú jeho nedostatky, trápenia, telesné i duševné úzkosti, môžu evanjeliovou náukou obnoviť svedomie všetkých, a tak s neotrasiteľnou pevnosťou posilniť na zemi kráľovstvo Ježiša Krista. Pápež zároveň chce v otcovskom duchu povzbudiť, aby kňazi ako pastieri kresťanského ľudu sa čoraz väčšmi zdokonaľovali v čnostiach, obnovovali v Kristovom Duchu zverené stádo, pričiňovali sa o dosahovanie vnútornej dokonalosti a zároveň sa usilovali o svätosť, bez ktorej zverený úrad v Cirkvi nebude prinášať ovocie. Pápež pripomína, že kňazstvo je veľký Boží dar, na ktorý treba odpovedať vernosťou. Kňaz je poznačený nezmazateľným znakom, ktorým sa stáva obrazom Krista, ktorý povedal: „Ako mňa poslal Otec, aj ja posielam vás“ (Jn 20,21) a „kto vás počúva, mňa počúva“ (Lk 10,16). „Je ustanovený pre ľudí, „aby ich zastupoval pred Bohom a aby prinášal dary a obety za hriechy“ (Hebr 5,1). Za kňazom musí ísť každý, kto chce žiť životom božského Vykupiteľa a získať tak posilu, potechu a pokrm duše. U kňazov je nevyhnutné starať sa o šírenie Božej slávy na zemi a vynikať takou svätosťou správania, žeby sa nimi všade šírila Kristova ľúbezná vôňa. Ale ak z kňazov nebude vyžarovať opravdivá svätosť a ak nebudú hodnými Kristovými služobníkmi, pripravenými na každé dobré dielo, kňazský úrad nebude môcť plne dosiahnuť svoj cieľ. Pápež prosí: „Budte svätí, ako je svätý váš úrad.“

²⁹ Porov.: GRICH, M.: Semestrálna práca. Spišská Kapitula : 2003.

6.1 Svätosť kňazského života

Kňaz sa má usilovať o dokonalosť, ktorá spočíva v horlivosti lásky. Kňaz má vytvárať dôverné spojenie s Bohom. Hlavnou pohnútkou, ktorá má ovládať dušu kňaza, by mala byť snaha, aby sa tesnejšie spojil s Vykupiteľom, aby učenlivo prijal kresťanské učenie v jeho úplnosti a aby ho v každom okamihu svojho života tak dôsledne uplatňoval, že sa katolícka viera stane svetlom v jeho konaní a jeho konanie bude istým spôsobom odrážať svetlo viery. Kňaz má upierať svoj zrak na Krista. Doporučuje kňazom čo najusilovnejšie pracovať podľa učenia, skutkov a príkladu Ježiša Krista. Kňaz si má uvedomiť, že má prispieť k dokonalosti a to podľa príkazu Cirkvi: „Viestť svätejší život ako laici a svietiť laikom príkladom v čnosti i v správnom konaní“ (porov. CIC z roku 1983, kán. 276). Kňaz nech sa nespolieha na vlastné sily, nech nečaká od ľudí chválu a úctu, nech netúži po moci, ale nech nasleduje Krista. Nech sa odpúta od pozemských vecí, aby mohol slobodnejšie a pohotovejšie nasledovať príklad svojho Učiteľa. Všetko čím je a čo má, je z Božej moci. Kňaz má uznávať a dôsledne prijímať autoritu ako princíp vlastného posvätenia. Veď sám Kristus ustanovil zákonnú autoritu, aby bola pokračovaním jeho vlastnej authority. Preto kto poslúcha cirkevných predstavených, poslúcha Vykupiteľa. „Musí zanechať veci tohto sveta a starať sa o veci Pánove“ (porov. 1 Kor 7,32–33).

Cirkev, aby bolo všetkým zjavné, poukazuje, že kňaz je Božím služobníkom a otcom duší, k tomu patrí aj celibát. Celibátom kňaz neustráca povinnosť otcovstva, ale si ju predlžuje, lebo plodí potomstvo pre život večný, nebeský. Čím jasnejšie žiari kňazská čistota, tým väčší sa kňaz stáva spolu s Kristom „obetou čistou, obetou svätou a obetou nepoškvrnenou“ (*Rímsky misál, 3. vydanie, 2001, 1. eucharistická modlitba*). Pápež kňazom pripomína: Vždy pamätajte na to, že ste zasvätení Bohu a len jemu jedinému máte slúžiť. Buďte takí, ako sa na kňazov patrí. Snažte sa teda so všetkou horlivosťou v dôvere v materskú ochranu Panny Márie, aby ste sa zachovali čistí, ako sa patrí na Kristových učeníkov. Znovu vás povzbudzujem, aby ste sa citovo nepripútavali k pozemským pomínutelným veciam. Kňaz sa má zo všetkých síl usilovať o spásu duší a musí sa stotožniť so slovami apoštola Pavla: „Netúžim po vašich veciach, ale po vás“ (2 Kor 12,14). Život kňaza má napodobňovať obetu Krista kňaza obetujúceho sa na Kalvárii a v eucharistickej obete. Odtiaľ kňaz čerpá potrebné milosti na dosiahnutie svätosti. Bez nej nemôžu ani nasledovať príklad Učiteľa. Na jej dosiahnutie je potrebné používať prostriedky, ktoré dal on sám. Život

kňaza sa má stať príjemnou obetou. Pretože kňaz koná v mene Cirkvi, neobetuje len seba, ale všetkých kresťanov a určitým spôsobom aj všetkých ľudí.³⁰ Túto obetu koná hlavne pri eucharistickej obeti, ktorú nemá len celebrowať, ale aj intímne prežívať. Len tak bude môcť čerpať nadprirodzenú silu, ktorá ho celkom premení a urobí ho účastným na uzmierujúcom živote božského Vykupiteľa. Každého kňaza zaväzuje výzva: „Oblečte si Pána Ježiša Krista“ (*Rim 13,14*). To znamená začať svoj život v spojení s bolesťou a utrpením Vykupiteľa. To si však vyžaduje tvrdú a dôslednú prácu, ktorou sa kňazský duch zmení na obetný dar a úzko sa spojí s Kristovou obetou. Ona má byť cvičením sa v zbožnosti, kajúcnosťou, láskou k blížnemu a k Bohu, a napokon pohotovosťou činorodej vôle. Kňaz sa má snažiť zvýrazniť to, čo sa deje na obetnom oltári. V živote kňaza je veľmi potrebná modlitba a náboženské praktiky.

Modlitba posvätného officia ako hlasu Krista a Cirkvi je účinným prostriedkom posväcovania, ak sa koná spolu s Kristom s pravým úmyslom a meditáciou. U kňaza je nevyhnutné stále spojenie s Bohom. A aby kňaz toto spojenie s Bohom neprerušoval, Cirkev stanovila modliť sa liturgiu hodín, ktorou sa zasväčuje všetok čas a udalosti. Tieto modlitby sú vlastne hlasom Krista a Cirkvi, ktorá predkladá túžby a prosby všetkých veriacich, ktorí v modlitbe oslavujú Ježiša Krista a zároveň skrze neho vzdávajú vďaka večnému Otcovi, a zároveň vyprosujú potrebnú pomoc. Liturgia hodín nie je iba recitovanie formúl a spevov, ale pomáha v dosahovaní svätosti. Preto sa liturgia hodín musí modliť dôstojne, pozorne a zbožne. Okrem tejto liturgie hodín a eucharistickej obety Cirkev kňazom odporúča aj iné náboženské praktiky, ako sú denné rozjímanie, ústna modlitba, úcta k Panne Márii, návšteva Sviatostí oltárnej, spytovanie svedomia, častá spoveď, duchovné vedenie a cvičenia. Rozjímanie odporúča preto, lebo pomáha usmerňovať myseľ k Bohu, pripravuje nás na úkon eucharistickej obety a uschopňuje kňazov rozjímať o večných pravdách i celej náuke skrytej v evanjeliu. Jeho zanedbávanie spôsobuje duchovnú vlačnosť, pre ktorú ochabuje zbožnosť a celá kňazská služba trpí nemalé škody. Žiaden prostriedok nemá taký osobitný účinok ako rozjímanie. No nesmieme zabúdať na ústnu či súkromnú modlitbu, lebo podporuje spojenie duše s Bohom. Taktiež je veľmi potrebná úcta k Panne Márii, lebo kňazi sú synmi Panny Márie, teda ju musia milovať s čo najvrúcnejšou zbožnosťou a usilovať sa modliť každodenne ruženec.

Okrem toho má kňaz ísť pred skončením denných prác pred svätostánok a tam sa klaňať Ježišovi v sviatosti lásky.

³⁰ Porov.: AUGUSTÍN: *De Civitate Dei*; 1, X, c. 6: Migne P. L., XLI, 284.

Kňaz nesmie zanedbávať ani každodenné spytovanie svedomia, lebo je to účinný prostriedok na pokrok v duchovnom živote, ale aj na odstránenie prekážok, ktoré spomaľujú napredovanie v čnosti i na vyprosenie Božieho milosrdenstva. U kňazov je tiež potrebná častá spoveď. Ved' neznamená, že keď je niekto kňaz, je hneď svätý a nepotrebuje spoveď. Ňou poznáva seba, dosahuje sa kresťanská poníženosť, premáha sa duchovná lenivosť a nedbalosť, očisťuje sa svedomie, posilňuje sa vôľa a zároveň sa rozmnožuje milosť Božia. Považujem za potrebné povzbudiť vás, milí kňazi, aby ste príliš nedôverovali sebe, ale s pokojným duchom prijímali rady a žiadali pomoc od tých, ktorí vás môžu múdro riadiť. Každý by mal mať nejaké duchovné vedenie, ktoré by vás privádzalo k čoraz väčšej dokonalosti.

A napokon, pápež všetkým kňazom chce odporučiť duchovné cvičenia, lebo oni vedú k svätejšiemu plneniu povinnosti a rozjímaniu o tajomstvách Ježiša Krista a posilňujú našu vôľu, aby sme mu slúžili vo svätosti a spravodlivosti po všetky naše dni (*porov. Lk 1,74–75*).

6.2 Svätosť kňazskej služby

Kňaz nemá zabúdať, že dôležitou službou je dávať Cirkvi nových synov, vychovávať ich, formovať, viesť a vynakladať všetky svoje sily na ich spásu. Majú osvecovať svet učením evanjelia a sami byť natoľko silní vo viere, aby ju mohli dávať iným. Majú sa celkom zasvätiť práci zameranej na spásu ľudí a privádzať ich k oltáru. Majú všetkých priviesť k Bohu. Ak na túto úlohu kňazi zabudnú, ich služba bude neplodná a budú málo spojení s Kristom. Preto pápež prosí, aby kňazi nezabúdali na svoju službu. Kňaz nasleduje Krista v horlivosti čínorodej lásky. Kňazské apoštolské snahy sa vyznačujú najväčšou láskavosťou. Horlivosť sa nemá zameriavať na veci pominuteľné, ale na veci večné. Teda pracovať len pre spásu duší, aby príklad kňazov všetci veriaci nasledovali.

6.3 Praktické smernice

Pápež Pius XII. upozorňuje, že potreba kňazov je veľká a počet kňazov sa tak zúžil, že je neúmerný vzrastajúcim potrebám. Treba získať nových druhov a spolupracovníkov. Preto pápež vyzýva všetkých diecéznych i rehoľných kňazov, aby spojili všetky svoje sily a vynaložili všetko svoje úsilie, aby bolo čo najviac kňazov, a čo najlepších kňazov.

Najúčinnejším prostriedkom na dosiahnutie týchto snáh je dôverčivá modlitba k Bohu.

Vyzýva otcov i matky k modlitbe, aby Boh aspoň jedno z ich detí povolal do svojej služby. Samotní veriaci majú podporovať a pomáhať tým, ktorí sa cítia byť povolaní do kňazstva. Je potrebné však už hneď na začiatku zistiť a skúmať u jednotlivých kandidátov, či sú telesne zdraví a s akým úmyslom sa rozhodli pre kňazské povolanie. Pápež považuje preto za vhodné poskytnúť usmernenia o výchove kandidátov. Je potrebné, aby sa život kandidátov v seminári zhodoval s bežným životom ostatných chlapcov s dôrazom na ich náboženskú formáciu. Všetko sa má diať vo vhodnom a pokojnom prostredí. Má sa správne utvárať charakter mladíkov, aby sa v nich rozvíjal správny zmysel pre zodpovednosť. Nesmú sa vychovávať na miestach odlúčených od ľudí, lebo by nevedeli správne vychádzať s ľuďmi.

Tí čo vedú semináre, nech sú múdri v napomínaní a čím sú mladíci starší, tým menej nech ich prísne strážia. Lebo oni sami musia cítiť zodpovednosť za seba a za svoje činy. Treba im umožniť prístup k informáciám o dianí vo svete a k diskusiám o problémoch tohto druhu. Súčasťou tejto formácie chlapcov je aj intelektuálna, literárna, vedecká, duchovná a mravná formácia. Je potrebné, aby budúci kňazi nezaostávali vo vedomostiach za laickými poslucháčmi. Najväčší dôraz sa má klásť na štúdium filozofie a teológie. Sú najužitočnejšie tak pre kňazov, ako aj pre kresťanský ľud. Sú účinným prostriedkom na zachovanie a zveladenie viery, na ovládanie žiadostivosti a na udržanie spojenia duše s Bohom. Popri vedeckej formácii sa nesmie zabúdať na duchovnú a mravnú formáciu. Matka Cirkev si želá, aby mladíci v seminároch upriamili svoj život na svätosť, ktorú budú potom praktizovať a upevňovať po celý svoj život. Treba všetko vynaložiť na to, aby budúci kňazi viedli intenzívny vnútorný život, živený nadprirodzeným duchom. Nech všetko konajú vo svetle nadprirodzenej viery a v spojení s Ježišom Kristom v presvedčení, že takéhoto svätého spôsobu života sa nemôžu vzdať tí, čo raz majú byť vysvätení za kňazov. Je najpotrebnejšie, aby si budúci kňazi natoľko osvojili ducha poslušnosti, že si navyknú dôsledne podrobovať svoju vôľu vôli Božej, ktorej tlmočníkmi sú predstavení seminára. V ich správaní nemá byť nič také, čo by bolo Božej vôli cudzie.

Je potrebné, aby budúci kňazi poslúchali svojich predstavených, aby potom nemali problémy. Je potrebné, aby si kňazi vytvorili priamy a dobrý vzťah k čistote a zamilovali si ju, lebo práve na nej vo veľkej miere záleží tento spôsob života. Nech sa v nej pevne zakorenia. Treba, aby budúci kňazi boli dobre informovaní o povahe celibátu a čistoty, ktoré majú zachovávať a o povinnostiach, ktoré z nej vyplývajú (*porov.*

CIC z roku 1983, kán. 247). Ak by však niektorí prejavovali stálu náklonnosť k zlému a nebolo by vidieť nijakú nápravu v oblasti čistoty, je treba ich zo seminára prepustiť. Ak by však zo seminára odišiel niekto, o ktorom sa zdalo, žeby bol užitočný pre Cirkev ako kňaz, netreba to ľutovať, a to vôbec, lebo ak našiel správnu cestu, určite nezabudne na dobrodenia, ktorých sa mu v seminári dostalo a svojou činnosťou môže veľmi dobre prispieť k práci katolíckych laikov.

Prechod novokňaza z priestorov seminára do kňazskej činnosti môže byť preňho dosť nebezpečné a ťažké. Je potrebné, aby ich na počiatku niekto viedol a priučal v kňazskom živote. Pápež starších kňazov povzbudzuje k osobitnej starostlivosti o novokňazov. Som za to, aby títo novokňazi žili po boku farára, lebo takto naozaj ľahšie preniknú do posvätnej služby. Je taktiež potrebné, aby kňazi z jednej alebo viacerých miestnych farností viedli spoločný život a aby sa viac ráz do roka zhromažďovali na stretnutiach zameraných na povznesenie vedy a zbožnosti.

Je tiež potrebné, aby sa kňazi venovali štúdiu, ako to požaduje Kódex cirkevného práva. V štúdiu im majú napomáhať knižnice vytvorené miestnym diecéznym biskupom.

6.4 Nebezpečenstvá dnešných čias

A napokon, pápež považuje za svoju povinnosť pripomenúť kňazom ťažkosti, ktorými sa vyznačujú časy. Hovorí, že doba, v ktorej žijeme, je poznačená poblúdeniami. Mnohé filozofické systémy vznikajú a zanikajú bez toho, žeby čo len trochu zlepšili mravy, vidieť bludy určitého druhu umenia, ktoré sa dokonca opovažuje volať kresťanským. Spôsob štátnej správy väčšmi dbá o dobro jednotlivcov než o spoločné dobro a štýl života spoločnosti znamená viac nebezpečenstva pre čestných než pre prefikanych. Pápež povzbudzuje k bdelosti a k uplatneniu múdrej a bdelej opatrnosti. Pravda slávi svoje konečné víťazstvo. Pokiaľ ide o sociálnu otázku, kňazi nech nestrácajú cieľ svojho poslania: horlivo predkladať nauky a všetkým dávať príklad, ako ich treba uplatňovať. Nech podľa príkladu božského Vykupiteľa pomáhajú sociálne biednym, ale zároveň nech nezabúdajú na chudobných na duchu. No nie je iba úlohou kňazov starať sa o sociálne biednych, ale je aj povinnosťou ľudí postarať sa o chudobného kňaza, lebo stále platí Ježišov výrok: „Robotník si zaslúži svoju mzdu“ (Lk 10,17).

Záver

Pápež dáva záverečné povzbudenie: Sme kňazi Ježiša Krista, musíme sa preto zo všetkých síl pričiňovať, aby jeho vykúpenie malo v srdciach ľudí čo najväčší účinok. Hovorí, že musíme vynaložiť všetko úsilie, aby sme priviedli ku kresťanským príkazom bratov, ktorí podľahli bludom alebo ich zaslepila vášeň. K tomu cieľu dospejeme len vtedy, ak dosiahneme takú svätosť, že svätosť, ktorú sme načerpali od Krista, budeme prenášať na druhých. Kňazi ako milovaní synovia si majú vysoko vážiť milosť prijatého úradu a žiť ju tak, aby v nich mohutnela a prinášala hojné ovocie na duchovný osov Cirkvi a na obrátenie jej nepriateľov. „Obnovte sa na duchu premenou zmýšľania a oblečte si nového človeka, ktorý je stvorený podľa Boha v spravodlivosti a pravej svätosti“ (porov. Ef 4,23-24). „Napodobňujte Boha ako milované deti a žite v láske tak, ako aj Kristus miluje vás a vydal seba samého za vás ako dar a obetu lúbeznej vône“ (porov. Ef 5,1-2)! Pápež dáva radu, že keď sa bude potom zdať cesta k svätosti a vykonávanie kňazského úradu mimoriadne ťažké, s dôverou pozdvihnite oči a ducha k tej, ktorá je matkou večného Kňaza. Tejto slávnej Božej Matke zveruje pápež všetkých kňazov celého sveta, aby Boh na jej prosbu hojne vylial svojho ducha, ktorý by kňazov pobádal k svätosti a obnovil ľudské pokolenia.

Apoštolská exhortácia Pia XII. venovaná kléru celého sveta o spôsobe, ako napomáhať svätosti kňazského života, je a má byť aktuálna v dnešných, ale aj v budúcich časoch. Je potrebné, aby sa ňou zaoberali všetci predstavení seminára a taktiež aj bohoslovci.

7. Pius XII. Tre discorsi

Úvod³¹

Už samotný názov prezrádza, že sa jedná o tri príležitostné a aktuálne prejavy pápeža Pia XII. z príležitosti svätorečenia Pia X., o apoštolskom Magistériu a kňazstve a pastoračnej správe.

7.1 Prejav z príležitosti svätorečenia Pia X.

Počas svätorečenia pápeža Pia X., ktoré sa konalo 29. mája 1954, pápež Pius XII. ako jeho bývalý spolupracovník spomínal, ako Pius X. oznamoval program svojho pontifikátu. V prvej encyklike *Supremi* vyhlásil, že jeho jediným úmyslom je „instaurare omnia in Christo“, čiže všetko zhromaždiť a všetko znovu zjednotiť v Kristovi. Prvou starosťou, pápeža Pia X. bolo, aby sa Cirkev čoraz konkrétnejšie uspošobovala a otvárala pre cestu ľudí k Ježišovi Kristovi. Za týmto cieľom si skoncipoval smelý plán obnoviť súbor cirkevných zákonov.³²

Dôvod treba hľadať predovšetkým v jeho svätosti a prežívaní Boha. Kde je Boh, tam je poriadok, spravodlivosť a právo, a naopak, každý spravodlivý poriadok chránený právom dokazuje Božiu prítomnosť. Tento vzťah medzi Bohom a právom má zjavovať Cirkev.

Pius XII. poukazuje, že duch spravodlivosti a práva, ktorého bol Pius X. svedkom a vzorom, prenikne na fóra medzištátnych organizácií, kde sa diskutuje o vážnych problémoch ľudskej rodiny, ako zabezpečiť mier a pokoj. Pius X. sa ukázal ako nepremožiteľný bojovník Cirkvi a ako svätý. Božia prozreteľnosť ho už od mladosti pripravovala v jeho skromnej rodine postavenej na autorite, na zdravých mravoch a na dôsledne prežívanej viere.³³ Výrazne bojoval proti bludom modernizmu, ustarostený len o to, aby Božie dedičstvo zostalo pre zverené stádo neporušené. Nebál sa urážok a nespravodlivého neuznania jeho čistých úmyslov. Na ňom sa do litery splnili Pánove slová o apoštolovi Petrovi:

³¹ Porov.: HOLUBČÍK, J.: Semestrálna práca. Spišská Kapitula : 2003.

³² Porov.: ONDRUŠ, R.: *Blízky Bohu i ľudom*. Bratislava : Tatran, 1991, s. 413.

³³ Porov.: JUDÁK, V.: *Kristova Cirkev na ceste*. Trnava : SSV, 1998, s. 243.

„Prosil som za teba, aby neochabla tvoja viera. A ty, až sa raz obrátiš, posilňuj svojich bratov“ (Lk 22,32).

Kto tak ako modernizmus oddeľuje vieru od vedy, a tak obom protirečí, spôsobuje na týchto dvoch životných poliach také ničivé rozštiepenie, že „smrť je len o trochu väčšia.“ Človek na prelome storočí (XIX. a XX.) si klamne myslel, že pod krehkým zdaním harmónie a šťastia, spočívajúcich iba na pozemskom pôžitku, vlastní jednotu, teraz sa pod ťarchou celkom inej skutočnosti láme a rozbieja.

Pius X. svojím bdelym zrakom videl, že sa približuje táto duchovná katastrofa moderného sveta. Vytušil, že viera, ktorá nemá svoj základ v zjavenom Bohu, ale vyrastá na čisto ľudskej skutočnosti, sa tak rozriedi, že prejde až do ateizmu. „Proti modernizmu vydal roku 1907 encykliku Pascendi.“³⁴

Pius XII. poukazuje na Pia X. ako protiváhu tomuto veľkému zlu, svätec stavia jedinu možnú a reálnu záchranu: katolícku biblickú pravdu, pravdu viery prijímanú ako „rationabile obsequium“ voči Bohu a jeho zjaveniu. On má zásluhu na tom, že ochránil pravdu od bludov, či u tých, čo sa tešia jej plnému svetlu, čiže u veriacich, alebo u tých, čo ju úprimne hľadajú.

Svätosť, ktorá sa v spomenutých činoch Pia X. javí ako ich inšpirátorka a radkyňa, ešte bezprostrednejšie vyžaruje z jeho každodenných skutkov. Svoj program „všetko zhromaždiť, všetko priviesť do jednoty s Kristom“ uskutočňoval sám na sebe, až potom na iných. Ako skromný farár, ako biskup i ako pápež bol zaiste presvedčený, že svätosť, ktorú mu Boh určil, je svätosť kňazská. Slúžiť ako kňaz tajomstvu Eucharistie a plniť Pánov príkaz: „Toto robte na moju pamiatku“ (Lk 22,19) – to bola jeho cesta.

Jedným z najvýraznejších dôkazov jeho kňazského vedomia bola starosť o obnovu dôstojnosti kultu. Podporoval časté, aj denné pristupovanie veriacich ku Pánovmu stolu a k tomu viedol aj deti.³⁵

Pius X. nachádzal v Eucharistii silu, ktorá živí Cirkev a vyzdvihuje ju nad ostatné ľudské združenia. V tajomstve Eucharistie človek reálne objavuje a spoznáva svoju minulosť, prítomnosť i budúcnosť ako jednotu s Kristom. Zdá sa, akoby svätý pápež opakoval, že iba v Cirkvi a cez ňu v Eucharistii spočíva tajomstvo a zdroj obnovy života v spoločnosti.

Kňaz môže konať rôzne veci na záchranu moderného sveta, ale jedna z nich je nepochybne najdôstojnejšia, najúčinnnejšia – stať sa rozdáateľom Eucharistie, ktorou sa aj on sám hojne živí. Nech sa všetci kňazi vnútorne stotožnia s inšpiratívnou múdrosťou Pia X. a nech

³⁴ ONDRUŠ, R.: *Blízky Bohu i ľudom*. 1991, s. 416.

³⁵ Porov.: JUDÁK, V.: *Kristova Cirkev na ceste*. 1998, s. 246.

zamerajú celý svoj život i apoštolát na Eucharistiu. Do Eucharistie sa má duša zakoreniť, aby z nej čerpala nadprirodzenú miazgu vnútorného života. Je to potreba každého kresťana, ktorého Boh povolal k spáse.

Je namieste povzdych pápeža Pia XII. A tak svätý Pius X., sláva kňazstva, ozdoba a jas kresťanského ľudu, ty, v ktorom sa pokora snúbi s veľkosťou, prísnosť s miernosťou, jednoduchá zbožnosť s hlbokou učenosťou, ty, pápež Eucharistie a katechizmu, obráť svoj zrak na svätú Cirkev, ktorú si tak veľmi miloval a ktorej si venoval najvzácnejší poklad, čo Božia dobrota štedrou rukou udelila tvojmu duchu. Daj, aby v tomto nepokojnom svete zvíťazil ten pokoj, ktorý má byť harmóniou medzi národmi, bratskou dohodou a úprimnou spoluprácou medzi ľuďmi.

7.2 O apoštolskom Magistériu

31. mája 1954 sa Pius XII. obrátil na kardinálov a biskupov zhromaždených v Ríme z príležitosti svätorečenia Pia X. Ak ma miluješ... pas! To je základná čnosť a vnútorný dôvod apoštolskej činnosti. Pius X. miloval Krista a živil Kristovo stádo. Štedro rozdával svojmu stádu z nadprirodzených bohatstiev: pokrm pravdy, ktorým sú Božie tajomstvá, veľkosť milosti obsiahnutej v obeti a sviatosti Eucharistie, sladkosť lásky, neustálu pastiersku starostlivosť, silu ochrany - daroval mu seba so všetkým, čo mu uštedril Stvoriteľ a Darca každého dobra.

Pius XII. pripomína prichádzajúcim do Ríma, aby vzdali hold úcty aj obdivu rímskemu pápežovi Piovi X., ktorý bol svetlom pre celú Cirkev a aby poďakovali Bohu, ktorý prostredníctvom tohto pápeža udelil toľko darov tým, ktorých viedol do večnej spásy.

V príhovore Pius XII. v krátkosti ilustruje to, čo naznačil v slovách svätého Petra. Starosť o všetky cirkvi, ktoré mu prislúcha pobádať, aby urobil predmetom svojich úvah niektoré myšlienky, city a normy z praktického života, na ktoré obrátil pozornosť, aby sa starosť o Kristovo stádo stala ešte pružnejšou a účinnejšou. Biskupom, nástupcom apoštolov pod autoritou rímskeho pápeža pripomína, že im prislúcha trojitý úrad: učiteľský, kňazský a pastiersky. Pápež Pius XII. sa obmedzil na prvú časť.

Pravdu, ktorú Kristus priniesol a zveril apoštolom a tí svojim nástupcom. Z Božieho ustanovenia sa apoštoli stali v Cirkvi učiteľmi. Okrem legitímnych nástupcov apoštolov niet v Cirkvi z Božieho ustanovenia iných učiteľov. Títo môžu svoju moc učiť delegovať iným a považovať ich tak za svojich spolupracovníkov. Tým, ktorým bola táto moc zverená,

ju nevykonávajú vo svojom mene, ani z titulu teologickej vedy, ale na základe poslania prijatého od zákonného Magistéria, ktorému je ich právomoc vždy podriadená. Biskupi však, keď udelili takúto moc, nikdy sa nezbavujú práva vyučovať a nie sú vyňatí z veľmi vážnej povinnosti dozerať na neporušenosť a bezpečnosť náuky, ktorú podávajú ich spolupracovníci.³⁶

Zákonné Magistérium Cirkvi preto neuráža tých, ktorým bola zverená kánonická misia, keď sa chce presvedčiť, čo učia a hlásajú. Tieto opatrenia nemožno nazvať nedôverou alebo upodozrievaním. Naopak, to, že niekto dostal poverenie vyučovať, znamená dôveru, ocenenie, česť prejavenu tomu, komu sa udeľuje. Ak sama Svätá stolica robí prieskum a chce vedieť, čo sa vyučuje v seminároch, kolégiách či univerzitách v rámci toho čo spadá do jej kompetencie, vedie ju k tomu vedomie poslania od Krista, aby bránila zdravé učenie a zachovala ho celistvé a neporušené.

Tieto napomenutia nie sú bezdôvodné. Potvrdzuje sa totiž, že niektorí vyučujúci sa málo starajú o to, aby sa zjednotili so živým Magistériom Cirkvi a dbali na spoločné učenie, ktoré sa im jasne predkladá. Zároveň sa príliš spoliehajú na svoje vlastné schopnosti, na moderné zmýšľanie, na princípy iných disciplín, o ktorých si myslia, že majú charakter skutočnej vedeckej metódy. Cirkev si bezpochyby váži a napomáha štúdium a s láskou a úctou zahŕňa učencov, ktorí svoj život venujú štúdiu. Predsa však veci, týkajúce sa náboženstva a morálky, patria výlučne do kompetencie úradu a autority Cirkvi.

Svätý Pius X. viac ráz zdôraznil toto nevyhnutné zjednotenie s myslením a učením Cirkvi. To isté zopakoval aj jeho nástupca Benedikt XV., keď oznámil odsúdenie modernizmu. Charakterizuje ducha a myslenie prívrženca tohto systému. Poukazuje, že koho takýto duch hýbe, ten neznášanlivo odmieta všetko, čo zaváňa niečím starým a dychtivo vyhľadáva, čo je nové v spôsobe rozprávania o Božích veciach, v slávení Božieho kultu, aj v súkromnej zbožnosti. Varuje, že ak profesori a učitelia chcú predkladať nové veci a rozvíjať ich a neopakovať to, čo sa už zanechalo, ak chcú len toto predkladať, nech si znovu v pokoji popremýšľajú o tom, čo povedal Benedikt XV. Nech sa nič nereformuje a nech sa venuje pozornosť tomu, čo sa zanechalo, a hoci by sa mala táto zásada plne zachovať v oblasti viery, predsa však v súlade s ňou treba usmerňovať aj to, čo je prístupné zmenám, lebo aj v tom obyčajne platí známe pravidlo: nie nový obsah, ale nová forma.

Pokiaľ ide o laikov, aj oni môžu byť povolani alebo prijatí ako legítimní učitelia. Stačí si pripomenúť vyučovanie kresťanskej náuky, ktorej sa

³⁶ Porov.: CIC, kán. 805

venujú tisícky mužov a žien, nehovoriac o iných formách apoštolátu laikov. Je však potrebné, aby všetci títo laici zostali pod vedením a dozorom cirkevnej autority.

Pápež Pius XII. poukazuje, že v poslednom čase sa na rôznych miestach začína šíriť tzv. „laická teológia“ a prichádza kategória laických teológov, ktorí sa vyhlasujú za nezávislých. Táto teológia má svoje prípravné prednášky, publikácie, krúžky, katedry, profesorov. Tí svoje magistérium odlišujú a v istom zmysle sa stavajú do protikladu s verejným Magistériom Cirkvi. Na ospravedlnenie svojho počínania sa odvolávajú na charizmu vyučovať a vysvetľovať, o ktorých hovorí Nový zákon. Odvolávajú sa na dejiny, ktoré uvádzajú mená laikov, ktorí vyučovali z vlastnej iniciatívy a apoštolskej horlivosti a neboli na to povolaní biskupmi, ani neprijali fakultu posvätného Magistéria. Treba si však uvedomiť, že v Cirkvi nebolo, nie je a nebude legitímne magistérium laikov, ktoré by Boh oslobodil spod autority, spod dozoru a vedenia Magistéria Cirkvi. Už samo odmietanie podriaďiť sa je presvedčivým argumentom a bezpečným kritériom, že laici, ktorí takto konajú a hovoria, nie sú vedení Duchom Božím a Kristovým. Svätý Pavol ich takto opisuje: „Príde čas, keď... si nabháňajú učiteľov podľa svojich chýťok, aby im štekli uši. Odvrátia sluch od pravdy a obrátia sa k bájkam“ (2 Tim 4, 3-4).

Pápež Pius XII. vyzval klérus, aby sa pričínili s ohnivou výrečnosťou a predkladali posvätné náboženské pravdy tým, čo si bez vážneho nebezpečenstva dávajú oklamať temnými bludmi myslenie a city. Týchto, pripomína Pius XII., majú zdravým pokáním a správnou láskou napokon znova priviesť k Bohu.

7.3 Kňazstvo a pastoračná správa

2. novembra 1954 Pius XII. predniesol prejav o kňazskej a pastoračnej správe biskupom a kardinálom zhromaždeným v Ríme z príležitosti obradov na počesť Panny Márie Kráľovnej. Tento prejav nadväzuje na príhovor z príležitosti svätorečenia Pia X. a pápež Pius XII. hovorí o ďalších dvoch úradoch: kňazskom a pastierskom.

Znovu sa vrátil k Piovi X. Poukázal na životopis sv. pápeža Pia X., čím mu boli oltár a Eucharistia odo dňa vysviacky až po zvolenia za pápeža.³⁷ Boli stredom jeho zbožnosti, útočiskom a silou v námahách, zdrojom svetla, sily a vytrvalej horlivosti za Božiu slávu a spásu duší. Zdôraznil, že pápež Pius X. bol vzorom kňaza.

³⁷ Porov.: ONDRUŠ, R.: *Blízky Bohu i ľuďom*. 1991, s. 414 – 417.

Poukázal, že vlastný a hlavný úrad kňaza spočíva v obetovaní. Bez obety nemožno hovoriť o skutočnom, pravom kňazstve. Sám Kristus ustanovil za kňazov apoštolov, a nie všetkých veriacich, tým, že im dal moc obetovať. Len celebrujúci kňaz koná obetu, keďže zastupuje Krista, nie ľud, ba ani kňazi, ktorí koncelebrujú. Nechýbajú totiž ani takí, čo požadujú, aby sa moc obetovať obetu svätej omše priznala všetkým, čo sú na nej nábožne prítomní. Títo hlásajú, že kňaz koná ako zástupca komunity. V dôsledku toho tvrdia, že eucharistická obeta je skutočná a pravá koncelebrácia. Pius XII. poukázal, že je treba jasne povedať: Ľud, keďže nezastupuje nijakým spôsobom božského Vykupiteľa a nie je prostredníkom medzi sebou a Bohom, absolútne nemôže užívať kňazské práva. Je isté, že sa môže stať, že niekto získa plnou a zbožnou účasťou sa svätej omši viac ako ten, čo ju celebruje s ľahkosťou a nedbanlivo.

Na druhej strane nemožno popierať ani spochybňovať, že aj veriaci majú isté kňazstvo, nie je dovolené pohrdať ním, ani ho podceňovať. Svätý Peter hovorí: „Vy ste vyvolený rod, kráľovské kňazstvo, svätý národ, ľud určený na vlastníctvo“ (1 Pt 2,9) a, že veriacim patrí: „sväté kňazstvo, aby prinášali duchovné obety príjemné Bohu skrze Ježiša Krista“ (1 Pt 2,5).

Ale akokoľvek by bol pravdivý a zmysluplný tento čestný titul, treba sa neochvejne pridržať pravdy, že toto spoločné kňazstvo všetkých veriacich sa líši stupňom aj podstatou od skutočného a pravého, ktoré spočíva v moci konať obetu samého Krista.

Pápež Pius XII. hovorí, že s radosťou vzal na vedomie, že sa konali diecézne, medzidiecézne liturgické kongresy, uskutočnili sa alebo sa pripravujú medzinárodné kongresy. Ich programom je prediskutovať témy týkajúce sa dejín, teórie i praxe, robia sa z toho závery a formulujú želania, ktoré sa zdajú vhodné pre ďalší pokrok – podliehajú však úsudku zákonnej cirkevnej autorite. Čoraz väčšími sa uplatňujú praktické aplikácie, aby sa veriaci cítili podnecovaní k čoraz častejšej, početnejšej a aktívnej účasti a spojení s celebrujúcim kňazom. Majte však na pamäti, že: „Len Svätej stolici prislúcha riadiť liturgiu a schvaľovať liturgické knihy.“³⁸

Výstižne pápež poukázal na slová: Staňte sa vzorom pre stádo (porov. 1 Pt 5,3). Tieto slová svätého Petra sa predovšetkým vzťahujú na biskupa, keďže vlastní a vykonáva pastiersky úrad. Charakteristickou črtou pontifikátu Pia X. bola práve črta pastiera. Norma, ktorou sa riadil v konaní, životný program, ktorý si určil, bola spása duší. Bol naplno zaujatý tým, aby Kristovo stádo viedol po Kristovej ceste.

Pápež Pius XII. zdôraznil niektoré body, ktoré si vyžadujú osobitnú pozornosť - slovo a práca posvätného pastiera.

³⁸ CIC, kán. 1257

Poukázal, že možno si všimnúť myšlienkové prúdy a tendencie, ktoré sa pokúšajú sťažovať a obmedzovať moc biskupov. Chcú vylúčiť Cirkev zo všetkých iniciatív a záležitostí týkajúcich sa, ako hovoria „skutočnosti života“ pod zámienkou, že tieto oblasti nespádajú do ich kompetencie. Takéto zmýšľanie vyjadrujú niekedy aj katolícki laici.

Proti týmto bludom otvorene povedal, že moc Cirkvi nie je v žiadnom prípade obmedzená „na veci čisto náboženské“, ale že celý obsah prirodzeného zákona, jeho vysvetľovanie, interpretácia a aplikácia, kedykoľvek sa berie do úvahy jeho morálny aspekt, patrí do kompetencie Cirkvi.

Pápež Pius XII. poukázal, že sa vyskytuje veľa otázok, či už sociálnych, alebo politicko-sociálnych, ktoré sa týkajú etického poriadku, svedomia, spásy duší. Zdôraznil, že nemožno absolútne povedať, že tieto otázky sú vyňaté spod autority a starostlivosti Cirkvi. Sú aj otázky národného či medzinárodného charakteru, ktoré sú etického charakteru, zaťažujú svedomie a vystavujú nebezpečenstvu sledovanie posledného cieľa.

Pius XII. hovoril o cirkevnej disciplíne. Klerici i laici majú vedieť, že tak Cirkev ako aj miestni ordinári na vlastnom území sú povinní ukladať a vyžadovať cirkevnú disciplínu. Všetci sa majú snažiť zachovávať cirkevnú disciplínu, aby tak uľahčili prácu svojim pastierom.

Žiaľ, nie málo dnešných mužov a žien považuje vedenie a dozor Cirkvi za nedôstojný spôsob zaobchádzania s dospelými. Nielenže to opakujú, ale sú o tom vnútorne presvedčení. Neváhajú opakovať: Nech Cirkev predkladá dogmy svojho učenia, vyhlasuje zákony, ktorými sa má riadiť naša činnosť. Ale keď ide o uplatnenie toho všetkého v živote jednotlivca a o uvedenie do praxe, nech stojí bokom a nezasahuje. Nech umožní každému veriacemu, aby sa riadil úsudkom vlastného svedomia.

Pokiaľ ide o závažnosť a hodnotu, aká sa pripisuje dosiahnutiu „dospelého osobného veku“, odôvodnene sa tvrdí, že je správne a prirodzené, aby sa s dospelými nezaobchádzalo ako s deťmi. Svätý apoštol Pavol hovorí o sebe takto: „Keď som bol dieťa, hovoril som ako dieťa, poznával som ako dieťa, rozmýšľal som ako dieťa. Keď som sa stal mužom, zanechal som detské spôsoby“ (1 Kor. 13,11).

Pápež Pius XII. upozorňuje, že je veľký rozdiel byť dospelý, čiže zanechať detské spôsoby, a byť dospelý, a preto sa oslobodiť spod vedenia a správy zákonnej autority. Veriacim treba pripomenúť:

1. Boh ustanovil v Cirkvi pastierov duší nie preto, aby stádu položil na plecia bremeno, ale aby ho viedol a chránil.
2. Vedenie a dozor pastierov zabezpečuje veriacim pravú slobodu; Sú chránení pred otroctvom bludov a nerestí, pred silným vplyvom zlého príkladu a pred núteným spoločením so zvrátenými osobami.

3. Preto veriaci konajú proti múdrosti a láske, keď odmietajú túto pomoc, ktorá sa im ponúka. Týmto ideálmi sú presiaknutí aj niektorí kňazi. Tým treba predložiť vážne argumenty Benedikta XV., ktorý napomína kňazov, aby boli spojení so svojím biskupom a boli k nim úctiví.

K samotným duchovným pastierom pápež hovorí známe slová o večnom Pastierovi: „Ja som dobrý pastier. Dobrý pastier položí svoj život za ovce“ (*Jn 10,11*). Protikladom dobrého pastiera je podľa Kristových slov nájomník, ktorý hľadá seba a vlastné výhody a nie je ochotný dať život za stádo.

K účinnosti a plodnosti pastoračnej služby veľmi prospievajú časté vzájomné styky biskupov. Jeden druhému si môžu pomáhať skúsenosťami a praxou v rôznych záležitostiach a dosiahnuť tak väčšiu jednotnosť v správe. V tomto smere sú užitočné biskupské konferencie. K tejto jednote a vzájomnej výmene skúseností medzi biskupmi by sa mala pripojiť jednota, živá a častá komunikácia so Svätou stolicou. Už od prvých čias kresťanstva platí táto zvyklosť obracať sa na Svätú stolicu nielen v otázkach viery a mravov, ale aj pokiaľ ide o správu a disciplínu. Táto jednota a komunikácia so Svätou stolicou nevyplýva z akejsi ambície všetko sústreďovať a unifikovať, ale z Božieho práva a prvkú, vlastnému zriadeniu Kristovej Cirkvi. Kontakt so Svätou stolicou vždy prináša svetlo a istotu v pochybnostiach, radu a silu v ťažkostiach, pomoc v námahách, posilu a úľavu v súženiach. Na druhej strane to pomáha Svätej stolici poznať stav Cirkvi na celom svete, dozvedieť sa, aké nebezpečenstvá jej hrozia a aké lieky možno nariadiť.

Stále platia slová samého Krista, keď prosil za apoštolov a za všetkých nástupcov v ich apoštolskej službe: „Svätý Otče, zachovaj ich vo svojom mene, ktoré si ty dal mne, aby boli jedno ako my“ (*Jn 17,11*).

Záver

Hoci tieto príhovory pápeža Pia XII. odznali v polovici XX. storočia, nestrácajú nič na svojej aktuálnosti a majú čo povedať aj ľuďom dnešnej doby. Môžu poskytnúť cenné rady biskupom i kňazom v ich pastoračnej službe, v ich úlohe kňaza, pastiera a učiteľa, pomôcť im pri riešení problémov dnešnej doby. Lebo hoci doba pokročila, mnohé problémy ostávajú, niektoré v menšej, iné vo väčšej miere.

Rovnako laici v slovách pápeža Pia XII. môžu nájsť cenné rady pre seba. Nájsť si svoje miesto v Cirkvi, mať v úcte svojich pastierov, biskupov a kňazov. Byť si vedomí svojej dôstojnosti, ktorá vyplýva z ich

kráľovského kňazstva, ale zároveň cítiť si tých, ktorí prijali posvätné kňazstvo.

Najviac však tu pomôže spoločná modlitba, keď sa budú laici modliť za svojich pastierov, a biskupi a kňazi za ľud im zverený. Práve spoločná modlitba môže prispieť k prekonaniu mnohých problémov a nedorozumení, ktoré v Cirkvi boli, sú a budú.

8. Sacerdotii nostri primordia

Úvod³⁹

Kto je to Ján Mária Vianney? Patrón farárov Ríma a celého katolíckeho sveta. Pokorný kňaz, nasledovník sv. Jána Krstiteľa v prísnom a stálom trýznení seba a dokonalý vzor pastierov duší.⁴⁰

Prečo Cirkev vyhlásila tohto svojho poníženého služobníka za patróna farárov? Nebolo to kvôli jeho vedomostiam. V jeho životopisoch sa píše: „Zaiste nebol vzdelancom, nemohol sa počítať medzi intelektuálov svojej doby.“⁴¹ Nechceme povedať, že bol hlúpy alebo nevzdelaný. Naopak. „Ján Mária mal prirodzený dar živej a bystrej inteligencie. Vedel pozorovať, mal cit pre duševné rozpoloženie a skryté pocity človeka.“⁴² Boli to iné prostriedky, ktorými horlivo a spásonosne pôsobil na zverených veriacich a s odstupom času, aj na všetkých pútnikov, ktorí prichádzali do Arsu. Prostriedkami boli modlitba a obeta. „Istý svedok hovorí: „Aby odstránil zlozvyky, najmä výstredné tanečné zábavy, utiekal sa predovšetkým k umŕtšovaniu a sebatrýzneniu. Počul som ho povedať, že by to dokázal hnať až do krajnosti.“⁴³

Táto encyklika bola vydaná k stému výročiu smrti sv. Jána Máriu Vianneyho. Je adresovaná katolíckemu episkopátu. Svätý Otec Ján XXIII. sa priznáva k svojej veľkej úcte k tomuto svätcovi. Niet divu, že v prvom roku svojho pontifikátu vydáva túto encykliku.

8.1 Kňazská askéza

Požiadavku na svätosť dal Pán Boh už Izraelitom v Starom zákone. Boh slovami svätopisca na viacerých miestach hovorí: „Bud'te svätí, lebo

³⁹ Porov.: KONFEDERÁK, L.: Seminárna práca. Spišská Kapitula : 2003.

⁴⁰ Porov.: MEČIAR, K.: *Životy víťazov 3*. Bratislava : LÚČ, 1998, s. 242.

⁴¹ ROSSÉ, G.: Ján Mária Vianney. Bratislava : LÚČ, 2001, s. 16.

⁴² ROSSÉ, G.: Ján Mária Vianney. 2001, s. 17.

⁴³ ROSSÉ, G.: Ján Mária Vianney. 2001, s. 26.

ja, Pán, som svätý a ja som si vás oddelil od národov, aby ste boli moji“ (Lv 20,26)!

Túto starozákonnú požiadavku prebral a zdokonalil náš Vykupiteľ. „Potom Ježiš povedal svojim učeníkom: „Kto chce ísť za mnou, nech zaprie sám seba, vezme svoj kríž a nasleduje ma“ (Mt 16,24).

Podobné myšlienky, ako mal Svätý Otec Ján XXIII., mal aj Druhý vatikánsky koncil, ktorý vo svojej vieroučnej konštitúcii hovorí: „Kňazi, podobne ako biskupi, ktorí sú duchovným vencom, majú účasť na milosti ich služby skrze Krista, večného a jediného Prostredníka, nech rastú v láske k Bohu a blížnemu každodenným vykonávaním svojho úradu, nech udržujú zväzky kňazskej vospolnosti, nech oplývajú všetkými duchovnými dobrami a nech všetkým dávajú živé svedectvo o Bohu ako nasledovníci tých kňazov, čo zanechali v priebehu storočí - neraz v skromnej a skrytej službe - skvelý vzor svätosti, za čo sa uctievali v Cirkvi Božej. Kňazi sú povinní modliť sa a prinášať obetu za svojich veriacich i za všetok ľud Boží. Pritom nech sú si vedomí, čo konajú, a nech nasledujú to, čoho sú vysluhovateľmi. Ani apoštolské starosti, nebezpečenstvá a útrapy nech im neprekážajú, ale skôr pomáhajú na ceste k väčšej svätosti. Preto nech oživujú a zveľaďujú svoju činnosť hojnosťou kontemplácie na potechu celej Cirkvi Božej. Všetci kňazi, a najmä tí, čo sa volajú diecéznymi kňazmi z osobitného titulu svojej vysviacky, nech nezabúdajú, do akej miery vernosť v spojení s ich biskupom a veľkodušná práca s ním osoží aj ich vlastnému posväcovaniu“ (LG 41).

8.2 Evanjeliové rady

Chudoba

Ján XXIII. kňazom okrem svätosti života poukazuje aj na veľmi závažný skutok, ku ktorému nie sú povolani všetci kňazi. Ide tu o sľub chudoby.⁴⁴ Ale Svätý Otec Ján XXIII. odporúča aj diecéznym kňazom, aby žili život skromnosti a delenia sa s tými, čo majú nedostatok t. j. s chudobnými. Tiež o tom hovorí aj Kódex kánonického práva: „Klerici majú viesť jednoduchý život a zdržiavať sa všetkého, čo závažne márnivosťou.

⁴⁴ Podľa KKP kán. 573 § 2 sľub chudoby je daný pre členov zasväteného života: „Na túto formu života v inštitútoch zasväteného života, kánonicky zriadených kompetentnou cirkevnou vrchnosťou, sa slobodne podujímajú veriaci, ktorí sľubmi alebo inými posvätnými zväzkami podľa vlastných zákonov inštitútov konajú profesiu evanjeliových rád čistoty, chudoby a poslušnosti, a láskou, ku ktorej vedú, sa zvláštnym spôsobom spájajú s Cirkvou a s jej tajomstvom.“

Dobrá, ktoré nadobúdajú z príležitosti vykonávania cirkevného úradu a ktoré im zvýšia po postaraní sa o slušné materiálne zabezpečenie a splnenie všetkých povinností vlastného stavu, majú použiť na dobro Cirkvi a na diela dobročinnej lásky.⁴⁵

Čistota – celibát

„Ako dnes chápať celibát sám v sebe i právne ustanovenia o ňom? (...) V prvom rade treba mať na mysli základnú skutočnosť, že Cirkev nikoho nezaväzuje a nenúti, aby sa stal kňazom. Stanovila, že bude zverovať kňazstvo tým, ktorí sa oň dobrovoľne zaujímajú a chcú ho prijať a ktorí súčasne objavajú v sebe volanie z čistej a hlbokkej lásky k Bohu zostať slobodní. (...) Cirkev zveruje kňazstvo tým, ktorí sa chcú vložiť do svojho kňazstva celí, ktorí chcú byť celkom k dispozícii všetkým ľuďom bez rozdielu a nechcú sa preto viazať ani manželstvom na jediného človeka, ktorého potreby a vôľu by boli povinní cez celý život brať vážne do úvahy. Vzorom takéhoto bezvýhradného života je sám Kristus.“⁴⁶

Poslušnosť

„Na rozdiel od rehoľníkov, diecézni kňazi neskladajú rehoľné sľuby, ale dávajú sľub poslušnosti biskupovi pre službu evanjelia. Takto vzniká originálny a osobný vzťah medzi kňazom a jeho biskupom v rámci diecézneho spoločenstva kňazov, čiže diecézneho presbytéria. (...) Poslanie a poslušnosť sa nesmú chápať ako záväzok k slepej poslušnosti. Medzi biskupom a kňazom musí jestvovať dialóg, vzájomné vypočutie názorov, diskusia. (...) Je však pravdou, že poslanie kňaza neurčuje komunita veriacich, ku ktorej je kňaz poslaný, lebo kňaz nie je voleným zástupcom ľudu. (...) Biskupská autorita, ktorá je jasne definovaná, identifikovateľná a viditeľná všetkým, poskytuje kňazovi nepopierateľné garancie stability. (...) Autorita biskupa teda vytvára priestor slobody a neodmysliteľnej služby rozhodujúcej cirkevnej authority.“⁴⁷

8.3 Modlitba a eucharistický kult

„Vtedy sa vrátili do Jeruzalema z hory, ktorá sa volá Olivová a je blízko Jeruzalema, vzdialená toľko, koľko je dovolené prejsť v sobotu.

⁴⁵ Kán. 282.

⁴⁶ W.R.Z.: *Kristov kňaz*. Knížnica viery, 1989, s. 167-168.

⁴⁷ GILSON, G.: *Diecézny kňaz v pastoračnej službe*. Spišské Podhradie : Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka, 2001, s. 176-179.

Keď ta prišli, vystúpili do hornej siene, kde sa zdržiavali Peter a Ján, Jakub a Ondrej, Filip a Tomáš, Bartolomej a Matúš, Jakub Alfejov, Šimon Horlivec a Júda Jakubov. Títo všetci jednomyselne zotrúvali na modlitbách spolu so ženami, s Ježišovou matkou Máriou a s jeho bratmi“ (Sk 1,12-14).

Svätý Otec Ján Pavol II. o modlitbe Bohu zasvätených osôb, ale aj o modlitbe laikov hovorí: „Isteže sú k modlitbe pozvaní najmä tí veriaci, ktorí dostali dar povolania k životu osobitného zasvätenia. Modlitba ich svojou podstatou robí pripravenšími na kontemplatívny zážitok, a je dôležité, aby ju veľkodušne pestovali. Ale bolo by pomýlené myslieť sa, že bežní veriaci sa môžu uspokojiť s povrchnou modlitbou, neschopnou naplniť ich život. Zvlášť vzhľadom na početné skúšky, ktorým dnešný svet vystavuje vieru, boli by nielen vlažnými kresťanmi, ale aj "ohrozenými kresťanmi". Vystavovali by sa totiž nebezpečnému riziku, že ich viera by postupne upadala, a napokon by podľahli príťažlivosti klamných náhrad, prijímali alternatívne náboženské ponuky a oddali sa výstredným formám povery. Preto je potrebné, aby sa výchova k modlitbe stala významným bodom každého pastoračného plánovania. Ja sám som si zaumienil venovať najbližšie stredajšie katechézy uvažovaniu o žalmoch, počnúc žalmami Chvál, ktorými nás verejná modlitba Cirkvi vyzýva posväcovať a usmerňovať naše dni. Aké užitočné by bolo, keby sa nielen v rehoľných komunitách, ale aj vo farských spoločenstvách väčšmi vedelo doceniť ovzdušie, preniknuté modlitbou. Bolo by potrebné s patričným rozpoznávaním zhodnotiť ľudové formy pobožností a vychovávať ľudí predovšetkým pre liturgické formy modlitby. Deň kresťanskej komunity, v ktorom by sa spojili viaceré úlohy pastorácie a svedectva vo svete s eucharistickou slávnosťou a podľa možnosti s Rannými chválami a Vešperami, by sa dal možno ľahšie uskutočniť, ako sa bežne myslí. Ukazuje to skúsenosť mnohých kresťanských angažovaných skupín, v ktorých tvoria značný podiel laici“ (NMI 34).

8.4 Eucharistia

„V Eucharistii Kristus vracia Otcovi všetko to, čo od neho pochádza. Takto sa uskutočňuje hlboké tajomstvo spravodlivosti stvorenia voči Stvoriteľovi.

Kňazstvo je do samých koreňov Kristovým kňazstvom. Je to on, Kristus, ktorý Bohu obetuje seba samého, svoje telo a krv, a tou svojou obetou ospravedlivuje v Otcových očiach celé ľudstvo a nepriamo celé stvorenstvo. Kňaz, keď slúži každý deň Eucharistiu, zostupuje do hĺbky

tohto mystéria. Preto slávenie Eucharistie musí byť pre neho najdôležitejším okamihom dňa, stredobodom celého jeho života.“⁴⁸

„Kňaz nie je vyznávač nejakého svetového názoru, ani organizátor bohoslužieb.“⁴⁹

„Ak sa modlíme a žijeme sviatostným životom opravdivo, celý náš život pôsobí ako kvas. Bude sa nám dariť rozvíjať aj osobnú nábožnosť iných ľudí a vychovávať ich. Veriaci musí spoznať cez náš život a cez naše slovo vieru ako dar a milosť! Bude si ju potom prehlbovať a chrániť. Nevera okolia nebude pre neho natoľko hrozbou, lež skôr pohnútkou k ustavičnej bedlivosti a stálemu prehlbovaniu.“⁵⁰

8.5 Pastoračná horlivosť

Kňaz dnes

„Najväčšou úlohou každého kňaza každého času je deň čo deň nachádzať svoje kňazské „dnes“ v Kristovom „dnešku“, v tom „dnešku“, o ktorom hovorí list Hebrejom. Toto Kristovo „dnes“ je istým spôsobom ponorené v celej histórii – v minulosti a súčasne v budúcnosti sveta i každého človeka a každého kňaza. „Ježiš Kristus je ten istý včera i dnes a naveky“ (Hebr 13,8)!“⁵¹

Sviatosť kňazstva je darom a milosťou, preto si nemôže nik nárokovať právo na prijatie kňazstva. „Človek si nemôže prisvojiť nič, ak mu to nebolo dané z neba“ (Jn 3,28). A pretože je to dar, ktorý muž slobodne prijíma, má sa podobne stať darom pre všetkých. Hlavne pre tých, ku ktorým je poslaný. Svätý Vincent de Paul vo svojich príhovoroch ku kňazom misionárom často zdôrazňoval: „Milujme Boha, bratia, milujme Boha, ale láskou, ktorá si vyžaduje námahu našich ramien a pot na našom čele.“⁵²

O pastorácii hovorí aj DVK: „Pán Ježiš, “ktorého Otec posvätil a poslal na svet, urobil účastným svoje tajomné Telo na pomazaní v Duchu, ktorého sa dostalo jemu samému. V ňom totiž všetci veriaci tvoria sväté a kráľovské kňazstvo, prinášajú Bohu duchovné obety skrze Ježiša Krista a zvestujú slávne skutky Toho, ktorý nás z tmy povolal do svojho predivného svetla. Niet teda úda, čo by nemal podiel na poslaní celého Tela, ale každý z nich má sväto zachovávať Ježiša vo svojom srdci a vydávať svedectvo o Ježišovi duchom proroctva.

⁴⁸ JÁN PAVOL II.: *Dar a tajomstvo*. Bratislava : Nové mesto, 1997, s. 85.

⁴⁹ KOREC, J. CH.: *O poslaní kňaza*. Bratislava : Nové mesto, 1996, s. 39.

⁵⁰ KOREC, J. CH.: *O poslaní kňaza*. 1996, s. 39.

⁵¹ JÁN PAVOL II.: *Dar a tajomstvo*. 1997, s. 93.

⁵² MEZZADRI, L.: *Putovať s modlitbou a láskou*. Bratislava : Charis, 2002, s. 12.

Aby sa veriaci stmelovali v jedno telo, v ktorom však “všetky údy nevykonávajú tú istú činnosť, Kristus Pán ustanovil niektorých služobníkov, ktorí by mali v spoločenstve veriacich posvätnú kňazskú moc prinášať obetu a odporúčať hriechy, a ktorí by úradne v Kristovom mene vykonávali pre dobro ľudí kňazskú funkciu. Preto keď Kristus vyslal apoštolov, ako jeho vyslal Otec, prostredníctvom týchto apoštolov spravil účastnými svojho posvätenia a poslania ich nástupcov, biskupov, ktorých úrad služby bol zverený v podriadenom stupni kňazom, aby boli v kňazskom stave spolupracovníkmi biskupského stavu pri riadnom plnení Kristom zvereného apoštolského poslania.

Kňazský úrad, nakoľko súvisí s biskupským stavom, má účasť na moci, ktorou sám Kristus buduje, posväcuje a spravuje svoje Telo. Preto kňazstvo z povolania predpokladá síce sviatosti kresťanského zasvätenia (iniciácie), ale sa udeľuje zvláštnou sviatosťou, ktorou sa kňazi pomazaním Ducha Svätého poznačujú osobitným znakom, a tak sa stávajú podobnými Kristovi Kňazovi, takže majú moc konať v zastúpení Krista ako Hlavy.

Keďže kňazi majú svoj podiel na apoštolskom poslaní, Boh im udeľuje milosť byť služobníkmi Ježiša Krista medzi pohanmi vo svätej službe evanjelia, aby sa pohania stali ľúbeznu obetou, posvätenou Duchom Svätým. Lebo apoštolským ohlasovaním evanjelia sa zvoláva a zhromažďuje ľud Boží, aby tak všetci, čo patria k tomuto ľudu - keďže ich posvätil Duch Svätý - dávali seba samých “ako živú, svätú a Bohu milú obetu“. Obetnou službou kňazov sa však završuje duchovná obeta veriacich v jednote s obetou Krista, jediného Prostredníka, ktorá sa ich rukami v mene celej Cirkvi nekrvavým a sviatostným spôsobom prináša v Eucharistii, dokiaľ sám Pán nepríde. Sem smeruje a tu vyvrcholí kňazská činnosť. Lebo kňazská služba, začínajúca sa hlásaním evanjelia, čerpá svoju silu a účinnosť z obety Kristovej a smeruje k tomu, aby sa i celá vykúpená obec, t. j. zhromaždenie a spoločenstvo svätých, priniesla v univerzálnu obetu Bohu skrze Veľkňaza, ktorý tiež obetoval seba samého za nás vo svojom umučení, aby sme sa stali telom vznešenej Hlavy.

Teda cieľom kňazského účinkovania a života je sláva Boha Otca v Kristovi. A táto sláva spočíva v tom, že ľudia prijímajú vedome, slobodne a vdáčne dielo, ktoré Boh uskutočnil v Kristovi a dávajú ho najavo celým svojím životom. A tak kňazi, či sa venujú modlitbe a poklone, alebo hlásajú slovo Božie, či prinášajú eucharistickú obetu a vysluhujú ostatné sviatosti, alebo preukazujú ľuďom iné služby, pričínajú sa tým o väčšiu slávu Božiu a zároveň povznášajú ľudí k Božiemu životu. Toto všetko plynie z veľkonočného tajomstva Kristovho a dovŕši

sa slávnym príchodom Krista Pána, keď on sám odovzdá kráľovstvo Bohu a Otcovi.

Kňazi, vyvolení spomedzi ľudí a ustanovení za zástupcov ľudí pred Bohom, aby prinášali dary a obety za hriechy, nažívajú s ostatnými ľuďmi ako s bratmi. Tak i Pán Ježiš, Syn Boží, ktorého poslal Otec ako človeka k ľuďom, prebýval medzi nami a chcel sa vo všetkom stať podobným svojim bratom, ale bez hriechu. Jeho príklad nasledovali už svätí apoštoli, a blažený Pavol, učiteľ národov, vyvolený hlásať blahozvesť Božiu (*Rim 1,1*) sa osvedčuje, že sa stal všetkým všetko, aby spasil všetkých. Kňazi Nového zákona sa síce svojim povolaním a vysviackou určitým spôsobom vydeľujú spomedzi ľudu Božieho, ale nie aby sa od neho alebo od ktoréhokoľvek človeka oddeľovali, lež aby sa celkom zasvätili dielu, na ktoré ich povolal Pán. Nemohli by byť služobníkmi Kristovými, keby neboli svedkami a vysluhovateľmi iného života než je tento pozemský, avšak by nemohli byť k službám ľudí, keby sa odcudzili ich životu a prostrediu. Sama ich činnosť si z osobitných dôvodov vyžaduje, aby sa nepripodobnili tomuto svetu; ale zároveň žiada, aby žili na tomto svete medzi ľuďmi, ako dobrí pastieri poznali svoje ovce a usilovali sa priviesť aj tie, ktoré nepatria do tohto ovčince, aby aj oni počúvali hlas Kristov a stal sa len jeden ovčinec a jeden Pastier. Aby sa to dalo docieľiť, na veľkú pomoc máme čnosti, ktoré sa právom cenia v ľudskom spolunažívaní: dobrosrdečnosť, úprimnosť, statočnosť, stálosť, vytrvalá starostlivosť o spravodlivosť, zdvorilosť a ostatné čnosti, ktoré odporúča Pavol apoštol slovami: „Myslite len na to, čo je pravdivé a šľachetné, čo je spravodlivé a čisté, čo je milé a čestné, čo čnostné a chválitebné“ (*Flp 4,8; porov. PO 2-3*).

Záver

V závere encykliky sa Svätý Otec Ján XXIII. obracia na kňazov s výzvou o svätosť života. Biskupom pripomína zodpovednosť za formáciu kléru pri posväcovaní kňazov a pri pomáhaní v ťažkostiach. Veriacich vyzýva k modlitbe za kňazov. V neposlednom rade zameriava svoju pozornosť na mládež, ktorá je nielen budúcnosťou spoločnosti, ale aj Cirkvi.

9. Sacerdotalis caelibatus

Úvod⁵³

Na úvod Svätý Otec Pavol VI. zdôrazňuje, že v dnešnej dobe si celibát zachováva svoju hodnotu aj napriek premene myslenia a štruktúr. Je to drahokam, ktorý si Cirkev stráži od vekov. Pozornosť venuje ekumenickému zblíženiu pri riešení celibátu.

9.1 Námietky proti kňazskému celibátu

Nikdy sa otázka cirkevného celibátu neskúmala tak dôkladne ako dnes. Predkladá hlavné námietky proti zákonu cirkevného celibátu:

1. Nový zákon nevyžaduje celibát posvätných služobníkov, ale ho predkladá ako dobrovoľnú poslušnosť osobitnému povolaniu (*porov. Mt 19,11-12*). Podobne ani apoštoli nepožadovali celibát od tých, ktorých postavili na čelo prvých kresťanských spoločenstiev (*porov. 1 Tim. 3,2-5; Tit 1,5-6*).

2. V patristických textoch sa viac ako celibát odporúča zdržanlivosť v užívaní manželstva a zdá sa, že dôvody, ktoré sa uvádzajú pre dokonalú čistotu posvätných služobníkov, sú niekedy inšpirované prílišným pesimizmom.

3. Či je správne vylúčiť z kňazstva tých, ktorí sú povolani, ale nie sú povolani žiť v celibáte.

4. Ak by nebol záväzok celibátu, bol by väčší počet kléru.

5. Kňazstvo spojené s manželstvom by odoberalo príležitosť na nevernosti, neporiadky, bolestné dezercie a umožňovalo by plnšie svedectvo kresťanského života aj v oblasti rodiny.

6. Celibát je fyzicky a psychologicky neprirodzený stav, poškodzuje rovnováhu a dozrievanie ľudskej osobnosti.

7. Rozhodnutie u kandidátov je výsledkom pasívneho postoja, spôsobeného často formáciou, ktorá nie je primeraná a dostatočne nerešpektuje ľudskú slobodu, a nie je ovocím osobného rozhodnutia. Zrelosť na takéto rozhodnutie je dosť nízka.

⁵³ Porov.: BYSTRIAŇSKÝ, J.: Seminárna práca. Spišská Kapitula : 2003.

Zdalo by sa, že tento súhrn námietok prehluší odveký hlas pastierov Cirkvi, ktorí z posvätného celibátu urobili vnútorný predmet a vonkajší znak svojho úplného a radostného darovania sa Kristovej službe. Nie, tento hlas je aj dnes dosť silný a pokojný; neprichádza len z minulosti, počuť ho aj v prítomnosti. Aj dnes sú nespočetní posvätní služobníci, ktorí bezúhonne žijú dobrovoľný celibát a zasvätenie. Nie preto, že by pohrdali Božím darom života, ale z vyššej lásky k novému životu.

Svätý Otec preto súdi, že zákon o posvätnom celibáte má aj dnes svoju platnosť. Zmysel encykliky vidí v tom, aby spôsobom, ktorý väčšmi osloví dnešného človeka, znova objasnil hlboké dôvody pre posvätný celibát.

9.2 Dôvody pre posvätný celibát

Druhý vatikánsky koncil o celibáte vyhlásil, že „povaha kňazstva si ho síce sama osebe nevyžaduje“ (PO 16), ale hneď pokračuje dôvodmi, prečo treba oceniť tento dar.

9.2.1 Kristologický význam celibátu

Kňaz má svoj vzor v Ježišovi Kristovi, a preto sa stará len o neho a o jeho veci (porov. 1 Kor 7,3-35). Kristus sa stal prostredníkom medzi nebom a zemou, medzi Otcom a ľudským pokolením. V súlade s týmto poslaním Kristus zostal po celý život v stave panenstva, čo znamená úplné odovzdanie sa službe Bohu a ľuďom. Toto spojenie panenstva a kňazstva v Kristovi sa odráža aj u tých, ktorých údelom je mať spoluúčasť na dôstojnosti a poslaní večného Kňaza. Okrem svojho príkladu i slovami odporúchal dokonalejšie zasvätenie sa pre nebeské kráľovstvo panenstvom ako osobitným darom (porov. Mt 19,11-12). Preto u tých, ktorých si Ježiš Kristus povolal, stáva sa voľba panenstva želateľnou a dôstojnou, s úmyslom mať účasť spolu s ním na jeho životnom stave. Voľbu posvätného celibátu Cirkev vždy považovala za „znak a podnet lásky“ (LG 42). Svätý Otec pozýva učencov kresťanskej náuky a kňazov, aby vytrvali v štúdiu tejto problematiky.

9.2.2 Cirkevný význam celibátu

Kristus miloval Cirkev, svoje Telo, obetujúc za ňu seba samého. Zasvätené panenstvo posvätných služobníkov je prejavom Kristovej panenskej lásky k Cirkvi. Keď sa kňaz venuje službe Pánovi Ježišovi a Cirkvi v úplnej slobode, plnším spôsobom uskutočňuje jednotu a harmóniu svojho kňazského života (*porov. PO 14*). Rastie v ňom schopnosť počúvať Božie slovo, nad ktorým denne rozjíma, žije ho a ohlasuje veriacim.

Kňaz svojím každodenným zomieraním sebe samému, zriekaním sa legitímnej lásky k vlastnej rodine z lásky ku Kristovi a k jeho kráľovstvu, nájde slávu v plnom a plodnom živote s Kristom, pretože v ňom bude ako on milovať a dávať sa všetkým. Najväčšia dôstojnosť kňaza pramení z toho, že vo všetkom napodobňuje a nasleduje osobný príklad Krista. Kňaz je tak znakom a svedectvom vznešenejších a nových skutočností Božieho kráľovstva a živí vieru a nádej všetkých kresťanov, ktorí sú tiež povinní zachovávať čistotu podľa vlastného stavu.

O pastoračnej úspešnosti niet pochybností, lebo celibát umožňuje širšie a konkrétnejšie sa rozdávať, keď ide o potreby druhých a zaručuje mu väčšiu slobodu a disponibilitu.

9.2.3 Eschatologický význam celibátu

Cirkev na zemi je zárodkom a počiatkom Božieho kráľovstva. Túži po dokonalom kráľovstve a chce sa zo všetkých síl spojiť s Kráľom v sláve (*porov. LG 5*). Náš Pán povedal, že „pri vzkriesení sa ľudia neženia, ani nevydávajú, ale sú ako anjeli v nebi“ (*Mt 22,30*). Boží dar dokonalej zdržanlivosti pre Božie kráľovstvo je „osobitným znakom budúcich dobier“ (*PC 12*). Je preto svedectvom o nutnom smerovaní Božieho ľudu k poslednému cieľu pozemského putovania a podnetom pre všetkých pozdvihnúť zrak na vyššie veci.

9.3 Celibát v živote Cirkvi

V starokresťanských časoch Otcovia a cirkevní spisovatelia svedčia o tom, že tak na východe, ako aj na západe bola u posvätných služobníkov rozšírená prax dobrovoľného celibátu,⁵⁴ lebo harmonizoval

⁵⁴ Porov.: TERTULIAN, *De ehor. Castitatis*, 13: P. L. 2,930; Sv. EFRÉM, *Carmina nisibena*, XVIII, XIX, ed. G. Bickell, Lipsko 1866;

s ich úplným odovzdaním sa službe Kristovi a Cirkvi. Cirkev na západe už od 4. storočia pod vplyvom koncilov i rímskych pápežov upevnila, rozšírila a schválila túto prax.⁵⁵ Povinnosť celibátu sa slávnostne uzákonila na Tridentskom koncile⁵⁶ a napokon bola pojatá do Kódexu kánonického práva (*porov. kán. 132 § 1*). Pavol VI. nazýva až blúznením tých, ktorí by chceli zrušiť túto ozdobu kňazstva. Aj na východe zaznievajú hlasy o panenstve. Sv. Gregor Naziánsky hovorí, že „panenský život je obrazom šťastia, čo nás čaká v budúcom živote.“⁵⁷ Na východe stále platí, že za biskupov vysviacajú len neženatých kňazov a sami kňazi nemôžu uzavrieť manželstvo po kňazskej vysviacke. Z toho vyplýva, že aj oni prijímajú do istej miery zásadu celibátu, ako aj jeho vhodnosti pre kresťanské kňazstvo, ktorého vrchol a plnosť vlastnia biskupi (*porov. LG 21, 28, 64*).

Existujú osobitné prípady pre ženatých posvätných služobníkov. Ide predovšetkým o diakonskú vysviacku mužov zrelého veku, ktorí žijú v manželstve (*porov. LG 29*). Netreba to vysvetľovať ako predohru k jej zrušeniu. Naopak, je to osobitný dar a celá súčasná Cirkev prejavila istotu, že Otec ho štedro dáva tomu, kto oň pokorne a vrúcne poprosí.

Na konci kapitoly pápež píše, že nemožno veriť, že by zrušením cirkevného celibátu v značnej miere vzrástol počet povolaní. Zdá sa, že súčasná skúsenosť cirkví a cirkevných spoločenstiev, ktoré dovoľujú svojim služobníkom manželstvo, hovorí iné. Príčinu úbytku kňazských povolaní treba hľadať inde, najmä: v strate a v oslabení zmyslu pre Boha a pre posvätno u jednotlivcov i v rodinách, či v strate úcty k Cirkvi.

9.4 Celibát a ľudské hodnoty

Cirkev vie, že voľba celibátu prináša so sebou aj vážne ťažkosti a problémy. Mohlo by sa zdať, že celibát nie je v zhode s ľudskými hodnotami. Ak kňaz z lásky ku Kristovi obetuje ľudskú lásku, aká sa prežije v rodine, je to v skutočnosti hold tejto láske. Spoločné poznanie skutočných ťažkostí celibátu je pre kňaza užitočné, ba nutné, aby si uvedomil to, čo si celibát vyžaduje; aby bol autentický a blahodarný. Aj veda to potvrdila, že celibát nie je proti prirodzenosti. Človek nie je len telo a pohlavný pud nie je v ňom všetkým. Človek je predovšetkým rozum, vôľa, sloboda. Práve voľbou celibátu sa môžu ľudské hodnoty vyjadriť v najväčšej miere. Voľba celibátu neznamena pohrdanie

⁵⁵ Po prvýkrát na Elvirskom koncile v Španielsku (c. a. 300), c. 33: Mansi II, 11.

⁵⁶ Porov.: Tridentský koncil, Sess. XXIV, can. 9 – 10.

⁵⁷ NAZIÁNSKY, G., *De virginate*, 13: P. G. 46, 381 – 382.

a ignorovanie pohlavným pudom. Nikde nie je povedané, že manželstvo a rodina je jedinou cestou dozretia ľudskej osoby. Činorodá láska kňaza rozširuje jeho obzor do nekonečna, prehĺbuje a zväčšuje jeho zmysel pre zodpovednosť. Ak však kňazovi chýba priama osobná skúsenosť manželského života, určite mu na základe jeho formácie, služby a osobitnej milosti nebude chýbať možno ešte hlbšie poznanie ľudského srdca. Ak kňaz žije v plnosti svoj celibát, podčiarkuje tým duchovný rozmer každej lásky.

Je pravda, že kňaz pre celibát je osamelým človekom. Jeho samota však nie je prázdna, lebo je naplnená Bohom a jeho kráľovstvom. Okrem toho sa na túto samotu pripravoval. Takto odlúčený kňaz nie je oddelený od Božieho ľudu, lebo je ustanovený pre dobro ľudí (*porov. Hebr 5,1*), úplne zasvätený činorodej láske (*porov. 1 Kor 14,4n*). Niekedy samota na kňaza bolestne dolieha, ale napriek tomu neľutuje, že si ju veľkodušne vyvolil. Kto sa rozhodol byť celý Kristov, nájde predovšetkým v intímite s ním a v jeho milosti silu ducha potrebnú na rozptýlenie smútku a na prekonanie znechutení. Ved' platí, že „nie som sám, lebo Otec je so mnou“ (*Jn 16,32*). Okrem toho mu nebude chýbať starostlivosť biskupa, nebude bez vnútorného bratstva so svojimi spolubratmi v kňazstve a útecha celého Božieho ľudu.

9.5 Príprava na kňazstvo

Ťažkosti a problémy, čo niektorým robia zachovávanie celibátu príťažkým alebo priam nemožným, nezriedka vyplývajú z kňazskej formácie, ktorá pre hlboké zmeny posledných čias nie je už vôbec primeraná tomu, aby formovala osobnosť hodnú Božieho človeka. Odpoveď na Božie volanie musí byť slobodná. Cirkevní predstavitelia však majú vážnu povinnosť pristupovať k voľbe kandidátov. Osoby, u ktorých sa zistí, že sú fyzicky, psychicky alebo morálne nevhodní, treba hneď odradiť od cesty ku kňazstvu. Nech sa neoddávajú klamným nádejám a nebezpečným ilúziám a nech nedovolia, aby ich v sebe živil kandidát, lebo to bude mať škodlivé následky pre neho i pre Cirkev. Nesmieme si myslieť, že v tejto veci milosť nahradí prirodzenosť.

Potreba disciplíny alebo uplatňovanie autority nemusia byť vždy adekvátne uskutočňované u kandidátov. Celková formácia kandidáta na kňazstvo má smerovať k pokojnej, presvedčenej a slobodnej voľbe vážnych záväzkov, ktoré bude musieť vo svedomí vziať na seba pred Bohom a pred Cirkvou. Zanietenosť a veľkodušnosť sú vynikajúce vlastnosti kandidátov. Potrebná je tiež osobná askéza, väčšia ako

u ostatných veriacich, sebazapieranie, pokora a poslušnosť, múdrosť a spravodlivosť, sila a umiernenosť, zmysel pre zodpovednosť, vernosť a česťnosť, súlad medzi kontempláciou a činnosťou, odpútanosť a chudoba ducha, trvalo vydobýjaná čistota, pokojný a bezpečný styk so svetom. Závazok celibátu prijíma kandidát pod vplyvom Božej milosti úplne vedome a slobodne, nie bez rady skúsených duchovných učiteľov, ktorá nemá nič ukladať, ale urobiť toto veľké rozhodnutie vedomejším. Kandidát necíti ťarchu uloženú zvonka, ale vnútornú radosť z rozhodnutia, ktoré urobil z lásky ku Kristovi.

9.6 Kňazský život

Kňaz si nesmie myslieť, že vysviacka mu všetko zľahčí a že ho bude definitívne chrániť pred každým pokušením a nebezpečenstvom. Čistota sa nenadobúda raz a navždy, ale je výsledkom pracného vydobývania a každodenného uplatňovania. Preto musí každý jasne a pokojne zvážiť svoje postavenie človeka vystaveného duchovnému zápasu proti zvädzaniu tela v sebe samom a vo svete, neprestajným obnovovaním predsavzatia čoraz väčšími zdokonaľovať svoju neodvolateľnú obetu, ktorá ho zaväzuje na úplnú, čestnú a reálnu vernosť. Novú silu a novú radosť bude kňaz získavať, ak si bude v meditácii a modlitbe denne prehľbovať motívy vlastného darovania a presvedčenie, že si vybral to lepšie. Bude si vyprosovať milosť vernosti, využívajúc prirodzené i nadprirodzené prostriedky. Najmä dôverným vzťahom s Kristom nech nadobúda čoraz hlbší zmysel pre tajomstvo Cirkvi, mimo ktorého by sa mu jeho životný stav mohol javiť neopodstatnený a neprimeraný. Kňaz sa má chrániť pred citovými sklonmi a má si dať pozor, aby si na nebezpečné náklonnosti srdca nehládal duchovné apoštolské zdôvodnenia. Kňazský život si vyžaduje vnútornú i vonkajšiu askézu. Kňazská čistota sa upevňuje, stráži a chráni bratstvom, ktoré vyplýva z vysviacky. Medzi kňazmi má byť dokonalé spoločenstvo. Nikdy nemožno dosť odporúčať istý druh spoločného života, časté stretnutia s bratskou výmenou myšlienok, rád a skúseností. Aj koncil upozorňuje, aby kňazi boli zodpovední aj za svojich spolubratov (*porov. PO 8*). Veľmi vhodné je rok čo rok vo výročný deň kňazskej vysviacky alebo na Zelený štvrtok si obnoviť odovzdanie sa Kristovi.

9.7 Bolestné dezercie

Každý kňaz má v duši natrvalo vtlačený posvätný charakter. Niektorí sa zamýšľajú, či práve celibát nie je istým spôsobom zodpovedný za mnohé nevernosti kňazov. Svätý Otec vidí zodpovednosť v neobozretnom a včasnom zhodnotení kandidáta kňazstva alebo v spôsobe, akým posvätní služobníci žijú svoje úplné zasvätenie. Dišpenzy sa udeľujú len po dôkladnom zvážení, veľmi zriedkavo a s veľkou bolesťou. Pápež vidí chybu v neuváženosti rozhodnutia a v slabej modlitbe. Dišpenz sa však neukladá bez uloženia skutkov nábožnosti a zadosťučinenia. Cirkvi sa raduje, ak kňazi sa vracajú k modlitbe a k pokániu, a tak znova objavujú tajomstvo svojho zasvätenia.

9.8 Otcovstvo biskupa

Nenahraditeľnú a veľmi dôležitú pomoc majú kňazi hľadať v biskupovi. Veď kňazi sprítomňujú samotného biskupa v spoločenstvách veriacich. Biskup žiadnym iným spôsobom nemôže prejať svoju nežnosť ku kňazstvu, ako tým, že s vedomou zodpovednosťou a úprimnou a nepremožitelnou láskou bude viesť výchovu seminaristov a všemožne pomáhať kňazom zachovávať vernosť svojmu povolaniu a svojim povinnostiam. Ľudská osamotenosť kňaza sa má zaplniť predovšetkým bratskou a priateľskou prítomnosťou a skutkami biskupa (*porov. PO 7*). Viac ako predstavenými a sudcami majú byť biskupi pre svojich kňazov učiteľmi, otcami, priateľmi a dobrými, milosrdnými bratmi, pripravenými pochopiť, spoliehať sa, pomôcť. Oddané priateľstvo a synovská dôvera majú kňazom umožniť včas otvoriť svoje vnútro biskupovi a zveriť sa so svojimi ťažkosťami. Táto služba biskupa má znovu vrátiť radosť kňazskej duši a nadšenie. Pri bolestných lúčeníach sa majú biskupi držať Božieho slova „nalomenú trstinu nenalomí a hasnúci knôtik nedohasí“ (*Mt 18,11*).

9.9 Úloha veriacich

Veriaci sú tiež zodpovední za kňazov, za ich čnosť. Majú sa modliť a pričiňovať o kňazské povolania, kňazom pomáhať oddane a s vnímavou spoluprácou. Kňazovi preukazujú hlbokú úctu a jemnú zdržanlivosť vzhľadom na jeho postavenie človeka úplne zasväteného Kristovi a Cirkvi. V niektorých prípadoch majú laici osvecovať

a posilňovať kňaza. Nemajú zabúdať na Kristove slová: „Kto vás prijíma, mňa prijíma. A kto prijíma mňa, prijíma toho, ktorý ma poslal“ (Mt 14,4).

Záver

Svätý Otec Pavol VI. na záver prosí Pannu Máriu, aby kňazi na jej príhovor boli verní vznešenému daru panenstva. Aj napriek dramatickému nedostatku kňazov vzhľadom na potreby obyvateľov zeme verí, že duchovná kvalita kňazov splodí aj kvantitu.

Encyklika bola napísaná v Ríme 24. júna na sviatok Jána Krstiteľa v roku 1967, v piatom roku pontifikátu pápeža Pavla VI.

10. Ján Pavol II. a katolícke kňazstvo vo svetle knihy Dar a tajomstvo

Úvod⁵⁸

Pápež Ján Pavol II. píše: „Živo si spomínam na radostné stretnutie, ktoré sa uskutočnilo vo Vatikáne na jeseň minulého roka (27. októbra 1995) pri príležitosti oslavy tridsiateho výročia vydania koncilového dokumentu *Presbyterorum ordinis*. V slávnostnej atmosfére toho zhromaždenia veľa kňazov rozprávalo o svojom povolaní a aj ja som tam ponúkol svoje svedectvo. Táto služba vzájomného povzbudzovania medzi kňazmi pred tvárou Božieho ľudu sa mi zdala naozaj veľmi pekná a plodná.

Slová, ktoré som pri tej príležitosti povedal, mali široký ohlas. Výsledok bol ten, že z rozličných strán ma naliehavo žiadali, aby som sa k téme svojho kňazstva vrátil podrobnejšie pri zlatom kňazskom jubileu.

Priznávam sa, že zo začiatku vyvolal vo mne tento návrh pochopiteľný nesúhlas. Postupne som však uznal, že je mojou povinnosťou vyhovieť tejto prosbe, pretože aj to tvorí jeden aspekt Petrovej služby.

To, čo tu hovorím, sa netýka iba vonkajších udalostí, ale siaha do mojich najhlbších koreňov a najintímnejších skúseností. Spomínam na ne predovšetkým preto, aby som vzdal vďaka Pánovi. Venujem to kňazom a Božiemu ľudu ako svedectvo lásky.“

10.1 Povolanie ako tajomstvo

Históriu každého kňazského povolania pozná predovšetkým Boh. Každé kňazské povolanie je vo svojej najhlbšej podstate veľkým tajomstvom, je darom, ktorý nekonečne prevyšuje človeka. Každý kňaz to zažíva v priebehu svojho života veľmi intenzívne. Zoči-voči tomuto daru cítime, akí sme na to nevhodní.

Povolanie je tajomstvo Božieho vyvolenia: „Nie vy ste si vyvolili mňa, ale ja som si vyvolil vás, aby ste išli a prinášali ovocie a aby vaše

⁵⁸ Porov.: MAJZEL, M.: Seminárna práca. Spišská Kapitula, 2003.

ovocie zostalo“ (*Jn 15,16*). „Ale túto hodnotu si nik nemôže prisvojiť sám, len ten, koho povoláva Boh ako Árona“ (*Hebr 5,4*).

Preto, keď pri rozličných príležitostiach – napríklad pri kňazských jubileách – sa hovorí o kňazstve a vydáva o ňom svedectvo, sme povinní to robiť s veľkou pokorou a vedomí si skutočnosti, že Boh nás „povolal svätým povolaním, nie pre naše skutky, ale zo svojho rozhodnutia a milosti“ (*2 Tim 1,9*).

Zároveň si uvedomujeme, že ľudské slová nie sú schopné niesť ťarchu tajomstva, ktoré kňazstvo v sebe obsahuje.

10.2 Prvé znaky povolania

Keď bol pápež Ján Pavol II. – Karol Wojtyła ešte študentom gymnázia, wadowickú farnosť navštívil krakovský metropolita, knieža, arcibiskup Adam Stefan Sapieha. Učiteľ náboženstva o. Edward Zacher ho poveril, aby ho privítal. Arcibiskup sa potom opýtal učiteľa náboženstva, na akú školu sa mladý Wojtyła chystá po maturite. Otec Zacher mu odpovedal: „Chce ísť študovať poľský jazyk a literatúru.“ Na to arcibiskup: „Škoda že nie teológii.“

V tom období života Karola Wojtyły kňazské povolanie nebolo ešte zrelé, aj napriek tomu, že mnohí okolo neho si mysleli, že by mal vstúpiť do seminára. A niekto si azda aj myslel, že ak mladík s takými jasnými náboženskými sklonmi nevstúpi do seminára, musí to byť znak, že v hre sú iné lásky a záľuby. V tom období bol predovšetkým zamilovaný do literatúry, a to najmä do literatúry dramatickej a do divadla.

V máji roku 1938 zmaturoval a následne sa zapísal na univerzitné štúdium poľskej filológie. Preto sa spolu s otcom presťahovali z Wadowíc do Krakova. Začal študovať na Filozofickej fakulte Jagelovskej univerzity poľskú filológiu, ale podarilo sa mu ukončiť iba prvý ročník, pretože 1. septembra 1939 vypukla druhá svetová vojna.

Vypuknutie druhej svetovej vojny podstatne zmenilo jeho život. Aby sa vyhol deportácii a núteným prácam v Nemecku, v jeseni roku 1940 začal fyzicky pracovať ako robotník v kameňolome. Zodpovedný za kameňolom sa usiloval uchrániť študentov od najťažších prác, jemu dali za úlohu pomáhať mínerovi. Volal sa Franciszek Labus. Tento mu neraz dohovára: „Karol, mali by ste ísť za kňaza. Veď spievate dobre, máte pekný hlas a bolo by vám dobre...“ Slová tohoto robotníka mu utkveli v pamäti.

V tomto období zostal v kontakte s divadlom slova. Stretnutia divadla slova prebiehali v úzkom kruhu známych a pozvaných hostí, ktorí mali osobitný záujem o literatúru a boli istým spôsobom „zasvätení“ do jej tajov. „Celá táto divadelná skúsenosť sa hlboko vpísala do mojej mysle, aj keď od istého okamihu som si uvedomoval, že divadlo nie je mojím povoláním.“

10.3 Rozhodnutie

Pápež spomína: „V jeseň roku 1942 som sa definitívne rozhodol vstúpiť do krakovského seminára, ktorý pôsobil v ilegalite. Prijal ma rektor o. Jan Piwowarczyk. Táto skutočnosť mala zostať v tajnosti aj pred najbližšími osobami. Začal som študovať na Teologickej fakulte Jagelovskej univerzity, takisto ilegálnej, pričom som naďalej pracoval ako robotník v Solvayi.“

Počas okupácie arcibiskup metropolita založil ilegálny seminár a umiestnil ho pod strechu svojej rezidencie. Toto kedykoľvek mohlo vyvolať tvrdé represie zo strany okupačných úradov tak voči predstaveným, ako i voči bohoslovcom. „V tomto zvláštnom seminári som bol po boku milovaného kniežaťa metropolitu od septembra 1944 a zostal som tam spolu so svojimi kolegami až do 18. januára 1945, do dňa – alebo lepšie povedané do noci – oslobodenia, pretože práve v noci Červená armáda dorazila do predmestia Krakova.“

„Už na začiatku nám otec arcibiskup predstavil jedného mladého kňaza, ktorý sa stal naším špirituálom. Bol to o. Stanislaw Smolenski, po štúdiách v Ríme, človek veľkej duchovnosti. Otec Smolenski nás začal pripravovať na kňazstvo.“

„Tak ubiehali roky mojej semenárskej kňazskej formácie. Prvé dva, ktoré sa v študijnom programe venujú filozofii, absolvoval som v ilegalite ako robotník kameňolomu. Nasledujúce dva roky boli späté so štúdiom na Jagelovskej univerzite. Na teologickej fakulte som mal šťastie stretnúť niekoľko vynikajúcich profesorov. Dnes som plný vďačnosti voči všetkým svojim predstaveným, špirituálom a profesorom.“

„Na začiatku piateho ročníka ma arcibiskup poslal do Ríma na ďalšie štúdium. Preto som bol, skôr než moji spolužiaci, vysvätený za kňaza 1. novembra 1946. V ročníku nás bolo sedem, v súčasnosti žijeme ešte traja. To, že nás bolo málo, umožnilo nám nadviazať hlboké priateľské vzťahy.“

10.4 Prázdniny seminaristu

„Odkedy som nadviazal kontakt so seminárom, otvorili sa predo mnou nové možnosti, ako prežiť prázdniny. Arcibiskup ma poslal do farnosti v Raciborowiciach v blízkosti Krakova. Krátko nato, na území obce Bienczyce, ktorá patrila k raciborowickej farnosti, vyrástlo veľké sídlisko nazvané Nová Huta. Tu som strávil mnoho dní počas svojich prázdnin roku 1944 i roku 1945 po skončení vojny. Vtedy som písal prácu o sv. Jánovi z Kríža.

Na celú našu formáciu a prípravu na kňazstvo mala neobyčajný vplyv veľká osobnosť kniežaťa, metropolitu a budúceho kardinála Adama Stefana Sapiehu, na ktorého si spomínam s veľkou vďačnosťou a dojatím.“

10.5 Čo ovplyvnilo povolanie Karola Wojtylu – pápeža Jána Pavla II.

„Najväčší vplyv na moju kňazskú formáciu mal seminár. Ak však rozšírim svoj pohľad na širší horizont, jasne vidím, že z mnohých strán sa mi dostalo pozitívnych momentov, skrze ktoré mi Boh dal počuť jeho hlas.“

Rodina

„Príprava na kňazstvo v seminári istým spôsobom predchádzala príprava, ktorú mi mojím životom a príkladom poskytl rodičia a najmä môj otec, ktorý predčasne ovdovel. Matku som stratil ešte pred mojím prvým svätým prijímaním, keď som mal deväť rokov.

Po jej smrti a neskôr po smrti môjho staršieho brata sme zostali iba dvaja s otcom, ktorý bol mužom hlbokej viery. O kňazskom povolaní sme spolu nikdy nehovorili, ale jeho príklad bol pre mňa akýmsi prvým domácim seminárom.“

Práca

„Po uplynutí rokov dospievania, stal sa pre mňa seminárom kameňolom a čistička vody v Borku Faleckom. Továreň bola pre mňa v tejto životnej fáze naozaj seminárom, aj keď ilegálnym. Boli to roky, v ktorých dozrelo moje definitívne rozhodnutie. Pravda, nemal som za sebou skúsenosť „robotníckeho kňaza“, ale „robotníckeho seminaristu.“ Keďže som pracoval manuálne, vedel som, čo je fyzická námaha. Spriatelil som sa s mnohými robotníkmi. Niekedy ma pozývali aj k sebe

domov. Neskôr ako kňaz a biskup som krstil ich deti a vnukov, požehnával ich manželstvá a mnohým som vysluhoval pohrebné obrady.

Tieto kontakty zostali veľmi úzke aj po skončení nemeckej okupácie a neskôr až do mojej voľby za rímskeho biskupa, a niektoré trvajú až do dnešného dňa.“

Mariánska niť povolania

„Pravdaže, keď je reč o počiatkoch môjho kňazského povolania, nemôžem zabudnúť na mariánsku niť. Tradičnú zbožnosť k Božej Matke niesol som si z rodiny a z wadovickej farnosti. Vo Wadoviciach bol veľmi uctievaný karmelitánsky škapuliar. Aj ja som sa zapísal na nosenie škapuliara vo veku desiatich rokov a nosím ho do dnešného dňa.

Farský kostol i karmelitánsky kláštor na Gorke formovali moju mariánsku zbožnosť v rokoch detstva, dospievania až po maturitu.

Keď som bol v Krakove na Debníkách, vstúpil som do skupiny živého ruženca v saleziánskej farnosti, kde sa osobitným spôsobom uctievala Panna Mária Pomocnica. Ak už dávnejšie som bol presvedčený, že Mária nás privádza ku Kristovi, v tom období som začínal chápať, že aj Kristus nás privádza ku svojej matke. Bolo to v čase, keď som mal isté pochybnosti o svojej mariánskej zbožnosti. Vtedy mi veľmi pomohla kniha sv. Ľudovíta Máriu Grignona z Montfortu, ktorá niesla titul Traktát o pravej úcte k najsvätejšej Panne Márii. V nej som našiel odpovede na svoje otázky. Mária nás približuje ku Kristovi, privádza nás k nemu, ale pod podmienkou, že jej tajomstvo prežívame v Kristovi. Vtedy som tak isto pochopil, prečo sa Cirkev modlí trikrát denne Anjel Pána. Ide naozaj o rozhodujúce slová.

Vyjadrujú jadro najväčšej udalosti, aká sa kedy odohrala v dejinách ľudstva. Tu spočíva vysvetlenie slov TOTUS TUUS. Tento výrok pochádza od svätého Ľudovíta Grigona z Montfortu. Je to skrátená forma zasvätenia sa Matke Božej. Táto cesta ma už ako dieťa a potom aj ako kňaza a biskupa viedla často na mariánske púte na Zabrzydowskú kalváriu.

Dnes vidím, aké je to všetko rovnaké. Dnes tak ako včera sa nachádzame s rovnakou intenzitou v okruhu vyžarovania toho istého tajomstva.“

Svätý brat Albert

„Brat Albert, ktorého meno znie Adam Chmielowski, nebol kňaz. V období môjho zanietenia pre umenie mala pre mňa osobitné miesto postava tohto odvážneho človeka. Diela, ktoré po sebe zanechal svedčia o jeho veľkom talente. A predsa, ten človek v istej chvíli života skončil s umením, pretože pochopil, že Boh ho volá plniť oveľa dôležitejšie

úlohy. Rozhodol sa, že sa stane bedárom, ale nie ako ten čo rozdeľuje almužnu, ale ako človek, ktorý daruje seba samého, aby slúžil vydedencom.

V histórii poľskej duchovnosti svätý Albert zaujíma mimoriadne miesto. Pre mňa jeho postava mala rozhodujúci význam, pretože v ňom som našiel duchovnú oporu a príklad pri odpútaní sa od umenia, literatúry a divadla v prospech radikálnej voľby kňazského povolania. Jednou z mojich najväčších radostí, ktoré som ako pápež mal, bolo vyzdvihnutie na oltár tohto krakovského bedára v sivom habite.“

Skúsenosť vojny

„K môjmu definitívnemu rozhodnutiu sa pre kňazské povolanie došlo v období druhej svetovej vojny. V Božích plánoch nič nie je náhodné. Môžem však povedať, že vojnová tragédia dala procesu dozrievania môjho životného rozhodnutia osobitné zafarbenie. Veď povolanie, ktoré dozrieva za takých okolností, nadobúda novú hodnotu a význam. Zoči-voči šíreniu sa zla a vojnových hrôz bol mi čoraz jasnejší zmysel kňazstva a jeho poslania vo svete. Bol som mnohého ušetrený počas toho veľkého a strašného divadla druhej svetovej vojny. V ktorýkoľvek deň ma mohli vziať z domu, z kameňolomu, z továrne a previezť do koncentračného tábora. Neraz som si položil otázku: Mnohí moji rovesníci prišli o život, prečo ja nie? Dnes viem, že to nebola náhoda.“

10.6 Kňaz

„Moja kňazská vysviacka sa odohrala v deň, ktorý je nezvyčajný pre udeľovanie tejto sviatosti: 1. novembra je sviatok Všetkých svätých, keď celá liturgia Cirkvi sa zameriava na tajomstvo spoločenstva svätých a na prípravu na pamiatku zosnulých. Arcibiskup si vybral tento deň, pretože potom som mal cestovať do Ríma na ďalšie štúdiá. Bol som vysvätený sám v súkromnej kaplnke krakovských arcibiskupov. Na deň Všetkých svätých som sa ráno ustanovil do rezidencie krakovských arcibiskupov, aby som prijal sviatosť kňazstva. Na slávnosti sa zúčastnila malá skupinka príbuzných a priateľov.

Vidím sa, ako v tej kaplnke počas spevu Veni, Creator Spiritus a Litánií k svätým ležím tvárou k zemi s rozťahnutými rukami v podobe kríža a čakám na chvíľu, keď mi budú položené ruky na hlavu. Je to symbol ich totálnej podriadenosti Božiemu majestátu a zároveň úplnej

otvorenosti voči Duchu Svätému, aby mohol zostúpiť, pretože je to on sám, ktorý vykonáva konsekráciu.

Vkladanie rúk je pokračovaním gesta, ktoré sa praktizovalo už v prvotnej Cirkvi na označenie daru Ducha Svätého udeľovaného pre určité poslanie (*porov. Sk 6 6; 8,17; 13,3*).

Ten kto má byť vysvätený, padá na tvár a celým telom i čelom sa dotýka dlažby chrámu. Prejavuje tak svoju totálnu pripravenosť prijať službu, ktorá mu bude zverená. Tento obrad hlboko poznačil moju kňazskú existenciu.

10.7 Primície

„Svoju prvú svätú omšu som odslúžil na sviatok zosnulých dňa 2. novembra 1946. V ten deň môže kňaz slúžiť tri omše. Preto moje primície mali “trojitý” charakter. Tri sväte omše som slúžil v krypte sv. Leonarda v Krakove. Ani jedna svätyňa sa nevyznačuje takým bohatým historickým a teologickým obsahom. Odpočívajú v nej poľskí králi. Kto navštívi tento chrám, ocitne sa tvárou v tvár histórii poľského národa.

Primičnou svätou omšou v krypte svätého Leonarda som chcel zdôrazniť svoje osobitné duchovné puto s históriou Poľska.

Neskôr ako kňaz aj ako biskup som kryptu navštevoval stále s veľkým pohnutím. A ako veľmi som túžil po tom, aby som tam mohol celebroad svätú omšu pri príležitosti päťdesiateho výročia svojej vysviacky.”

10.8 Rím

Učiť sa Rímu

„Otec Karol Kozłowski, rektor krakovského seminára, mi viackrát opakoval, že pre toho, kto má to šťastie a môže sa formovať v hlavnom meste kresťanstva, dôležitejšie než samo štúdium je učiť sa samému Rímu. Moje kňazstvo a moja dušpastierska formácia sa od samého začiatku zapisovali do rímskej skúsenosti. Dva roky štúdia zavŕšeného roku 1948 doktorátom boli rokmi intenzívneho učenia sa Rímu.

V Ríme som mal možnosť hlbšie pochopiť, nakoľko je kňazstvo hlbšie späté s pastoráciou a apoštolátom laikov. Medzi dušpastierskou službou a laickým apoštolátom jestvuje úzky vzťah, ba vzájomná koordinácia.“

Postava svätého Jána Máriu Vianneyho

„Keď som sa vracal z Belgicka do Ríma, mal som to šťastie po prvý raz pobudnúť v Ars. S veľkým dojatím som navštívil malý kostolík, kde svätý Ján Mária spovedal, vyučoval katechizmus a kázal. Svätec z Arsu ma prekvapuje predovšetkým preto, lebo v ňom sa naplno ukazuje sila milosti, ktorá pôsobí napriek úbohosti ľudských nástrojov. Zvlášť silne na mňa zapôsobila jeho hrdinská služba pri spovedaní.

Zo stretnutia s jeho osobou som si odniesol presvedčenie, že kňaz uskutočňuje podstatnú časť svojho poslania v spovednici práve tým, že sa stáva jej väzňom.“

V duchu vd'ačnosti

„Tieto úvahy nemôžem skončiť bez toho, že by som nevyslovil svoju vd'ačnosť Belgickému inštitútu v Ríme. Bolo to akoby tajomné zavŕšenie mojej kňazskej formácie.“

Návrat do Poľska

„Začiatkom júla 1948 som obájil doktorskú prácu a hneď potom som sa vydal na cestu do Poľska. Na časy v Ríme sa často vraciam plný pohnutia. Keď som odchádzal z Ríma, odnášal som si nielen teologickú a kultúrnu formáciu, ale aj upevnenie svojho kňazstva a prehĺbenie svojej vízie Cirkvi. Toto obdobie intenzívneho štúdia pri hrobách apoštolov dalo mi z každej stránky veľmi veľa. Vďaka Rímu sa moje mladé kňazstvo obohatilo o európsky a univerzálny rozmer.“

10.9 Farnosť

„Keď som sa vrátil do Krakova, v metropolitnej kúrii som našiel svoju prvú úlohu. Prijal som ju s radosťou. Zaraz som sa začal informovať, ako sa dostanem do Niegowicwe, a v určený deň som sa tam vybral. Šiel so autobusom z Krakova do Gdowa. Už z diaľky som zbadal niegowický kostol. Práve bol čas žatvy. Keď som nakoniec prišiel na územie niegowickej farnosti, pokľakol som si a pobožkal som zem. Toto gesto som sa naučil od svätého Jána Máriu Vianneyho. V kostole som sa poklonil pred Najsvätejšou Sviatosťou a potom som sa šiel predstaviť farárovi Mons. Buzalovi. Prijal ma veľmi srdečne a po krátkom rozhovore mi ukázal môj kaplánsky byt.

Takto som začal svoju pastoračnú prácu v prvej farnosti. Trvala rok a bola vyplnená typickými povinnosťami kaplána a katechumena.

Po roku ma preložili do farnosti sv. Floriána v Krakove. Tu som sa venoval katechizácii starších ročníkov gymnázia a pastoračii medzi univerzitnými študentmi.

Tam som začal usporadúvať prednáškové stretnutia pre akademickú obec. Mal som ich každý štvrtok a zaoberali sme sa základnými problémami existencie Boha a duchovnosti ľudskej duše, čo boli vtedy témy veľmi potrebné v atmosfére ateizmu komunistického režimu.“

10.10 Čo znamená byť kňazom

„V tomto svojom svedectve chcel by som hlbšie vniknúť do tajomstva kňazstva, ktoré ma sprevádza a obklopuje už päťdesiat rokov.

Čo znamená byť kňazom? Podľa sv. Pavla znamená byť správcom Božích tajomstiev: „Nech nás takto každý pokladá za Kristových služobníkov a správcov Božích tajomstiev. A od správcov sa už vyžaduje, aby bol každý verný“ (1 Kor 4,1-2). Výraz správca sa nedá nahradiť nijakým iným. Je hlboko zakorenený v evanjeliu. Preto kňaz je človekom Božieho slova, človekom sviatostí, človekom „tajomstva viery“.

Kňazské povolanie je tajomstvo. Je to tajomstvo „úžasnej výmeny“ – *admirabile commercium* – medzi Bohom a človekom. Človek dáva Kristovi svoje ľudstvo, aby ho využil ako nástroj spásy. Kristus zasa prijíma tento dar a z človeka akoby urobil svoje alter ego. Ak nevníkame do tajomstva tejto „výmeny“, nepochopíme, ako je možné, že mladý človek po počutí slov „Pod' za mnou!“ sa zriekne všetkého pre Krista, a pritom je presvedčený, že na tejto ceste sa jeho ľudská osobnosť plne realizuje.“

10.11 Kňaz a Eucharistia

„Zvelebujem ťa, Otče, Pán neba i zeme, že si tieto veci skryl pred múdrymi a rozumnými a zjavil si ich maličkým... A nik nevie, kto je Syn, iba Otec, ani kto je Otec iba Syn a ten, komu to Syn bude chcieť zjaviť“ (Lk 10,21-22). Tieto slová Evanjelia podľa Lukáša nás vovádzajú do hĺbky Kristovho mystéria a zároveň nám umožňujú priblížiť sa aj k tajomstvu Eucharistie. V nej je Syn jednej podstaty s Otcom. Ten ktorého pozná iba Otec, prináša Otcovi za ľudstvo a za celé stvorenstvo ako obetu seba samého. V Eucharistii Kristus vracia Otcovi všetko to, čo od neho pochádza. Takto sa uskutočňuje hlboké tajomstvo spravodlivosti stvorenia voči Stvoriteľovi. Treba, aby človek, velebiac Boha a ďakujúc

mu, vzdával Stvoriteľovi česť tým, že mu obetuje všetko, čo od neho dostal. Človek nemôže stratiť vedomie tohto dlhu.

„Kňazstvo je od samých koreňov Kristovým kňazstvom. Je to on, Kristus, ktorý Bohu obetuje seba samého, svoje telo a krv, a tou svojou obetou ospravedlivuje v Otcových očiach celé ľudstvo a nepriamo celé stvorenstvo. Kňaz keď slúži celý deň Eucharistiu, zostupuje do hĺbky tohto mystéria. Preto slávenie Eucharistie musí byť pre neho najdôležitejším okamihom dňa, stredobodom celého jeho života.“

10.12 Kňaz a obeta

„Pravda o Kristovom kňazstve sa mi neobyčajne jasne odkrývala počas litánií, ktoré sa modlievali v krakovskom seminári, najmä v predvečer kňazskej vysviacky. Mám na mysli Litánie ku Kristovi Kňazovi a Obete.

V obete kríža predstavovanej a aktualizovanej v každej Eucharistii Kristus obetuje seba za vykúpenie sveta. V týchto invokáciách je obsiahnuté obrovské teologické. Sú to litánie hlboko zakorenené vo Svätom písme, najmä v liste Hebrejom.

Kristus je kňaz, pretože je Vykupiteľ sveta. Každé kňazstvo je vpísané do tajomstva vykúpenia. Táto pravda o vykúpení a o Vykupiteľovi tvorí stredobod môjho vedomia a sprevádza ma počas všetkých týchto rokov, prenikla všetky moje dušpastierske skúsenosti a stále pred mnou odkrýva nový a nový obsah.

Počas týchto päťdesiatich rokov svojho kňazstva som si uvedomil, že vykúpenie ako cena, ktorú bolo treba zaplatiť za hriech, nesie so sebou aj nový objav, akoby „nové stvorenie“ všetkého, čo bolo stvorené: nový objav človeka ako osoby, človeka stvoreného Bohom ako muž a žena, nový objav všetkých diel človeka, jeho kultúry aj civilizácie, všetkých jeho výtvarných a tvorivých realizácií.“

10.13 Povoláný k svätosti

„Keďže kňaz je v ustavičnom kontakte s Božou svätosťou, aj on sám sa musí stať svätým. Už sama jeho služba má ho zaväzovať na to, aby sa rozhodol pre život inšpirovaný radikalizmom evanjelia. V tejto perspektíve je pochopiteľný aj dôvod života v celibáte. Z toho je jasné, prečo kňaz tak veľmi potrebuje modlitbu: modlitba sa rodí z Božej

svätosti a zároveň je odpoveďou na túto svätosť. Modlitba tvorí kňaza a kňaz sa tvorí skrze modlitbu.

Ak II. vatikánsky koncil hovorí o univerzálnom povolaní na svätosť, v prípade kňaza treba hovoriť o špeciálnom povolaní na svätosť. Iba svätý kňaz sa môže v čoraz sekularizovanejšom svete stať priezračným svedkom Krista a jeho evanjelia. Iba tak sa kňaz môže stať vodcom a učiteľom na ceste svätosti. A kňaz môže byť vodcom a učiteľom do takej miery, do akej sa stane autentickým svedkom.“

10.14 Človek Božieho slova

„Na to, aby bol kňaz autentickým vodcom spoločenstva, naozajstným správcom Božích tajomstiev, musí byť človekom Božieho slova, veľkorysým a neúnavným evanjelizátorom.

Je to náročná úvaha, pretože dnešní ľudia pred „hlásaným“ slovom očakávajú od kňaza slovo „žité“. Kňaz musí „žiť slovo“. Zároveň však musí byť aj intelektuálne pripravený, aby to slovo dôkladne poznal a účinne hlásal.

V našich časoch charakteristických vysokým stupňom špecializácie v takmer všetkých oblastiach života je intelektuálna formácia dôležitá ako nikdy predtým. Ona umožňuje púšťať sa do intenzívneho a tvorivého dialógu so súčasným myslením. Aby štúdium bolo naozaj formatívne, musí ho ustavične sprevádzať modlitba, meditácia, vzývanie darov Ducha Svätého.

10.15 Bratom v kňazstve

„Preto sa, bratia, tým viac usilujte upevňovať svoje povolanie a vyvolenie. Veď ak budete to robiť, nikdy nepadnete“ (2 Pt 1,10). Milujte svoje kňazstvo! Vidíte v ňom ten evanjeliový poklad, za ktorý sa oplatí dať všetko (porov. Mt 13,44). Chcel by som, aby toto moje osobné svedectvo – svedectvo kňaza a rímskeho biskupa, bolo pre vás pomocou a povzbudením vo vernosti.

Záver

Je potrebné myslieť aj na mladých seminaristov pripravujúcich sa na kňazstvo. Každý biskup sa často vracia myšlienkami aj srdcom do seminára, ktorý je hlavným predmetom jeho starostlivosti. Hovorí sa, že seminár je pre biskupa „zreničkou jeho oka“. Tak biskup vidí svoju cirkev cez seminár, pretože od kňazských povolaní závisí veľká časť života Cirkvi. Každý nový kňaz nesie v sebe osobitné požehnanie: Požehnaný, ktorý prichádza v mene Pánovom. V každom kňazovi prichádza sám Kristus. Boh vzbudzuje v kňazoch živú vďačnosť za dar, ktorý dostali, a Duch Svätý oslovuje mladých ľudí, aby s veľkodušnou ochotou odpovedali na jeho volanie a bezvýhradne sa odovzdali veci evanjelia!

11. Kňazstvo z pohľadu dokumentov Druhého vatikánskeho koncilu⁵⁹

Úvod⁶⁰

História vzniku dekrétu o kňazskom účinkovaní a živote *Presbyterorum ordinis* poukazuje na ťažkosti a úskalia, ako aj na dozrievanie diskusie o podstate a identite kňaza. Už v predprípravnej lehote prišlo z rozličných strán veľké množstvo názorov a želaní týkajúcich sa kňazského života a účinkovania. Pripravná komisia vypracovala viacero predlôh a dekrétov zapodievajúcich sa touto tematikou. Postupom času sa uzhodli, že do úvahy treba brať iba tri predlohy, ktoré však treba spojiť tak, aby z nich vznikol len jeden dekrét. Ten dostal názov *De cleris*. Avšak priebeh vzniku v súčasnosti známeho dekrétu *Presbyterorum ordinis* nebol až taký jednoduchý. „Možno konštatovať, že tento dekrét je ovocím mnohomesačnej spolupráce koncilových otcov. Ako som už spomenul, prvý pracovný názov bol *De cleris*. Ten bol zmenený na *De sacerdotibus*, ktorý bol opäť prepracovaný a zjednodušený a nový text dostal názov *De vita et ministerio sacerdotali*, ktorý 19. 10. 1964 konciloví otcovia zamietli. Až napokon predlohu pod pracovným názvom *De ministerio et vita presbyterorum* po viacerých pripomienkach na poslednom verejnom zasadnutí koncilu 7. 12. 1965 prijali a Svätý Otec Pavol VI. ju schválil. Názory, že dokument zaoberajúci sa kňazstvom sa nepodarí dokončiť a schváliť, sa nestali skutočnosťou len vďaka mimoriadnemu úsiliu odborných komisií a koncilových otcov.⁶¹

11.1 Kňazstvo v poslaní Cirkvi

Cirkev je tajomné telo Kristovo, v ktorom veriaci tvoria jednotlivé údy. Aby sa veriaci stmelovali v jedno telo, „Kristus Pán ustanovil

⁵⁹ Text vychádza z dokumentu *Presbyterorum ordinis*.

⁶⁰ Porov.: ČERVEN, J.: Seminárna práca. Spišská Kapitula : 2003.

⁶¹ Porov.: DRAGÚŇ, M.: Pastoračná láska ako syntéza spirituality a služby kňaza vo svete dekrétov *Presbyterorum ordinis* a *Optatam totius*. In : *Duchovný pastier: Týždeň koncilu na Slovensku 11. - 18. 10. 2002*. Trnava : SSV, 2002, s. 502.

niektorých služobníkov, ktorí by mali v spoločenstve veriacich posvätnú kňazskú moc prinášať obetu a odpúšťať hriechy a ktorí by úradne v Kristovom mene vykonávali pre dobro ľudí kňazskú funkciu“ (PO čl. 2). Kňazský úrad má účasť na moci, ktorou sám Kristus buduje, posväcuje a spravuje svoje Telo. „Preto kňazstvo z povolania predpokladá síce sviatosti kresťanského zasvätenia, ale udeľuje sa zvláštnou sviatosťou, ktorou sa kňazi pomazaním Ducha Svätého poznávajú osobitným znakom, a tak sa stávajú podobnými Kristovi kňazovi, takže majú moc konať v zastúpení Krista ako hlavy“ (PO čl. 2). Cieľom kňazského účinkovania a života je sláva Boha Otca v Kristovi. Táto sláva spočíva v tom, že človek prijíma vedome, slobodne a vdľačne dielo, ktoré Boh uskutočnil v Kristovi a dáva ho najavo celým svojím životom. „A tak kňazi, či sa venujú modlitbe a poklone, alebo hlásajú slovo Božie, či prinášajú eucharistickú obetu a vysluhujú ostatné sviatosti, alebo preukazujú ľuďom iné služby, pričiňujú sa tým o väčšiu slávu Božiu a zároveň povznášajú ľudí k Božiemu životu“ (PO čl. 2). Podľa vzoru Pána Ježiša kňazi nažívajú s ostatnými ľuďmi ako s bratmi. Kňazi svojím povolaním a vysviackou sa určitým spôsobom vydeľujú spomedzi ľudu Božieho, ale nie aby sa od neho alebo ktoréhokoľvek človeka oddeľovali, lež aby sa celkom zasvätili dielu, na ktoré ich povolal Pán. „Nemohli by byť služobníkmi Kristovými, keby neboli svedkami a vysluhovateľmi iného života než je tento pozemský, avšak by nemohli byť k službám ľudí, keby sa odcudzili ich životu a prostrediu“ (PO čl. 3). Aby sa to dalo docieľiť, sú tu na pomoc čnosti, ktoré odporúča apoštol Pavol slovami: „Myslite len na to, čo je pravdivé a sľachetné, čo je spravodlivé a čisté, čo je milé a čestné, čo je čnostné a chváľitebné“ (Flp 4,8).

11.2 Kňazské účinkovanie

Prvou povinnosťou kňazov je zvestovať všetkým Božiu blahožvešť, aby plnili príkaz Pánov: „Choďte do celého sveta a kážte evanjelium všetkému stvoreniu“ (Mk 16,15), a tak utvárali a zveľadľovali ľud Boží. Lebo Božím slovom sa viera u neveriacich roznečuje a u veriacich sa upevňuje. Kňazská činnosť, ktorá je v súčasnosti neraz veľmi ťažká, nemala by vysvetľovať evanjeliové pravdy len všeobecne a abstraktne, ale aby lepšie zaúčinkovala na poslucháčov, mala by tieto pravdy aplikovať na konkrétne životné okolnosti.

Ďalšou úlohou kňazov je vysluhovanie sviatostí. „Kňazi krstom uvádzajú ľudí medzi ľud Boží. Sviatosťou pokánia zmierujú hriešnikov s Bohom a Cirkvou. Olejom chorých poskytujú úľavu nezdravým. Zvlášť

však slúžením svätej omše prinášajú sviatostným spôsobom Kristovu obeť“ (PO čl. 5). Vyjadril to už za čias prvotnej Cirkvi sv. Ignác: „Kňazi sú pri vysluhovaní všetkých sviatostí mnohorakým spôsobom hierarchicky spojení s biskupom, a preto ho určitým spôsobom sprítomňujú v jednotlivých zhromaždeniach veriacich“ (LG čl. 28). „Ostatné sviatosti, ako aj všetky cirkevné služby a apoštolské diela súvisia so svätou Eucharistiou a na ňu sú zamerané“ (PO čl. 5). Eucharistické zhromaždenie je teda stredobodom spoločenstva veriacich, ktorému predsedá kňaz. A tak kňazi učia a privádzajú veriacich k stále dokonalejšiemu duchu modlitby, vzbudzovať si úprimnú ľútosť nad svojimi hriechmi vo sviatosti pokánia a pobádajú všetkých k plneniu vlastných stavovských povinností. Teda vychovávajú veriacich tak, aby mohli zo srdca spievať Pánovi chválospevy a duchovné piesne a ustavične za všetko dobrorečiť Bohu Otcovi v mene Pána nášho Ježiša Krista (porov. Ef 5,19-20).

Pri budovaní Cirkvi sa kňazi musia správať ku všetkým podľa Pánovho príkladu s nevšednou ľudskosťou. Avšak nesmú zaobchádzať s ľuďmi podľa ich nálad, ale ich poučovať a napomínať ako milované deti podľa požiadaviek kresťanského učenia. Kňazom, ako vychovávateľom vo viere, pripadá starať sa osobne alebo prostredníctvom iných o svoj zverený ľud. „Lebo málo osožia ceremónie, čo ako pekné a organizácie, čo ako prekvitajúce, ak nie sú spôsobilé vychovávať ľudí k dosiahnutiu kresťanskej zrelosti“ (PO čl. 6). K tejto kresťanskej zrelosti im pomáhajú práve kňazi. A tak sa majú kresťania naučiť ďalej žiť nielen sami pre seba, ale podľa požiadaviek nového prikázania lásky, nech si navzájom pomáhajú každý podľa toho, aký dar milosti prijal. „Osobitná starosť sa má venovať mládeži a okrem toho manželom a rodičom. A je žiadatel'né, aby sa tieto skupiny priateľsky schádzali, a tak si navzájom pomáhali žiť plnším kresťanským životom neraz aj v ťažkých podmienkach. Konečne kňazi nech sa najväčšmi starajú o chorých a zomierajúcich, nech ich navštevujú a posilňujú v Pánovi (porov. PO, čl. 6).

Pri budovaní kňazského spoločenstva musí byť stredobodom slávenie najsvätejšej Eucharistie. Tu má mať svoj začiatok každá výchovná snaha o ducha pospolitosti. „Cirkevná pospolitosť uplatňuje láskou, modlitbou, príkladom a skutkami pokánia skutočne duchovné materstvo voči dušiam, ktoré sa majú priviesť ku Kristovi. Ona je totiž účinným nástrojom, ktorý ukazuje a uľahčuje cestu ku Kristovi tým, čo ešte neveria a veriacich zas povzbudzuje, pripravuje a posilňuje do duchovného boja“ (PO čl. 6).

11.3 Vzťahy kňazov k iným

Základný vzťah, ktorý sa prejavuje v kňazskej službe, je medzi biskupom a farským kňazom. Kňazi prijali vysviacku z rúk biskupa. Spoločne majú účasť na tom istom kňazstve. A pre túto spoluúčasť nech biskupi pokladajú kňazov za svojich bratov a priateľov, a nech si všemožne dajú záležať na ich materiálnom a zvlášť duchovnom dobre. Nech sa venujú stálemu vzdelávaniu svojho kňazstva. „Nech si radi vypočujú, ba nech sa s nimi radia a vymieňajú si s nimi náhľady o požiadavkách pastoračnej činnosti a otázkach týkajúcich sa záujmov diecézy“ (PO čl. 7). Kňazi zas nech si v biskupovi uctievajú autoritu Krista, najvyššieho Pastiera. „Nech sa teda vinú k svojmu biskupovi s úprimnou láskou a poslušnosťou“ (PO čl. 7).

Všetkých kňazov medzi sebou navzájom spája dôverné kňazské bratstvo, najmä však v rámci diecézy, v ktorej pôsobia. Je veľmi dôležité, aby si všetci diecézni a rehoľní kňazi navzájom pomáhali, a tak boli vždy spolupracovníkmi pravdy (porov. Jn 3,8). „Slovom, každý kňaz je spojený so svojimi spolubratmi putom lásky, modlitby a všestrannej spolupráce. Takým spôsobom sa prejavuje jednota, ktorou chce mať Kristus svojich dokonale zlúčených v jedno“ (PO čl. 8). Preto je dobré, keď sa starší, a teda už zbehlejší kňazi ujmú mladších a pomáhajú im v prvých kňazských prácach a starostiach.

Taktiež kňazi nech pestujú dobročinnosť a spoločenstvo v pozemských dobrách, nech nezanedbávajú pohostinnosť a nech sa starajú o chorých, zronených a skleslých na duchu. Aj medzi sebou nech budujú istý druh životného spoločenstva, aby sa tak vyhli prípadnému problému osamelosti.

Taktiež treba vyzdvihnúť aj vzťah ku laikom. „Kňazi majú vykonávať svoju vedúcu úlohu takým spôsobom, aby nehládali na svoje záujmy, ale záujmy Ježiša Krista a spolupracovali s veriacimi laikmi, správajúc sa uprostred nich podľa príkladu nášho Majstra“ (porov. Flp 2,21). „Nech si ochotne vypočujú laikov, berú bratsky do úvahy ich želania a nech uznávajú ich skúsenosti a kompetentnosť v rozličných odboroch ľudskej činnosti, aby spolu s nimi vedeli rozoznávať znamenia časov“ (PO čl. 9). Ďalej nech s dôverou zverujú laikom úlohy v službách Cirkvi a nech ich aj príhodne povzbudzujú, aby sa aj sami od seba chopili iniciatívy. Konečne, kňazi sú uprostred laikov na to, aby všetkých privádzali k jednote lásky: „Milujte sa navzájom bratskou láskou! Predbiehajte sa navzájom v úctivosti“ (Rim 12,10)! Veriaci zasa nech si uvedomujú svoju podľnosť voči svojim kňazom „a nech podľa možnosti pomáhajú svojim kňazom modlitbou a skutkom, majú účasť na ich

starostiach, aby tak oni ľahšie vládali prekonávať ťažkosti a účinnejšie plniť svoje povinnosti“ (PO čl. 9).

11.4 Rozmiestnenie kňazov a kňazské povolania

Kňazský úrad nie je len nejaké obmedzené a zúžené poslanie. Kňazi diecéz, ktoré sú bohatšie na povolania, nech radi prejavujú ochotu účinkovať v krajoch, misiách alebo odboroch, ktoré trpia nedostatkom kňazských síl, aby tak svojou činnosťou pomáhali ostatným kňazským spoločenstvám a reholiam pri ohlasovaní a šírení Božieho slova.

Ježiš Kristus ustanovil svoju Cirkev tak, že by ľud, za ktorý sa obetoval a ktorý vykúpil svojou krvou, mal vždy až do konca vekov svojich kňazov, aby kresťania nikdy neboli ako ovce bez pastiera (porov. Mt 9,36). Preto kňazi nech si dajú čo najviac záležať na tom, aby službou slova a svedectvom vlastného života upozorňovali veriacich na vznešenosť a potrebnosť kňazstva. A nech pomáhajú, ako sa len dá tým mladíkom alebo aj starším, ktorí v sebe pocítili kňazské povolanie, aby raz aj na nich mohol položiť biskup svoje ruky. Rodičia, učitelia a vôbec všetci, čo sa podieľajú na výchove chlapcov, nech ich vzdelávajú tak, aby si uvedomili tú pravú podstatu kňazstva – starosť o jemu zverený ľud a o potreby Cirkvi.

11.5 Kňazský život

Kňazi sú povolaní k dokonalosti. Kňazi sa kňazskou vysviackou stávajú podobnými Kristovi kňazovi. Stávajú sa tak živými nástrojmi Krista, aby budovali jeho „mystické telo“ – Cirkev. K tomu, aby vytrvali na tejto ceste, dostávajú osobitnú milosť. Svoju svätosť dosahujú svedomitým a neúnavným vykonávaním svojich povinností. Každodenne čítavajú Božie slovo, ktoré vykladajú iným a ak sa ho zároveň aj usilujú uplatňovať vo svojom živote, stávajú sa zo dňa na deň dokonalejšími učeníkmi Pána. „Ak budú totiž hľadiať, ako vhodnejšie podávať iným o čom oni sami rozjímali, prenikavejšie porozumejú nevyspytateľné bohatstvo Kristovo a mnohotvárnú milosť Božiu“ (PO čl. 13). Taktiež každodenne slúžia svätú omšu, v ktorej sa osobitným spôsobom sprítomňuje Kristus. Preto je dôležité, aby podľa toho čo konajú, tak sa aj správali. „A keďže slávia tajomstvo smrti Pánovej, nech sa starajú umŕtvovať svoje údy s ich nerestami a žiadosťami“ (PO čl. 13).

V dnešnej dobe výrazne dolieha na kňaza aj vplyv vonkajšieho prostredia. Preto tu vybieha jedna z najzávažnejších otázok: „Ako uviesť do súladu svoj vnútorný život s vonkajšou činnosťou“ (*PO čl. 14*)? Tento súlad nemožno docieľiť ani jednoduchým vonkajším usporiadaním kňazskej činnosti, ani čírym praktizovaním náboženských cvičení. Avšak kňazi ho môžu dosiahnuť, ak nasledujú pri vykonávaní svojej činnosti príklad Krista Pána, ktorého pokrmom bolo plniť vôľu Toho, ktorý ho poslal, a tak uskutočniť jeho dielo (*porov. Jn 4,34*). A aby kňaz neprestajne plnil vo svete túto vôľu Otca, ustanovil si svojich kňazov, aby ako dobrí pastieri sa starali o zverené stádo ovčiek. Takýmto spôsobom sa vlastne prejavuje Kristova láska, ktorá pôsobí v kňazoch, a ktorí ju ako posilu pre svoju činnosť čerpajú z Eucharistie. Preto práve Eucharistia má byť stredobodom ich života.

11.6 Osobitné duchovné požiadavky kňazského života

Spomedzi čností, ktoré sú najviac potrebné v kňazskej činnosti, patrí na prvé miesto odhodlanosť byť vždy ochotný plniť nie svoju vôľu, ale vôľu Toho, ktorý ho poslal (*porov. Jn 4,34; 5,30; 6,38*). A takto Kristov služobník pracuje v poníženosti, hľadajúc, čo je milé Pánovi. Kňaz podradený biskupovi s poslušnosťou prijíma a vykonáva nariadenia, ktoré mu on dáva, aj keby boli skromnejšie či chudobnejšie. „Touto zodpovednou a dobrovoľnou poníženosťou a poslušnosťou sa kňazi stávajú podobnými Kristovi“ (*PO čl. 15*), o ktorom sv. Pavol napísal: „Ako neposlušnosťou jedného človeka premnohí stali sa hriešnikmi, tak zasa poslušnosťou jedného človeka premnohí budú ospravedlivení“ (*Rim 5,19*).

Veľmi výrazná je aj čnosť zdržanlivosti pre kráľovstvo nebeské – celibát. Povaha kňazstva si ju sama osebe nevyžaduje, ako to vidíme z tradície východných cirkví, kde sú aj vysoko zaslúžilí ženatí kňazi. „Avšak táto čnosť je znakom a vzpruhou dušpastierskej lásky a význačným zdrojom duchovnej plodnosti vo svete“ (*PO čl. 16*). „Panictvom zachovávaným pre kráľovstvo nebeské sa kňazi význačným spôsobom zasväcujú Kristovi, ľahšie sa ho nerozdeleným srdcom pridržajú, slobodnejšie sa v ňom a skrze neho venujú službe Bohu a ľuďom, a tak sa stávajú schopnejšími byť v plnšom zmysle otcami v Kristovi“ (*PO čl. 16*). A tak sú kňazi vyzývaní, aby posvätný celibát prijali dobrovoľne podľa Kristovho príkladu, aby mu boli veľkodušne a z celého srdca oddaní, a aby mali pred očami veľké tajomstvá, ktoré sa v ňom naznačujú a sprítomňujú.

Treba vyzdvihnúť vzťah kňaza ku svetu a pozemským hodnotám. Je potrebné, aby dokázali správne rozoznávať všetko, s čím prichádzajú do styku, aby sa naučili využívať svetské dobro podľa vôle Boha, a tak odmietajú to, čo je škodlivé ich poslaniu. Cirkevné majetky nech spravujú podľa cirkevných zákonov a nech ich upotrebujú na tie ciele, pre ktoré je Cirkev oprávnená vlastniť časné majetky, ako sú napr.: organizácia bohoslužieb, vydržiavanie duchovenstva, udržiavanie charitatívnych diel a iné. „Majetok, ktorý si kňazi nadobudnú z príležitosti vykonávania nejakej cirkevnej funkcie, nech ho použijú na svoje slušné živobytie a na plnenie povinností svojho stavu. Čo však zvýši, nechže to venujú v prospech Cirkvi alebo na dobročinné ciele. Nech teda nemajú cirkevné funkcie kvôli zisku, ani nech nepoužívajú dôchodky, ktoré z nich plynú na obohatenie rodinného majetku. Preto nech kňazi nelipnú srdcom na bohatstvách“ (PO čl. 17).

11.7 Pomôcky pre kňazský život

Aby mohli kňazi vo všetkých životných okolnostiach udržiavať spojenie s Kristom, majú naporiadzi prostriedky, ktoré Duch Svätý neustále vzbudzuje v Cirkvi. „Nad všetky duchovné pomôcky vynikajú tie úkony, pri ktorých sa veriaci sýtia slovom Božím z dvojitého stola Písma svätého a Eucharistie: nikomu neuniká, aký veľký význam má ich stále používanie pre vlastné posväcovanie kňaza“ (PO čl. 18). Veľmi dôležitá je tiež osobná poklona pred Eucharistiou, duchovné cvičenia či duchovné vedenie.

Biskup pri vysviacke napomína kňazov, aby boli „zrelí“ vo vede a ich náuka bola „duchovným liekom“ pre ľud Boží. Veda kňaza musí byť svätá a čerpá sa predovšetkým z čítania a rozjímania Svätého písma a štúdia Otcov a Učiteľov. Keďže nároky súčasného sveta stále stúpajú, je potrebné, aby aj kňazi neustále dopĺňali a zdokonaľovali svoje teologické i svetské vedomosti. Preto je potrebné, aby sa im na to zabezpečili primerané pomôcky, ako je organizovanie kurzov, či zriaďovanie knižníc a mnohé iné. „Okrem toho biskupi majú jednotlivo i spoločne uvažovať o tom, ako vhodnejšie zariadiť, aby všetci ich kňazi v stanovených lehotách, najmä však pár rokov po vysviacke, mohli sa zúčastniť na kurze, kde by sa im dala možnosť dôkladnejšie sa oboznámiť s pastorálnymi metódami a teologickou vedou, ako aj posilniť sa v duchovnom živote, a navzájom si so spolubratmi vymeniť apoštolské skúsenosti“ (PO čl. 19).

Kňazi, plnením sebe zverenej funkcie, zasluhujú si spravodlivú odmenu, „lebo hoden je robotník svojej mzdy“ (*Lk 10,7*) a „Pán ustanovil, aby z evanjelia žili, čo evanjelium hlásajú“ (*1 Kor 9,14*). A preto, ak by štát v takomto zmysle nepodporoval Cirkev, sami veriaci majú naozajstnú povinnosť starať sa o to, aby im zabezpečili potrebné prostriedky na slušné a dôstojné živobytie, keďže kňazi pracujú v ich prospech. Odmena, ktorú má každý dostávať, nech je v základe rovnaká pre všetkých, čo sa nachádzajú v tých istých okolnostiach, berúc však do úvahy povahu samej funkcie, ako aj miestne a časové podmienky“ (*porov. PO čl. 20*). Táto odmena má byť ďalej taká, aby umožňovala aj zabezpečiť náležitý plat tým, čo sú v ich službe, ako aj „aby dovolila kňazom venovať potrebný a dostatočný čas na každoročnú dovolenku; a biskupi musia dbať o to, aby kňazi mali na ňu možnosť“ (*PO čl. 20*).

V oblastiach, kde sú kňazi odkázaní zväčša len na príspevky veriacych je potrebné, aby prostriedky na tento cieľ zbierala ešte aj nejaká iná organizácia a aby takto bohatšie diecézy pomáhali chudobnejším.

Záver

Dekrét *Presbyterorum ordinis* je ovocím spolupráce všetkých koncilových Otcov a z pozornosti, ktorú mu venovali, jasne vyplýva, ako veľmi si vážia svojich kňazov a akú dôležitosť pripisujú ich činnosti vo vinici Pánovej.

„Na záver možno konštatovať, že pastoračná láska, tak ako ju načrtol 14. bod dokumentu *Presbyterorum ordinis*, je dušou kňazskej služby, je špecifickou cestou k svätosti a spirituálnym autoportrétom každého kňaza.“⁶²

⁶² Porov.: DRAGÚŇ, M.: Pastoračná láska ako syntéza spirituality a služby kňaza vo svete dekrétov *Presbyterorum ordinis* a *Optatam totius*. In: *Duchovný pastier: Týždeň koncilu na Slovensku 11. - 18. 10. 2002*. Trnava : SSV, 2002, s. 506.

12. KKC o sviatostnom kňazstve

Úvod⁶³

V dnešnej masmediálnej dobe rôzne ankety nie sú žiadnou zvláštnosťou. Skúma sa názor ľudí na politiku, ekonomiku, kultúru, známe osobnosti. Bolo by veľmi zaujímavé sledovať anketu s otázkou: „Kto je kňaz a aké je jeho poslanie?“ Pre veriaceho však nemá byť rozhodujúce, čo si o kňazstve myslia ľudia, ale ako chápe kňazstvo Katolícka cirkev. V tomto ohľade je najdôležitejším dokumentom KKC.

12.1 Kňaz

Židovský kňaz

Pri už spomenutej ankete by sme asi mnohokrát dostali odpoveď. Kňaz je služobník Boha. Áno, možno by sa to i tak dalo povedať, veď v histórii ľudstva, ako poznáme mnoho božstiev, môžeme vidieť, že takmer každé božstvo malo svojich kňazov. Často sa títo kňazi či služobníci dopúšťali pri obradoch mnohých nemorálnosti i vražd.

Aj židovský národ mal svojich kňazov. Títo kňazi boli vyvolení z Léviho kmeňa. Ich úlohou bolo starať sa o ľud a ich vzťah k Bohu (porov. KKC 1539). Mali prednášať Bohu obety a modlitby, no skrze tieto obety neboli schopní uskutočniť spásu, lebo tá sa mala uskutočniť až v Kristovej obeti (porov. KKC 1540). No práve pre tieto obety sa spolu s Melchizedechom stali predobrazom Krista, „jediného prostredníka medzi Bohom a ľuďmi“ (porov. KKC 1544, 1 Tim 2,5).

12.2 Kristus pôvodca kňazstva

Ako Mojžiš je pôvodcom Starého zákona i starozákonného kňazstva, tak Kristus je pôvodcom Novej zmluvy, novozákonného kňazstva. On ustanovil túto službu, dal jej moc, poslanie, zameranie i cieľ. Ustanovil ju na spravovanie a stály rast Božieho ľudu (porov. KKC

⁶³ Porov.: MARHEVKA, J.: Seminárna práca. Spišská Kapitula : 2003.

874). Zároveň Kristus povoláva osobitne aj každého svojho služobníka a dáva mu povolanie i schopnosť túto službu vykonávať (porov. KKC 875). Boh potvrdzuje na nebi to, čo títo jeho služobníci konajú na zemi. Sv. Ján Zlatoústý to vyslovil slovami. „(Kňazi) dostali moc, akú Boh nedal ani anjelom, ani archanjelom a preto čokoľvek kňazi konajú na zemi, Boh potvrdzuje v nebi“ (porov. KKC 983, sv. Ján Zlatoústý - *De sacerdotio* 3,5).

12.3 Kňaz služobník

Neznáme nám až ironicky, keď sa vyslovíme o kňazoch ako o sluhoch? Z dejín i zo súčasnosti sa často môže zdať, že kňazi sú skôr pánmi ako sluhami. Ako teda chápať túto ich službu?

Kňazi sú Kristovými služobníkmi. Sú od neho závislí a on im dáva poslanie i autoritu. Služobníkmi sa stávajú podľa jeho vzoru. „On sám prijal prirodzenosť sluhy“ (Flp 2,7). Služobníkmi ich robí hlásanie slov, ktoré nie sú ich, ale Kristove, ktoré im zveril pre iných (porov. KKC 876). Tomáš Akvinský to vyslovil: „Iba Kristus je pravý kňaz.“ Ostatní sú jeho služobníkmi. Kňaz však nie je len zástupcom Krista, ale aj zástupcom a sluhom Cirkvi, keď prednáša Bohu eucharistickú obeť a modlitbu Cirkvi (porov. KKC 1552).

12.4 Dve účasti na kňazstve

Cirkev rozlišuje dva stupne, či lepšie povedané, dve účasti na kňazstve. Krstné kňazstvo a služobné kňazstvo.

Krstné kňazstvo - celé spoločenstvo veriacich je ako také kňazské. Veriaci vykonávajú svoje krstné kňazstvo svojou účasťou na poslaní Krista kňaza, proroka a kráľa. Každý podľa svojho vlastného povolania (porov. KKC 1546).

Služobné kňazstvo je v službách spoločného kňazstva. Prenáša sa osobitnou sviatosťou a je jedným z prostriedkov, ktorými Kristus neprestajne buduje a vedie svoju Cirkev.

Kňazstvo ako sviatosť

Sviatosť posvätného stavu, po latinsky „Sacramentum ordinis“. „Ordo“ znamenalo v staroveku stav a triedu. Ordinácia potom znamenala zariadenie do niektorého stavu. Dnešná liturgia rozlišuje ordo episcoporum, ordo presbyterorum a ordo diaconorum (porov. KKC 1537).

V Cirkvi úkon ordinácie prevyšuje len akési poverenie, určenie, či vyvolenie. Pri ordinácii dostáva služobník dar Ducha Svätého. Viditeľným znakom tohto úkonu je vkladanie rúk biskupa spolu s konsekračnou modlitbou (*porov. KKC 1538*). Také kňazstvo zaručuje, že vo sviatostiach pôsobí Kristus cez Ducha Svätého (*porov. KKC 1120*).

Slávenie sviatosti kňazstva

Vysviacka sa slávi v rámci Eucharistie v katedrále a podľa možnosti za čo najväčšej účasti veriacich (*porov. KKC 1572*). Skladá sa z dvoch častí. Z vloženia rúk biskupa na hlavu svätenca a z konsekračnej modlitby (*porov. KKC 1573*). Nasledujú obrady, ktoré majú symbolický význam. Pomazanie svätou krizmou – znak osobitného pomazania Duchom Svätým, odovzdanie knihy evanjelií, prsteňa, mitry (*porov. KKC 1574*). Sviatosť udeľuje platne vysvätený biskup v línii apoštolského nástupníctva (*porov. KKC 1576*). Môže ju prijať len pokrstený muž (*porov. KKC 1577*).

Na prijatie tejto sviatosti nemá nikto právo, ani si ju nik nemôže nárokovať. Je nezaslúženým darom Boha, ktorý k nej povoláva (*porov. KKC 1578*). Za služobníkov sa vyberajú muži ochotní zachovávať celibát, ktorý je znakom nového života zasväteného Pánovi (*porov. KKC 1579*). Človek, ktorý si myslí, že spoznáva Božie volanie, má pokorne predložiť túto túžbu Cirkvi, ktorá má nielen právo, ale aj zodpovednosť povolať niekoho k prijatiu tejto sviatosti (*porov. KKC 1578*).

Účinky tejto sviatosti

KKC uvádza dva účinky sviatosti kňazstva. Nezmazateľný znak a milosť Ducha Svätého.

Nezmazateľný znak. Sviatosť nemožno opakovať a udeliť na určitý čas. Zanecháva totiž nezmazateľný znak (*porov. KKC 1582*). Poslanie, ktoré služobník Krista prijatím sviatosti dostal, možno z určitých dôvodov dišpenzovať alebo ako trest ho zakázať vykonávať (*porov. KKC 1583*). Svätenec sa totiž prijatím tejto sviatosti pripodobňuje Kristovi. Môže konať ako jeho nástupca v poslaní kňaza, proroka a kráľa.

Milosť Ducha Svätého. Pôsobí ako milosť pripodobnenia sa Kristovi Kňazovi, Učiteľovi a Pastierovi. Stáva sa teda Kristovým služobníkom (*porov. KKC 1585*). Biskup dostáva aj milosť sily, t. j. milosť pevne viesť a rozvážne brániť svoju Cirkev. Táto milosť ho má pobádať k hlásaniu evanjelia, má ho posilniť nebáť sa dať aj život za svoje ovce.

Stupne kňazskej služby

V praxi Cirkvi jestvujú dva stupne účasti na Kristovom kňazstve. Episkopát a presbyterát. Oba stupne sa udeľujú ordináciou. Okrem nich sa ordináciou udeľuje aj diakonát. Úlohou diakona je však pomáhať a slúžiť biskupom a kňazom (*porov. KKC 1554*).

Hierarchia

Ako je Kristus pôvodcom kňazstva, tak je aj pôvodcom kolegiálneho charakteru tejto služby. Kristus ustanovil dvanásť apoštolov, ktorí majú byť a sú obrazom vzťahu medzi osobami Najsvätejšej Trojice. Táto kolegialita sa prejavuje aj v rámci Cirkvi. Kňazi vykonávajú svoju posvätnú službu pod vedením svojho biskupa. Biskupi vykonávajú svoju službu pod vedením nástupcu sv. Petra, rímskym biskupom (*porov. KKC 877*).

Biskup

Biskupskou vysviackou sa udeľuje plnosť sviatosti posvätného stavu (*porov. KKC 1557, LG 21*). Biskup berie na seba úlohu Krista Učiteľa, Pastiera a Veľkňaza (*porov. KKC 1558*). Ako nástupca apoštolov sa má starať nielen o svoju partikulárnu Cirkev, ale aj s ostatnými bratmi v episkopáte sa má starať o všetkých v Cirkvi (*porov. KKC 1560*). Na udelenie tejto vysviacky je potrebný osobitný mandát Svätého Otca. Pri vysviacke sa vyžaduje účasť viacerých biskupov.

Kňaz

Kňazská služba čerpá silu z eucharistickej obety. Kňazi prinášajú túto obetu v osobe Krista až do jeho druhého príchodu. Zároveň ohlasujú Božiemu ľudu Kristovo tajomstvo. Spájajú tak prosby veriacich s obetou Krista (*porov. KKC 1566*). Vo vykonávaní svojej kňazskej moci však závisia od svojich biskupov. Ich úlohou je hlásať evanjelium, spravovať veriacich a sláviť Boží kult (*porov. KKC 1564*).

Diakon

Po Druhom vatikánskom koncile obnovila latinská Cirkev trvalý diakonát, ktorý si východná Cirkev udržiava nepretržite (*porov. KKC 1571*). Diakon je vysvätený pre službu, nie pre kňazstvo. Diakon v službách svojej diakonie je osobitne spätý s biskupom (*porov. KKC 1569*). Diakon sa však stáva služobníkom všetkých. Jeho poslaním je asistovať kňazom

a biskupom, rozdeľovať Eucharistiu, kázať, venovať sa charitatívnym službám a pod. (porov. KKC 1570).

12.5 Poslanie kňazstva

Kňaz je akoby ikonou Krista Kňaza (KKC 1142). Biskupi a kňazi majú posväcovať Cirkev svojou modlitbou, prácou, službou slova, vysluhovaním sviatostí, svojím príkladom, aby spolu so svojím stádom dosiahli cieľ - večný život. Túto úlohu majú konať „nie ako páni nad dedičným podielom, ale ako vzor stáda“ (1 Pt 5,3).

Kňaz a sviatosti

Každý z nás vie, že prvoradými vysluhovateľmi sviatosti sú biskupi a kňazi. Hoci o tejto ich službe by sa dalo hovoriť veľmi mnoho, pripomeňme si len v krátkosti túto ich úlohu.

Služba biskupov a v spoločenstve s nimi aj služba kňazov a diakonov sa plne prejavuje v predsedaní Eucharistie (porov. KKC 1142).

Taktiež biskup a kňaz (v latinskej Cirkvi aj diakon) sú riadnymi vysluhovateľmi krstu (porov. KKC 1256) a sviatosti pomazania chorých (porov. KKC 1516). Biskupi a kňazi majú moc odpustiť hriechy v mene Otca i Syna i Ducha Svätého (porov. KKC 1461). Pri vysluhovaní tejto sviatosti je kňaz znakom a nástrojom milosrdnej Božej lásky voči hriešnikom (porov. KKC 1465). No ich úlohou nie je len udeľovať túto sviatosť, ale majú aj povzbudzovať veriacich k prijatiu sviatosti zmierenia. Zároveň sa majú za veriacich modliť a konať pokánie (porov. KKC 1464, 1466).

Pri sviatosti manželstva si manželia sami udeľujú túto sviatosť svojím sľubom. Pre platnosť je potrebné, aby bol prítomný biskup či kňaz ako svedok. Zároveň prijíma ich súhlas a udeľuje im požehnanie. Vyjadruje to skutočnosť, že manželstvo je ekleziálne (porov. KKC 1630, 1623).

Nehodnosť kňazov

V minulosti, ba aj v dnešnej dobe sa stretávame so služobníkmi Krista, o ktorých sa občas aj vyslovíme ako o nehodných. To nielen v zmysle ľudskej úbohosti s akou slúžime Bohu, ale vyslovujeme sa tak pre ich hriechy, ktoré sú na pohoršenie verejnosti a na škodu Cirkvi. Naskytá sa otázka, či tieto ich hriechy neprekážajú v udelení milosti vo vysluhovaných sviatostiach.

KKC sa zaoberá aj týmto problémom. Hovorí o tom, že hoci kňaz sprítomňuje Krista, ktorý sa v jeho osobe stáva viditeľným, nie je

uchránený od omylov a hriechov. Nehodnosť týchto služobníkov však neprekáža Kristovi, aby cez nich pôsobil. Duch Svätý pôsobí svojou milosťou, a tak tieto chyby služobníkov neprekážajú ovociu milosti. No predsa, ľudský profil vysväteného zanecháva stopy, ktoré sú často na škodu apoštolskej plodnosti Cirkvi (*porov. KKC 1550*).

Záver

Už vyššie bolo spomenuté, že Kristovi služobníci konajú v spoločenstve. No predsa má táto služba osobný charakter. Každého svojho služobníka Kristus povoláva osobitne „Pod' za mnou“ (*Jn 21,22; porov. KKC 878*). Takto si povolal Petra, ale aj ostatných služobníkov. Všetci služobníci Krista, i tí, čo sa vydali na cestu k tejto službe, mali by pamätať na to, čo sa od nich požaduje, ale aj na to, čo sa im dáva. Tento dar je veľmi vzácny, no my ho tak málo dokážeme chápať. Lepšie pochopiť toto tajomstvo nám môže pomôcť svätý farár z Arsu, ktorý hovorí: „Keby sme tu na zemi dobre pochopili, čím je kňaz, zomreli by sme nie od strachu, ale z lásky“... „kňazstvo je láska Ježišovho srdca“ (*KKC 1589*).

13. CIC o sviatostnom kňazstve

Úvod⁶⁴

Prirodzenosť posvätného rádu je z Božieho ustanovenia, pomocou ktorého niektorí veriaci získavajú nezmazateľný znak a ustanovujú sa za posvätných služobníkov.⁶⁵ Tí, ktorí sú vysvätení, sú určení “pásť” Boží ľud. Túto úlohu plnia v mene Krista, každý podľa svojho stupňa. Ich úlohou je riadiť, posväcovať a učiť Boží ľud. Získavajú nezmazateľný znak, ktorí nemôže byť viackrát opakovaný a skrze ktorého získavajú sviatostnú moc. Posvätnými radmi sú episkopát, presbyterát a diakonát.⁶⁶ Udeľujú sa vkladáním rúk a konsekračnou modlitbou, ktoré pre jednotlivé stupne predpisujú liturgické knihy.⁶⁷

Posvätný rád je z Božieho ustanovenia (*porov. podľa CIC 1917 akolyta a lektor už bol klerik*). K posvätnému rádu je potrebné aj Božie volanie. Kňazská služba sa spája s povolaním k celibátu, ktorý je z cirkevného ustanovenia.

13.1 Slávenie a vysluhovanie vysviacky

Vysviacka by sa mala vysluhovať počas slávnostnej svätej omše v nedeľu alebo v iný prikázaný sviatok, ak sú pastoračné dôvody, aj v iné dni.⁶⁸ Miestom vysluhovania by mala byť katedrála, ale ak sú pastoračné dôvody, aj iné vhodné miesto.⁶⁹ Vysluhovateľom je vždy a iba konsekrovaný biskup.⁷⁰

Poznáme tri druhy vysviacok. Ak je vysviacka na biskupa, vysluhovateľom je vždy konsekrovaný biskup s dvoma podmienkami. Prvá ako o nej hovorí kán. 1013 – vysluhovateľ musí mať pápežský mandát od Svätej stolice. Bez mandátu biskup vysluhuje vysviacku nedovolené, ale platne, pričom je samým skutkom udelenia posvätného

⁶⁴ Porov.: TORBÍK, Š.: Seminárna práca. Spišská Kapitula : 2003.

⁶⁵ Porov.: CIC, kán. 1008.

⁶⁶ Porov.: CIC, kán. 1009 § 1.

⁶⁷ Porov.: CIC, kán. 1009 § 2.

⁶⁸ Porov.: CIC, kán. 1010.

⁶⁹ Porov.: CIC, kán. 1011.

⁷⁰ Porov.: CIC, kán. 1012.

rádu exkomunikovaný “*latae sententiae*“ a tak isto aj prijímateľ tejto vysviacky. Druhou podmienkou podľa kán. 1014 - si má vysluhovateľ prizvať ešte ďalších dvoch biskupov. Tieto podmienky sú potrebné k “*ad liceitatem*“. Ďalšími sväteniami sú vysviacka na diakonát a presbyterát. Pri týchto vysviackach je kandidát svätený vlastným biskupom, alebo na základe jeho zákonnej prepúšťacej listiny iným biskupom.⁷¹ Ak sa jedná o vlastného podriadeného, ale je iného rítu, tak musí mať na to apoštolské poverenie, že ho môže svätiť.⁷² Vlastný biskup pri svätení na diakona je ten, kde má kandidát trvalý pobyt alebo kde chce byť kandidát zapísaný. Pre kňazskú vysviacku vlastným biskupom je ten, kde je ordinand ako diakon inkardinovaný.⁷³ Čo sa týka prepúšťacej listiny, môže ju dať vlastný biskup, diecézny administrátor, apoštolsky administrátor so súhlasom kolégia konzultorov, alebo provikár, proprefekt so súhlasom vlastnej rady.⁷⁴ V niektorých inštitúciách a spoločnostiach apoštolského života klerického a pápežského práva dáva prepúšťaciu listinu vyšší rehoľný predstavený.⁷⁵

13.2 Ordinandi

Kandidátom môže byť jedine pokrstený muž.⁷⁶ Pápež Pavol VI. uviedol niekoľko dôvodov, prečo nemôžu byť svätené ženy. Jedným z nich je, že Ježiš si do apoštolského zboru nepovolal žiadne ženy a prax apoštolov bola taká istá. O iných dôvodoch hovorí tradícia Cirkvi.

Kandidátove rozhodnutie prijať vysviacku musí byť slobodné.⁷⁷ Podľa kán. 125 § 2 nemá vnútornú slobodu ten, kto je prinútený a kto robil tento úkon z veľkého strachu. Násilie prichádza zvonka. Rozlišujeme dva druhy strachu. Prvý je veľký strach, ktorý prichádza z vnútra človeka. Za normálnych okolností každý človek by mu ťažko odolal. A druhý je strach, ktorý hodnotíme subjektívne, pre jednotlivého človeka to môže byť veľký strach.

Sú kritériá, ktoré ordinand musí splniť, aby bol pripustený k vysviacke. Napríklad je dôležité, aby mal kandidát za sebou istý čas skúšky podľa noriem práva. Prijatť posvätné rády sa zamietá tým, ktorí sú postihnutí akoukoľvek prekážkou: jednoduchou alebo ilegularitou.⁷⁸

⁷¹Porov.: CIC, kán. 1015 §1.

⁷²Porov.: CIC, kán. 1015 §2.

⁷³Porov.: CIC, kán. 1016.

⁷⁴Porov.: CIC, kán. 1018.

⁷⁵Porov.: CIC, kán. 1019 § 2.

⁷⁶Porov.: CIC, kán. 1024.

⁷⁷Porov.: CIC, kán. 1026.

⁷⁸Porov.: CIC, kán. 1040 – 1049.

Ordinand musí mať veci požadované k ordinácii podľa noriem práva,⁷⁹ dokumenty a skrutínium⁸⁰ pred samotnou vysviackou.

13.3 Požiadavky na ordinandov

Ordinand musí mať dostatočnú slobodu, to znamená úplnú slobodu,⁸¹ musí byť dostatočne pripravený podľa noriem práva,⁸² musí byť dostatočne poučený,⁸³ musí mať správnu vieru,⁸⁴ musí mať aspoň päť rokov teologického štúdia a minimálny vek na kňazskú vysviacku je dvadsaťpäť rokov a aspoň šesť mesiacov po diakonskej vysviacke. Pri prijatí diakonátu musí mať aspoň dvadsaťtri rokov, a na prijatie stáleho diakonátu je určený minimálny vek tridsaťpäť rokov a súhlas svojej manželky. Konferencia biskupov môže nariadiť vyšší, alebo nižší vek prijatia vysviacky. Biskup môže kandidátovi udeliť dišpenz jeden rok a pápež aj viac, ak sú na to dostatočné dôvody.

13.4 Veci požadované k vysviacke

Kto chce byť povýšený do posvätného rádu, musí spĺňať kritériá. Musí mať za sebou sviatosť birmovania,⁸⁵ uchádzač o diakonát a presbyterát nemá byť vysvätený, ak predtým od vrchnosti nedostal zápis medzi kandidátov po svojej predchádzajúcej vlastnoručne napísanej a podpísanej žiadosti.⁸⁶ Kandidát prv, ako bude prijatý do klerického stavu, musí mať za sebou služby lektora a akolytu.⁸⁷ Medzi akolytátom a diakonátom má byť aspoň šesť mesiacov.⁸⁸ Ďalšou vecou požadovanou k vysviacke je kandidátom vlastnoručne napísané a podpísané vyhlásenie, ktorým dosvedčuje, že spontánne a z vlastnej slobodnej vôle prijíma posvätný rád a že sa natrvalo oddáva cirkevnej službe.⁸⁹ Jednou z neodlúčiteľných vecí, ktoré kandidát musí zložiť, je slobodný a dobrovoľný sľub celibátu.⁹⁰ Ak kandidát splnil všetky veci požadované

⁷⁹Porov.: CIC, kán. 1033 – 1039.

⁸⁰Porov.: CIC, kán. 1050 – 1052.

⁸¹Porov.: CIC, kán. 1026.

⁸²Porov.: CIC, kán. 1027.

⁸³Porov.: CIC, kán. 1028.

⁸⁴Porov.: CIC, kán. 1019.

⁸⁵Porov.: CIC, kán. 1033.

⁸⁶Porov.: CIC, kán. 1034 § 1.

⁸⁷Porov.: CIC, kán. 1035 § 1.

⁸⁸Porov.: CIC, kán. 1035 § 2.

⁸⁹Porov.: CIC, kán. 1036.

⁹⁰Porov.: CIC, kán. 1037.

k vysviacke, má si vykonať ešte minimálne päťdňové duchovné cvičenia.⁹¹

13.5 Iregularity a iné prekážky

Prijať posvätné rády sa zabraňuje tým, ktorých postihuje akákoľvek prekážka, či už trvalá, ktorá sa nazýva irregularitou, alebo jednoduchá.⁹² Prekážkou je niečo, čo je viac dočasné. Nie sú z Božieho zákona, ale sú stanovené cirkevným právom. Odstránenie prekážky môže nastať aj prirodzenou cestou, nie vždy je potrebný dišpenz, ináč na odstránenie irregularity je možný jedine dišpenz od kompetentnej autority. Iregularne prijíma vysviacku ten, kto je postihnutý nejakou formou pomätenosti alebo inej psychickej choroby, ktorá spôsobuje jeho nespôsobilosť pri vykonávaní služby. Ďalej ten, kto sa dopustil deliktu apostázie, herézy alebo schizmy, alebo pokusu o manželstvo. Tiež irregularne prijíma ten, kto sa pokúsil či spolupracoval pri vražde, alebo úmyselne zmrzačil seba či iných. Taktiež irregularita patrí tomu, kto uskutočnil úkon posvätného rádu, rezervovaný tým, ktorí sú ustanovení v posvätnom ráde episkopátu alebo presbyterátu.⁹³ Kánon 1042 zakazuje vykonávať úrad tým, ktorí vykonávajú úrad alebo správu majetku klerikom zakázanú podľa normy kán. 285 a 286. Novokrstený, ak sa podľa úsudku ordinára dostačujúco neosvedčil, alebo ženatý muž, ak nie je zákonne určený na trvalý diakonát.

Na vykonávanie prijatých posvätných rádov je irregularný ten, kto nezákonne prijal posvätný rád s irregularitou, alebo ten, kto spáchal delikt, že vykonával úrad alebo správu majetku zakázanú klerikom kán. 1042 § 2. Delikt musí byť verejný. A tiež, kto spáchal delikt podľa kán. 1041 § 3, 4, 5, 6.⁹⁴

Vykonávať posvätné rády je hatený ten, kto nezákonne prijal posvätné rády s prekážkami. Tí, ktorí sú pomätení alebo majú psychickú chorobu. Ordinár určí, kedy a ako môže vykonávať svoju službu.⁹⁵

Kandidát sa nemôže vyhovárať na neznalosť, lebo neznalosť od irregularít a prekážok ho neoslobodzuje.⁹⁶ Iregularity a prekážky sa znásobujú z ich rozličných príčin, nie však opakovaním tej istej príčiny,

⁹¹Porov.: CIC, kán. 1039.

⁹²Porov.: CIC, kán. 1040.

⁹³Porov.: CIC, kán. 1041.

⁹⁴Porov.: CIC, kán. 1044 § 1.

⁹⁵Porov.: CIC, kán. 1044 § 2.

⁹⁶Porov.: CIC, kán. 1045.

ak nejde o iregularitu z úmyselnej vraždy alebo z vykonaného potratu s dosiahnutým účinkom.⁹⁷

13.6 Dokumenty pre prijatie posvätného stavu

Na to, aby mohol byť niekto povýšený do posvätných rádov, vyžadujú sa od neho určité doklady. Nimi sú potvrdenie o krste, birmovke, lektoráte, akolytáte k diakonátu. Ak chce prijať svätenie na kňaza, tak okrem týchto dokladov sa vyžaduje aj potvrdenie o diakonáte. A ak je svätenie na biskupa, je potrebný aj doklad o presbyteráte.

Okrem týchto dokumentov potrebuje ordinand potvrdenie o riadnych štúdiách. Ak ide o trvalého diakona, potrebuje aj dokument o manželstve so súhlasom manželky.⁹⁸ Nemôže sa zabudnúť na svedectvo rektora seminára, alebo domu formácie o vlastnostiach, ktoré sa vyžadujú na prijatie posvätného rádu, čiže o správnej náuke, pravej nábožnosti, dobrých mravoch kandidáta a o jeho schopnosti vykonávať ministérium. Po riadne vykonanom šetrení sa vydá svedectvo o stave jeho fyzického a duševného zdravia.⁹⁹

Tieto všetky dokumenty sú potrebné biskupovi k vysviacke ordinanda, ale tiež nemôžu chýbať pri prepúšťacej listine, aby biskup mohol pristúpiť k vysviacke cudzieho podriadeného.¹⁰⁰

13.7 Zápis a svedectvo o vykonanej vysviacke

Ak kandidát splnil všetky podmienky, vyhol sa prekážkam a iregularitám, odovzdal potrebné dokumenty a skrutínium, môže byť svätený. Po vykonaní vysviacky sa mená jednotlivých vysvätených, meno vysluhovateľa vysviacky, miesto a dátum vysviacky majú zapísať do osobitnej knihy, ktorá sa má svedomito chrániť v kúrii miesta vysviacky a majú sa starostlivo uchovávať aj všetky doklady jednotlivých vysviacok.¹⁰¹ Biskup, ktorý udelil vysviacku, má každému vysvätenému dať hodnoverné svedectvo o prijatej vysviacke.¹⁰² Miestny ordinár alebo kompetentný vyšší predstavený má o každej slávanej vysviacke

⁹⁷Porov.: CIC, kán. 1046.

⁹⁸Porov.: CIC, kán. 1050.

⁹⁹Porov.: CIC, kán. 1051.

¹⁰⁰Porov.: CIC, kán. 1052.

¹⁰¹Porov.: CIC, kán. 1054 § 1.

¹⁰²Porov.: CIC, kán. 1054 § 2.

upovedomiť farára miesta krstu, ktorý ju zaznačí vo svojej knihe pokrstených podľa normy kán. 535 § 2.¹⁰³

Záver

Kódex je prvoradým zákonodarným dokumentom Cirkvi spočívajúci na právnom a zákonodarnom dedičstve Zjavenia a Tradície, a preto je považovaný aj v spojitosti s kňazským svätením za potrebný nástroj zachovávania náležitého poriadku v samej činnosti Cirkvi. Preto Kódex určuje niektoré pravidlá a normy činnosti i pri ordinácii. Kódex sa istým spôsobom chápe ako veľké úsilie preložiť ekleziológiu do kánonickej reči.

¹⁰³Porov.: CIC, kán. 1055.

14. Kňazská spiritualita

Úvod¹⁰⁴

Žijeme v Cirkvi, vo vnútri ktorej sú diskusie prebiehajúce vo všetkých stupňoch. Nikto nemá pochybnosti, že kňaz musí pracovať na svojej dokonalosti. Ale ako dlho má toto „zdokonaľovanie“ trvať? A nie je volanie po svätosti pre všetkých ľudí? Nie je to základné volanie, nie je to miesto pre rast v rozličných formách duchovného života?

Koncilové a pokoncilové texty Magistéria dávajú odpoveď na tieto otázky. Nasledujúc naznačenia týchto textov črtajú sa niektoré vlastnosti kňazskej spirituality. Pojednáva sa tu tiež o obnovovaní zmýšľania, skutočností, na ktorých je základ spravodlivosti kresťanskej existencie a aj kňazstva.¹⁰⁵

Keďže kňaz je v ustavičnom kontakte s Božou svätosťou, aj on sám sa musí stať svätým.¹⁰⁶ Pojem svätosti v kňazstve je veľmi aktuálny. Dnes je síce problematická doba, ale práve preto sa treba vracať k tým pôvodným zdrojom svätosti, ktoré sa nikdy nedajú vyčerpať. Ony totiž dávajú spiritualite to pravé svetlo.

14.1 Kto je kňaz?

Kňaz je muž, povolaný a vybratý spomedzi veriaceho Božieho ľudu, aby mu v mene Krista – Hlavy Cirkvi slúžil tým, že ho formuje, vedie, učí a posväcuje ako spoločenstvo. Aby to kňaz mohol robiť, prijíma sviatostné svätenie posvätného rádu, prostredníctvom ktorého sa stále viac premieňa v Krista. Kňaz je živým svedkom kráľovstva Ducha. Je osobitným nástrojom Božej prítomnosti medzi nami. Z toho dôvodu musí kňazská formácia, život a služba nájsť svoje korene a obnovu

¹⁰⁴ Porov.: Kerdík, M.: Semestrálna práca. Spišská Kapitula : 2003.

¹⁰⁵ Porov.: Favale, A.: *Spiritualità sacerdotale*. Roma : Edizione Paoline, 1973, s. 9 – 10.

¹⁰⁶ Porov.: Ján Pávol II.: *Dar a tajomstvo*. Bratislava : Nové Mesto, 1997, s. 98.

v opätovnom upevnení duchovného rozmeru kňazského života a služby.¹⁰⁷

Sv. Karol Boromejský veľmi správne trval na tejto veci, keď vo svojich prejavoch ku kléru hovoril: „Keby sme, najdrahší bratia, pozorne zvažovali, aké neoceniteľné dary vložil Boh do našich rúk, ťahalo by nás to vynaložiť úsilie žiť tak, ako je to hodné kléru. Niet ničoho, čo by Pán nebol vložil do mojich rúk, keď tam vložil svojho jednorodeného Syna, večného ako on a vo všetkom mu rovného! Vložil mi do rúk všetky svoje poklady, sviatosti a milosti. Vložil mi do rúk duše, ktoré sú mu nadovšetko drahé – veď ich miloval viac ako samého seba a vykúpil ich vlastnou krvou. Vložil mi do rúk nebo, ktoré môžem iným otvoriť alebo zavrieť... Ako teda môžem byť taký nevďačný za toľké vyznačenie a lásku, že proti nemu hreším, urážam jeho česť, poškvŕňujem toto telo, ktoré je jeho, potupujem túto dôstojnosť a tento život, zasvätený jeho službe?“¹⁰⁸

14.2 Základy kňazskej spirituality

Na počiatku každého kresťanského života stojí všeobecná Božia vôľa (*porov. 1 Sol 4,3*), ktorá ponúka Krista všetkým ľuďom a stanovuje podmienky, na základe ktorých prichádzame do tajomného spoločenstva s božskými osobami. Vstupná brána do tohoto spoločenstva je vtelené Slovo (*porov. Ef 1,4–6*).¹⁰⁹

14.2.1 Vyznačením kresťana je život v Duchu

Ešte cez sv. Jána a sv. Pavla je všeobecným princípom nášho nového života narodeného nie zo Slova, ale z Ducha (*porov. Jn 3,5*). Slovo a Duch Svätý apelujú s dielami v kresťanskom znovuzrození, lebo Duch je slovo. Toto znovuzrodenie sa nedá znížovať na metaforu. Preto sv. Pavol píše: „Kto je teda v Kristovi, je novým stvorením. Staré sa pomínulo a nastalo nové“ (*2 Kor 5,17*). Tak už existencia znamená od smrti postúpiť život; v temnotách zažiarí svetlo (*porov. Ef 5,9*); skutky tela nahradia „skutky Ducha“ (*porov. Gal 5,19 – 23*).¹¹⁰ V Duchu sme zapálení Bohom, rozprávame sa s Bohom, sme predstavení v tajomstvách Božích,

¹⁰⁷ Porov.: MACIEL, M.: *Urobím vás rybármi ľudí*. Bratislava : LÚČ, 1995, s. 5.

¹⁰⁸ Pius X.: *Haerent animo*. In : HERMANOVSKÝ, J.: *Pápeži kňazom*. Bratislava : LÚČ, 1996, s. 15.

¹⁰⁹ Porov.: FAVALE, A.: *Spiritualità sacerdotale*. 1973, s. 15.

¹¹⁰ Porov.: FAVALE, A.: *Spiritualità sacerdotale*. 1973, s. 17 – 18.

prosíme Ho a voláme Ho menom Otca (*porov. 1 Kor 2,10*), poznávame Krista a vyznávame, že Ježiš je Boh (*1 Kor 12,3*).

Pokiaľ žijem dole (pozemsky), život v Duchu Svätom ešte nie je naplnený, ale možnosť vo viere nás udržuje v napätí. V našom živote podmienkou „znovuzrodenia z Ducha“ nie sme viac hostia a pútnici, ale sme už „spoluobyvatelia svätých a rodiny Božej“ (*Ef 2,19*). A ak žijeme podľa Ducha, tvrdí sv. Pavol, kráčame tiež podľa Ducha (*porov. Gal 5,25*). Kde kvitne život v Duchu, tam sa rozmnožujú skúsenosti duchovného života; tam sa uskutočňuje bohatstvo Krista a jeho Evanjelia. V našom kontexte termín „spiritualita“ znamená čiastkový spôsob, ktorým žije každý pokrstený svoj život s Bohom v Kristovi pod vanutím Ducha Svätého. Toto je skutočná situácia, v ktorej je miesto vo vnútri cirkevného spoločenstva a ľudskej rodiny, a práca na výchove Božieho kráľovstva v službe bratom, nasledujúc vlastné volanie, dary prirodzené a nadprirodzené. Čiže vo vnútri kresťanskej spirituality nie je iný efekt, ktorý rozvíja život milosti; daru a od konania Ducha, ktorému pokrstený ponúka svoju zodpovednú spoluprácu v konkrétnych okolnostiach života.¹¹¹

14.2.2 Pramene kňazskej spirituality

Jednota zbližuje členov Božieho ľudu. Formujú samotné telo, sú oduševnení jedinou nádejou, „majú jedného Pána, jednu vieru, jeden krst, jedného Boha Otca všetkých, ktorý je nad všetkými, koná cez všetkých a je vo všetkých“ (*Ef 4,5–6*). Zúčastňujú sa na spoločnom povolaní spásy a svätosti. Základ tejto jednoty, ktorú riadi vnútorný život Cirkvi, má základ v spoločných hodnotách kresťanského života medzi vierou a milosťou. Vo vnútri tajomného tela Duch Svätý neostáva sám. Je priamo prítomný prostredníctvom sviatostí. On rozdeľuje veriacim dary podľa úlohy, ktorú každý dostal v spoločenstve, určujúc rozličné prípady nadprirodzené v členoch Božieho ľudu. Dá sa porovnať, ako od koreňa jednej a základnej kresťanskej spirituality sú rozličné spôsoby účasti a živej vlastnej duchovnej skúsenosti a ako sa môže hovoriť o typickej kňazskej spiritualite (*porov. LG 28*).

Neexistuje poverenie v Cirkvi, ktoré nie je spojené poslaním a účasťou na Kristových úlohách. V označení jedného Prostredníka (*porov. 1 Tim 2,5*), sa kňaz podieľa na úlohe Krista kňaza, proroka a kráľa, ktoré v Starom zákone boli rozdelené rozličným osobám. Prostredníctvom sviatostí Kristus je prítomný vo veriaciach svojím menom, svojím posvätením

¹¹¹ Porov.: FAVALE, A.: *Spiritualità sacerdotale*. 1973, s. 22.

a poslaním, ale v rozličných spôsoboch (porov. PO 2). Sviatosti krstu a birmovky zabezpečujú veriacim skutočnú účasť na posvätení a poslaní Kristovom.¹¹² Členom hierarchie (biskupom, kňazom, diakonom) kňazská vysviacka ponúka zvláštnu účasť na posvätení a poslaní Kristovom (porov. PO 2).

Krst vkladá veriacemu tajomstvo smrti a zmŕtvychvstania Krista, uvádza ho do viditeľnej Cirkvi a cez ňu, v spoločenstve s Kristom a s Otcom v dare jedného Ducha (porov. Ef 2,15) a on sa zúčastňuje na plodoch spásy. Význam má aj sviatosť pokánia u kňaza: „Ak nebudete konať pokánie, všetci zahyniete“ (Lk 13,3). Náš život sa točí v troch oblastiach: my sami, iní a Boh, a láska, ktorá musí byť platná, lebo podľa lásky budeme súdení.¹¹³ Okrem toho, my musíme iných milovať takou láskou, akou Kristus miluje nás. Napokon sú rozličné druhy modlitby, duchovných cvičení, atď.¹¹⁴

Byť kňazom to nie je len obyčajné zamestnanie; byť kňazom to je z úradu (ex offio) ohlasovať Božie slovo veriacim, slúžiť sväte omše, odpúšťať hriechy, a toto všetko robiť s láskou. Osvietení vierou a lúčmi nádeje kňazi sa snažia milovať všetkých ľudí ako bratov, za ktorých zomrel Kristus (porov. Rim 14,15). Kňaza môže pozdvihnúť aj to, v akom prostredí pracuje: ako nemocničný kaplán, kňaz starajúci sa o postihnutých či mentálne alebo telesne ..., ale žiadny kňaz nemôže byť úplne v prostriedku činnosti, ale musí byť v celi. Kňaz má bytostno-sviatostný základ v Kristovi, je dielom Ducha Svätého; má svoju vlastnú úlohu v ekonómii spásy, čo všetko má posväcovať kňazov.¹¹⁵

Kňaz dostáva pri vysviacke Ducha Svätého, aby viedol všetkých k neporušenému životu; má napomáhať, aby Evanjelium prišlo až na koniec sveta, aby sa všetky národy zhromaždili v Kristovi a vytvorili jeden svätý Boží ľud.¹¹⁶

14.3 Služba a duchovný život

Druhý vatikánsky koncil učí, že kňazi budú rásť vo svätosti vlastným spôsobom, ak v Kristovom duchu sa budú cvičiť úlohami a nefalšovanými sľubmi, a to naliehavo (porov. PO 13). Kristus, ktorého Otec posvätil a zasvätil a poslal na svet (Jn 10,36), vydal sám seba za nás,

¹¹² Porov.: FAVALE, A.: *Spiritualità sacerdotale*. 1973, s. 28.

¹¹³ Ide o výrok sv. Jána z Kríža.

¹¹⁴ Porov.: FAVALE, A.: *Spiritualità sacerdotale*. 1973, s. 32 – 33.

¹¹⁵ Porov.: FAVALE, A.: *Spiritualità sacerdotale*. 1973, s. 41 – 42.

¹¹⁶ Porov.: GIGLIONI, P.: *Svätosti Krista v Cirkve*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství., 1996, s. 157.

vykúpil nás z každého hriechu a očistil nás, aby sme boli jeho vlastným ľudom v konaní skutkov (*porov. Tit 2,14*). Podobne kňazi umŕtvujú v sebe skutky tela a dávajú sa celkom do služby ľudom. Tak sú schopní silou svätosti, ktorou boli v Kristovi obohatení, vyrásť v dokonalých mužov (*porov. PO 12*).

Dokument z biskupskej synody z roku 1971 nabáda, že každý kňaz nájde vo svojom vlastnom volaní a službe pravdu založenú na sile vedenia svojho života v jednote a sile Ducha. Bytím, v skutku, je povolaný ako iní pokrstení a spojení s Kristom a v jeho poslaní Najvyššieho Pastiera. Z toho vyplýva, že nie je možná „dvojitvárnosť“ medzi službou a duchovným životom, ale má to byť život s Bohom zjednotený. Je zjavné, že služba, v ktorej predĺženie kňazstva Kristovho, musí sa vysvetľovať a žiť v realite tohto kňazstva v troch úlohách: učenia, posväcovania, vedenia.¹¹⁷

BOŽIE SLOVO. Jadrom dobrej novosti v Kristovi je Sväté písmo. Boh, ktorý k nám hovorí a ktorý v nás zapáľuje rozhodnutie počúvať a odpovedať na jeho pozvanie.¹¹⁸ To isté platí o čítaní a meditovaní nad Božím slovom. Kňaz zastáva službu kazateľa, všetkým ohlasuje Božie slovo.¹¹⁹

LITURGIA a SVIATOSTI. Duchovný život sa ukazuje predovšetkým pri vysluhovaní sviatostí a pri slávení liturgie, pretože tu je priamy rozhovor s Bohom. V liturgii sa sprítomňuje dielo vykúpenia (*porov. Ef 4,13*). V každej sviatosti je prítomný Kristus (základný konateľ), ktorý v Cirkvi ním založenej ponúka ľudom spásu.¹²⁰ Zvlášť to platí o Eucharistii a sviatosti zmierenia. Kristus chce neustále konať Otcovu vôľu vo svete prostredníctvom Cirkvi, preto jedná skrze svojich služobníkov, a tak vždy zostáva pôvodcom a prameňom jednoty ich života (*porov. PO 14*).

14.4 Dnešné východiská kňazskej spirituality

Všimnime si učenie o kňazstve, ktoré ujasňuje a vymedzuje základy kňazskej spirituality.

Aktuálne nariadenia o kňazskej spiritualite pochádzajú z Druhého vatikánskeho koncilu a z biskupskej synody z roku 1971. Kňazská služba je charizmou daná vždy pre „dobro spoločenstva“ (*1 Kor 12,7*). Cestou

¹¹⁷ Porov.: FAVALE, A.: *Spiritualità sacerdotale*. 1973, s. 44 – 47.

¹¹⁸ Porov.: FAVALE, A.: *Spiritualità sacerdotale*. 1973, s. 49.

¹¹⁹ Porov.: GIGLIONI, P.: *Svätosti Krista v Cirkve*. 1996, s. 155.

¹²⁰ Porov.: FAVALE, A.: *Spiritualità sacerdotale*. 1973, s. 50 – 51.

vysviacky sa veriaci mení na udalosť milosti, ktorá mu utvára stav nadprirodzeného stavu bytostne odlišného od krstu.¹²¹ Jedno však nemožno zabudnúť. Kňazi majú prinášať ľuďom ovocie spásy, ktorú Kristus zabezpečil svojou smrťou na kríži.¹²² Kňazi nie sú vysvätení na to, aby tvorili istú „kastu“ alebo žili izolovanie. Oni tvoria časť hierarchicky usporiadanej Cirkvi v službe bratom, byť tu viac pre tých druhých; byť soľou zeme a svetlom sveta (*porov. Mt 5,13*).

Na stupni učenia sa pamätá na svedomie Cirkvi ako sviatosť spásy pre všetkých ľudí, prehodnotenie misionárskeho aspektu, v ktorej je zainteresovaná celá Cirkev; väčšia pozornosť sa venuje sviatostiam episkopátu, presbyterátu. Ak kňazstvo u kňazov je zároveň kňazstvo evanjelia, musí sa priblížiť ľuďom v rozhovore s nimi (*porov. PO 9*).

14.4.1 Spiritualita eschatologickej služby

Kňaz nemá vlastné kňazstvo, ale má účasť na Kristovom kňazstve a je ako nástroj Krista. Ježiš prijal poslanie služobníka Boha Jahve (*porov. Iz 49–55*). Ponížený a skrúšený srdcom (*porov. Mt 11,29*) hlása spásu chudobným a dáva život za mnohých (*porov. Mt 20,28*). Sú vlastne dva aspekty služby, kde kňaz ako Kristus musí sprítomňovať ako „Spasiteľa ľudí“; a služba, kde musí iných ľudí ubezpečovať o prítomnosti záchrancu Krista.¹²³ V eschatologickom zmysle kňazi ponúkajú ľuďom dary uzdravenia a nadprirodzenej milosti, ktoré Kristus zabezpečil svojím utrpením, smrťou a zmŕtvychvstaním. Nepochybne, Ježiš učí príkladom svojho života: „ako Boh pomazal Ježiša z Nazareta Duchom Svätým a mocou, a on chodil, dobre robil a uzdravoval všetkých posadnutých diablom, lebo bol s ním Boh“ (*Sk 10,38*).

Kristus nebol demagógom, hlásateľom násilia; ale svedok Otca na svedectvo ľuďom o sile svojho ducha, a na pokojné spolužitie.¹²⁴ Inými slovami, Boh sa prihovára človeku s plnosťou svojej moci obetujúc vlastného Syna. Svetlo evanjelia potrebuje kňazov služobníkov, ktorí žijú v harmónii sústredenia a v duchu Krista Pastiera.¹²⁵

¹²¹ Porov.: FAVALE, A.: *Spiritualità sacerdotale*. 1973, s. 67.

¹²² Porov.: FAVALE, A.: *Spiritualità sacerdotale*. 1973, s. 68.

¹²³ Porov.: FAVALE, A.: *Spiritualità sacerdotale*. 1973, s. 83.

¹²⁴ Porov.: FAVALE, A.: *Spiritualità sacerdotale*. 1973, s. 86.

¹²⁵ Porov.: FAVALE, A.: *Spiritualità sacerdotale*. 1973, s. 92.

14.4.2 Spiritualita komúnie

Sviatosť posvätného stavu vytvára v kňazoch originál a naviazanosť na Krista. Zjednocujú sa so svojím Majstrom Kristom, rastú v duchovnom živote dôvernosti a rodine s Bohom a sú oživení pracovať s nadšením na Božom kráľovstve.¹²⁶ Naviazanosť je rovnako aj za Cirkev, mystické telo Krista. Cirkev je nielen tajomstvo, ale aj inštitúcia. Kňaz je časťou tohto harmonického organizmu, so svojimi úlohami a povinnosťami. Musí sa tiež vysvetliť zodpovednosť, solidarita a bratstvo so všetkými členmi tohto mystického tela, počnúc biskupmi, kňazmi a končiac Božím ľudom.¹²⁷

a) Konštitúcia *Lumen gentium* a dekrét *Presbyterorum ordinis* hovoria o kňazoch ako o spolupracovníkoch a pomocníkoch biskupa. Tvoria teda so svojím biskupom jediný kňazský zbor určený na rôzne úlohy (porov. PO 28). Boh sám je darcom každej milosti. Garancia, že Cirkev je vlastná Kristovi, odvodzuje sa od spoločenstva posvätenia a poslania s biskupmi, zúčastniac sa ako apoštoli - kňazi. Život spoločenstva kňazov sa orientuje na štyri smery: prvý – spoločenstvo kňazov alebo presbyterátu diecézy s vlastným biskupom; druhý – spoločenstvo všetkých kňazov s osobou biskupa, zjednotením pod pápežom; tretí – kňazi medzi sebou; štvrtý – kňazi s trvalými diakonmi.¹²⁸ Biskup musí v kňazoch vidieť okrem iného spolupracovníkov, pomocníkov, poradcov, tiež synov, priateľov, bratov; a kňazi biskupa ako otca a učiteľa, ktorého počúvajú s láskou a poslušnosťou. V Zelený štvrtok sú všetci kňazi pozvaní koncelebrovať so svojimi biskupmi, a tak obnoviť pred nimi svoje kňazské záväzky v službe Krista a jeho Cirkvi.¹²⁹

b) Druhý vatikánsky koncil, keď hovorí o kňazoch, hovorí o nich v množnom čísle (porov. LG 28). Preto tvoria jedno presbytérium v diecéze, kde slúžia pod vedením biskupa (porov. PO 8). Kontakt kňaza s kňazmi musí byť, lebo navzájom rastú v kňazstve. Je to prednosť, ktorá pomáha premôcť ťažkosti, neistotu. Hľadanie pravdy, kontakt s ľuďmi, naopak, pomáhajú premáhať komplexy a nestabilitu, ktoré ich často nechávajú v stave, že nevedia čo robiť.¹³⁰

¹²⁶ Porov.: FAVALE, A.: *Spiritualità sacerdotale*. 1973, s. 96 – 97.

¹²⁷ Porov.: FAVALE, A.: *Spiritualità sacerdotale*. 1973, s. 97 – 98.

¹²⁸ Porov.: FAVALE, A.: *Spiritualità sacerdotale*. 1973, s. 100.

¹²⁹ Porov.: JÁN PAVOL II.: List Svätého Otca Jána Pavla II. všetkým kňazom Cirkvi na Zelený štvrtok 1986. In : HERMANOVSKÝ, J.: *Pápeži kňazom*. Bratislava : LÚČ, 1996, s. 363.

¹³⁰ Porov.: FAVALE, A.: *Spiritualità sacerdotale*. 1973, s. 106.

c) S Božím ľudom kňazi sú povolani k službe bratom. Nová situácia dnes produkuje kňazov vo vnútri Božieho ľudu. Kňazi sú v lepšom postavení v Kristovom tajomnom tele, najmä so svojou identitou. „Pre slabých som sa stal slabým, aby som získal slabých. Pre všetkých som sa stal všetkým, aby som zachránil aspoň niektorých“ (1 Kor 9,22).

Záver

Kňaz má žiť svoju spiritualitu v spojení s Kristom, aby zakúsil znaky jeho prítomnosti a uzdravenia v Cirkvi pre ľudí dneška. Kňazi musia svojím príkladom, ako hovorí sv. Pavol v liste Korint'anom, hlásať nie seba, ale Ježiša. „Ved' nie seba hlásame, ale Ježiša Krista, Pána; my sme len vaši služobníci pre Ježiša“ (2 Kor 4,5).

Osobnosť kňaza má byť pre svet jasným a transparentným znamením. To je prvá podmienka kňazskej pastoračnej služby. Ľudia, spomedzi ktorých sú kňazi povolani a pre ktorých sú ustanovení, žiadajú viac ako čokoľvek iné, aby bol kňaz znamením. A majú na to právo. Ľudia hľadajú kňaza, ktorý si uvedomuje plný zmysel svojho kňazstva. Chcú kňaza, ktorý verí naozaj hlboko, svoju vieru prejavuje odvahou, so zápalom sa modlí, učí s vnútorným presvedčením, slúži, svojím životom dáva príklad blahoslavenstiev, vie nesebecky milovať a je všetkým blízky. Takýto je pravý kňaz, je živým svedkom večných hodnôt. Jeho osobnosť je pre mnohých nepochopiteľným tajomstvom. Je nepotlačiteľnou výzvou k Božím veciam, žiarivým svedectvom Božej prítomnosti a účinkovania vo svete. V čase, keď toľkí ľudia zúfalo hľadajú svoju existenčnú istotu vo vede, technickom pokroku, moci, peniazoch a komforte, kňaz svojím životom dosvedčuje, že len Kristus je riešením všetkých záhad ľudstva a je schopný uspokojiť najhlbšie túžby ľudského srdca, že len on je istota viery. Pravdivá a vznešená identita a poslanie presahujúce každú predstavu, a predsa hovoríme o človekovi, ktorý je taký, ako sú ostatní.¹³¹

¹³¹ Porov.: MACIEL, M.: *Urobím vás rybármi ľudí*. Bratislava : LÚČ, 1995, s. 23.

15. Kňazské čnosti

Úvod¹³²

Kňaz je čoraz viac vyzdvihovalý na svietnik. Pero novinára netrpezlivo čaká na jeho pád, možno hľadá na neho aj oko zblúdenej ovečky, ktorá si chce chybou pastiera ospravedlniť svoje zblúdenie...

Iní čakajú, že im ukáže zmysel života, ktorý je často plný trápenia. Mnohí mladí pozerajú na kňaza, lebo túžia vidieť vzor, ktorý im bude povzbudením na ich začatej životnej púti. Čakajú od neho, že bude kompasom v dobe preplnenej protichodnými názormi. Čo robiť? Naozaj čoraz častejšie sa upierajú oči na kňaza, aj tie dobromyseľné, aj tie podozrievavé. Na stránkach časopisoch, novín, na televíznych obrazovkách sa stále viac a viac objavujú správy o kňazoch, ktorí zradili svoje poslanie. Po senzáciách chtivý čitateľ nekriticky saje do seba tieto správy. A dôvera kňazov klesá. Je pravdepodobné, že to bude aj naďalej takto pokračovať.

Stiahnuť sa? Nie, chlap musí bojovať. Kňaz má byť charakterný muž. Ak ľudia budú vidieť na jeho živote vernosť evanjeliu, bude táto kladná skúsenosť väčšia ako negatívny vplyv masmédií. Ovocie, skutky majú veľkú váhu. Mali hodnotu vždy a majú ju aj dnes v čase devalvácie jazyka. „Aby sa služba kňaza stala ľudsky vierohodnejšia a prijateľnejšia, kňaz musí utvárať svoju osobnosť tak, aby sa stala mostom, a nie prekážkou pre ľudí, čo sa chcú stretnúť s Ježišom.

15.1 Pohľad do budúcnosti

Budúci kňazi teda nielen kvôli osobnej požadovanej zrelosti, ale aj vzhľadom na svoju službu musia v sebe pestovať rad nevyhnutných ľudských vlastností, ktoré im pomôžu stať sa vyrovnanými, silnými a slobodnými osobnosťami, schopnými niesť ťarchu pastoračnej zodpovednosti. Výchovou musia nadobudnúť lásku k pravde, česťnosť úctu voči každej osobe, zmysel pre spravodlivosť, vernosť danému slovu, pravý súcit, dôslednosť, ale najmä vyrovnanosť pri posudzovaní a v styku s ľuďmi“ (PDV 43).

¹³² Porov.: NÁKAČKA, P.: Seminárna práca. Spišská Kapitula : 2003.

Je dobré, ak je kňaz vzdelaný, je dobré, ak vie pekne kázať, pekne spievať... Ale to nestačí. Kardinál Jozeph Ratzinger vo svojej knihe *Boh a svet* píše: „Nedávno mi rozprával jeden farár z veľkého mesta, že k duchovnému povolaniu ho priviedol kňaz, ktorému chýbali všetky vonkajšie znaky talentu. Bol to mizerný kazateľ, zlý spevák... no napriek tomu za jeho účinkovania farnosť priam prekvitala. Z tejto farnosti nakoniec vzišli štyri alebo päť kňazské povolania, čo sa nepodarilo ani predchodcom, ani nasledovníkom, ktorí boli oveľa obratnejší. Tu môžeme vidieť, že aj z pokorného svedectva rečnícky menej zdatného kňaza sa vlastne môže stať dobrá kázeň, preto by sme mali ďakovať Bohu za rozličnosť darov.“¹³³

Pán Ježiš hovorí: „Ja som dobrý pastier. Poznám svoje a moje poznajú mňa“ (*Jn 10,14*). A ďalej pokračuje: „Mám aj iné ovce, ktoré nie sú z tohto ovčince. Aj tie musím priviesť a budú počuť môj hlas a bude jedno stádo a jeden pastier“ (*Jn 10,16*). Preto konciloví otcovia kladú na srdce kňazom, že samotná ich činnosť vyžaduje, aby sa nepripodobňovali svetu, ale žiada, aby žili na tomto svete medzi ľuďmi. A to ako dobrí pastieri, ktorí poznajú svoje ovce, usilujú sa prilákať tie, ktoré nepatria do tohto ovčince. „Aby sa to dalo docieľiť, sú na veľkú pomoc čnosti, ako je dobrosrdečnosť, úprimnosť, statočnosť, stálosť, vytrvalá starostlivosť a ostatné čnosti, ktoré odporúča apoštol Pavol slovami: „Myslite len na to, čo je spravodlivé a čisté, čo je milé a čestné, čo je čnostné a chválitebné“ (*Flp 4,8*) (*PO 3*).

15.2 Potreba čnosti pokory

Matkou všetkých čností je pokora a matkou všetkých hriechov pýcha. Učitelia duchovného života často hovoria: „Povedz mi akýkoľvek hriech a ja ti ho vyvodím z pýchy.“ Kňaz sa stáva známou osobnosťou. Pri kňazskej vysviacke dostáva moc premieňať,... vyučuje... Je správca Božích tajomstiev. Sprostredkováva mnoho milostí. Používa určitú úctu. Preto môže kňaz ľahko prijať presvedčenie, že keď ho Boh vyzdvihol, je čosi viac ako ostatní. Preto je veľmi dôležité, aby kňaz dokázal pestovať čnosť pokory, neviazal ľudí na seba. Hovorí sa, že kňaz má privádzať ľudí ku Kristovi a nie upriamovať ich na seba. Na to upozorňuje aj koncil a pripomína, že poníženosť, pokora spočívajú v hľadaní a plnení vôle Božej. Spomedzi čností, ktoré sa najviac vyžadujú v kňazskom živote, načim spomenúť vnútornú disponovanosť byť vždy ochotný nehľadať svoju vôľu, ale plniť vôľu toho, ktorý ich poslal. Veď Božie dielo ich

¹³³ RATZINGER, J.: *Boh a svet*. Trnava : SSV, 2002, s. 350.

povolal uskutočňovať Duch Svätý... Teda pravý služobník Kristov, vedomý vlastnej slabosti, pracuje v poníženosti, hľadá, čo je milé Pánovi a stále sputnaný Duchom Svätým dá sa viesť vo všetkom vôľou Toho, ktorý chce spasť všetkých ľudí. Túto vôľu môže nachádzať a plniť v každodenných okolnostiach a v rozmanitých životných situáciách, pokorne slúžiac všetkým, ktorých mu zveril Boh v úrade, ktorým je poverený. Tomáš Kempenský múdro poznamenáva: „Čo ti osoží učene hlásať o Trojici, ak nemáš pokoru, bez ktorej sa ani Trojici nepáčiš.“¹³⁴ Teda kňaz nie je ten, ktorý sa snaží vyťažiť zo svojich oviec čo najviac produktov, kňaz je sluha. Pápež Gregor Veľký na to pekne poukázal, keď sa nazval „sluha sluhov Božích“. Zahanbujúci je pohľad na nášho Pána, ktorý sa skláňa pred apoštolmi, aby umyl ich nohy. Toto poslanie kňaza slúžiť sa zvyrazňuje, ak upriamime svoj pohľad na kňaza pred rokom 313. Keď kňaz slúži s vedomím, že dnes, možno zajtra zaplatí krvavo za túto výsadu slúžiť. Nemá chrám, kde by slúžil omšu, nemá faru, finančné zabezpečenie... Ľud ho mal preto rád, vážil si ho a vstupoval s ním aj do arény, kde zaznieval nad ním neraz ortieľ smrti.

15.3 Štedrosť

Štedrosť je ďalšia vlastnosť, ktorej sa ľudia tešia, ak ju nájdú na svojom pastierovi.

„Stačí Dimitrius, radšej sa pozri, či máme ešte zopár mincí pre toho nešťastníka!“

„Nemám ani všivavý foliis!“ zašomral Dimitrius. „Zasa si všetko rozdal a najbližší žold bude až o niekoľko dní....“

„Tak pohľadaj dačo iné, vidíš, ako ten úbožiak mrzne.“

Mám mu dať azda svoj plášť? Nie, je to moje vlastníctvo!“

„Ale môj chlamys patrí mne!“ odvetil Martin. A v momente sa rozhodol, strhol si plášť z pliec, vytiahol meč, jediným švihnutím ho preťal napoly a polovicu hodil žobrákovi na holé plecia. Potom bodol koňa ostrohami a odcválal do rímskeho tábora.“¹³⁵

Áno, máme veľký vzor nielen vo sv. Martinovi. Ak ľudia pri pohľade na kňaza môžu povedať, to robí preto, lebo má za to zaplatené, to je jeho povinnosť, sotva ich to povzbudí. Len to, čo kňaz robí zadarmo, to čo robí z lásky, len to pohne ľudí. Kňazstvo je povolanie, a nie zamestnanie. A povolanie sa nevykonáva pre peniaze. Štedrosť však

¹³⁴ KEMPENSKÝ, T.: *Nasledovanie Krista*. Trnava : SSV, s. 7.

¹³⁵ HÜNERMANN, W.: *Svätý Martin*. Bratislava : Lúč, 1995, s. 96.

neznamená zrieknuť sa svojich peňazí, majetku, ale uprieť si svoj čas pre druhých, dať svoje schopnosti do služieb druhým.

15.4 Dobrota, láskavosť

Kňaz predstavuje Otca, ktorý je tisíckrát milosrdný k synom, tisíckrát k márnotrakým. „Majú sa školiť v pastierskej láske k blížnemu, aby boli vnímaví a súcitní voči všetkým, najmä voči tým, ktorí, nepoznajúc ešte pravdu majú prijať nielen chlieb materiálnej pomoci, ale aj, a predovšetkým, Krista, ktorý je cesta, pravda a život.“¹³⁶ Kňazi sa majú správať k ľuďom podľa príkladu Pána s nevšednou ľudskosťou. Avšak nesmú zaobchádzať s ľuďmi podľa ich chŕťok, ale podľa požiadaviek kresťanského učenia a života, poučujúc ich, ba aj napomínajú ako milované deti.

Prostriedky, ktoré majú napomôcť k zdokonaľovaniu, k rastu v čnostiach.

„Vy teda buďte dokonalí, ako je dokonalý váš Nebeský Otec“ (Mt 5,48). Tieto slová patria každému, ale osobitným spôsobom kňazom. On zastupuje Krista, má byť „alter Christus.“ Má sa pripodobniť tomu, koho bude držať v rukách. Aby to dokázal plniť, je potrebná vnútorná zviazanosť s Bohom. Neexistuje stroj v našich továrňach, ktorý by pracoval bez dodania potrebnej energie. Nikomu sa nepodari zostaviť perpetuum mobile. To platí aj v oblasti duchovnej. Ak má kňaz rásť v čnostiach, musí prijať posilu, musí piť z prameňov milosti. „Kňaz si musí rezervovať chvíľu na osobnú modlitbu, duchovné čítanie a ruženec. Pravidelné spovede a duchovné vedenie sú nenahraditeľnými prostriedkami na zdokonaľovanie vlastného duchovného života, rovnako kontemplatívny rozmer zbožnosti a hlboké dôvernosti s Pánom v Eucharistii a vo Svätom písme.“¹³⁷ Silnou pomocou má byť úcta k Márii, ktorá ako Matka kňazov má byť stále prítomná v ich živote. Napomáhať ku vzrastu má i dôverné kňazské bratstvo. Koncilový dekrét *Presbyterorum ordinis* vyzýva: „Preto starší nech sa ujímajú mladších v skutku ako bratov. Nech sú im nápomocní v prvých kňazských prácach a starostiach. Nech sa usilujú pochopiť aj ich zmýšľanie. Okrem toho, aby kňazi našli vzájomnú oporu v pestovaní duchovného a intelektuálneho života, aby mohli lepšie spolupracovať vo svojej službe a vyhli sa prípadným nebezpečenstvám osihotenosti, nech sa medzi nimi

¹³⁶ KONGREGÁCIA PRE DUCOVENSTVO: Kňazská spiritualita. In: KBS: *Pápežské listy*. Trnava : SSV, 1996, zv. 8, s. 17 – 18.

¹³⁷ KONGREGÁCIA PRE DUCOVENSTVO: Kňazská spiritualita. In : KBS: *Pápežské listy*. 1996, zv. 8, s. 17 – 18.

napomáha určitý spôsob spoločného života. Spoločný stôl, alebo kde je to možné, aspoň pravidelný častý styk. Kňazi si majú uvedomovať na základe spoluúčasti na tom istom kňazstve osobitnú zodpovednosť voči tým, čo majú nejaké ťažkosti. Nech im včas poskytnú nejakú pomoc a keď treba, nech ich diskkrétne napomenú“ (PO 8). Pán Boh už v raji povedal slová s nadčasovou platnosťou: „Nie je dobre človeku samotnému...“ (Gn 2,18). Manžel má manželku, manželka manžela, kňaz potrebuje bratov kňazov. Nik nepochopí kňaza tak ako kňaz.

Záver

Max Kašparu pripomína:

„Nie je ťažké vyznať lásku, ťažšie je milovať.
Nie je ťažké splodiť dieťa, ťažšie je o dieťa sa postarať.
Nie je ťažké oženiť sa, ťažšie je byť ženatý.
Nie je ťažké hrať, ťažšie je prijať prehru.
Nie je ťažké stať sa kňazom, ťažšie je žiť ako kňaz.
Nie je ťažké ísť do krčmy, ťažšie je vrátiť sa domov.
Nie je ťažké previniť sa, ťažšie je priznať sa.“¹³⁸

Môžeme dodať, že nie je ťažké písať o čnostiach, ťažšie je využiť čas v seminári, aby mi raz nemuseli pripomenúť staré príslovie: „Medice cura se ipsum.“ – „Lekár lieč seba samého.“ Príklad je to, čo najviac osloví ľudí. Dobrý príklad čnostného života provokuje k zamysleniu sa, provokuje ku zmene života.

¹³⁸ KAŠPARU, M.: *O radostiach ľudskej duše*. Vydříž, 2001, s. 56.

16. Kňazské povolanie a formácia

Úvod¹³⁹

Kardinál Ratzinger píše: „Pre kňazskú službu je podstatné a základné, aby mal kňaz hlbokú osobnú väzbu na Krista. Od toho závisí všetko a k tomu musí viesť jadro celej prípravy na kňazstvo a celá ďalšia formácia v kňazstve. Kňaz musí byť človekom, ktorý pozná Krista. Od Krista sa tiež musí naučiť, že v jeho živote nezáleží na sebarealizácii a úspechu.“¹⁴⁰

Formácia v kňazskom živote má dve etapy. Prvou etapou je formácia pred prijatím kňazského stavu a druhá etapa je formácia po ňom.

Základom kňazskej služby je Božie povolanie, ktoré človek pocíti a na základe ktorého sa stane kňazom. Aj kňaz v pastoračnej službe potrebuje dopĺňať duševnú energiu, lebo jej aj veľa vydáva. Naša sila a pomoc je v Pánovi. Lenže Boh pôsobí cez ľudské prostriedky, akými sú výchova a formovanie kandidátov kňazstva, celibát, duchovné cvičenia... Preto je zvlášť potrebné poznať tieto nástroje a správne a včas ich viesť aj využívať. Kňaz má utvárať svoju osobnosť, pracovať na svojej povahe, pracovať sám na sebe,

- aby jeho služba bola ľudsky vierohodná a prijateľná,
- aby bol nie prekážkou pre ľudí, ale mostom spojenia,
- aby sa ľudia mohli v jeho osobe stretnúť s Ježišom Kristom,
- aby bol schopný spoznať hĺbky ľudského ducha,
- aby vedel vybadať ťažkosti a problémy súčasného sveta,
- aby skrze stretnutia a dialóg vedel si získať dôveru a spoluprácu,
- aby bol schopný vyjadriť jasné a objektívne úsudky.¹⁴¹

Tento ľudský postoj vyžaduje zvlášť dnes od kňaza novú hodnotu, že „svoju ľudskosť obohacuje a dodáva jej pravdivosť a priezračnosť rastúcou a vrúcnu láskou k človeku“, keď sa ho snaží pochopiť a s ním spolicítiť, keď spozná ľudské utrpenie v jeho rozličných prejavoch, či už

¹³⁹ Porov.: HLA VATÝ, M.: Seminárna práca. Spišská Kapitula : 2003.

¹⁴⁰ RATZINGER, J.: *Cirkev jako spoločenství*. Zvon, Praha 1995, s. 86.

¹⁴¹ Porov.: PDV, 43, s. 109 – 110, DSŽK, 75, s. 46, GAMBINO, V., *Dimenioni della formazione presbyterare*, s. 248 – 253.

v núdzi a v chorobe, v opustenosti na okraji spoločnosti a v nevedomosti, v osamelosti, v hmotnej a mravnej biede.¹⁴²

16.1 Formácia kandidátov kňazstva

Rodičia sú prví a hlavní vychovávateľia, pretože sú rodičmi... Výchovné postupy smerujú k sebavýchove, ktorá nastupuje vtedy, keď sa človek vďaka primeranej úrovni duševnej a telesnej zrelosti začína „vychovávať sám.“ Sebavýchova po čase prekonáva ciele, ktoré sa už prv vo výchovnom procese dosiahli. Proces sebavýchovy nemôže byť nepoznamenaný výchovným vplyvom, ktorým rodina a škola poznamená dieťa alebo dospelávajúceho.¹⁴³ Nejde len o naliehavosť výchovy mládeže, ale aj o určité neprestajné vzdelávanie dospelých. Nikto nepopiera, že v dnešnej dobe je výchova naliehavejšia, ako bola kedykoľvek v minulosti. Vychovávať je potrebné najmä v mladosti. Byť vychovávaný u človeka značí slobodne, vedome a zodpovedne chcieť dobro pri plnom nasadení vlastnej psychologickej a duchovno-mravnej osobnosti. Byť vychovávaný pre túto zrelosť je neodňateľné právo všetkých ľudí. Ešte viac to platí o kandidátoch kňazstva v seminári, lebo Boh povoláva skutočného ozajstného človeka.

Celý formačný proces je predovšetkým procesom sebaformácie. Zanedbať tento princíp znamená vážne podkopať vytrvalosť kandidáta kňazstva v budúcnosti. Bez tejto sebaformácie sa bude zdať seminár pustou krajinou. Sebaformácia zahŕňa v sebe presvedčenie, že seminarista chce formovať sám seba a chce byť Božím mužom, svätým a čnostným, že v hĺbke svojho vnútra túži po modlitbe, po živote milosti. Seminaristovi máme napomôcť, aby si vyriešil otázku svojho povolania a v prípadných problémoch sa máme snažiť vysvetliť, aby on sám pochopil rozdiel medzi ťažkosťami a absenciou povolania. Kandidát, ktorý sa skutočne chce formovať, vidí potrebu poznať seba samého. Dôkladné sebaopoznanie je celoživotným úsilím. „Poznať sa“ znamená dôkladné poznanie svojej povahy, dobrých aj zlých vlastností, duchovnej vnímavosti, čností, ale aj nadobudnutých zlovykov. Nie je to práca na jeden deň, ale na celý život. Sebaprijatie ide ruka v ruku so sebaopoznaním. Pri poznávaní svojich kladov a záporov nech stále pamätá, že Boh ho pozná a miluje takého, aký je.

Celé obdobie formácie je v podstate obdobím rozoznávania povolania pre tých, čo sú za formáciu zodpovední, ako i pre samotného kandidáta. Božiu vôľu sa pokúša hľadať aj samotný kandidát a odpovedá na ňu.

¹⁴² Porov.: PDV, 72, s. 175 – 176, GAMBINO, V., *Dimensioni della formazione presbyterale*, s. 374.

¹⁴³ Porov.: JÁN PAVOL II.: *List rodinám*. Trnava, SSV 1994, s. 70 – 72.

Tieto znaky kladú pred neho presné požiadavky, ktoré zasa spôsobujú zlomy v jeho živote, a takto môžu vznikajú „osobné krízy“, ktoré sú podnetom na prekonávanie rozličných etáp vo formácii. Najdôležitejším predpokladom na rozpoznanie povolania je predovšetkým poznať povahu a poslanie toho-ktorého životného stavu v Cirkvi.¹⁴⁴ Sám Boh povoláva, a je teda len určitým hľadaním znamenia tohto Božieho volania. Kandidát kňazstva má v sebe objaviť Božie volanie a skrze modlitbu a zmenu života sa pripravovať na jeho prijatie. Biskup a ním poverení kňazi majú kandidáta skúmať a jeho povolanie potvrdiť, alebo prehlásiť za nedostatočné, prípadne za žiadne.

Aby biskup alebo ním poverení predstavení mohli rozpoznať povolanie, musia si všímať u kandidáta predpoklady na povolanie. Je potrebné si objasniť, že termín predpoklad si nesmieme zamieňať s termínom mám na niečo právo, to znamená právo v subjektívnom zmysle slova. Z toho by vyplývalo, že kandidát, ktorý v sebe vidí predpoklady na duchovný stav, by si mohol myslieť, že má nárok stať sa kňazom a nikto mu v tom nesmie prekážať. Preto pri rozhodovaní o vhodnosti kandidáta na kňazskú službu jestvujú určité kritériá, predpoklady.

Kandidáta smerujúcemu ku kňazstvu má povzbudzovať aj samotné farské spoločenstvo a sprevádzať ho modlitbami. Ak príde na prázdniny, má ho srdečne privítať. Má ho rešpektovať a pomáhať mu pri formovaní jeho kňazskej identity. Má mu tiež pripraviť vhodné príležitosti a mocné podnety, aby sa v nich mohlo vyskúšať jeho povolanie ku kňazskému poslaniu.

16.2 Kňazské povolanie

„Non vos me elegistis, sed ego elegi vos“ – „Nie vy ste si vyvolili mňa, ale ja som si vyvolil vás (...)“ (Jn 15,16). Slová, ktoré Ježiš povedal apoštolom, majú symbolický význam, a nie sú určené len Dvanástim, ale všetkým pokoleniam ľudí povolaných Ježišom Kristom počas storočí. Sú adresované osobitne niektorým: máme na mysli kňazské povolania, ale tiež povolania pre zasvätený život v mužských a ženských komunitách. Povolanie, každé povolanie je dar Boží, v zhode s tu citovanými slovami Ježiša: „Ja som si vyvolil vás“. Je to teda vyvolenie, vyvolenie dokonalé, urobené Ježišom a týka sa osoby; konkrétnej osoby, ktorá žije v ohraničenom prostredí rodiny, spoločnosti, civilizácie a Cirkvi. Teda

¹⁴⁴ Porov.: JURADO, M. R.: *Il discernimento spirituale. Teología storia, pratica. Cinsello Balsamo*1997, s. 262.

povolanie je dar, ale zároveň odpoveď na ten dar. To, akým spôsobom každý z nás a akým spôsobom človek povolaný a vyvolený dokáže odpovedať na toto pozvanie, záleží na množstve okolností: od istej zrelosti vnútra osobnosti, od toho, čo nazývame spolupráca s božou milosťou. Uskutočnenie povolania znamená vedieť spolupracovať, vedieť poslúchať a ísť za výzvou.

Vieme, že Ježiš odpovedal mladíkovi z evanjelia: „Pod' za mnou“ (Mk 10,21)! Vedieť ísť za ním! Prijatie tejto výzvy znamená, že povolanie je zrelé, že sa realizuje. Ono sa realizuje vždy pre dobro osoby a pre dobro spoločenstva.

Spoločenstvo zo svojej strany musí vedieť odpovedať na povolania, ktoré sa rodia v jeho prostredí. Povolania sa rodia v rodine, teda rodina je povinná spolupracovať s povolaním. Sú to prostredia ľudského života, existencie - existenciálne prostredia.

Odpoveď na povolanie závisí vo veľkej miere od svedectva celého spoločenstva, rodiny, farnosti. Konkrétne osoby pomáhajú, aby povolania rástli. To kňazi priťahujú svojím príkladom mladých a pomáhajú im odpovedať na Ježišove slová „pod' za mnou“. Tí, ktorí prijali povolanie, sú povinní dať príklad, ako sa ide za Ježišom.¹⁴⁵

16.3 Celibát

Slobodnou odpoveďou na Božie povolanie je *celibát*. Na celibát ako Boží dar je možné odpovedať len „áno“ v poslušnosti, v pokore a v počúvaní výzvy, ktorá prichádza od Pána.¹⁴⁶ Keď je celibát prijatý s radostným srdcom, pôsobivo ohlasuje Božie kráľovstvo. Skutočne, niet stavu alebo povolania, ktoré by so sebou neprinášalo zrieknutie sa niektorých hodnôt, nielen preto, že ho ľudia žijú so všetkou ohraničenosťou, ale aj preto, že sa v ňom musí dovoliť pôsobiť a vyniknúť Pánovej milosti. „Kňazský celibát, už sám osebe pre mnohých nie je ľahko pochopiteľný, ukáže sa ako osobitne ťažký, ak ho žijú osoby, ktoré sa domnievajú, že sú vo svojom slobodnom sebaurčení obmedzované a vo svojich nárokoch zaznávané. V takýchto situáciách sa potom inštinktívne snažia odškodniť v iných citových, aj zakázaných zväzkoch“.¹⁴⁷ Prijatie povolania ku kňazstvu a s ním spojeného povolania k celibátu je veľmi šľachetným zámerom človeka. Je prejavom štedrosti človeka voči Bohu. Zrelosť človeka sa prejavuje práve v rozmere

¹⁴⁵ Ján Pavol II.: *Ako v sebe objaviť Božie povolanie*, s. 22.

¹⁴⁶ Porov.: DE FIORES, S. – GOFFI, T., *Slovník spirituality*, s. 89 – 90.

¹⁴⁷ SFKC, 15.

sebadarovania, sebaoddania sa v láske úplným a nerozdeleným spôsobom. V celibáte je o to radikálnejší, že od samého začiatku začína „nevlastnením“, lebo celibát je a musí byť „univerzálnou láskou“, nakoľko v ňom neexistuje žiaden vyhradený vzťah k niekomu inému. V smerniciach pre formáciu ku kňazskému celibátu je zdôraznené, že prijatie dobrovoľného celibátu značí aj prijatie a súhlas so „samotou“.¹⁴⁸ Kandidát si musí uvedomiť tú skutočnosť, že ak sa rozhodne pre kňazskú službu a prijatie celibátu, že s jeho stavom života bude spojená samota a neraz aj bolestná. Ak chce niekto žiť v celibáte, teda v dôvernom priateľstve s Bohom, musí byť skutočne schopný žiť sám, v samote.

Seminárne spoločenstvo má vytvárať pre budúceho kňaza podmienky k tomu, aby vykonával svoju službu zodpovedne, v úprimnom vzťahu k Bohu i ľuďom.

16.4 Diakonát

Po čase formácie, ktorý si kandidát nadobudol v seminári, začína svoje povolanie uplatňovať v praxi. Niektoré diecézy zavádzajú dlhšie obdobie pastoračnej praxe. V určitom období sa kandidátovi preruší kňazská formácia, aby sa počas jedného alebo dvoch rokov venoval apoštolskej práci v diecéze, farnosti. Pre jeho budúcu službu to môže byť rozhodujúce obdobie na to, aby sa nielen naučil robiť apoštolát, ale aj zakúsil, aký je kňazský život. Kandidát môže prijať svätenie diakonátu pred touto pastoračnou praxou alebo počas nej. Po skončení tejto pastoračnej praxe sú kandidáti svätení za kňazov.

16.5 Kňazstvo

Pre mladého kňaza, ktorý je svätený, nekončí jeho formácia odchodom zo seminára, ale má sa upevňovať a udržiavať. Pastoračný rok má uľahčiť novokňazovi prechod od „nenahraditeľného života v seminári“ k „praktickému vysluhovaniu posvätných služieb“.

Počas pastoračného roku treba dbať:

- aby novovysvätení kňazi neboli vystavení mimoriadne ťažkým alebo háklivým situáciám,
- aby sa im neurčovali úlohy, ktorých splňanie by ich vzdalovalo od spolubratov,
- aby sa napomohla nejaká vhodná forma spoločného života,

¹⁴⁸ SFKC, 49.

- aby biskup orientoval novovysvätených kňazov na spolubratov, ktorí dávajú príklad života a pastoračnej služby.¹⁴⁹

16.6 Vlastnosti kňaza

Pápež Pius XI. vo svojej encyklike *O katolíckom kňazstve* rozvíja vlastnosti a čnosti, ktoré si od kňaza vyžaduje jeho povolanie, úrad viesť Boží ľud, ktorého službe sa zasvätil. Medzi takéto vlastnosti patria:

a) Svätosť. Kňaz má byť svätý, čiže má žiť v stave milosti, aby vždy mohol vysluhovať sviatosti iným a svätosťou života ich priťahoval k zdroju svätosti, ku Kristovi. Musí byť *mužom modlitby a obety*.

b) Zbožnosť. Vyplýva zo svätosti. Bez nej bude aj tie najsvätejšie úkony a obrady konať len mechanicky, zo zvyku, nedbalo. Len vrúcny vzťah k Otcovi, Synovi a Duchu Svätému vie dať náplň a ducha aj vonkajším obradom a skutkom. Má mať vrúcnu zbožnosť aj vo vzťahu k Panne Márii, ku ktorej sa bude utiekať so synovskou dôverou ako k matke svojho Majstra.

c) Čistota. Je najvzácnejšou ozdobou katolíckeho kňazstva. Je dôkazom a znamením posmrtného života, kde sa nik nebude ani ženit, ani vydávať. Čistota dodáva vierohodnosť jeho slovám o posmrtnom živote. Úprimne prežívaný celibát mu umožňuje žiť s nerozdeleným srdcom: „Kto je bez ženy, stará sa o Pánove veci, ako sa páčiť Pánovi“ (1 Kor 7,32). Celibát robí kňaza nesmierne apoštolsky činným a získava mu dôveru a lásku duchovných detí, ktorým sa stal duchovným otcom.

d) Nezištnosť a chudoba. Je odpútaním sa od hmotného dobra. Je plnením blahoslavenstva o chudobe. Ak ju kňaz úprimne prežíva, rozdávať všetko chudobným, má možnosť pocítiť, ako sa o neho stará sám Pán. Opak chudoby – ziskuchtivosť, lakomstvo, pohodlnosť a zháňanie peňazí – najväčšmi od neho odpudzuje veriacich a zabraňuje šíreniu Božieho kráľovstva. Bohatý, hmotársky založený kňaz je najhorším protirečením ideálu „duchovného“, ako veriaci nazývajú kňaza. Chudoba ho robí nezávislým od zásahov štátnej moci, ktorá pomocou takýchto otrokov peňazí bojuje za likvidáciu Cirkvi a náboženstva.

¹⁴⁹ Porov.: DSŽK, 82, s. 50, GAMBINO, V., *Dimensioni della formazione presbiterale*, s. 377.

e) Apoštolská horlivosť. Je podmienená zachovávaním chudoby a čistoty. Kňaz nimi získava čas, voľný priestor na účinný apoštolát. Jeho chudoba, čistota a poslušnosť sú zamerané funkčne, nie samoúčelne. Umožňujú mu pracovať viac, lepšie a horlivejšie na šírení Kristovho kráľovstva. Je pastierom, ktorý vodí ovce po vždy žirnej pastve a hľadá i ovce zblúdené.

f) Poslušnosť. Umožňuje mu spolupracovať s biskupom a ostatnými kňazmi a laikmi. Takýto apoštolát je oveľa účinnejší. Kristus nás tiež vykúpil poslušnosťou a kňaz má byť svojou poslušnosťou pre svojich veriacich vzorom. Svoje osobné chůtky má podriaďovať biskupovi a tým, ktorých biskup poveril. Poslušnosť je dcérou *poníženosti*. Robí kňaza skromným, milým, a nie povýšeneckým diktátorom a “horenosom“, ktorý len odpudzuje veriacich od seba i od Krista.

g) Vedomosti. Kňaz potrebuje dve krídla: úprimnú zbožnosť a hlboké vedomosti. Zbožnosť a veda – bez nich nikdy nevzlietne ani on, ani jemu zverený Boží ľud k výšinám kresťanskej dokonalosti. Kňaz má mať vedomosti zo Svätého písma, z dogmatiky, morálky, asketiky a mystiky, cirkevného práva a dejín, no predovšetkým musí dôkladne poznať Písmo a učenie Cirkvi. Okrem toho sa vyžadujú aj primerané vedomosti z rozličných vedných odborov, doplnené aj inými vedomosťami podľa prostredia a okolností, v ktorých žije. Mal by denne študovať, dopĺňať si vedomosti, lebo nie je dobrá ani zbožnosť bez vedomostí, ani vedomosti bez zbožností. Treba harmonicky rozvíjať oboje, ak chce byť osožný pri šírení Božieho kráľovstva.¹⁵⁰

Záver

Na otázku, či dnešný svet potrebuje kňazov, je daná jednoznačná odpoveď: „Áno, dnešný svet zvlášť potrebuje kňazov.“ Kňaz pre dnešný moderný svet je prínosom, lebo človek „žijúci v chaose sveta“ v unáhlenom rytme života, žijúci v hodnotách plného materializmu, plného egoizmu, nezáujmu o ľudský život a jeho hodnoty, musí mať niekoho, kto poukáže práve na hodnoty, na zmysel ľudského života. Kňaz je ten, ktorý má brániť a chrániť život darovaný Bohom, má brániť človeka a jeho dôstojnosť, no predovšetkým dušu človeka. Kňaz to nie je sociálna inštitúcia, poradenská služba, ale je vybraný, povoláný, daný Bohom, aby

¹⁵⁰ V. I. Forgan – *O vykupiteľských povolaniach*, s. 20 – 22.

viedol a priviedol človeka k správne mu a konečné mu cieľu, ktorým je večný Boh.

„Keď jeden z vás rozozná volanie Pána, aby sa mu celkom odovzdal, aby ho miloval z celého srdca, nech sa nenechá zdržiavať pochybnosťami a obavami. Nech povie svoje „áno“ bez výhrad a nech dôveruje tomu, ktorý verne plní všetky svoje prísluby“ (*Ján Pavol II.*).

17. Kňazská formácia

Úvod¹⁵¹

Téma kňazskej formácie je téma, s ktorou sa viac-menej nevyhnutne stretne každý, kto študoval, študuje alebo mieni študovať teológiu. Týka sa teda hlavne tých, ktorí sú formovaní ako kňazi, respektíve budúci kňazi, ako aj tých, ktorí formujú kňazov. Nemožno však rovnako vyňať z tejto oblasti formovania kňazskej triedy aj bežný kresťanský ľud, ktorý tiež podstatne vplýva na formáciu, či už modlitbami, alebo iným spôsobom podporovania. Možno teda povedať, že sa týka každého, no v inom rozmere, inom charaktere. Ako pramene na rozpracovanie boli použité exhortácia Jána Pavla II. - Pastores dabo vobis, Dokumenty II. vatikánskeho koncilu, Katechizmus a Kódex kánonického práva.

Cieľom tejto práce je poukázať na potrebu formácie kandidáta pred vstupom do seminára, po vstupe doň, a napokon na potrebu pokračovania v nej aj po odchode z neho, ako aj poukázanie na rozličné potrebné aspekty pri formácii kňazov.

Čo sa týka časového a priestorového rozčlenenia práce, najviac času a priestoru venujeme formovaniu kandidáta kňazstva v seminári. V druhej časti venujeme pozornosť permanentnej formácii. A napokon povolaniu, ktoré má funkciu istého úvodu či vvedenia do témy. V práci je použitá metóda analyticko-syntetická.

17.1 Kňazské povolanie

Je potrebné premietnuť si otázku samotného povolania. Nemožno totiž formovať, ak niet koho formovať. Je preto potrebné priblížiť aspoň čiastočne, vo všeobecnosti, povolanie ako také.

Zárodky povolania

Dôležité je na ceste poznania povolania siahnuť po koreňoch povolania, ktoré možno nájsť jedine u Boha, ktorý je pôvodcom každého

¹⁵¹ Porov.: BORTEL, P.: Seminárna práca. Spišská Kapitula : 2003.

povolania.¹⁵² Nielen kňazského, ale aj rôznych povolaní laikov. Nikto si nemôže nárokovať právo na prijatie posvätného stavu. Doň povoláva jedine Boh (porov. KKC 1578). „Povolania sú Božím darom a musia sa bez prestania vyprosovať vrúcnou modlitbou“ (PDV 38). „Je to však aj dar pre celú Cirkev, dobro pre jej život a poslanie“ (PDV 41). Popri otázke povolania Bohom môže sa tu vynárať aj otázka: Na základe čoho si Boh vyberá ľudí, ktorí majú plniť jeho vôľu v zasvätenom živote alebo ako si možno kňazský stav zaslúžiť? Odpoveď je viac-menej jednoduchá. Je ňou sám Boh, totiž jeho milosť pôsobiaca v človekovi. Je naozaj len otázkou Božej milosti, koho si Boh do tohto stavu vyvolí, koho si pre tento stav vyberie. Je to jeho dar. „Ako každú milosť, aj túto sviatosť možno prijať iba ako nezaslúžený dar“ (KKC 1578).

Pri zárodkoch povolania je potrebné zriaďovať aj takzvané malé semináre, v ktorých „nech sa chovanci pripravujú osobitnou náboženskou výchovou a predovšetkým súcim duchovným vedením veľkodušne a s čistým srdcom nasledovať Krista Vykupiteľa“ (OT 3).

Pastorácia povolania

V tejto oblasti je možné hovoriť o rôznych pastoračných aktivitách, ktoré pomáhajú, vzbudzujú povolanie v mladšej generácii. Starostlivosťou o povolania je poverená Cirkev, ktorá je „prítomná a činná v povolaní každého kňaza.“ „Cirkev ako kňazský, prorocký a kráľovský ľud má povinnosť podporovať vznik a dozrievanie kňazských povolaní modlitbou, sviatostným životom, hlásaním Božieho slova, výchovou k viere a svedectvom lásky“ (PDV 38).

Nech sa venuje patričná starostlivosť kľúčiacim povolaniam „v osobitných ústavoch, ktoré podľa miestnych okolností majú aj poslanie malých seminárov, ako i tých, čo študujú na iných školách, alebo sa vzdelávajú iným spôsobom.“¹⁵³ A nech starostlivo napomáhajú aj ústavy a iné podujatia pre tých, čo nasledujú Božie volanie v zrelšom veku“ (OT 3).

Prvky pastorácie povolania

„Podstatnými a prvoradými prvkami pastorácie povolaní budú pre Cirkev, obdarenú hodnosťou a zodpovednosťou kňazského ľudu, modlitba a slávenie liturgie.“ „Liturgia... predstavuje živú skúsenosť Božieho daru a veľkú školu pre odpoveď na Božie volanie. Každé liturgické slávenie, predovšetkým eucharistické, odhaľuje pravý obraz Boha, uvádza nás do tajomstva Paschy, čiže „hodiny“, pre ktorú Ježiš

¹⁵² Porov.: JARAB, J.: *Kňazská identita*. Velehrad : 2004. s. 26.

¹⁵³ Porov.: JARAB, J.: *Kňazská identita*. Velehrad : 2004. s. 29.

prišiel na svet, ku ktorej kráčal slobodne a dobrovoľne, z poslušnosti k Otcovej výzve“ (porov. Jn 13,1) (PDV 38).

Ďalším dôležitým bodom v pastoračii povolania je „hlásať a dosvedčovať kresťanský obsah povolania, evanjelium povolania... Božie slovo ako svetlo pomáha veriacim chápať svoj život ako odpoveď na Božie volanie a sprevádza ich, keď s vierou prijímajú dar osobného povolania.“ Preto „treba priamo kázať o tajomstve povolania v Cirkvi, o hodnote služobného kňazstva, tak potrebného pre Boží ľud“ (PDV 39).

Tretím prvkom je splňanie poslanca Cirkvi, „keď každého veriaceho vedie k tomu, aby svoje povolanie objavil a prežíval v slobode a aby ho zavŕšil v láske... Z tohto pohľadu sa starostlivosť o kňazské povolania má prejavovať aj vo forme a v presvedčivom návrhu duchovného vedenia“ (PDV 40).

V kňazskom povolaní sa taktiež realizuje aj služba lásky, ktorú možno považovať za základný zmysel každého povolania. V tomto smere je veľmi záslužná, priťahujúca množstvo mladých, dobrovoľná služba. (porov. PDV 40).

Formácia

V prvom rade biskupi majú prejavovať záujem o formovanie kňazstva. Oni, spolu s rehoľníkmi a laickými pomocníkmi pre misie a pre kraje, majú vynaložiť úsilie, „aby sa pripravovali súci služobníci oltára...“ (CHD 6).

Rovnako je potrebné brať ohľad aj na rozmanitosť kultúr jednotlivých krajín, rôznosť zmýšľania, množstvo krajín a národov, preto „nech sa vypracujú v jednotlivých národoch alebo obradoch osobitné Osnovy kňazskej výchovy, ktoré majú ustáliť a ... revidovať biskupské konferencie so schválením Apoštolskej stolice... aby kňazská výchova vždy zodpovedala pastoračným potrebám krajov, v ktorých sa má kňazská činnosť rozvíjať“ (OT 1). Vo veľkých seminároch má byť všetka výchova nasmerovaná k tomu, „aby sa podľa vzoru Pána, nášho Ježiša Krista, Učiteľa, Kňaza a Pastiera, „aj chovanci, stali opravdivými duchovnými pastiermi“ (OT 4).

Rozmery kňazskej formácie

Kňazská formácia môže mať rôzne rozmery. A síce:

formácia človeka,
duchovná formácia,
intelektuálna formácia,
pastoračná formácia.

Formáciu človeka možno považovať za základ celej kňazskej formácie, pri duchovnej formácii je dôležité brať do úvahy spoločenstvo s Bohom a hľadanie Krista, túžbu nájsť ho, intelektuálna formácia si vyžaduje intelektuálne, rozumové pochopenie viery, a napokon v pastoračnej je potrebná účasť na láske Krista, Dobrého pastiera (*porov. PDV 43 – 59*).

Formácia človeka

„Bez primeranej formácie človeka by kňazskej formácii chýbal potrebný základ... Formácia kňaza ako človeka je veľmi dôležitá vo vzťahu k tým, ktorým je adresované jeho poslanie...“ (*PDV 43*), ktorým je zasvätenie sa „službe nového ľudstva, ktoré Kristus, víťaz nad smrťou, vzbudzuje svojím Duchom na svete a ktoré neodvodzuje svoj pôvod „z krvi, ani zo žiadosti tela, ani zo žiadosti muža, ale z Boha“ (*Jn 1,13*)“ (*PO 16*).

Pri kňazskej výchove je dôležité dbať, aby ňou nadobudli „lásku k pravde, čestnosť, úctu voči každej osobe, zmysel pre spravodlivosť, vernosť danému slovu, pravý súcit, dôslednosť, ale najmä vyrovnanosť pri posudzovaní a v styku s ľuďmi...“ (*PDV 43*). Citová zrelosť je „výsledkom výchovy k pravej a zodpovednej láske“ (*PDV 43*). „Človek nemôže žiť bez lásky. Ak nepozná lásku, ak sa s ňou nestretne, ak ju sám nepocíti a neosvojí si ju, ak sa na nej živo nezúčastní, ostáva sám sebe nepochopiteľnou bytosťou, jeho život stráca zmysel“ (*RH 10; PDV 44*).

Ďalšou veľmi dôležitou oblasťou výchovy je výchova v oblasti sexuálnej, „ktorá musí byť pravdivá a celkom osobná, a zároveň musí pripraviť miesto úcte a láske k čistote a k cnosti, ktorá rozvíja pravú zrelosť osoby a robí ju schopnou rešpektovať a podporovať „snubný význam“ tela“ (*FC 37; PDV 44*).

Citová aj sexuálna výchova sú nasmerované k povolaniu kňaza, povolaniu k celibátu. „Celibát je v mnohom ohľade kňazstvu primeraný... A panictvom, čiže celibátom zachovávaním pre Kráľovstvo nebeské sa kňazi novým a význačným spôsobom zasväcujú Kristovi, ľahšie sa ho s nerozdeleným srdcom pridŕžajú, slobodnejšie sa v ňom a skrze neho venujú službe Boha a ľudí, nehatene slúžia jeho kráľovstvu a dielu nadprirodzeného preporodenia, a tak sa stávajú schopnejšími byť v plnšom zmysle Otcami v Kristovi. Takto vyznávajú pred ľuďmi, že sa chcú výlučne venovať sebe zverenému poslaniu, totiž zasubovať veriacich jedinému mužovi, Kristovi, a oddávať mu ich ako čistú pannu, a tým pripomínajú ono tajomné, s Bohom ustanovené zasnúbenie, ktoré sa má stať plne zjavným v budúcnosti a pre ktoré jediným ženíchom je Kristus. Okrem toho sa stávajú živým znamením budúceho sveta, vierou

a láskou už teraz prítomného, v ktorom sa vzkriesení nebudú ani vydávať, ani ženiť“ (PO 16).

„Ľudská zrelosť, a najmä citová, vyžaduje jasnú a dôkladnú výchovu k slobode... Sloboda si žiada, aby človek bol skutočne sám sebe pánom, aby bol odhodlaný bojovať a poradiť si s rozličnými formami egoizmu a individualizmu, ktoré ohrozujú život človeka, aby bol otvorený voči ostatným, veľkodušný v obetavosti a v službe blížnemu. S výchovou k zodpovednej slobode úzko súvisí výchova mravného svedomia“ (PDV 44), ktorá má byť vedená v súlade s mravnými zákonmi, ktoré sú súčasťou dôstojného života človeka, s prirodzenosťou jeho osoby.

Duchovná formácia

„Duchovná formácia každého kňaza je srdcom, ktoré zjednocuje a oživuje jeho kňazské bytie i konanie. Bez duchovnej formácie by neobstála ani pastoračná formácia. Duchovná formácia má prebiehať tak, aby sa seminaristi naučili žiť v dôvernom a stálom spoločenstve s Otcom skrze jeho Syna, Ježiša Krista, v Duchu Svätom. Nech prežívajú Kristovo veľkonočné tajomstvo tak, aby raz vedeli doň uvádzať Boží ľud, ktorý im bude zverený. Nech sa učia hľadať Krista verným rozjímaním o Božom slove, aktívnou účasťou na svätých tajomstvách Cirkvi, najmä na Eucharistii a Liturgii hodín. Nech vidia Krista v biskupovi, ktorý ich posielajú, i v ľuďoch, ku ktorým sú poslaní, najmä v chudobných, maličkých, chorých, hriešnikoch a neveriacich. Nech so synovskou láskou milujú a uctieávajú Pannu Máriu, ktorú Ježiš, umierajúc na kríži, dal svojmu učeníkovi za matku“ (PDV 45).

„Duchovnou formáciou sa chovanci majú stať súcimi na plodné vykonávanie pastoračnej služby a majú si osvojiť misionárskeho ducha a učiť sa, že služba vykonaná vždy so živou vierou a láskou prispieva k ich vlastnému posväteniu; takisto sa majú učiť pestovať tie čnosti, ktoré sa cenia v ľudskom spoločenstve, a to tak, aby mohli dosiahnuť vhodný súlad medzi ľudskými a nadprirodzenými hodnotami“ (CIC 245 §1).

Prvky duchovnej formácie

Žiť dôverne spojený s Ježišom Kristom je dôležité a potrebné hľadať Ježiša, nasledovať ho a zotrvať s ním v spoločenstve (porov. Jn 1 37-39) (porov. PDV 46);

lectio divina (čítanie Božieho slova spojené s rozjímaním a modlitbou) – „len ak sa k Božiemu slovu priblížime a prijmeme ho v jeho pravej podstate, umožní nám stretnúť sa s Kristom, Slovom Božím, s Pravdou, ktorá je súčasne Cestou i Životom“ (PDV 47).

Eucharistia – je vyvrcholením sviatostí a Liturgie hodín, najvýznamnejším okamihom celého dňa a je dôležité, aby sa na nej seminaristi zúčastňovali každý deň. Seminaristi majú byť „pripravení na vnútorné postoje, ktoré Eucharistia podnecuje“ (PDV 48):

vd'ačnosť – za prijaté dobrá

obeta – spájanie Kristovej obety s vlastnou

láska – ako znak jednoty a spoluúčasti s druhými

túžba po kontemplácii a adorácii (porov. PDV 48).

Krása a radosť sviatosti zmierenia – „treba vstúpiť do zmyslu kríža, ktorý je srdcom veľkonočného tajomstva. Vďaka stotožňovaniu kňaza s ukrižovaným Kristom, ktorý sa stal služobníkom, môže svet znovu objaviť hodnotu chudoby, utrpenia a mučeníctva, a to aj uprostred sekularizovanej kultúry, presýtenej žiadostivosťou a hedonizmom“ (PDV 48).

Hľadať Krista v ľuďoch – „stretnutie s Bohom a s jeho láskou ako Otca všetkých ľudí si nevyhnutne vyžaduje stretnúť sa s blížnym, darovať sa druhým v pokornej a nezištnej službe, ktorú Ježiš odporúčal všetkým ako životný program, keď umyl apoštolom nohy (porov. Jn 13, 15)“ (PDV 49).

Spoznať, vážiť si, milovať a žiť celibát v zhode s jeho pravou povahou – „seminaristi... majú sa starostlivou výchovou pripravovať na tento stav, v ktorom sa zriekajú manželstva pre kráľovstvo nebeské (porov. Mt 19,12), oddávajú sa Bohu nerozpoltenou láskou“ (OT 10).

Intelektuálna formácia

I keď štúdium zaberá veľkú časť života v seminári, predsa je veľmi potrebné, lebo práve ním vstupuje do tajomstva Božieho slova a zveľadľuje aj svoj duchovný život, a tak sa pripravuje na pastoračiu (porov. PDV 51).

Táto intelektuálna formácia sa má pod vedením Magistéria zamerať na spoznanie úplnej katolíckej náuky, ktorá sa opiera o Božie zjavenie, a tak ju vedieť nevyhnutne ohlasovať a obhajovať (porov. CIC 252 §1). „Majú sa konať prednášky z dogmatickej teológie, opreté vždy o napísané Božie slovo a posvätnú Tradíciu, pomocou ktorých sa chovanci, vedení predovšetkým svätým Tomášom ako učiteľom, majú naučiť hlbšie vnikať do tajomstiev spásy, takisto aj prednášky z morálnej teológie, kánonického práva, liturgie, cirkevných dejín, ako aj iných pomocných a špeciálnych disciplín podľa normy predpisov Poriadku kňazského formovania“ (CIC 252 §3).

O teologickom štúdiu možno povedať, že sa uberá dvomi smermi. Prvým je študovanie Božieho slova. Toto má byť základom, dušou teológie. Do tejto oblasti spadajú aj cirkevné dejiny, patológia, liturgia,

a učenia Učiteľského úradu. A druhým je smer ku človeku rozprávajúcemu sa s Bohom. Sem patrí teológia: dogmatická, morálna, spirituálna, pastoraálna a kánonické právo.

Je veľmi dôležité mať na zreteli pri teologickej formácii aj problémy, ktoré môžu zapríčiňovať zmätok či napätie v Cirkvi. V tomto zmysle treba mať na zreteli:

vzťah medzi výrokmi Učiteľského úradu a teologickými diskusiami,

vzťah medzi vedeckou presnosťou teológie a jej pastoračným zameraním,;

evanjelizácia kultúr,

inkulturácia posolstva viery (porov. PDV 54-55).

Pastoračná formácia

Je potrebné, aby sa v seminári zaviedla „pastoračná výuka v užšom zmysle, ktorou si chovanci majú osvojiť zásady a spôsoby, ktoré aj so zreteľom na potreby miesta a času súvisia s vykonávaním služby učiteľ, posväcovať a riadiť Boží ľud“ (CIC 256). „Všetka výchova seminaristov musí smerovať k tomu, aby sa podľa vzoru Pána nášho Ježiša Krista, Učiteľa, Kňaza a Pastiera, aj oni stali pravými duchovnými pastiermi. Majú sa teda pripravovať na kazateľskú službu, aby čoraz lepšie chápali zjavené Božie slovo, osvojili si ho rozjímaním a vyjadrovali ho slovom i skutkom; na službu kultu a posväcovania, aby modlitbou a liturgickými úkonmi uskutočňovali dielo spásy eucharistickou obetou a sviatosťami; na pastoračnú službu, aby vedeli ľudom sprítomňovať Krista, ktorý „neprišiel“, aby sa dal obsluhovať, ale aby slúžil a „položil svoj život ako výkupné za mnohých“ (Mk 10,45, porov. Jn 13,12-17), a aby sa dali do služby všetkým, a tak čím viacerých získali (porov. 1 Kor 9,19)“ (OT 4; PDV 57).

„Výchovný program seminára má vzbudiť u pastiera pravú pastoračnú citlivosť, vychovať ho k vedomému a zrelému preberaniu vlastnej zodpovednosti, vytvoriť u neho vnútorný návyk hodnotiť problémy, ustáliť v ňom správnu hierarchiu hodnôt a schopnosť voliť si riešenia vždy na základe a vo svetle viery a v súlade s teologickými požiadavkami vlastnej pastorácie“ (PDV 58).

Povinnosťou budúceho kňaza je hájiť ľudské práva a jeho dôstojnosť, je teda potrebné pripraviť ho aj v tejto oblasti. Rovnako dôležité je pripraviť kandidátov na spoluprácu s laikmi, aby vedel pripravovať a upozorňovať veriacich laikov na rozličné povolania, ako sú: manželstvo, sociálna služba, apoštolát, pastoračné služby a patričnú zodpovednosť za ňu, zasvätený život, angažovanosť v politickom a spoločenskom živote, vedeckú prácu a vyučovanie (porov. PDV 59).

17.2 Prostredie kňazskej formácie

Veľký seminár

Seminár je „predovšetkým výchovné spoločenstvo na ceste“ (PDV 60). Už život apoštolov si vyžadoval opustenie rodín, ale aj dôverný a dlhý život s Ježišom skôr, než boli poslaní Ježišom ohlasovať evanjelium. Seminár možno považovať za pokračovanie spoločenstva apoštolov, ktorí sú zhromaždení okolo Ježiša a nechávajú na seba pôsobiť Božie slovo, pripravujú sa na Pánovu Paschu a túžobne očakávajú dar Svätého Ducha pre svoje poslanie.

Seminár má byť zameraný na „ľudskú, duchovnú, intelektuálnu a pastoračnú formáciu budúcich kňazov“ (PDV 61). „Navyše, každý seminár má mať vlastný poriadok schválený diecéznym biskupom“ (CIC 243). Rovnako je potrebné mať zastúpené rôzne funkcie v seminári, ako sú: rektor, vicerektor (podľa potreby), ekonóm, učiteľov (ak sú chovanci v samom seminári), aspoň jeden spirituál, spovedníci (aj dochádzajúci) (porov. CIC 239-240).

„Osobitný cieľ a výchovná štruktúra veľkého seminára vyžadujú, aby doň kandidáti kňazstva vstupovali s istou predbežnou prípravou... Je užitočné, aby sa pre kandidátov do veľkého seminára určil čas na ľudskú, kresťanskú, intelektuálnu a duchovnú prípravu. Kandidáti však musia preukázať určité kvality: správny úmysel, dostatočný stupeň ľudskej zrelosti, obširnejšie poznanie učenia viery, isté uvedenie do metód modlitby, správanie primerané kresťanskej tradícii. Nech si osvoja aj zvyky svojho kraja, ktoré vyjadrujú úsilie hľadať Boha a vieru“ (PDV 62).

Malý seminár

Cieľom malého seminára je pripraviť kandidáta na nasledovanie Ježiša Krista s veľkodušným a čistým srdcom. V mnohých diecézach sa môže stať malý seminár aj východiskovým bodom pri pastoračii povolání. Tu môžu tí, čo sa nevedia rozhodnúť, získať potrebné informácie. Rovnako tu môžu nájsť aj miesto tí, ktorí sú rozhodnutí o svojom povolaní, no z rozličných dôvodov (finančných...) museli svoj vstup do veľkého seminára oddialiť.

Tam, kde nie je možné zriadiť malý seminár, je dôležité vytvoriť aspoň nejaké iné inštitúcie, ako skupiny povolania pre chlapcov a mladíkov. Aj napriek tomu, že nemajú trvalý charakter, predsa môžu pomôcť v rozhodovaní či overení si svojho povolania (porov. PDV 63-64).

Predstavitelia kňazskej formácie

„Prvým predstaviteľom Krista v kňazskej formácii je biskup... svojou prítomnosťou medzi kandidátmi kňazstva a tým, že sa s nimi delí o všetky zložky pastoračnej činnosti miestnej cirkvi, sa podstatne zasluhuje o formovanie cítenia s Cirkvou, čo má pre kňazskú službu duchovnú a pastoračnú hodnotu ústredného významu“ (PDV 65).

Do výchovného spoločenstva seminára patria: rektor, direktor, predstavení a profesori. Od týchto sa požaduje, aby boli úzko spojení s biskupom a mali by žiť vo vzájomnej spolupráci a jednote. Je dôležité, aby viedli príkladný život, boli duchovne zrelí, skúsení v pastoračii, odborní, istí vo vlastnom povolaní... Do formačného diela možno taktiež zaangažovať aj veriacich laikov, mužov i ženy, ktorých treba tiež starostlivo vyberať.

Od profesorov je potrebné vyžadovať vernosť Učiteľskému úradu Cirkvi, vzhľadom na to, že majú byť svedkami viery.

Obohatením pre formáciu kandidáta môžu byť rozličné hnutia a združenia, ako aj podporovanie zo strany rodiny modlitbami, ale aj hmotnými prostriedkami.

I napriek týmto potrebným aspektom pri formácii je nevyhnutná samotná spolupráca kandidáta. Je nutné z jeho strany úprimne spolupracovať s predstavenými a vychovávateľmi, ktorí sú zodpovední za jeho formáciu (porov. PDV 66-69).

17.3 Permanentná kňazská formácia

Veľmi užitočné a potrebné je nezabúdať na svoju formáciu po kňazskej vysviacke. Od kňazov každého veku sa požaduje, ba je nevyhnutná permanentná formácia ako intelektuálna, tak aj duchovná, a to z jednoduchého dôvodu. Treba neustále kráčať s dobou. Za dušu tejto permanentnej formácie môžeme považovať pastoračnú lásku, ktorá kňaza pobáda lepšie spoznávať očakávania, rozličné potreby, problémy a citlivosť tých, ku ktorým je poslaný (porov. PDV 70).

Hlavným významom permanentnej formácie je napomáhanie: zachovať a vo viere rozvíjať vedomie plnej a obdivuhodnej pravdy svojho bytia; pomáha kňazovi stať sa človekom viery, aby sa mohol vzmáhať; pomáha vzrastať vo vlastnom presbytériu a v jednote s biskupom; pomáha rozvíjať vedomie kňaza, že má účasť na pásonosnom poslaní Cirkvi (porov. 73-75).

Rozmery permanentnej formácie

Duchovný rozmer – potreba modlitby, nemožno žiť z minulosti.

Intelektuálny rozmer – študovať nielen počas pobytu v seminári, ale neustále prehlbovať svoje vedomosti štúdiom.

Pastoračný rozmer – potreba pastoračnej lásky, ktorá kňaza pobáda spoznávať reálne podmienky na život na mieste svojho pôsobenia

Vek pri permanentnej formácii

Čo sa týka permanentnej formácie, je potrebné, aby prebiehala vždy. V každom čase i veku. Je pomýlený názor či tvrdenie, že formácia sa končí ukončením, odchodom zo seminára.

Predovšetkým je nutná u mladých kňazov. V tomto zmysle je žiaduce, aby duchovní vodcovia či učitelia zostavili potrebnú štruktúru tejto pomoci, aby tak začínajúci kňazi mohli v nej nájsť patričnú pomoc.

Povinnosť formovať sa týka sa aj kňazov stredného veku. V tomto období často kňazi pociťujú istú únavu, sklamanie, rozličné ťažkosti alebo neúspechy. Tu im môže byť opäť pomocou, odpoveďou na ich problémy práve permanentná formácia, neustále hľadanie nových motívov a prostriedkov pre poslanie toho-ktorého kňaza.

Starší kňazi tiež nie sú vyňatí spod permanentnej formácie. Od nich sa však už nevyžaduje, aby študovali, prípadne sledovali nové poznatky, či zmeny v kultúre. Je u nich žiaduce, aby sa ubezpečili o svojej úlohe v presbytériu, ktorú aj naďalej majú plniť. Vzhľadom na to, že majú patričné skúsenosti životné, apoštolské, sami môžu ostatných kňazov formovať a učiť.

Rovnako je nápomocná permanentná formácia aj pre kňazov, ktorí priveľkými námahami, či chorobami sa dostali do stavu fyzickej vyčerpanosti alebo morálneho ochabnutia.

Zodpovedný za túto permanentnú formáciu je v prvom rade kňaz sám. Za jeho formáciu nesie zodpovednosť aj: celá miestna cirkev (sú ustanovení pre Boží ľud, nie pre seba); spolupôsobenie kňaza so spoločenstvom veriacich; biskup a presbytérium; rodinné spoločenstvo (modlitbami).

V oblasti permanentnej formácie je nevyhnutné určiť aj prostriedky na jej dosiahnutie. Sem spadajú: stretnutia s biskupom; stretnutia venované kňazskej spiritualite (duchovné cvičenia, duchovná obnova...); stretnutia zamerané na štúdium a meditáciu; formy spoločného života (príklad lásky a jednoty kňazom a laikom); kňazské združenia (sekulárne inštitúty); duchovné vedenie (*porov. PDV 76-81*).

Záver

Predstavili sme problém povolania a potreby pastorácie povolania. Potreba pastorácie povolania sa čoraz viac ukazuje ako veľmi potrebná. Už samotná štatistika ukazuje, že počet povolaní, počet nastupujúcich kandidátov do kňazského stavu sa podstatne redukuje z roka na rok. V dnešnej dobe nie je možné sa odvolávať na to, že máme dost' povolaní, nie je možné uspokojovať sa s počtom súčasných kňazov a tvrdiť, že naše fary sú zaistené na desať, či dvadsať rokov. Je nevyhnutné rozbehnúť pastoráciu povolaní skôr, než sa ukáže situácia povolaní ako katastrofálna. Nemožno tiež čakať, že Pán Boh nám povolania pošle. Je pravdou, že povolania sú síce Božím darom, no bez potrebnej pastorácie, bez potrebného poukázania aj na povolanie kňazské, mladí nám nebudú padať sami do lona. Je potrebné konať.

Nesporne je tiež dnes dôležité poukázať aj na prvky samotnej formácie kňazstva. Dnes nestačí formovať kandidátov podľa svojich predstáv, ale treba stanoviť isté stabilné pravidlá, aspekty formovania. Je dôležité, aby kandidát bol formovaný nielen po intelektuálnej, ale aj duchovnej stránke. Tiež je dôležité, aby kňazi neprestali javiť záujem o formáciu po odchode zo seminára, ale aby sa neustále zdokonaľovali štúdiom, vzdelávaním v intelektuálnej oblasti a modlitbou, rozjímaním v duchovnej oblasti. Kňaz má byť ten, ktorý kráča s dobou. To si vyžaduje, aby neprestal rásť v každom veku. K tomu mu má napomáhať práve permanentná formácia.

Z toho jednoznačne vyplýva, že nesmieme zabúdať na pastoráciu povolaní, ale treba čoraz väčšmi o ňu javiť záujem.

18. Kňaz človek

Úvod¹⁵⁴

„Každý veľkňaz, vybraný spomedzi ľudí, je ustanovený pre ľudí, aby ich zastupoval pred Bohom, aby prinášal dary a obety za hriechy a mohol mať súcit s nevedomými a blúdiacimi, pretože aj sám podlieha slabosti“ (Hebr 5,1-2).

Svätý Otec vo svojom liste všetkým kňazom Cirkvi na Zelený štvrtok 1979 píše, že „Druhý vatikánsky koncil prehĺbil náš pohľad na kňazstvo, predstaviac ho v celku svojho učenia ako prejav vnútorných síl, tých „dynamizmov“, prostredníctvom ktorých sa uskutočňuje poslanie celého Božieho ľudu v Cirkvi... Poslanie Božieho ľudu sa uskutočňuje účasťou na službe a poslaní samého Ježiša Krista, ktoré – ako je známe – má trojaký rozmer: je službou a poslaním Proroka, Kňaza a Kráľa. Pozorne rozoberajúc koncilové texty, jasne vidíme, že skôr treba hovoriť o trojnásobnom rozmere služby a poslanca Krista než o troch rozličných poslaniach, pretože sú navzájom úzko spojené, navzájom sa vysvetľujú, vzájomne sa podmieňujú a objasňujú. Preto aj naša účasť na Kristovom poslaní a službe pramení z tejto trojnásobnej jednoty. Ako kresťania, členovia Božieho ľudu a potom ako kňazi, zúčastňujúci sa na hierarchickom usporiadaní, vyrastáme z celkového poslanca a služby nášho Učiteľa, ktorý je Prorok, Kňaz a Kráľ, aby sme mu vydávali osobitné svedectvo v Cirkvi a pred svetom.“¹⁵⁵

Kňazstvo, na ktorom majú kňazi účasť sviatosťou kňazstva a ktoré ostalo navždy „vpísané“ do ich duší prostredníctvom osobitného Božieho znaku, čiže „charakteru“, jasne nadväzuje na spoločné kňazstvo veriacich, čiže všetkých pokrstených, a súčasne sa od neho odlišuje „podstatne a nie iba stupňom“ (LG 10). Takto nadobúdajú plný význam slová autora listu Hebrejom o kňazovi, ktorý „je vybraný spomedzi ľudí a je ustanovený pre ľudí“ (Hebr 5,1).¹⁵⁶

¹⁵⁴ Porov.: VÝROSTEK, M.: Semestrálna práca. Spišská Kapitula : 2003.

¹⁵⁵ List Svätého Otca Jána Pavla II. všetkým kňazom Cirkvi na Zelený štvrtok 1979. In: *Pápeži kňazom*. Bratislava : LÚČ, 1996, s. 277 - 278.

¹⁵⁶ Porov.: List Svätého Otca Jána Pavla II. všetkým kňazom Cirkvi na Zelený štvrtok 1979. In: *Pápeži kňazom*. Bratislava : LÚČ, 1996, s. 278.

Chceme sa zaoberať niekoľkými skutočnosťami dotýkajúcimi sa kňaza ako človeka.

18.1 Formácia človeka ako rozmer kňazskej formácie

„Bez primeranej formácie človeka by kňazskej formácii chýbal potrebný základ“ (*Propositio 21*). Toto vyhlásenie synodálnych otcov vyjadruje nielen požiadavku, ktorú vnuká rozum a potvrdzuje skúsenosť, ale je potrebou, ktorej hlboké a osobitné príčiny vyplývajú z vlastnej prirodzenosti kňaza a jeho služby.

Kňaz, povolaný stať sa živým obrazom Ježiša Krista, Hlavy a Pastiera Cirkvi, musí čo najlepšie odzrkadľovať ľudskú dokonalosť, čo žiarila z Božieho Syna, ktorý sa stal človekom, a čo tak mimoriadne účinne svieti z jeho postoja k ľuďom, ako o tom referujú evanjelisti. Služba kňaza spočíva v hlásaní Božieho slova, v slávení Eucharistie, v láskyplnom vedení kresťanského spoločenstva „v mene a v osobe Krista“. Toto všetko sa však vždy vzťahuje na konkrétnych ľudí: „Lebo každý veľkňaz, vybraný spomedzi ľudí, je ustanovený pre ľudí, aby ich zastupoval pred Bohom“ (*Hebr 5,1*). Preto formácia kňaza ako človeka je veľmi dôležitá vo vzťahu k tým, ktorým je adresované jeho poslanie: aby sa jeho služba stala ľudsky vierohodnejšia a prijateľnejšia. Kňaz musí utvárať svoju osobnosť tak, aby sa stala mostom a nie prekážkou pre ľudí, čo sa chcú stretnúť s Ježišom Kristom, Vykupiteľom človeka. Je nevyhnutné, aby kňaz podľa vzoru Ježiša, ktorý „vedel, čo je v človeku“ (*Jn 2,25*), bol schopný spoznať hĺbky ľudského ducha, vybadať ťažkosti a problémy, uľahčiť stretnutie a dialóg, získať si dôveru a spoluprácu, vyjadriť jasné a objektívne úsudky.“¹⁵⁷

„Ľudská formácia je v dnešnom svete mimoriadne dôležitá, akou koniec koncov bola vždy. Kňaz nesmie zabúdať, že je človekom, vybraným spomedzi ľudí, aby bol v službe človeku. Aby sa posväcoval a mal v svojom poslaní úspech, musí si vypracovať takú zásobu ľudských čností, ktoré ho urobia hodným úcty zo strany jeho bratov. Kňazi by mali osobitne praktizovať dobrotu srdca, trpezlivosť, láskavosť, silu ducha, lásku k spravodlivosti, vyrovnanosť, vernosť danému slovu, stálosť vzhľadom na dobrovoľne prijaté záväzky, atď. Okrem toho je dôležité, aby kňaz uvažoval nad svojimi spoločenskými postojmi, nad správnosťou

¹⁵⁷ JÁN PAVOL II.: *Pastores dabo vobis*. Trnava : SSV, 1994, s. 43.

rôznych foriem ľudských vzťahov, nad hodnotou priateľstva, nad vznešeným spôsobom existencie, atď.“¹⁵⁸

Dokument Posvätnej kongregácie pre katolícku výchovu Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis spomína medzi ľudskými a morálnymi predpokladmi mladých mužov, ktoré treba brať do úvahy popri iných skutočnostiach, aby sa mohlo posúdiť, či sú schopní na kňazskú službu, alebo nie, aj úprimnosť zmýšľania, citovú zrelosť, správanie, zmysel pre priateľstvo, pravú slobodu a zodpovednosť, usilovnosť a ochotu spolupracovať s ostatnými.¹⁵⁹

Formácia človeka ako rozmer kňazskej formácie má teda svoje miesto tak vo formácii kandidátov kňazstva, ako aj v permanentnej kňazskej formácii.

18.2 Ľudská formácia kandidátov kňazstva

„Keď si uvedomíme základnú a veľmi dôležitú skutočnosť, že osobná, ľudská a kresťanská zrelosť sa dosahuje vždy postupne, pomôže nám to, aby sme nepodľahli nebezpečnému sentimentálnemu idealizmu, ktorý je veľmi škodlivý vo formačnom procese. Pavol Griéger píše, že „ani detstvo, ani dospievanie nie je vekom Cirkvi“.¹⁶⁰ Z toho vyplýva, že „vekom Cirkvi“ je osobná zrelosť jednotlivca. A nemá to byť hocijaká zrelosť, ale „zrelosť muža“, ako nám to pripomína apoštol národov, svätý Pavol: „aby pripravovali svätých na dielo služby, na budovanie Kristovho tela, kým nedospejeme všetci k jednote viery a poznania Božieho Syna, k zrelosti muža, k miere plného Kristovho veku, aby sme už neboli malými deťmi, ktorými sem-tam hádže a zmieta hocijaký vietor klamlivého ľudského učenia...“ (Ef 4,12-14). Malé deti a zrelý muž sú postavené proti sebe ako protiklady. Dieťa je symbolom duchovnej a rozumovej nezrelosti. Zrelý muž je kresťan, ktorý si počína ľudsky zodpovedne a v živote podľa viery vie, komu a prečo verí. Stať sa dospelou a zrelou osobou, stať sa osobnosťou, dosiahnuť „zrelosť muža“ je cieľ formačného procesu, ku ktorému má smerovať počas celého

¹⁵⁸ KONGREGÁCIA PRE KLÉRUS: *Direktórium o službe a živote kňazov*. Trnava : Arcibiskupský úrad Trnava, 1994, s. 75.

¹⁵⁹ Porov.: KONGREGÁCIA PRE KATOLÍCKU VÝCHOVU: *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis*. Trnava : SSV, 2000, s. 39.

¹⁶⁰ GRIÉGER, P.: *Základná a sústavná príprava na rehoľný život, výchovný sprievodca*. Bratislava : LÚČ, 1996, s. 14. Porov.: GALIS, T.: *Počiatková formácia kandidátov kňazstva*. Badín : Kňazský seminár sv. Františka Xaverského, 2002, s. 98.

svojho života každý jednotliviec. Právom sa táto zrelosť očakáva od muža, ktorý chce „patriť Kristovi“ a dať sa do jeho služby.“¹⁶¹

O takejto zrelosti muža, ktorý chce patriť Kristovi, sa píše v Smerniciach pre formáciu ku kňazskému celibátu, že „je komplexná realita a vo svojej podstate sa nedá tak ľahko opísať. Sme však zajedno, keď vo všeobecnosti niekoho, kto svoje povolanie ako človek uskutoční, považujeme za zrelého. Inými slovami je to človek, ktorý si získal trvalú schopnosť slobodne sa rozhodovať;

- kto spojil svoje úplne rozvinuté ľudské vlohy s dobrými mravnými obyčajmi,
- kto si osvojil ľahkú a trvalú kontrolu svojho citového života integráciou svojich emocionálnych síl, ktoré musia stáť v službe rozumnej disponibility,
- kto má rád život v spoločnosti, lebo je ochotný obetovať sa za druhých,
- kto sa s vytrvalosťou a s jasnou myslou oddáva práci vo svojom povolaní,
- kto ukazuje, že určuje svoj postoj podľa slobodného rozhodovania svojho osobného svedomia,
- kto vie slobodne vybadať, preskúmať a využiť skúsenosť, to značí zmeniť tak udalosti, aby boli pre budúcnosť sľubným prínosom.

Je to osvedčený človek, ktorý svoje sily a vlohy, najmä čisto ľudské, rozvinul na taký stupeň, ako sa dalo očakávať.“¹⁶²

„Maciel potvrdzuje, že ľudská formácia seminaristu je nevyhnutná aj z toho dôvodu, lebo mu pomôže v jeho budúcej kňazskej službe, keď ho budú vyhľadávať alebo sa mu budú vyhýbať len preto, že budú priťahovaní alebo odpudzovaní dojemom, ktorý na nich urobí jeho osobnosť. Preto hlavným cieľom formácie seminaristu je jeho plná ľudská zrelosť, aby sa dôkladne pripravil a vyformoval na opravdivého „duchovného pastiera“, ktorý bude schopný podporovať a viesť kresťanské spoločenstvo.“¹⁶³

¹⁶¹ GALIS T.: *Počiatková formácia kandidátov kňazstva*. Badín : Kňazský seminár sv. Františka Xaverského, 2002, s. 98 – 99.

¹⁶² KONGREGÁCIA PRE KATOLÍCKU VÝCHOVU: *Smernice pre formáciu ku kňazskému celibátu*. Trnava : SSV, 1997, 18. Porov.: GALIS, T.: *Počiatková formácia kandidátov kňazstva*. Badín : Kňazský seminár sv. Františka Xaverského, 2002, s. 99.

¹⁶³ GALIS, T.: *Počiatková formácia kandidátov kňazstva*. Badín : Kňazský seminár sv. Františka Xaverského, 2002, s. 99 – 100. Porov.: MACIEL, M.: *Urobím vás rybármi ľudí. Integrálna formácia katolíckych kňazov*. Bratislava : LÚČ, 1995, s. 137.

18.3 Ľudský rozmer kňazskej formácie ako jeden z rozmerov permanentnej kňazskej

„Hoci boli poverení službou, ktorá v sebe zahŕňa úlohu byť iným k dispozícii, kňazi aj naďalej ostávajú ľudskými osobami. Majú svoju citovú sféru, svoju vlastnú životnú históriu, vlastný okruh priateľov a príbuzných...“¹⁶⁴

Tomáš Galis v publikácii *Permanentná formácia kňazov vo svetle Pastores dabo vobis* už v súvislosti s dôvodmi na permanentnú formáciu píše, že „nie je možné nevšimnúť si ani „čisto ľudské dôvody“, ktoré majú pobádať kňaza k permanentnej formácii.“¹⁶⁵ Spomína dve požiadavky, na ktoré poukazuje Svätý Otec Ján Pavol II. v exhortácii *Pastores dabo vobis*: požiadavku „postupného rastu“ a požiadavku „držať krok“ s dobou.¹⁶⁶

V tej istej exhortácii Ján Pavol II., odvolávajúc sa na ľudskú dimenziu permanentnej formácie, píše o „prehĺbení“, ktoré sa týka predovšetkým „ľudského rozmeru kňazskej formácie“. Slovo prehĺbenie vyjadruje kontinuitu, pokračovanie vo formačnom snažení a rozvíjaní ľudského rozmeru, začatom v seminári:

- cez citovú zrelosť...,
- cez výchovu k slobode, aby bol človek skutočne sám sebe pánom, aby bol odhodlaný bojovať a poradiť si s rozličnými formami egoizmu a individualizmu, ktoré ohrozujú život každého človeka, aby bol otvorený voči ostatným, veľkodušný v obetavosti a v službe blížnemu,
- cez výchovu mravného svedomia.

Ľudský aspekt vyžaduje zvlášť dnes od kňaza novú hodnotu, že „svoju ľudskosť obohacuje a dodáva jej pravdivosť a priezračnosť rastúcou a vrúcnu láskou k človeku“, keď sa ho snaží pochopiť a s ním spolocítiť, keď spozná ľudské utrpenie v jeho rozličných prejavoch, či už v núdzi a v chorobe, v opustenosti na okraji spoločnosti a v nevedomosti, v osamelosti, v hmotnej a mravnej biede.“¹⁶⁷

¹⁶⁴ GILSON, G.: *Diecézny kňaz v pastoračnej službe*. Spišské Podhradie : Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka, 2001, s. 111.

¹⁶⁵ GALIS, T.: *Permanentná formácia kňazov vo svetle Pastores dabo vobis*. 1998, s. 149.

¹⁶⁶ Porov.: JÁN PAVOL II.: *Pastores dabo vobis*. Trnava : SSV, 1994, 70. Porov.: GALIS, T.: *Permanentná formácia kňazov vo svetle Pastores dabo vobis*. Badín : Kňazský seminár sv. Františka Xaverského, 1998, s. 149.

¹⁶⁷ GALIS, T.: *Permanentná formácia kňazov vo svetle Pastores dabo vobis*. 1998, s. 168 – 169.

„O kňazovi, ktorý čoraz väčšmi zdokonaľuje svoju ľudskú citlivosť, mal by Boží ľud povedať niečo podobné, ako sa hovorí o Ježišovi v liste Hebrejom: „Veď nemáme veľkňaza, ktorý by nemohol cítiť s našimi slabosťami; veď bol podobne skúšaný vo všetkom okrem hriechu“ (Hebr 4, 15).“¹⁶⁸

18.4 Príklady kladných ľudských vlastností v živote sv. Jána Vianneyho

Andrej Patka v životopise sv. Jána Mária Vianneyho¹⁶⁹ uvádza niekoľko príkladov, predovšetkým trpezlivosti v živote tohto kňaza, medzi nimi i tieto: „Láska k chudobným vyvierala z Jánovej prirodzenosti. Mal dobré, súcitné srdce a doma od malička videl preukazovať lásku k núdznym. V jeho rodičovskom dome chudobní vždy našli porozumenie. Trpezlivosť si však Ján nedoniesol na svet. Musel si ju nadobudnúť, a to veľmi tuhým a dlhotrvajúcim bojom a každodennou ostražitosťou. Keby sa nebol cvičil v tejto čnosti, bol by ostal prchkým, prudkým, hnevlivým. Od prírody bol veľmi živej povahy, ktorú však tak vedel ovládať, že sa zdalo, akoby nemal telesných alebo duševných strhujúcich hnutí, vždy ho videli len prívetivo usmievať sa, i keby boli s ním ako drsno zaobchádzali...

Predovšetkým medzi pútnikmi mal príležitosť cvičiť sa v trpezlivosti. Kto ho ešte nevidel, chcel ho vidieť, a kto ho už videl, chcel sa znovu k nemu dostať. Neraz ho tlačili so všetkých strán do udusenía. On sa len usmieval, vyzeral ako opravdivý anjel lásky a miloty.

Tak veľmi si cenil čas, ktorý sa usiloval čo najlepšie využiť na obrátenie hriešnikov, a predsa pútnici ho obťažovali daromnými, zbytočnými rečami, ktorými chceli uľaviť svojej duši. Ján sa ku všetkým správal s láskou a trpezlivosťou, takže všetci odchádzali od neho uspokojení.“¹⁷⁰

Svätý Otec Ján Pavol II. poukazuje na príklad sv. Jána Mária Vianneyho v liste všetkým kňazom Cirkvi na Zelený štvrtok 1986: „Svätý Ján Mária Vianney neprestáva byť vždy živým a vždy aktuálnym svedkom pravdy o kňazskom povolaní a kňazskej službe. Jeho presvedčivý tón, ktorým vedel hovoriť o veľkosti kňaza a jeho nenahraditeľnej dôležitosti nemožno zabudnúť. Kňazi, kandidáti na kňazstvo i tí, čo naň budú

¹⁶⁸ JÁN PAVOL II.: *Pastores dabo vobis*. 1994, s. 72.

¹⁶⁹ Porov.: PATKA, A.: *Svätý Ján Mária Vianney*. Trnava : SSV, 1945, s. 3-4.

¹⁷⁰ PATKA, A.: *Svätý Ján Mária Vianney*. 1946, s. 135 – 136.

povolání, musia mať pred očami príklad a nasledovať ho. I sami veriaci vďaka jemu lepšie pochopia tajomstvo kňazstva svojich kňazov. Postava arského farára neupadne do zabudnutia.“¹⁷¹

Záver

Skutočnosti poukazujú na významné postavenie kladných ľudských vlastností v živote kňaza a ľudského rozmeru formácie vo formácii kandidátov kňazstva a v permanentnej kňazskej formácii.

„Ľudská formácia kňaza, teda kňaza ako človeka, je veľmi dôležitá vo vzťahu k tým, ktorým je adresované jeho poslanie. Kňaz má utvárať svoju osobnosť, pracovať na svojej povahe, pracovať sám na sebe, aby jeho služba bola ľudsky vierohodná a prijateľná, aby bol nie prekážkou pre ľudí, ale mostom spojenia, aby sa ľudia mohli v jeho osobe stretnúť s Ježišom Kristom, aby bol schopný spoznať hĺbky ľudského ducha, aby vedel vybadať ťažkosti a problémy, aby skrze stretnutia a dialóg vedel si získať dôveru a spoluprácu, aby bol schopný vyjadriť jasné a objektívne úsudky.“¹⁷²

Do otázky ľudskej formácie ako rozmeru kňazskej formácie významne zasahujú dokumenty pápežov, Kongregácie pre klérus a Kongregácie pre katolícku výchovu, pričom nechýbajú ani autori, ktorí sa opierajú aj o spomínané dokumenty. Pri uvažovaní o ľudskej zrelosti môže pomôcť Sväté písmo, a tiež ponaučenia a príklady života nielen svätých kňazov, ale aj laikov, pretože „ľudská zrelosť nie je predpokladom iba kňazského stavu, ale je elementárnou požiadavkou každého kresťanského života.“¹⁷³ Hlavný vzor ľudských čností ukazuje Sväté písmo v osobe Ježiša Krista a kňaz je povolaný stať sa jeho živým obrazom.¹⁷⁴

¹⁷¹ *List Svätého Otca Jána Pavla II. všetkým kňazom Cirkvi na Zelený štvrtok 1986.* In: *Pápeži kňazom.* Bratislava : LÚČ, 1996, s. 377.

¹⁷² GALIS T.: *Permanentná formácia kňazov vo svetle Pastores dabo vobis.* Baďín : Kňazský seminár sv. Františka Xaverského, 1998, s. 168. Porov.: JÁN PAVOL II.: *Pastores dabo vobis.* Trnava : SSV, 1994, s. 43.

¹⁷³ KONGREGÁCIA PRE KATOLÍCKU VÝCHOVU: *Smernice pre formáciu ku kňazskému celibátu.* Trnava : SSV, 1997, s. 25.

¹⁷⁴ Porov.: JÁN PAVOL II.: *Pastores dabo vobis.* Trnava : SSV, 1994, s. 43.

19. Kňaz – muž Boží

Úvod¹⁷⁵

Kňaz sa má podobat' prorokom v Starom zákone. Majú sa im podobat' nielen navonok. Majú konať podobne ako oni, majú byť húževnatí ako oni a majú byť dôslední ako oni. V tejto práci chcem poukázať na pomenovanie Boží muž tak, ako sa vyskytuje v Biblii.

19.1 Pomenovanie Boží muž

Názov Boží muž sa dávalo v Starom zákone putujúcim prorokom. Títo proroci putovali z miesta na miesto a ohlasovali, čo im prikázal Boh. Iné pomenovania prorokov môžu byť: videc, Boží sluha, Boží služobník. V Písme sú takto pomenovaní napr. Mojžiš (*porov. Dt 33,1*), Samuel (*porov. 1 Sam 9,19*), Eliáš (*porov. 1Kr 17,24*) a mnohí iní.¹⁷⁶ Niektorých po mene ani nepoznáme. Na scéne sa zjavili ako z jasného neba, splnili Božiu vôľu a zase sa vytratili (*porov. 1Kr 13,1-33*).

„Po hebrejsky sa prorok povie „nabi“, čo je odvodené od slovesa hlásať. Slovo hlásanie sa viaže k dvom aspektom: prorok je hlásateľ, povolaný, preto sa sám stáva hlásajúcim. Je teda povolaný hlásateľ. Naše slovo prorok pochádza z gréčtiny. Aj grécky výraz „profétes“ je odvodený od slova hovoriť a znamená otvorene vykladať, verejne oznamovať, ohlasovať. Preto možno výraz prorok preložiť ako hovorca, ohlasovateľ.“¹⁷⁷

Pre dnešných ľudí je prorok synonymom predpovedateľa budúcnosti, či synonymom posla zlých správ, alebo synonymom narušiteľa stanoveného poriadku, ktorý neprijíma stanovené pravidlá, ale bojuje za ich zmenu. Vo Svätom písme má však slovo prorok iný význam. Prorok je človek, ktorého slovo nepochádza od neho samého, ale od Boha. Keď teda prorok rozpráva, hovorí Božie slová, Božie zámery s človekom a s dejinami. Slovo proroka presahuje rámec vlastnej

¹⁷⁵ Porov.: BENKO, F.: Seminárna práca. Spišská Kapitula : 2003.

¹⁷⁶ Porov.: HERIBAN, J.: *Príručný lexikón biblických vied*. Rim : Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda, 1992, s. 857.

¹⁷⁷ STRUPPE, U.: *Úvod do Starého zákona*. Nitra : Kňazský seminár sv. Gorazda, 1998, s. 79.

osoby a rezonuje v ňom slovo samého Boha, ktoré človek nemôže obsiahnuť ani privlastniť si, ale prostredníctvom ktorého je obsiahnutý a privlastnený.¹⁷⁸

Kázanie prorokov vyzýva k obráteniu z ľahostajnosti, bludu a hriechu. Proroci hovoria o prichádzajúcom súde, budúcom treste. Hlásanie prorokov vyzýva k rozhodnutiu, k rozhodnutiu sa medzi životom a smrťou, medzi plnením Božieho zákona a jeho zanedbávaním. Pre prorokov je podstatná vnútorná uzobranosť a bdelosť, ktorá ich uschopňuje počuť Boží hlas a rozlíšiť ich od všetkých ostatných hlasov všedného dňa.¹⁷⁹

Toto Božie slovo je prítomné nielen v niektorých veľkých postavách Starého zákona, ale je v každom kňazovi, v jeho živote a na jeho ceste. Je v ňom a s ním. Chce len jedno: aby ho prijal a poslúchol. Každý kňaz má byť Božím mužom, má ohlasovať jeho Slovo, aby všetci získali život, aby všetci získali spásu.¹⁸⁰

19.2 Boží muž Mojžiš

Takto je nazvaný Mojžiš v Starom zákone, keď ide požehnať svoj ľud skôr, ako vystúpi na vrch Nebo, kde aj zomrie (*porov. Dt 33,1*). Mojžiš vidí pred sebou ideálny obraz Izraela, ktorý je verný Pánovi, ktorý zachováva zákony, za čo aj obsiahol ako odmenu všetky časné dobrá.¹⁸¹

Jeho požehnanie je veľmi pôsobivé. Ospevuje tu príchod Pána zo Sinaja a pomoc, ktorú poskytuje svojmu ľudu. Mojžišovo požehnanie predstavuje starozákonný ľud ako federáciu dvanástich rôznych kmeňov s rôznymi darmi a nádejami. Každý kmeň je iný, každý má svoje prísluby a osídľuje iné miesto, a predsa spolu tvorí jednotný ľud s jediným Pánom. Tmelom tohto spoločenstva sú kňazi, zákon, poznanie Božej vôle a obety, na ktorých stojí celý Izrael a Boží ľud všetkých čias. Boh ochraňuje svoj ľud, chráni ho pred nepriateľom a vedie ho do zasľúbenej zeme. Pre toto sa nemôže jeho ľudu nikto vyrovnáť. Pre jeho dokonalú ochranu sa protivníci zo strachu pokoria, zlyhá ich sila.¹⁸²

„Izrael mohol v priebehu svojich dejín zistiť, že Boh mal jediný dôvod, pre ktorý sa mu zjavil a vyvolil si ho spomedzi všetkých národov, aby bol jeho: svoju nezištnú lásku a Izrael vďaka svojim prorokom

¹⁷⁸ Porov.: SANTE, C.: *Postavy viery*. Bratislava : Don Bosco, 2000, s. 82-83.

¹⁷⁹ Porov.: KOPPOVÁ, J.: *Izraelští proroci*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 15-17.

¹⁸⁰ Porov.: SANTE, C.: *Postavy viery*. 2000, s. 83.

¹⁸¹ Porov.: Poznámky od JOZEFA HERIBANA vo *Svätom písme* ku Dt 33,1.

¹⁸² Porov.: *Výklady ke Starému zákonu I*. Praha : Evangelické nakladatelství, 1991, s. 582-587.

pochoпил, že Boh ho zasa z lásky neprestáva zachraňovať a odpúšťať mu jeho nevernosť a jeho hriechy“ (KKC 218).

Aj dnešný kňaz má byť takýmto tmelom, ktorí zjednocuje veriacich vo viere v jediného Boha a v poznávaní Božej vôle. Ľudia majú skrze kňazov spoznať, že Boh si ich z lásky vyvolil. Boh ich obdarúva svojim požehnaním, dáva im svoje prisľúbenia a chráni ich pred nepriateľom a pred hriechom. Keď však zhrešia, On im ich nevernosti a hriechy odpustí.

19.3 Samuel

V Kisovom dome sa stratili oslice. Kis poslal mladého Šaula aj s jedným sluhom, aby ich išli pohľadať. Prešli viacerými pohoriami, ale nič nenašli. Šaul sa už chcel vrátiť, „lebo môj otec bude mať namiesto oslíc strach o nás“. Tu mu jeho sluha povie: „Hľa, v tomto meste je Boží muž. Je to muž vážený, všetko čo povie, určite sa splní. Nože, poďme ta, azda nám povie cestu, ktorou máme ísť“ (porov. 1 Sam 9,1-6).

Tento sluha pripravil nič netušiacemu a bezradnému Šaulovi cestu k Samuelovi, ktorý je označený ako Boží muž a neskôr sa sám nazýva vidcom (porov. 1 Sam 9,19), čiže prorokom. Výraz videc pôvodne označoval skôr školeného veštca, ale prorokom bol človek povolaný a uchvátený Bohom. Prorokom sa stane ten, kto vidí, čo druhí nevidia, pretože mu to odhalí Boh, a rozumie tomu, čo druhí nerozumejú, lebo mu to Boh osvetlí.¹⁸³

U proroka Jeremiáša je to podobne. On je sám presvedčený, že za slovom, ktoré hovorí, stojí sám Boh, ktorý nespí ani nedrieme. Je stále pripravený svoje slovo uskutočniť a presadiť, aby sa k nemu nevrátilo naprázdno, ale sa splnilo čo najskôr. Jeremiáš nie je pánom, ale služobníkom slova, nemôže s ním slobodne a voľne zaobchádzať. Za prorokovou službou je autorita samého Boha.¹⁸⁴

Aj kňaz v dnešnej dobe má ukazovať cestu, ktorou sa majú ľudia uberať, má poukazovať na Božie veci, učiť vidieť veci a dejiny zo zorného uhla Boha.¹⁸⁵ Kňaz je povolaný hlásateľ. Do jeho služby si ho povolal Boh. Ohlasuje, čo mu Boh prikazuje, je ako Boží posol. Ohlasuje Božiu vôľu, za jeho slovom stojí sám Boh.¹⁸⁶

¹⁸³ Porov.: *Výklady ke Starému zákonu II.* Kostelní Výdří : Karmelitánské nakladatelství, 1996, s. 176.

¹⁸⁴ Porov.: *Výklady ke Starému zákonu IV.* 1998, s. 254-255.

¹⁸⁵ Porov.: STRUPPE, U.: *Úvod do Starého zákona.* Nitra : Kňazský seminár sv. Gorazda, 1998, s. 80.

¹⁸⁶ Porov.: STRUPPE, U.: *Úvod do Starého zákona.* 1998, s. 88.

19.4 Muž Boží Eliáš

Prorok Eliáš býva u vdovy v Sarepte, ktorej pomôže z biedy a hladu tým, že jej naplní olej v krčahu a múku v hrnci. A toto jej nebude chýbať, až kým Pán nezošle na zem dážď (*porov. 1 Kr 17,7-14*). Vdova „postupne zbadala, že tento muž má viac, ako chlebík a omastu. Spoznávala, že je Boží prorok, muž žijúci v prítomnosti Božej, kňazská duša. Neraz v tichu d'akovala Bohu, že tento muž prišiel do jej domu, d'akovala za požehnané dni tichej radosti.“¹⁸⁷

Lenže nastáva nová situácia. Syn vdovy ochorel, až nakoniec prestal dýchať. Vdova sa oborí na proroka: „Čo mám s tebou, muž Boží?“ V tomto veľkom zúfalstve začne mu robiť výčitky, prečo ku nej prišiel (*porov. 1 Kr 17,17-18*).

Myslela si, že kvôli jej minulým hriechom, ktoré napáchala, ju prišiel potrestať a usmrtiť jej syna. Vdova vidí smrť svojho syna v hlbokom súvisi so svojou minulosťou. Práve v tomto bode sa dostala k poznaniu svojich hriechov, a to je veľká vec. Ale k tomuto sa nedostala zázrakom múky a oleja, tie nie sú schopné vyvolať poznanie zabudnutých hriechov, ale ťažkým úderom smrti svojho jediného syna.¹⁸⁸

Smutná udalosť sa nakoniec skončí veľkou slávou. Na Eliášovu vrúcnu modlitbu Boh vráti dušu do chlapcovho tela (*porov. 1 Kr 17,20-22*). A žena nakoniec hovorí Eliášovi: „Teraz už viem, že si Boží muž a že Pánovo slovo, ktoré máš v ústach, je pravdivé“ (*1 Kr 17,24*).

„Vdova videla v tomto Božom prorokovi, ako aj v smrti svojho syna Božie navštívenie.“¹⁸⁹ Aj dnešný kňaz by mal žiť v prítomnosti Božej, aby ľudia v ňom videli pravdivé Pánovo slovo, a tak si uvedomovali hriechy, ktoré spáchali v minulosti a dali sa na cestu obrátenia. Kňaz, tak ako Eliáš u vdovy zo Sarepty, má učiť ľudí viere v Božie slovo a potvrdzovať túto vieru naliehavou modlitbou: Boh vracia k životu syna vdovy (*porov. KKC 2583*).

19.5 Elizeus

Elizeus pokračuje v Eliášových skutkoch, ujíma sa dedičstva svojho duchovného otca. Opakovaním zázrakov, ktoré robil Eliáš, sa Elizeus preukazuje ako legálny dedič. Už od začiatku svojej činnosti

¹⁸⁷ MARKUŠ, J.O.: *Prorok Eliáš*. Narušený obal s. 26.

¹⁸⁸ Porov.: MARKUŠ, J. O.: *Prorok Eliáš*. s. 28.

¹⁸⁹ MARKUŠ, J. O.: *Prorok Eliáš*. s. 30.

ukazuje, že je mocný v slove i skutku, v požehnaní a zlorečení.¹⁹⁰ Aj jemu dajú meno Boží muž (porov. 2 Kr 4, 9; 6,9; 7,17) tak ako Eliášovi.

Spomedzi rôznych zázrakov je spomínaný aj zázrak rozmnoženia chleba. Elizeus počas hladu v krajine nasýtil dvadsiatimi jačmennými chlebmi sto ľudí (porov. 2 Kr 4,4–44). Toto nasýtenie je podobné nasýteniu zástupu Ježišom (porov. Jn 6, 9–13). Obidva texty sú prejavom Božieho milosrdenstva, znamením, že Boh je Pánom i nad biedou, a dokladom Božej pastierskej starostlivosti o svoj ľud.¹⁹¹

„Nasycovanie je výlučne Božou činnosťou, pretože je vyjadrením Božej starostlivosti, keď sa Boh, ktorý je slobodný v láske, v každom okamihu skláňa nad ľudskými potrebami.“¹⁹² Elizeus svojimi zázrakmi ukazuje moc Božieho požehnania. Jeho úkony naznačujú, že toto požehnanie dáva silu celej ľudskej bytosti.¹⁹³

Nasýtenie hladujúcich je radikálne odlišné od nasýtenia seba. Nasýtením iných zažívame kúsok neba.¹⁹⁴ Takto by mal konať aj každý kňaz. Má nasycovať ľudí Božím slovom. „Božie slovo nerozpráva o Bohu, neohlasuje budúcnosť či utópiu, nevykresľuje ideálny svet podľa ľudských túžob, ale rozpráva o dnešku, o prítomnosti. Ohlasuje, že večnosť sa realizuje už dnes, tu a teraz, v anonymnej tvári siroty, vdovy, chudobného, v tvári všetkých tých, ktorí v dejinách nič neznamenajú.“¹⁹⁵

Záver

Poukázali sme na to, že kňaz má byť podobný prorokom zo Starého zákona, ktorí sa nazývali aj Boží muži. Neuvedli sme všetky texty, kde sa spomína pomenovanie Boží muž. Len tie najhlavnejšie.

¹⁹⁰ Porov.: *Výklady ke Starému zákonu II.* 1996, s. 437–438.

¹⁹¹ Porov.: *Výklady ke Starému zákonu II.* 1996, s. 447.

¹⁹² SANTE, C.: *Postavy viery.* 2000, s. 98.

¹⁹³ Porov. *Výklady ke Starému zákonu II.* 1996, s. 443–445.

¹⁹⁴ Porov. SANTE, C.: *Postavy viery.* 2000, s. 98.

¹⁹⁵ SANTE, C.: *Postavy viery.* 2000, s. 95.

20. Kňaz ako pastier

Úvod¹⁹⁶

Téma kňaz ako pastier je veľmi zaujímavým fenoménom v našej dobe. Treba poznamenať, že kňaz je poslaný aby v mene svojho biskupa napomáhal pastoračii ľudí, ku ktorým je poslaný. Jeho učenie musí byť v zhode s učením Cirkvi.

Upriamme pozornosť na niektoré dôležité body v otázke osobnosti kňaza pastiera.

20.1 Pastoračný rozmer kňaza

Na rozdiel od rehoľníkov, diecézni kňazi neskladajú rehoľné sľuby, ale dávajú sľub poslušnosti biskupovi pre službu evanjelia. Takto vzniká originálny a osobný vzťah medzi kňazom a jeho biskupom v rámci diecézneho spoločenstva kňazov, čiže diecézneho presbytéria. Tento vzťah je ďalším dôvodom pre stabilitu kňaza. Biskup dekrétom posielal kňazov ako pastierov na určité miesto alebo presne určený pastoračný sektor. A kňazi prijímajú toto poslanie, ktoré im umožňuje naplňovať službu, ktorú prijali na seba kňazskou vysviackou.

Z druhej strany treba poznamenať, že poslanie a poslušnosť sa nesmú chápať ako vzťah k slepej poslušnosti. Medzi biskupom a jeho kňazom musí existovať dialóg, vzájomné vypočutie názorov, diskusia. Kňaz má právo ísť za svojím biskupom a vyjadriť mu svoje dôvody, prečo nemôže realizovať to alebo ono biskupovo poverenie.¹⁹⁷

„Každý veľkňaz, vybraný spomedzi ľudí, je ustanovený pre ľudí, aby ich zastupoval pred Bohom“ (Hebr 5,1). List Hebrejom zreteľne hlása „človečenstvo“ Božieho služobníka. Kňaz vychádza z ľudí a slúži im tým, že napodobňuje Ježiša Krista, „ktorý bol podobne skúšaný vo všetkom okrem hriechu“ (Hebr. 4,15).

¹⁹⁶ Porov.: BOČA, M.: Semestrálna práca zo spirituálnej teológie. Spišská Kapitula : 2003.

¹⁹⁷ GILSON, G.: *Diecézny kňaz v pastoračnej službe*. Spišské Podhradie : Kňazský seminár biskupa Jána Vojtašáka, 2001, s. 176 - 177.

Boh vždy povoláva svojich kňazov z určitého ľudského a cirkevného prostredia, ktorým sú nevyhnutne poznačení a do ktorého sú poslaní slúžiť Kristovmu evanjeliu.

Je isté, že jestvuje podstatný obraz kňaza, ktorý sa nemôže meniť: kňaz tak v budúcnosti ako i dnes sa musí jednoznačne pripodobniť Ježišovi Kristovi. Ježiš počas svojho pozemského života poskytol konkrétny obraz o tom, ako má vyzeráť život jeho služobníka. Na tomto jeho apoštolskom úrade mali účasť apoštoli.

„Táto služba je predurčená pretrvávať a neprestajne sa obnovovať vo všetkých historických obdobiach. Kňaz tretieho tisícročia bude teda v tomto zmysle pokračovateľom kňazov, ktorí udržiavali život Cirkvi. Zároveň sa život i služba kňaza musí prispôbovať každej dobe a životným okolnostiam“ (PDV 15). Od kňaza sa bude žiadať, aby ako sa len dá bol otvorený pre vnuknutia Ducha Svätého, aby pochopil orientáciu súčasnej spoločnosti i jej najhlbšie duchovné potreby, aby dokázal primerane odpovedať na potreby súčasných ľudí (porov. PDV 16).

20.2 Prorocké poslanie kňaza

V úzkom vzťahu s úlohou predsedáť komunite a zvolávať liturgické zhromaždenie je aj úloha kňaza ohlasovať Božie Slovo. Kňaz je prorokom a apoštolom. Cirkev vlastným spôsobom pokračuje v písaní Skutkov apoštolov. Hneď na začiatku jej Kristus zveruje poslanie: „Prijmite Ducha Svätého, ktorý zostúpi na vás a budete mi svedkami v Jeruzaleme, v Judei, v Samárii až po kraj zeme“ (Sk 1,8). Cirkev alebo je evanjelizačnou cirkvou, alebo nie je cirkvou vôbec. Aj komunita veriacych alebo je misijnou, alebo starne a umiera. Diakoni, kňazi a biskupi plne participujú na Duchu Turíc. Práve preto ohlasovanie nemožno redukovať iba na hlásanie evanjelia. Pri evanjelizácii ide aj o konkrétne svedectvo, cez prítomnosť medzi ľuďmi vzdialenými od viery i stáť blízko núdznych. Celá duchovná náuka Cirkvi sa koncentruje okolo tejto misijnej dimenzie, ako to dokazuje aj koncilový dekrét *Presbyterorum ordinis*: „Keďže kňazi majú svoj podiel na apoštolskom poslaní, Boh im udeľuje milosť byť služobníkmi Ježiša Krista medzi pohanmi vo svätej službe evanjelia, aby sa pohania stali úboznou obetou, posvätenou Duchom Svätým“ (PO 2). Tento rozmer podčiarkol aj pápež Pavol VI. vo svojej apoštolskej exhortácii *Evangelii nuntiandi* z roku 1975 a to veľmi jasne:

„Hlásanie evanjeliového posolstva nie je pre Cirkev ľubovoľnou záležitosťou, ale povinnosťou na základe Pánovho príkazu, aby ľudia mohli uveriť a byť spasení. Áno, toto posolstvo je nevyhnutné, jedinečné, nenahraditeľné. Nezniesie ani ľahostajnosť, ani synkretizmus, ani prispôsobenia. Je príčinou spásy ľudí. Sprítomňuje krásu zjavenia. Je múdrosťou, ktorá nie je z tohto sveta. Je samo osebe spôsobilé oživiť vieru, ktorá sa opiera o Božiu moc. On je Pravda. Zaslúži si, aby jej apoštol zasvätil celý svoj čas, všetky svoje sily a obetoval, ak to bude potrebné, aj vlastný život“ (EN 5).

Ak sa má kňaz stať učiteľom modlitby, musí sám osobne skúsiť život modlitby, musí sa naučiť modliť a musí sám spoznať zmysel a cieľ svojej modlitby.

Cieľom modlitby je, aby sa stal schopným, tak ako Ježiš, zveriť svoj život Bohu. Nie Bohu svojich predstáv, ale skutočnému Bohu.¹⁹⁸

Kto sa vydal na túto cestu, zažíva bezpochyby mimoriadne plodnú milosť, ktorá mu dovoľí, aby lepšie odpovedal na očakávanie Božie a plnil jeho vôľu. Komunita, v ktorej žije, sa cíti oživovaná a usmerňovaná jeho svedectvom, a s jeho pomocou nachádza cestu ku objaveniu vôle Božej a jej vlastnému zdokonaleniu.

20.3 Psychologické požiadavky na kňaza - pastiera

Kňaz sa musí formovať po stránke doktrinálnej a psychologickej. Je isté, že ten, kto prijme túto úlohu, musí byť obdarený darmi psychologickej intuície, praktickým úsudkom a zhovievavou trpezlivosťou, ktoré nie sú bežné. Z kresťanského hľadiska sa musí jeho aktivita opierať o pevné presvedčenie, že Boh je mu nápomocný v jeho službe a môže mu zveriť skutočnú charizmu rozlišovania duchov. V každom prípade však komplexnosť osobných situácií, v ktorých sa ľudia môžu ocitnúť a zmysel pre zodpovednosť musia nútiť duchovného vodcu, aby sa zodpovedne na túto úlohu pripravoval.

Na poli duchovného života pre kňaza iba teoretická príprava. Musí to byť osoba, ktorá už má za sebou náležitú ľudskú a duchovnú skúsenosť. Nemyslí sa tým iba súhrn skúseností, ktoré získal tým, že sa stretol s najrôznejšími ľudskými situáciami, ale schopnosť vedieť v nich objaviť hlboký zmysel. Tým, že pozná a v jasnom svetle vidí svoje vlastné slabosti, musí pochopiť rozsah ľudskej slabosti, ktorá sa prejavuje aj v

¹⁹⁸ Porov.: Šuppa, J.: *Dám vám pastierov*. Trnava : Dobrá kniha, 2002, s. 85.

situáciách, ktoré on sám neprežil. Takto bude môcť pomáhať ostatným, pretože nič z toho, čo je ľudské, mu nebude cudzie. Takým istým spôsobom bude môcť pochopiť, hoci ich neprežil, aj rôzne duchovné stavy, a tiež aj hlboké duchovné zážitky, ku ktorým sa niekto dostane cez modlitbu a zjednotenie s Bohom.

Duchovný vodca je predovšetkým pedagóg, ktorý pomáha duchovnému dieťaťu, aby skusovalo a rozlišovalo rozličné duchovné hnutia, ktoré sa odohrávajú v jeho živote, aby sa v nich mohlo orientovať a nachádzať správne rozhodnutie.

Prax duchovného vedenia patrí do oblasti praktického života, preto reč kňaza musí byť jednoduchá, jasná a plná povzbudení, naplnená svetlom a silou Božou. Zhromaždiť sa v mene Božom je základná podmienka každej formy duchovnej pomoci. Zo strany duchovného vodcu to vyžaduje, aby pôsobil nie v sile ľudskej a psychologickej nadradenosti, ale v mene Pána, teda vo svetle viery v Ježiša Krista, ktorý nám prináša život, milosť a svetlo.¹⁹⁹

20.4 Kňaz a Eucharistia v pastoračnej službe

V komerčnej spoločnosti, v ktorej práca a peniaze sú považované za motor vývoja a šťastia, je prvým dňom týždňa pondelok. Pre kresťanov je prvým dňom týždňa nie pondelok, ale nedeľa. Je tiež ôsmym dňom. Ba viac. Je alfou a omegou, začiatkom a koncom. Pretože symbolicky označuje transformujúcu prítomnosť Boha v dejinách. Je prítomnosťou večnosti v čase. Nedeľa nie je útekem zo sveta.

Aj kňaz má ako svoju vrcholnú a vďaka činiacu povinnosť zvolávať veriacich na eucharistické slávenie, lebo každú nedeľu je eucharistické slávenie, ktoré každú nedeľu je vrcholom jeho pastoračnej služby.

Kristus chcel pozvať svojich učeníkov k stolu. Cirkev sa nikdy nezriekne slávania svätej omše v nedeľu. Ani kňaz sa nesmie zrieknuť pozývať svojich veriacich, ale aj neveriacich na nedeľnú liturgiu.

Táto úloha je vrcholom ohlasovania dobrej zvesti i úlohy predsedat' spoločenstvu. Celebrovať neznamená iba nanovo prejsť či preformulovať našu ľudskú existenciu cez symboly a umelecké spôsoby. Znamená to

¹⁹⁹ Porov.: Zonták, S.: *Duchovné vedenie rodín*. In: *Aktuálne otázky pastorácie*. Zborník prednášok katedry pastorálnej teológie. Spišské Podhradie: Kňazský seminár biskupa Jána Vojašáka v Spišskom Podhradí - Spišskej Kapitule, 1998, s. 51 - 53.

prijat' dať, ktorý nám dáva Boh vo svojej láske a novosti. Konštitúcia o liturgii jasne vyjadruje tento zmysel:

„Teda liturgia, zatiaľ deň čo deň buduje tých, čo sú v Cirkvi, svätý chrám Pánov, príbytok Boží v Duchu Svätom, až k miere plného vzrastu Kristovho, spolu podivným spôsobom vzpružuje ich sily, aby ohlasovali Krista, a tak ukazuje Cirkev tým, čo sú mimo nej, ako zástavu vztyčenú medzi národmi, pod ktorou sa majú zhromaždiť všetky roztratené Božie deti, kým nebude jeden ovčinec a jeden pastier“ (SSC 2).

Záver

Práca chcela poukázať na základné dimenzie kňaza ako pastoračnej osobnosti, ktorého úloha v ľudskom spoločenstve je nezastupiteľná a v súčasnej dobe tak žiadaná. Zároveň si uvedomujeme, že v práci sa nedá vyčerpávajúco poukázať na všetky rozmery tak rozsiahlej témy.

21. Kňaz - učiteľ

Úvod²⁰⁰

Na učiteľské poslanie kňaza sa dá pozeráť z rôznych uhlov pohľadu. Je to bohatá téma, ktorá poskytuje množstvo podnetov k zamysleniu. Vyjdime zo skutočnosti, že kňazi sú pokračovateľmi apoštolov a učeníkov. Majú teda spätne kontempláciou Ježiša a jeho činov uvažovať o identite svojho poslania. Považujme za dôležité hľadať impulzy pre kňazskú činnosť priamo v Písme. Z toho dôvodu zastavme sa nad biblickým charakterom témy. Zameriame sa výlučne na evanjeliá.

Pre lepšie pochopenie predkladanej problematiky najprv stručne charakterizujeme z hľadiska lexikografie rôzne termíny použité v slovenskom a gréckom texte evanjelií. To posluží ako podklad pre charakterizovanie vedomia Ježiša o jeho učiteľskom poslaní, ako aj vedomia jeho súčasníkov. Všimnime si aj samotné vyjadrenia evanjelií ohľadom jeho učiteľskej činnosti. V závere poukážeme na Ježišovo rozoslanie učeníkov do celého sveta.

V biblických pohľadoch môžeme nájsť postrehy pre spiritualitu kňaza.²⁰¹

21.1 Lexikografické hľadisko

Slovenský preklad Nového zákona²⁰² v súvislosti s označovaním Ježiša ako učiteľa používa na prvom mieste samotný výraz učiteľ, rovnako ponecháva výraz rabbi, ako aj rabbuni (rabboni). V gréckom texte²⁰³ na označenie učiteľa sú použité tieto výrazy: r`abbi - /rabbi/, r`abbouni- /rabbuni/, dida,skaloj - /didaskalos/, evpista,thj... - /epistates/ a kaqhghth.j /kathegetes/.

V tabuľke si pre zaujímavosť porovnajme výskyt jednotlivých výrazov u štyroch evanjelistov.

²⁰⁰ Porov.: POLLÁK, V.: Semestrálna práca zo spirituálnej teológie. Spišská Kapitula : 2003.

²⁰¹ Pri práci bola použitá elektronická podoba programu Biblie Works 5, údaje sú overené aj v knižných publikáciách /preklady Pisma, komentáre/.

²⁰² SVĚTÉ PÍSMO STARÉHO I NOVÉHO ZÁKONA. Řím : SÚSCM, 1995.

²⁰³ NOVUM TESTAMENTUM GRACE ET LATINE. Stuttgart : Gesamtherstellung Biblia - Druck, 1999.

Slovenský text²⁰⁴

	Matúš	Marek	Lukáš	Ján
Rabbi	4	3	0	8
Rabboni	0	1	0	0
Rabbuni	0	0	0	1
Učiteľ	13	12	22	8

Grécky text²⁰⁵

	Matúš	Marek	Lukáš	Ján
r`abbi	4	3	0	8
r`abbouni	0	1	0	1
didaskaloj	12	12	16	8
evpista,thj	0	0	6	0
kaqhghth.j	1	0	0	0

Z porovnania jasne vyplýva, že zatiaľ čo výraz *rabbi* a *rabbuni* je ponechaný aj v slovenskom preklade – slovenskému výrazu učiteľ zodpovedajú v gréčtine až tri výrazy: *didaskalos*, *epistates* a *kathegetes*.

Všetky výrazy použité v gréckom texte sa dajú do slovenského jazyka preložiť ako učiteľ, badať v nich však malé odtienky:

r`abbi - /*rabbi*/: - (z hebrejského *br*; /*rab*/ - veľký, znamenitý, vynikajúci), samotný výraz sa nevyskytuje v Starom zákone. Za Ježišových čias ho Židia používali ako čestný titul pri oslovovaní učiteľa, znalca Zákona.²⁰⁶

r`abbouni - /*rabboni* – galilejská výslovnosť : *rabbuni*/:²⁰⁷ - čestný titul *rabbi* vo forme palestínskej aramejčiny, ktorým v evanjeliách dvakrát oslovujú Ježiša (*porov. Jn 20,16; Mk 10,51*). Obsahovo v sebe zahŕňa

²⁰⁴ *SVĚTÉ PÍSMO STARÉHO I NOVÉHO ZÁKONA*.: Rím : SÚSCM, 1995.

²⁰⁵ *NOVUM TESTAMENTUM GRACE ET LATINE*. Stuttgart : Gesamtherstellung Biblia - Druck, 1999.

²⁰⁶ Porov.: HERIBAN, J.: *Príručný lexikón biblických vied*. Bratislava : Vydavateľstvo Don Bosco, 1998, s.876.

²⁰⁷ Slovenský prekladateľ v evanjeliu podľa Jána (Jn 20, 16) uvádza *Rabbuni*, v evanjeliu podľa Marka (Mk 10, 51) uvádza *Rabboni*. Keďže v gréckom texte obidvom týmto slovám zodpovedá jeden výraz, zdá sa, že prekladateľ bol ovplyvnený Hieronymovým latinským prekladom, v ktorom sa rovnako raz uvádza *Rabbuni* (Jn 20, 16) a raz *Rabboni* (Mk 10, 51) (Porov.: *NOVUM TESTAMENTUM ET PSALTERIUM : IUXTA NOVAE VULGATAE EDITIONIS TEXTUM*. Vatikán : Libreria Editrice Vaticana, 1974.).

už aj istý osobný vzťah, ktorý má osoba oslovená týmto titulom k osobe oslovujúcej.²⁰⁸ Ak zohľadníme túto skutočnosť – preklad tohto výrazu by znel: môj učiteľ.

didaskaloj - /didaskalos/: - výraz je odvodený od slovesa dida, skw - /didasko/: učím, vyučujem. Preklad tohto výrazu teda znie učiteľ, vyučujúci.

evpista,thj - /epistates/: - vodca, majster – tento výraz sa však používa aj v zmysle, aký má slovo rabbi - učiteľ. Nájdeme ho len v evanjeliu podľa Lukáša. Týmto výrazom oslovujú učeníci Ježiša ani nie tak preto, že bol učiteľom, ako skôr kvôli jeho autorite. (Bretschneider).²⁰⁹

kaqhghth.j - /kathegetes/: - tento termín je použitý v evanjeliách len raz a to u evanjelistu Matúša (Mt 23,10). Prekladá sa ako učiteľ – dáva sa pri ňom však väčší dôraz na výchovu, ako na vedomosti – môže sa teda preložiť aj ako vychovávateľ. Zodpovedalo by mu aj dnešné slovo katechéta.

21.2 Vedomie učeníkov o Ježišovom učiteľskom poslaní

Použitie vyššie uvedených termínov na Ježišovu adresu v texte evanjelií je zároveň najlepším dôkazom vedomia jeho súčasníkov o jeho učiteľskom poslaní. Vzhľadom na tému tejto práce je pre nás relevantné len vedomie učeníkov, ktorí Ježiša častokrát nazývajú učiteľom. (Podotýkam však, že okrem týchto miest, v ktorých samotní učeníci oslovujú Ježiša titulom učiteľ, existujú vo všetkých štyroch evanjeliách početné zmienky o tom, ako tento titul používajú aj Ježišovi protivníci: farizeji, saduceji a zákonníci.) V jednotlivých evanjeliách to vyzerá nasledovne:

21.3 Matúšovo evanjelium

V Matúšovom evanjeliu učeníci týmto titulom Ježiša neoslovujú. Výnimku tvorí Judáš, ktorý ho použije celkovo dvakrát. Raz pri Poslednej večeri (Mt 26, 25) a raz v Getsemanskej záhrade (Mt 26,49), keď

²⁰⁸ Porov.: HERIBAN, J.: *Príručný lexikón biblických vied*. Bratislava : Vydavateľstvo Don Bosco, 1998, s. 876.

²⁰⁹ KOLEKTÍV AUTOROV POD VEDENÍM JOZEFA LEŠČINSKÉHO: *Grécko-slovenský slovník k Novému zákonu*. Košice : Verbum, 2000, s. 88.

zrádza Ježiša. Pričom v slovenskom, a rovnako aj gréckom texte sa nachádza výraz r`abbi – rabbi. K tomuto Judášovmu osloveniu sa ešte vrátíme.

V ostatných evanjeliách je zaznačených viacero miest, kde Ježiša buď jeden z jeho učeníkov, alebo aj viacerí priamo oslovujú výrazom učiteľ. Rozdiely a detaily sú viditeľné len v gréckom texte (vzhľadom na použitie rôznych slov). Popíšme to teraz bližšie.

21. 4 Markovo evanjelium

V gréckom texte Markovho evanjelia je raz použitý termín dida, skaloj - /didaskalos/²¹⁰ a raz termín r`abbi - /rabbi/.²¹¹

21.5 Lukášovo evanjelium

V gréckom texte je raz použitý termín dida, skaloj - /didaskalos/²¹² raz evpista, thj - /epistates/²¹³ - tento výraz, ako som už vyššie spomenul, používa iba evanjelista Lukáš.

Jánovo evanjelium

V gréckom texte je raz použitý termín dida, skaloj - /didaskalos/²¹⁴ a raz termín r`abbi - rabbi.²¹⁵

Zhrnutie:

Možno sa na prvý pohľad zdá, že celá táto časť odchádza od témy. Chcem zdôrazniť, že je to práve naopak. Dokázala nám silné vedomie učeníkov, ktoré mali o svojom Majstrovi ako o Učiteľovi. Obracali sa naňho v ťažkostiach, prosili o radu. Kňaz je tiež v Ježišovej škole a podobne ako učenici mal by mať aj on vžitú a silnú vedomie Krista ako učiteľa a majstra života.

²¹⁰ Porov.: Mk 4,38 (učenici na loďke); Mk 9, 38 (apoštol Ján); Mk 10,35 (Zebedejovi synovia); Mk 13,1 (jeden z jeho učeníkov).

²¹¹ Porov.: Mk 9,5 (Peter na vrchu Tábor pri premenení Pána); Mk 11,21 (Peter pri vyschnutom figovníku); Mk 14,45 (Judáš pred bozkom zrady).

²¹² V podstate ide o dve evanjeliové miesta. Prvé Lk 7,40 je isté – nakoľko sa v tomto verši spomína apoštol Peter. Druhé miesto Lk 21,7 je menej isté, nakoľko sa vo verši nevyskytuje priamo: učenici - ale tretia osoba množného čísla: „oni.“ Na základe predchádzajúcich veršov sa však mám právo domnievať, že ide o učeníkov.

²¹³ Týmto výrazom oslovujú Ježiša v Lukášovom evanjeliu výlučne jeho učenici: Lk 5,5 (Šimon); Lk 8,24 (učenici); Lk 8,45 (Peter); Lk 9,33 (Peter), Lk 9,49 (Ján). Aj tu však existuje výnimka – tento výraz dáva Lukáš aj do úst desiatich malomocných - Lk 17,13.

²¹⁴ Porov.: Jn 1,38 (dvaja učenici).

²¹⁵ Porov.: Jn 1, 49 (Natanael); Jn 4,31 (učenici); Jn 9,2 (učenici); Jn 11,8 (učenici).

21.6 Ježišovo učiteľské pôsobenie

Okrem oslovení Ježiša titulom učiteľ, sa dajú v evanjeliách identifikovať aj miesta, kde sa hovorí o tom, ako a čo Ježiš učí. Vzhľadom na pomerné množstvo týchto výpovedí, všimnem si len tie, ktoré sú v evanjeliu podľa Matúša, pričom upozorním aj na paralelné miesta. Každá výpoveď v sebe skrýva bohaté podnety vzhľadom na tému mojej práce.

21.6.1 Ježiš poučuje učeníkov

Matúš 11,1 poznamenáva: «Keď Ježiš prestal poučovať/didasko/ svojich dvanástich učeníkov; odišiel odtiaľ učiť/didasko/ a kázať po ich mestách.»

Tento verš tvorí záver desiatej kapitoly, ktorá je takmer celá venovaná Ježišovej reči adresovanej učeníkom. Pripravuje ich na misijnú úlohu. Oni ho počúvajú. Teraz on sám ide za nimi. Misijné svedectvo učeníkov chce podoprieť svojím vlastným učením a kázaním.²¹⁶

Aké impulzy môže nájsť v týchto veršoch kňaz, novodobý učeník Krista? Predovšetkým aj on musí pozorne načúvať Ježišovej náuke. Hľadať ju v Božom slove, ako aj v náuke Cirkvi. Kňazovo svedectvo a služba ľudským dušiam musia byť sprevádzané veľkou usilovnosťou a obetavou prácou.

Ježiš učí po mestách

Mt 4,23: «A Ježiš chodil po celej Galilei, učil /didasko/ v ich synagógach, hlásal evanjelium o kráľovstve a uzdravoval každý neduh a každú chorobu medzi ľuďmi.»

Mt 5,1-2: «Keď Ježiš videl veľké zástupy, vystúpil na vrch. A keď sa posadil, pristúpili k nemu jeho učeníci. Otvoril ústa a učil ich.»

Mt 9,35: «A Ježiš chodil po všetkých mestách a dedinách, učil /didasko/ v ich synagógach, hlásal evanjelium o kráľovstve a uzdravoval každý neduh a každú chorobu.»

Tieto verše bližšie charakterizujú Ježišovu činnosť. Je dôležité uvedomiť si isté spoločné znaky, ktoré sa dajú zhrnúť do týchto štyroch

²¹⁶ Porov.: RIENECKER, F.: *Evanjelium podľa Matúša*. 1992, s. 164.

slov: Ježiš chodí z miesta na miesto, vyučuje, hlása evanjelium a uzdravuje. Tieto štyri činnosti upriamujú našu pozornosť na hovoriaceho a pracujúceho Krista, teda Ježišovu pôsobnosť slovom, činom, jeho dušpastiersku činnosť a starostlivosť o telo.²¹⁷

Aj v týchto veršoch sa nachádzajú podnety pre kňaza tejto doby, ktorý má byť taký, ako je Ježiš. Ježiš nečaká na ľudí, aby prišli k nemu, ale ide k nim a hľadá ich, nech by mali čo ako utiahnutú povahu. Samuel Keller raz povedal: „Kľúč k ľudským dušiam visí u nich doma. Preto treba ísť k nim, vyhľadať ich v ich každodennej práci, núdži, v ich chorobách, v ich osamelosti.“²¹⁸ Kňaz má byť teda vždy v pohybe, na ceste za človekom. Pre kňazské povolanie je typický istý dynamizmus, nie statika.

21.6.2 Ježiš učí ako ten, ktorý má moc

Mt 7,28: «Ked' Ježiš skončil tieto reči, zástupy žasli nad jeho učením /didache/, lebo ich učil ako ten, čo má moc, a nie ako ich zákonníci.»

Mt 22,33: «Ked' to počuli zástupy, žasli nad jeho učením /didache/.»

Dojem z Ježišovej reči bol mohutný. Zástupy žasnú nad Ježišovým učením. Jeho slovo má naozaj moc. Ježišove slová sú priame, a ako uvidíme neskôr, plné pravdy.

Kňaz má prosieť, aby aj jeho slová dokázali byť pevné a presvedčivé. Vždy má mať vedomie, že jeho ústa sú len nástrojom, cez ktoré hovorí Boh!

21.6.3 Ježiš zdôraznil dôležitosť malých prikázaní

Mt 5,19: «Kto by teda zrušil jediné z týchto prikázaní, čo aj najmenšie, a tak by učil /didasko/ ľudí, bude v nebeskom kráľovstve najmenší. Ale kto ich zachová a tak bude aj učiť, bude v nebeskom kráľovstve veľký.»

²¹⁷ Porov.: RIENECKER, F.: *Evanjeliium podľa Matúša*. 1992, s. 144.

²¹⁸ Porov.: RIENECKER, F.: *Evanjeliium podľa Matúša*. 1992, s. 145.

Tento verš je impulzom k hlbšiemu zamysleniu. Rabíni mali vo zvyku rozlišovať závažné a menej závažné prikázania. Matúš podobne rozlišuje medzi ťažkými a ľahkými prikázaniami – no naliehavo zdôrazňuje, že zachovávané musia byť všetky. Rabbi Juda dáva nasledujúcu radu: „Plň rovnako ťažké i ľahké prikázania, lebo nevieš, akú odmenu za nich dostaneš.“²¹⁹

Hoci kňaz má účasť na učiteľskom úrade Krista, nemá právo rušiť nič z jeho náuky. Kristus je garantom učenia. Zároveň si má uvedomiť, že Ježiš nevyžaduje len samotné prezentovanie – učenie náuky, ale aj jej zachovávanie. Kňaz je spomedzi všetkých prvým, ktorý má zachovávať Ježišovú náuku.

21.6.4 Ježiš vyzýva k nasledovaniu

Mt 11,29: «Vezmite na seba moje jarmo a učte /manthano/ sa odo mňa, lebo som tichý a pokorný srdcom; a nájdete odpočinok pre svoju dušu.»

V tomto verši nachádzame Ježišovu požiadavku na svojich učeníkov.

Požiadavka je výzvou aj pre kňaza. Každý kňaz, skôr ako bude iných učiť, má sa učiť od Ježiša. Ježiš je tichý a pokorný srdcom. Taký má byť aj kňaz. Pokorný a vlúdny ku každému človeku, nezávisle na tom, či je priateľ, alebo nepriateľ. Ježišova pokora nebola vonkajšou maskou, nebolo to naučené zdvorilostné gesto. Naopak, vychádzala zo srdca. Predstavuje sa nám tu pravý postoj, ktorý má mať kňaz – učiteľ.

21.6.5 Ježiš je učiteľom pravdy

Mt 22,16: «Poslali k nemu svojich učeníkov a herodiánov so slovami: „Učiteľ, vieme, že vždy vravíš pravdu a podľa pravdy učíš /didasko/ Božej ceste. Neberieš ohľad na nikoho, lebo nehľadáš na osobu človeka.»

Tento verš je pre nás dôležitý hlavne preto, lebo nás upozorňuje na obsah Ježišovho učenia. Ježiš je ten, ktorý hovorí vždy pravdu. Za každých okolností je bez kompromisu na strane pravdy.

²¹⁹ HARRINGTON, D.: *Evangelium podle Matouše*. Kostelní Výdrží : Karmelitánske nakladatelství, 2003, s.104.

Kňaz v tomto verši nachádza podstatnú pravdu o svojom povolaní: stáť na strane pravdy. Nič nie je také dôležité. Môže stratiť slobodu navonok, môžu ho zajať a uväzniť, vždy však má pevne a nepodplatiteľne stáť na strane pravdy. Veriaci majú mať o ňom podobné vedomie – ako mali herodiáni o Ježišovi: Kňaz vraví pravdu a pravdu aj učí. Neberie ohľad na nikoho viac ako na pravdu.

21.7 Ježišovo vedomie učiteľského poslania

V evanjeliách sa nachádzajú aj miesta, hoci ich nie je veľa, kde Ježiš sám seba nazýva učiteľom. Charakterizujem ich teraz bližšie.

Ježiš sa sám nazýva učiteľom

V Písme sa dajú identifikovať dve významnejšie miesta, kde Ježiš označuje sám seba pojmom učiteľ. U synoptikov tento titul nachádzame v poverení, ktoré Ježiš dáva učeníkom, aby išli a pripravili veľkonočnú večeru. Sú to slová najvyššej autority, nakoľko ich hovorí samotný Ježiš :

Mt 26,18: «On povedal: Chod'te do mesta k istému človekovi a povedzte mu: Učiteľ (v gr. texte didaskalos) odkazuje: Môj čas je blízko, u teba budem jesť so svojimi učeníkmi veľkonočného baránka.“ [pozri aj paralelné miesta: Mk 14,14 (v gr. texte didaskalos); Lk 22,11 (v gr. texte didaskalos)]

Takéto priame miesto nachádzame aj v Jánovom evanjeliu, už však v iných súvislostiach:

Jn 13,13-15: «Vy ma oslovujete: Učiteľ (v gr. texte didaskalos) a Pane, a dobre hovoríte, lebo to som. Keď som teda ja, Pán a Učiteľ (v gr. texte didaskalos), umyl nohy vám, aj vy si máte jeden druhému nohy umývať. Dal som vám príklad, aby ste aj vy robili, ako som ja urobil vám.»

Na tomto mieste okrem priameho svedectva o tom, že Ježiš sa sám pokladá za učiteľa, nachádzame už aj narážku na spôsob jeho nauky. Je to učenie prostredníctvom príkladu. Sám umýva nohy apoštolom. Vie, že tak ich najviac naučí pokore a službe. Aký impulz sa nachádza v týchto veršoch pre kňaza?

Kňaz má mať účasť na Kristovom učiteľskom poslaní rovnakým spôsobom. Hlavne príkladom a svedectvom svojho osobného života má

učiť iných. Je to ťažká úloha, vyžaduje mnoho snahy a pokory. Zdá sa však, že pre kňaza niet iného východiska.

Len jeden je váš Učiteľ

Mt 23,8.10: «Vy sa nedávajte volať Rabbi /v gr. texte - r`abbi - rabbi/, lebo len jeden je váš Učiteľ /v gr. texte - didaskalos - didaskalos/, vy všetci ste bratia. Ani sa nedávajte volať Učiteľmi/v gr. texte - kaghghth.j - kathegetes/, lebo len jediný je váš Učiteľ /v gr. texte kaghghth.j - kathegetes/, Kristus.»

Z uvedeného jasne vyplýva, že čestnému titulu rabbi, používanému stále viac v rozvíjajúcom sa rabínskom judaizme v období po zničení chrámu, sa majú kresťania vyhnúť, pretože len jeden je Učiteľ - didaskalos - Kristus²²⁰. Bežný semitský titul pre staršieho - Abba má byť vyhradený pre Boha a titul Učiteľ pre Krista.²²¹ Všimnime si, že Matúšovo evanjelium v súvislosti s Ježišom Učiteľom nepoužíva slovo rabbi, ale didaskalos. Je to zaujímavé, pretože v jednej vete sú použité na tú istú skutočnosť dve rozdielne slová. Isté vysvetlenie nám plynie z celého kontextu Matúšovho evanjelia. V tomto evanjeliu Ježiš je oslovovaný najčastejšie titulom didaskalos. Titul rabbi použije len Judáš.²²² Raz pri Poslednej večeri: Apoštoli sa Ježiša jeden po druhom vypyťujú na meno zradcu: „Som to azda ja, Pane (v gr. texte Kyrios)?“ Akoby mali na zreteli, že len jeden je ich Učiteľ – Kristus (Kyrios). No Judáš sa na rozdiel od nich pýta: „Som to azda ja, Rabbi?“ (Porov. Mt 26, 20–25). Druhýkrát oslovuje Ježiša titulom Rabbi pri Ježišovom zajatí: „Bud’ pozdravený, Rabbi,“ a pobožkal ho (porov. Mt 26,49–50). Judáš hoci navonok nazýva Ježiša Učiteľom, vnútorne ho za Učiteľa neprijíma, stáva sa zradcom.

Kňaz, ktorý je postavený do služby v mene Kristovom, hoci má účasť aj na jeho učiteľskom poslaní, mal by si denne pripomínať slová, ktoré sú obsahom týchto veršov. Má účasť na Ježišovom učiteľskom úrade, on sám nie je pôvodcom náuky. Má byť plný pokory a v pokore odovzdávať náuku ľudu. Vždy upriamovať pozornosť ľudí na Krista a nie na seba. Byť s Kristom zjednotený nielen navonok, ale aj vnútorne. Nestačí Krista len navonok označiť titulom učiteľ /to spravil aj Judáš/, treba ho hlavne vnútorne prijať za Učiteľa.

²²⁰ Porov.: LIMBECK, M.: *Evangelium sv. Matouše*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 1996, s. 236.

²²¹ Porov.: HARRINGTON, D.: *Evangelium podle Matouše*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2003, s. 351.

²²² Porov.: HARRINGTON, D.: *Evangelium podle Matouše*. 2003, s. 349.

21.8 Vyslanie apoštolov (Mt 28,16–20)

Nakoľko biskupi sú pokračovateľmi apoštolov a každý kňaz je pomocníkom svojho biskupa, treba si všimnúť vyslanie apoštolov a ich poverenie, lebo to všetko sa týka priamo každého jedného kňaza. Tejto stati kvôli tomu venujem osobitnú pozornosť.

Mt 28,16–20: «Jedenásti učeníci odišli do Galiley na vrch, kam im Ježiš rozkázal. Keď ho uvideli, klaňali sa mu, no niektorí pochybovali. Ježiš pristúpil k nim a povedal im: „Daná mi je všetka moc na nebi i na zemi. Choďte teda, učte všetky národy a krstite ich v mene Otca i Syna i Ducha Svätého a naučte ich zachovávať všetko, čo som vám prikázal. A hľa, ja som s vami po všetky dni až do skončenia sveta“ » (*porovnaj aj paralelné miesto: Mk 16,14–18*).

Okruh dvanástich, ktorí sprevádzali Ježiša, prišiel o Judáša, ktorý odišiel a spáchal samovraždu. Sú v Galilei, na vrchu. Evanjelista ďalej píše, že keď videli Ježiša, poklonili sa mu. Uznali jeho božskú moc. Netreba zabudnúť, že žid mal hlboko v svojom povedomí, že poklona patrí jedine Bohu a nikomu inému. Tak nám bude trochu jasnejšia poznámka evanjelistu: niektorí však pochybovali.

Ježiš k nim pristúpil (proselthón). Táto informácia je dôležitá hlavne kvôli tomu, že v Matúšovom evanjeliu sú to (v súvislosti s použitím gréckeho slova proselthón) vždy tí druhí, ktorí pristupujú k Ježišovi. Toto miesto tvorí výnimku. Ježiš znovu zdôrazní, že mu je daná všetka moc. Nasleduje Ježišovo záverečné prikázanie. Namiesto Matúšovho obľúbeného slova učeník /mathétes/ je tu použité sloveso maqhteusate /matheteusate/, ktorého základ je v neurčitku maqhteu, w /matheteuo/ - ktorý sa prekladá výrazom: zmeniť na učeníkov. Doslovnejší preklad by teda znel: „Choďte teda a zmeňte všetky národy na učeníkov.“²²³ Učte tak, aby prostredníctvom vášho učenia sa aj iní stali učeníkmi. Ježiš nezabudol dať dôraz aj na obsah učenia. Majú ďalej podávať to, čo im on sám prikázal. Nemajú mať strach, lebo on je s nimi. V istom zmysle je možné hodnotiť túto evanjelióvu perikopu ako zhrnutie celého evanjelia. Ježiš sa zjavuje ako vzkriesený Pán, ktorý je hodný toho, aby sa k nemu pristupovalo s úctou a aby bol uctievaný ako Boh. Učiteľ par excellence poveruje svojich učeníkov, aby pokračovali v jeho misii.

Na tomto poslaní či vyslaní má účasť aj každý kňaz ako novodobý učiteľ dnešnej doby. Má ísť medzi ľuďmi a zmeniť ich na učeníkov. Má odovzdať ľuďom všetko to, čo učil Kristus. Predpokladom tejto skutočnosti je jeho dôverné poznanie Kristovej náuky, ktoré sa rodí

²²³ Porov.: RIENECKER, F.: *Evanjeliu podľa Matúša*. Bratislava : Creativpress, 1992, s. 406.

štúdiom, no rovnako aj osobnou skúsenosťou. Pri svojom poslaní nesmie zabudnúť, ba naopak stále si oživovať vedomie Ježišovej prítomnosti. Ježiš je so svojimi kňazmi až do skončenia sveta.

Záver

Popisom a charakterizovaním biblických miest súvisiacich s témou práce sa odkryli nové impulzy, ktoré nám bližšie objasňujú účasť kňaza na učiteľskom poslaní. Kňaz nesmie zabudnúť, že učí náuku učiteľa par excellence. Má často čítať Písmo. Hľadať v ňom novú inšpiráciu a podnety. Rovnako sa má snažiť o živú skúsenosť s Kristom, o živý a osobný vzťah s Tým, ktorý je prameňom každej múdrosti. To dokáže len prostredníctvom hlbokého duchovného života. Pri svojom učiteľskom pôsobení nesmie zabudnúť na pokoru, ktorá je predpokladom každého úspechu. Rovnako by nemal zabúdať ani na to, že najlepšou stratégiou, ako zmeniť ľudí na učeníkov Krista, je jeho svedectvo - príklad každodenného života, ako poznamenal aj Pavol VI.: „Súčasný človek počúva radšej svedkov ako učiteľov; ak počúva učiteľov, robí tak preto, že sú svedkami.“

22. Kňazská služba

Úvod²²⁴

Kňaz je Kristov služobník a správca Božích tajomstiev (*porov. 1 Kor 1,1*). Kňaz nie je „majiteľ“, ale ten, kto spravuje jemu zverený majetok. Aby kňaz dobrá spásy rozdelil správnym a zodpovedným spôsobom, má byť mužom modlitby, Božieho slova, sviatostí, najmä Eucharistie.²²⁵ Práca je zameraná bližšie spoznať, v čom spočíva kňazská služba. Na začiatku sa pýtajme, čo znamená byť Božím služobníkom v Starom zákone a u Ježiša Krista. Ďalej v čom pozostáva služba Kristovi, Cirkvi a ľuďom. Na záver ako kňaz, ktorý je sprostredkovateľ milosti, slúži veriacim prostredníctvom Božieho slova, Eucharistie a modlitby.

22.1 Služobník Boha

Služba

Pojem „služba“ chápú ľudia v dvoch podstatne odlišných významoch. Služba chápaná ako otroctvo, kde sa sluhovi odopierajú základné ľudské práva a sloboda. Po latinsky *servitium*. Služba chápaná ako úrad, funkcia, vyznamenanie. Po latinsky *ministerium*. V Božom zjavení sa tie dva aspekty prelínajú. Boh aj napriek tomu pozýva ľudí do spoločenstva s ním prostredníctvom prorokov.²²⁶

Služba v Starom zákone

V dejinách spásy Boh dával vždy jasnejšie poznať nielen cez stvorené veci, ale aj prostredníctvom svojich služobníkov. Hneď na začiatku dejín spásy povoláva Abraháma, aby z jeho potomstva urobil veľký národ (*porov. Gn 12,2*). Povoláva Mojžiša, aby ľud poznal Boha ako živého, pravého a spásneho (*DV 3*). V starom zákone kňazstvu sa pripisujú rozličné povinnosti a úlohy. Takto chcel Boh vtlačiť židovskému národu myšlienku obety a kňazstva. Táto myšlienka sa naplno uskutoční

²²⁴ Porov.: TOMAŠOV, M.: Seminárna práca. Spišská Kapitula : 2003.

²²⁵ Porov.: JÁN PAVOL II: *Dar a tajomstvo*. 1997, s. 81.

²²⁶ Porov.: FILIPEK, A.: *Služobný aspekt kňazskej služby podľa učenia Druhého vatikánskeho koncilu*. 2000, s. 11.

príchodom Mesiáša, Ježiša Krista, ktorý sám seba obetuje Bohu ako výkupnú obeť smrti, aby sme mohli žiť v slobode Božích detí.²²⁷

Kňazská služba v Izraeli nespočívala iba v prinášaní obiet, lebo obety mohli prinášať aj ostatní Židia. Hlavnou úlohou bolo požehnávať, to znamená „vložiť Božie meno na Izraelitov“ (Dt 17,8).

Služba u Ježiša Krista

Ježiš Kristus sa nachádza medzi Bohom a človekom, veď on je Božím Synom a Synom človeka. Je vrcholom stvorenia, ako člen ľudstva je Pánom a Hlavou, prostredníkom medzi Bohom a stvorením. Ježiš hlásal Božie evanjelium (porov. Mk 1,14), žehnal (porov. Mk 10,16; Lk 24,50-51). On je pokorný služobník, ktorý prišiel plniť vôľu svojho Otca. Svojich už učeníkom nenazýva sluhami (porov. Jn 15,15).²²⁸

22.2 Kňaz – služobník Boha

Pokračovateľ apoštolského poslania

Ľudia môžu prichádzať k Bohu jedine skrze Ježiša Krista, „prostredníka novej zmluvy“ (Hebr 9,15). Na to by mal pamätať každý vysvätený služobník. Kňaz je služobníkom Ježiša Krista, jeho nástrojom, aby sa šírilo dielo vykúpenia do celého sveta. Je druhým Kristom, alter Christos, pretože pokračuje v jeho diele (porov. Jn 20,21).²²⁹

Apoštolí odovzdávali svoju, resp. Kristovu moc vkladáním rúk svojim žiakom (porov. 2 Tim 1,13-14; 1 Kor 4,15-17). Kňazstvo sa v tomto duchu chápalo ako služba spásy, teda vzťah človeka k Bohu, k blízkym, k sebe samému a k stvoreniu.²³⁰

Biskupi majú plnú účasť na Kristovom kňazstve, kňazi „sú ich druhmi v kňazskej hodnosti“. Svoju posvätnú povinnosť plnia predovšetkým vo svätej omši, kde zastupujú samého Krista. Prednášajú modlitby veriacich, venujú sa kázaniu a vyučovaniu (porov. LG 28).

Služobník Krista

Kristus je kňazom v pravom slova, pretože on vydal seba samého ako výkupnú obeť Otcovi. Táto obeť sa v Cirkvi sprítomňuje až do konca sveta vo svätej omši.

²²⁷ Porov.: PIUS XI: Encyklika o katolíckom kňazstve. Bratislava : Slovák, 1936, s. 9-10.

²²⁸ Porov.: FILIPEK, A.: *Služobný aspekt kňazskej služby podľa učenia Druhého vatikánskeho koncilu*. 2000, s. 21-24.

²²⁹ Porov.: PIUS XI: Encyklika o katolíckom kňazstve. 1936, s. 11-12.

²³⁰ Porov.: FILIPEK, A.: *Služobný aspekt kňazskej služby podľa učenia Druhého vatikánskeho koncilu*. 2000, s. 49-50.

Kristus dal účasť na svojom kňazstve apoštolom pri Poslednej večeri, oni dali svojim nástupcom a oni ďalším. „Ježiš sa stal poslušným Otcovi až na smrť na kríži“ (Flp 2,8-9). Jemu je všetko podrobené, kým on sám nepodrobí všetko Otcovi, aby vo všetkom bol Boh všetkým (porov. 1 Kor 15, 27-28). Takto sú kňazi služobníkmi Otca v Kristovi. Sv. Pavol hovorí o veľkosti, dôstojnosti a povinnostiach kňazstva: „Nech nás takto každý pokladá za služobníkov a správcov Božích tajomstiev“ (1 Kor 4,1).²³¹

Kňazi nemajú zabúdať, že sú len služobníkmi Krista. Hlavným vykonávateľom kňazskej služby je sám Kristus. On sám ich povolal mať účasť na jeho kňazstve. Nech sa vo všetkom spoliehajú na Božiu moc (porov. PO 22).

Služobník Cirkvi

Cirkev založil Ježiš, aby sa spása dostala do všetkých končín zemi. V nej sa sprítomňuje spása. Cirkev je Kristovo tajomné telo (porov. 1 Kor 12,12-31). Kňazská činnosť je činnosť samej Cirkvi. Môže sa uskutočňovať jedine v hierarchickom spoločenstve celého tela, lebo takto zachovávajú jednotu so spolubratmi v službe (porov. PO 15). V tejto službe majú kňazi v Cirkvi rozličné úlohy a povinnosti. Predovšetkým sú vysluhovateľmi Božích tajomstiev, najmä svätej omše a sviatostí. Vychovávajú veriacich vo viere a povzbudzujú k vzájomnej láske.²³²

Služobník ľudí

Každodenný život kňaza smeruje na štyri strany. Je tu služba farskej rodine. Svoj čas má venovať evanjelizácii a dialógu s neveriacimi. Potrebuje čas na priateľov a svoju rodinu, a čas na oddych a relax. Jeho služba má byť službou pre všetkých a jednotu vytvára Kristus, ktorého má všade všetkým ohlasovať. Prítomnosť kňaza znamená aktuálnu prítomnosť Krista.²³³

Ak kňaz má byť dobrým pastierom svojho ľudu, musí rozpoznávať znamenia časov od najvšeobecnejších, čo sa týkajú Cirkvi, až po najbližšie, týkajúce sa konkrétnej situácie jednotlivého spoločenstva. Má spolupracovať s hierarchiou Cirkvi a celou Cirkvou. Kňaz ako pastier spoločenstva má žiť preň, modliť sa zaň, obetovať svoje práce

²³¹ Porov.: FILIPEK, A.: *Služobný aspekt kňazskej služby podľa učenia Druhého vatikánskeho koncilu*. 2000, s. 53-54.

²³² Porov.: FILIPEK, A.: *Služobný aspekt kňazskej služby podľa učenia Druhého vatikánskeho koncilu*. 2000, s. 57-59.

²³³ Porov.: GILSON, G.: *Diecézny kňaz v pastoračnej službe*. 2001, s. 136-138.

a každodenné námahy za spásu jemu zverených a to všetko s láskou Krista.²³⁴

Kňaz má predsedáť spoločenstvu veriacich. Predsedať neznamená vykonávať úlohu hlavného cenzora ako predseda v nejakom podniku. „Je to úloha, ktorá je garanciou autenticity viery kresťanskej komunity a vykonáva sa prostredníctvom autority kňaza, ktorá je pastoračnej povahy a chápe sa ako služba. Služba takejto autority sa podobá službe pastiera, o ktorom hovorí evanjelium a ktorý sa odlišuje od nájomníka.“²³⁵

Kňazi sú vyvolení spomedzi ľudí, aby sa stali ich zástupcami pred Bohom. Nemajú sa pripodobňovať tomuto svetu, ale majú žiť v tomto svete. Majú byť svetlom sveta a soľou zeme, pastiermi, ktorí sa usilujú priviesť všetkých do Kristovho ovčince.²³⁶

22.3 Kňaz – prostredník Božieho života

Služobník Božieho slova

Ježiš ohlasoval Božie kráľovstvo a vyzýval ľudí k pokániu a obráteniu. Vrcholom jeho ohlasovania bola spása. Apoštolom dal príkaz, aby šli do celého sveta a ohlasovali evanjelium (porov. Mk 16,15). Apoštoli zvestovali evanjelium – radostnú zvesť všetkým a krstili ich v mene Otca i Syna i Ducha Svätého.

Prvoradou povinnosťou kňazov je ohlasovať evanjelium, aby všetci uverili v Krista a mohli byť spasení. Aby kňazi mohli účinnejšie podávať Božie slovo, je potrebné študovať Písmo, ktoré je slovom samého Boha.²³⁷

Pre kňazskú službu je dôležitý misijný charakter ohlasovania a zhoda slova s vierou Cirkvi. Služba slova nemôže byť vzdialená od konkrétneho života ľudí. Cirkve je strážkyňou pravdy o Bohu a človeku.²³⁸

Sväté písmo sa má stať každodenným pokrmom pre kňaza a pre veriacich, či už pri svätej omši, pobožnostiach, súkromným štúdiom Písma, alebo spoločným v biblických krúžkoch, ktoré vedie kňaz alebo ním poverený laik.

²³⁴ Porov.: KONGREGÁCIA PRE KLÉRUS: *Direktórium o službe a živote kňazov*. 1994, čl. 55-56.

²³⁵ GILSON, G.: *Diecézny kňaz v pastoračnej službe*. 2001, s. 139-140.

²³⁶ Porov.: FILIPEK, A.: *Služobný aspekt kňazskej služby podľa učenia Druhého vatikánskeho koncilu*. 2000, s. 63-64.

²³⁷ Porov.: FILIPEK, A.: *Služobný aspekt kňazskej služby podľa učenia Druhého vatikánskeho koncilu*. 2000, s. 65-67.

²³⁸ Porov.: KONGREGÁCIA PRE KLÉRUS: *Direktórium o službe a živote kňazov*. 1994, čl. 45.

Služobník Eucharistie

Ľudia, ktorí sú poučení slovom, potrebujú silu, aby mohli kráčať k Bohu, aby dokázali prekonávať prekážky a opätovne vstávať a nasledovať Ježiša. Túto silu majú čerpať z Oltárnej sviatosti – eucharistického Krista. Ježiš túto sebaobetu neustále prináša Otcovi. Prikázal ju sprítomňovať apoštolom a oni, vkladajúc rúk, odovzdali túto moc svojim nástupcom.²³⁹ Kňaz nie svojou mocou, ale mocou, ktorá pochádza od Krista vyslovuje: „Toto je moje telo, ktoré sa obetuje za vás... Toto je kalich mojej krvi, ktorá sa vylieva za vás...“ Kňaz dáva svoje ústa a svoj hlas k dispozícii tomu, ktorý ich vyslovil vo večeradle a chcel, aby sa opakovali z generácie na generáciu prostredníctvom tých, ktorí v Cirkvi majú služobne účasť na jeho kňazstve.²⁴⁰

Eucharistia je „základný a ústredný dôvod existencie sviatosti kňazstva, ktorá sa skutočne zrodila vo chvíli ustanovenia Eucharistie a spolu s ňou“.²⁴¹ Pastoračné aktivity majú vychádzať z Eucharistie. „Takýmto spôsobom je kňaz schopný zvíťaziť nad každým pokušením rozptýlenia, nachádzajúc v eucharistickej obete pravý stred svojho života a svojej služby, duchovnú energiu potrebnú na to, aby mohol plniť rozličné pastoračné úlohy. Jeho dni sa tak stanú skutočne eucharistickými.“²⁴²

Služobník modlitby

Aby kňazi mohli svoje poslanie plniť nielen slovom, ale aj životom, musia čerpať silu nielen zo sviatostí, ktorými sú aj vysluhovateľmi, ale tiež z modlitby. Ježiš „strávil celú noc na modlitbách s Bohom“ (Lk 6,12). Kňazstvo sa zrodilo z modlitby (porov. Lk 6,12; Jn 17,15-20; Mt 26,36-44). Kňazi majú oživovať svoju službu modlitbou. Ona má mať absolútne prvenstvo. Ak má kňaz vykonávať svoje poslanie plodne, musí vstúpiť do intímneho dialógu s Kristom, ktorý je prvoradým autorom každej pastoračnej aktivity.²⁴³

Modlitbou kňazi napomáhajú k jednote s Kristom, ktorý povedal: „Bezo mňa nemôžete nič urobiť“ (Jn 15,5). Je preto potrebné, aby si počas dňa našli čas na svoj skrytý život – modlitbu, ticho a rozjímanie.²⁴⁴

²³⁹ Porov.: FILIPEK, A.: *Služobný aspekt kňazskej služby podľa učenia Druhého vatikánskeho koncilu*. 2000, s. 69-71.

²⁴⁰ Porov.: JÁN PAVOL II.: *Cirkev žije z Eucharistie*, Trnava : SSV, 2003, čl. 5.

²⁴¹ JÁN PAVOL II.: *Cirkev žije z Eucharistie*, 2003, čl. 31.

²⁴² JÁN PAVOL II.: *Cirkev žije z Eucharistie*, SSV, 2003, čl. 31.

²⁴³ Porov.: KONGREGÁCIA PRE KLÉRUS: *Direktórium o službe a živote kňazov*. 1994, čl. 38.

²⁴⁴ Porov.: FILIPEK, A.: *Služobný aspekt kňazskej služby podľa učenia Druhého vatikánskeho koncilu*. Bratislava : Dobrá kniha, 2000, s. 78.

Záver

Kňazstvo je úžasné tajomstvo tajomnej výmeny medzi Bohom a človekom. Človek dáva Bohu svoje schopnosti, seba samého, aby ho využil ako nástroj spásy pre všetkých.²⁴⁵ Kňaz by si to mal uvedomovať a každodenne sa pripodobňovať svojmu Majstrovi a Učiteľovi, najmä keď slúži pamiatku jeho vykupiteľskej obety za nás pri svätej omši.

Kňaz má svoje kňazstvo prežívať ako osobitnú cestu k svätosti, ku ktorej pozýva jemu zverený Boží ľud. Roznecovanie lásky a radostné prežívanie spoločenstva s Kristom je najpresvedčivejší dôkaz pre jeho apoštolát.²⁴⁶

²⁴⁵ Porov.: JÁN PAVOL II.: *Dar a tajomstvo*. 1997, s. 82.

²⁴⁶ Porov.: KONGREGÁCIA PRE KLÉRUS: *Direktórium o službe a živote kňazov*. Trnava : Arcibiskupský úrad, 1994, s. 59.

23. Kňaz a obeta

Úvod²⁴⁷

„Tak aj Kristus: raz sa obetoval, aby sňal hriechy mnohých, a druhý raz sa zjaví – bez hriechu – na spásu tým, čo ho očakávajú“ (Hebr 9, 28).

Kňaz a jeho obeta je niečo, čo patrí k sebe. Obeta je bez kňaza, lebo nielen kňaz môže prinášať obety, ale nie je kňaz, ktorý by nedával obetu. Eucharistická obeta je obeta, ktorú prináša najmä kňaz. No kňaz prináša i obetu svojho života, utrpenie, bolesť, trápenie, samotu. Hodnota obety, mlčanlivosť pri prinášaní obety, jej náročnosť atď., o tom bude reč práve v tejto práci.

23.1 Obeta a kňaz v Starom zákone

V Starom zákone je príklad veľkej obety. Obetovať Bohu všetko, čo mám, alebo len niečo obetovať? Abrahám s týmto problémom nemal, lebo pre neho bol Boh všetkým a Bohu chcel obetovať všetko i svojho jediného syna Izáka, ktorého počal v starobe a ktorého veľmi miloval. Nebolo to preňho ľahké, ale Boha miloval viac a veril mu. Obsah tohto príbehu je nám známy.

Rozdielnosť hodnoty obety

Obeta nemá rovnakú hodnotu pred Bohom. Dôležitá je láska. Znova príbeh zo Svätého písma o dvoch bratoch: Kainovi a Ábelovi. „Po nejakom čase Kain priniesol obetu Pánovi z poľných plodín. Aj Ábel obetoval podobne z prvotín svojich oviec, z tých najtučnejších. A Pán zhliadol na Ábela a na jeho obetu. Na Kaina však a na jeho obetu nezahliadol“ (Gn 4,3-5a). Sv. Josemaría Escrivá píše: „Nijaký ideál sa nemôže uskutočniť bez obety.“²⁴⁸ V Starom zákone sa konali rôzne obety na rôzne príležitosti. Boli napríklad celostné, pokojné, ďakovné, za hriechy, každodenné a pod. Väčšinou boli krvavé. Tak si „získavali“ ľudia Srdce Boha.

²⁴⁷ Porov.: KAČALJAK, M.: Seminárna práca. Spišská Kapitula : 2003.

²⁴⁸ ESCRIVÁ, J.: *Cesta*. Trnava : SSV, 1994, b. 175.

23.2 Novozákonná obeta

Podľa najnovších výpočtov v roku 3 pred Kristom prišiel človek, veľkňaz, ktorý nám ukázal najdokonalejšiu obetu – Ježiš Kristus. Boh chce od nás obety a najmä kňaz má v nich vidieť obraz Šimona Cyrenejského, ako pomáha Ježišovi niesť kríž. Pre Šimona to bola obeta a Ježiš ju prijal. „Je správne prinášať Bohu obety na znak adorácie a vďačnosti, prosby a spoločenstva s ním. Pravou obetou je každý čin, ktorý sa koná preto, aby sme sa svätým zväzkom úplne oddali Bohu, teda je zameraný na ten cieľ dobra, vďaka ktorému môžeme byť naozaj blaženými“ (KKC 2099). V tom je i obeta kňaza.

Skutočná obeta kňaza

Kňaz nie je na to, aby ho obsluhovali, ale aby slúžil, aby sa obetoval pre druhých, aby sa obetoval Bohu. „Máme sa oddať celí, musíme sa zaprieť úplne, obeta musí byť zápalnou obetou.“²⁴⁹

Kristus je najväčším a najkrajším vzorom toho, ako obetovať Bohu a milovať ho.

Kňaz chce nasledovať Pána. „Kto chce ísť za mnou, nech vezme každý deň svoj kríž a nech ma nasleduje“ (Mt 16,24). V obeti a v kríži či s krížom je možné nasledovať Božieho služobníka - Ježiša. Boží Syn nám ukázal príklad ako sa obetovať pre Boha.

Obeta Panny Márie

Panna Mária priniesla obetu na 40. deň po pôrode svojho Syna, keď ho priniesla do chrámu. Panna Mária sa ocitla pred dvojakým predpisom Mojžišovho zákona, ktorému bola poslušná. Prvý sa vzťahoval na ňu a spočíval v zákonitom očisťovaní, druhý sa vzťahoval na jej dieťa a spočíval v obetovaní Dieťaťa v chráme. Toto obetovanie v chráme len predstavovalo obetu toho veľkého obetovania, ktoré neskôr dosiahla svätá omša, konaná v každom čase a na každom mieste. Skutočné obetovanie sa odohralo na Veľký piatok. Sv. Pavol kladie do úst Kristovi slová, ako napísal vo svojom liste Židom : „Nechcel si obetu, ani dar, ale dal si mi telo. Nepáčili sa ti zápalné obety, ani obety za hriech. Vtedy som povedal: Hľa, prichádzam, vo zvitku knihy je napísané o mne - aby som plnil tvoju vôľu, Bože“ (Hebr 10,5-7). Panna Mária spolupracovala s Ježišovou obetou.²⁵⁰

²⁴⁹ ESCRIVÁ, J.: *Cesta*. b.186.

²⁵⁰ Porov.: ROSSINI, G. : *Život Panny Márie*. Trnava : KON - PRESS, 1993, s. 138 – 142.

Obeta kňaza a Panna Mária

Ako s tým súvisí kňaz? Tak ako Panna Mária konala všetko v súlade s Božou vôľou, tak chce robiť aj kňaz. Ona, hoci bola a je Božou Matkou, nevyhla sa obeti, celý jej život bol obetou. Kňazi, a nielen oni, sa majú čoraz väčšmi stávať podobnými obrazu Božieho Syna. Ježišovi sa učíme od Márie. Ved' si povedzme priamo: ak je z božského hľadiska vnútorným učiteľom, ktorý nás uvedie do plnej pravdy o Kristovi, Duch Svätý, spomedzi ľudských bytostí nikto nepozná Pána lepšie ako Mária; nikto nás ani nemôže priviesť k hlbokému poznaniu jeho tajomstva a obety lepšie ako jeho Matka. Od Márie a cez Máriu sa učíme novému. Porovnajme si, keď dvaja priatelia, ktorí sa často navštevujú, si vytvoria spoločné zvyky, tak aj my sa môžeme priateľským rozhovorom s Ježišom a s Máriou pripodobniť im a naučiť sa od týchto najväčších vzorov žiť pokorne, chudobne, v skrytosti, trpezlivo, v obetavosti a dokonale.

Obeta a mlčanie

Ježišova obeta bola veľká aj preto, lebo mlčal. Vtedy sa najviac podobáme Pánovi, keď pri utrpení mlčíme, lebo Božie kráľovstvo rastie v tichosti. Obetu môžeme vykonať dobrovoľne, z lásky, alebo mi ju dá Boh, ktorý vidí, že srdce je otvorené pre neho a chce sa ním dať viesť. Preto musíme tomu rozumieť - utrpenie nie je trestom, ale milosťou. Ono nás má pripraviť na stretnutie s Ježišom.²⁵¹

Obeta pri srdci

Obeta si vyžaduje celé srdce človeka, nielen jeho časť. Matka Tereza veľmi dobre rozumela obeti, obetovanie sa pre Krista v chorých a biednych. Spávala iba tri hodiny denne. Obeta z lásky ku Kristovi a pre Krista v blízkych nepozná oddych.

U kňaza je obetou celibát, žitie bez manželky, bez toho, čo mu chýba od prirodzenosti, ale zaplňa to úplne Máriou, ktorá sa mu stala manželkou. Kňaz a obeta idú spolu s nerozdeleným srdcom. Niekedy sa stáva, že obety robíme preto, aby si ľudia o nás niečo dobré pomysleli, ale niekedy to robíme aj preto, že to chce Boh. Aká obeta je správnejšia? Sv. Páter Pio píše: „Neprestaňte robiť dobro kvôli hlúpym a zbytočným poznámkam. Ak narazíte na nerozumných ľudí, ktorí si robia žarty z práce Božích detí, schuti sa im zasmejte a pokračujte v začatom diele. Boží Majster nesľúbil odmenu tým, ktorí dobre začnú, ale tým, ktorí

²⁵¹ Porov.: ŠIPOŠ, J.: *Krížová cesta pre chorých*. Stará Ľubovňa : SALI - FOTO, 2001, zastavenie I., XIX.

vytrvajú až do konca. Nech vám stačí príklad Judáša: dobre začal, i v dobrom pokračoval, ale nevytrval do konca – a tak prehral.²⁵²

Náročnosť obety a podmienky prijatia obety Bohom

Mnohí svätí obetovali i svoj život, aby dokázali svoju vernosť Kristovi. Obeta nie je ťažká, keď vieme pre koho ju robíme. Aká je pre zaľúbeného obeta, keď sa má stretnúť so svojou milou i vtedy, keď je zaneprázdnený? „Majte Ježiša stále na mysli, v srdci a pred očami. On nech je vašim začiatkom, vašim pokračovaním a vašim koncom a nech pohltí celý váš život.“²⁵³ Tak ako sa vie manžel z lásky obetovať pre manželku, keď je chorá alebo v poŕehnanom stave, tak aj kňaz sa vie obetovať pre Boha a jeho radostnú zvesť. Keď sa chceme obetovať, je potrebné splňať dve podmienky, aby Boh prijal obetu:

- prvá spočíva v tom, aby sa obetovanie spojilo s Kristovou obetou Otcovi
- a druhá spočíva v tom, aby sa vôľa človeka úplne odpútala od nezriadených náklonností k akémukoľvek stvoreniu.

Ježiš svojou obetou Otcovi obetoval nielen seba a svoje dielo, ale súčasne aj nás a naše skutky. Preto my chceme naše obety vykonávať v dôvere a v spojení s Pánovou obetou. Kňaz obetuje Bohu i seba. Vtedy je potrebné, aby sa oslobodil od všetkých pripútanosť k pozemským dobrám. Ak kňaza veľmi pripútavajú akékoľvek stvorenia, môže obetovať seba, ale s cieľom, aby ho Božia dobrotivosť oslobodila od tohto puta, a tak sa mohol úplne oddať jeho službe. Tento akt obetovania posledne spomínaný je potrebné vykonávať častejšie a s veľkou dôverou. Boh patrí vždy tým, ktorí sa vedia zriekať seba i ostatných stvorení a ako zápalná obeta sa úplne oddať jeho majestátu. Pred každou obetou, ako pôstom, modlitbami, úkonmi trpezlivosti a podobne, je dobré sa spojiť s obetou, ktorú Kristus priniesol svojmu Otcovi pôstami, modlitbami a inými skutkami a potom v dôvere ich moc a hodnotu môže kňaz obetovať aj svoju.²⁵⁴ Kňaz ohlasuje evanjelium a obeta je jeho neoddeliteľnou súčasťou.

Boh vedie ľudí k obeti

Boh nehovorí len priamo k duši, ale ponúka aj duchovných vodcov, radcov, spovedníkov. Božou normálnou cestou je viesť ľudí

²⁵² SVÄTÝ PÁTER PIO.: *Vlastnými slovami*. Trnava : Dobrá kniha, 2002, s. 101.

²⁵³ SVÄTÝ PÁTER PIO.: *Vlastnými slovami*. s. 112.

²⁵⁴ Porov.: SCUPOLI, L.: *Duchovný zápas*. Bratislava: Oto Németh, 2000, s 161 – 163.

prostredníctvom ľudí. A čím zvláštnejšou cestou niektorý človek ide, tým väčší potrebuje toto vedenie.²⁵⁵ I kňaz potrebuje vodcu, ktorý mu pomáha viesť ho k správnym a Božou vôľou určeným obetám.²⁵⁶

Hluchota obety

Niekedy sa nám bude zdať, že naše obety Boh nepočuje. Čo cítil Ježiš na kríži? „Bože môj, Bože môj, prečo si ma opustil“ (Mt 27,46)? To pocíti každý človek, ktorý uverí Ježišovi a zriekne sa svojich falošných bohov. Každému sa raz stane, že príde okamihy, keď sa mu bude zdať, že na neho Boh zabudol, akoby bolo všetko márne. Kto vydrží v tejto veľkej obeti, ten určite uvidí Boha. Keď Ježiš prinášal obetu za nás, aj on pociťoval veľkú opustenosť: od Boha, aj ľudí. Vtedy odsúdil, odmietol, urobil neplatnou každú povrchnú nábožnosť, plytkú a lacnú nábožnosť, ktorá žiada od Boha len útechu a rýchlu pomoc v rozličných biedach, a nie je ochotná s Bohom žiť a umrieť za druhých ľudí, priniesť obetu.

Možnosti obiet, kto prináša obety

Nemusíme prinášať len obety, ktoré sú duchovné, psychické, ale môžu to byť aj fyzické obety, utrpenie. Vďaka Ježišovi naše utrpenie, ktoré sa nás neprestáva bolestne dotýkať, predať sa prestáva ničiť. Ježiš berie utrpeniu osten smrti. Vďaka Ježišovi nás naše utrpenie môže vnútorne očisťovať, môže sa pre nás stať prostriedkom spásy. Chceme sa deliť s Ježišom s naším utrpením, obetovať mu to. Ježiš berie na seba toľko nášho utrpenia, koľko mu dovoľujeme. V skutočnosti však trpí nie ten, kto trpí, ale ten, kto nevie dôvod svojho utrpenia. Mnoho ľudí naplňa utrpenie bolesťou, hnevom, nenávisťou a to len preto, že k nemu zaujímajú postoj vzdoru. Ježiš prináša úľavu a len s ním sa stáva utrpenie obetou tak u kňaza, ako aj u ostatných ľudí. Veľkosť utrpenia nezávisí iba od vonkajších činiteľov. Veľmi závisí od vnútornej vnímavosti.²⁵⁷

K prinášaniu obiet sme povolaní všetci. Pán všetkých pozýva. On je Pravda a o jeho slove nie je možné pochybovať. Keby jeho výzva neplatila pre všetkých, potom by všetkých nevolal; a keby volal všetkých, nepovedal by: Ja vám dám piť (porov. Jn 7,37). V tom prípade by povedal: „Podťte všetci, ktorí nemáte čo stratiť a ja vám dám piť, komu budem chcieť.“²⁵⁸ Nech je naša obeta vždy obetou pre Boha, ktorý nás volá a pozýva nás k svätosti a dokonalosti, ako je on svätý a dokonalý.

²⁵⁵ Porov.: ANTOLOVIČ, J.: *Margita Mária Alacoque*. Trnava : Dobrá kniha, 1997, s. 99.

²⁵⁶ Porov.: JÁN PAVOL II.: *Apoštolský list ROSARIUM VIRGINIS MARIAE*. Trnava : SSV, 2003, s. 20 – 22.

²⁵⁷ Porov.: AUGUSTYN, J.: *Boh, svet a my*. Trnava : Dobrá kniha, 1999, s. 123 – 127.

²⁵⁸ Porov.: TERÉZIA OD JEŽIŠA: *Cesta k dokonalosti*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2002, s. 96 – 97.

Ježiš, Mária a moja obeta

Mária obetovala svojho Syna Otcovi. Toto tajomstvo je prvým bolestným tajomstvom. To ale neznamená, že predtým Mária nepoznala bolesť. Čím viac sa dostávame do Máriinej dôvernej blízkosti, tým viac si uvedomujeme i tie najskrytejšie utrpenia. Po zvestovaní bolo pre ňu určite veľkým trápením vidieť, ako sa sv. Jozef trápi a pritom musela zachovať mlčanie. Nemala iné východisko vo svojom živote, ako sa uchýliť do Otcovho náručia v úplnom odovzdaní sa do jeho vôle. Boh nás pripravuje na utrpenie utrpením, a keď príde hodina skúšky, hodina, kedy sa máme obetovať, ktorá by nás dokázala zdrviť, dokážeme stáť ako Mária pod krížom.²⁵⁹

Nech je i naša obeta, podobne ako obeta Márie a Jozefa, vždy radostná, lebo vtedy plníme Božiu vôľu. Lebo keď nám Boh niečo odníma, je to len preto, aby nám mohol dať viac a vzdáľuje sa nám preto, aby sa nám viac dal. A my mu to chceme obetovať, lebo kňaz a obeta je ako Boh a láska – neoddeliteľná.

Záver

Obeta nie je vykonaná iba jednorazovo, ale Boh ju chce celý život. Je ťažká, ale s ňou nám dáva i milosť zvládnuť ju. Chceme s Pánom spolupracovať a chceme byť otvorení pre obety. Obety patria Bohu a v tomto duchu plníme Ježišove slová: „Dávajte teda, čo je cisárovo, cisárovi, a čo je Božie, Bohu“ (Mt 22, 15–22).

²⁵⁹ Porov.: CROISSANT, J.: *Kňazstvo ženy alebo kňazstvo srdca*. Bratislava : Serafín, 1994, s. 132 – 133.

24. Kňazská modlitba

Úvod²⁶⁰

Skúsený duchovný povedal: „Kresťanstvo človeka stojí a padá s modlitbou“.²⁶¹ Výrok sa dá konkrétne aplikovať na kňazské povolanie: „Kňazský život stojí a padá s modlitbou“.

Zamerajme sa na kňazskú modlitbu, na jej význam a potrebu v živote kňaza.

24.1 Čo je modlitba

Tajomstvo viery si vyžaduje, aby sme modlitbu slávili a hlavne z nej žili v živom a osobnom vzťahu so živým a pravým Bohom. Týmto vzťahom je modlitba (porov. KKC 2558). Modlitba je zmluvný vzťah medzi Bohom a človekom. Je to činnosť Boha a človeka (porov. KKC 2564). „Každý vzťah sa živí poznávaním druhého, prebývaním spolu alebo aspoň túžbou po druhom.“²⁶²

„Či už človek zabudne na svojho Stvoriteľa, alebo sa skrýva ďaleko od jeho tváre, či sa vzdáva za svojimi idolmi, alebo obviňuje božstvo, že ho opustilo, živý a pravý Boh neúnavne volá každého k tajomnému stretnutiu v modlitbe. Tento krok lásky verného Boha je vždy prvý, krok človeka je vždy odpoveďou“ (KKC 2567). Modlitba je potom dar milosti a rozhodná odpoveď zo strany človeka (porov. KKC 2725). Ak Boh vedie k modlitbe, je to preto, že si želá naše šťastie a takto ho môžeme nájsť.²⁶³

„Za jeden náš krok smerom k Bohu, on k nám ich urobí tisíc (a vždy začína prvý).“²⁶⁴

Modlitba je prostriedok na udržanie, rozvoj a prehĺbenie vnútorného duchovného života,²⁶⁵ je povznesenie duše k Bohu alebo prosba k Bohu o vhodné dobré (porov. KKC 2559). „Modlitba je rozhodne jedným

²⁶⁰ Porov.: HOLÍK, M.: Seminárna práca zo spirituálnej teológie. Spišská Kapitula : 2003.

²⁶¹ Porov.: ABELN, R., KNER, A.: *Jak se máme modlit?* Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2000, s. 4.

²⁶² LACHMANOVÁ, K.: *Dve tváre lenivosti*. Bratislava : Lúč, 2002, s. 39.

²⁶³ Porov.: LACHMANOVÁ, K.: *Dve tváre lenivosti*. Bratislava : Lúč, 2002, s. 37.

²⁶⁴ LACHMANOVÁ, K.: *Dve tváre lenivosti*. 2002, s. 18.

²⁶⁵ Porov.: SALESKÝ, F.: *Filotea*. Bratislava : Lúč, 1996, s. 79.

z najmocnejších prostriedkov, ktoré nám Boh dal, ktorým sa dá láska v srdci roznečovať: Ved' ide o priamy kontakt s ním – od srdca k srdcu.²⁶⁶ Modlitba je živým a osobným stretnutím sa s Otcom skrze jednorodeného Syna pôsobením Ducha Svätého.

Predpokladom a základom modlitby je poníženosť (porov. KKC 2559). My „nevieme ani to, za čo sa máme modliť, ako treba“ (Rim 8,26).

Modlitba rozhodne nie je bremeno, výkrik bez ozveny, volanie do neznámych diaľav. Je to nadýchnutie sa, oáza v púšti, záchranné koleso. Modlitba je niečo ako vnútorné očisťovanie.²⁶⁷ Aj keď nemáme skúsenosti, že by nám z modlitby niečo zostalo, predsa nás očisťuje.²⁶⁸

24.2 Kňazská modlitba

Modlitbou môžeme prispieť k spáse celého sveta. Je dôležitá pre všetkých ľudí, no hlavne pre kňazov, pretože „modlitba je srdcom duchovného života a duchovný život je srdcom pastoračného života“.²⁶⁹

Boží Syn sám poskytol svedectvo o svojej modlitbe. Evanjeliá často hovoria, že sa Kristus modlil. Jeho každodenná činnosť bola úzko spätá s modlitbou, ba dokonca z nej vyvierala. Ježiš prikázal aj nám, aby sme robili to čo on a ukázal nám aj spôsob, ako sa máme modliť.

Ako Kristus mal svoj skrytý život, chvíle ticha a modlitby, tak každý kňaz potrebuje chvíle mlčania, v ktorých duchovne rastie a dozrieva. A keďže už o súkromnej modlitbe Kristus povedal: „Verte, že všetko, o čo v modlitbe prosíte, ste už dostali, a budete to mať“ (Mk 11,24), o koľko väčšiu moc a účinnosť majú modlitby, ktoré sa konajú úradne v mene Cirkvi.²⁷⁰ Aby kňazi vynikali láskou Dobrého pastiera, je potrebné, aby vnikli modlitbou čoraz hlbšie do tajomstva Kristovho (porov. PO 14) a usilovali sa o dokonalosť podľa slov Pánových: „Vy teda buďte dokonalí, ako je dokonalý váš Nebeský Otec“ (Mt 5,48).

„Cieľom kňazského účinkovania a života je sláva Boha Otca v Kristovi. Táto sláva spočíva v tom, že ľudia prijímajú vedome, slobodne a vd'ačne dielo, ktoré Boh uskutočnil v Kristovi a dáva ho najavo celým svojím životom. A tak kňazi, či sa venujú modlitbe, poklone,... alebo preukazujú ľuďom iné služby, pričínajú sa tým o väčšiu slávu Božiu a zároveň povznášajú ľudí k Božiemu životu“ (PO 2). Vysvätení služobníci sú

²⁶⁶ LACHMANOVÁ, K.: *Dve tváre lenivosti*. 2002, s. 39.

²⁶⁷ Porov.: ABELN, R., KNER, A.: *Jak se máme modlit?*. 2000, s. 6.

²⁶⁸ Porov.: ABELN, R., KNER, A.: *Jak se máme modlit?*. 2000, s. 7.

²⁶⁹ ŠUPPA, J.: *Byť Kristovým kňazom*. Trnava: Dobrá kniha, 2001, s. 152.

²⁷⁰ Porov.: FILIPEK, A.: *Služobný aspekt kňazskej služby podľa učenia Druhého vatikánskeho koncilu*. Bratislava : Teologický inštitút sv. Alojza Spoločnosti Ježišovej, 1994, s. 54 – 55.

zodpovední za formáciu svojich bratov a sestier v Kristovi k modlitbe. Ako služobníci Dobrého pastiera sú vysvätení, aby privádzali Boží ľud k živým prameňom modlitby, ktorým sú Božie slovo, liturgia, život podľa božských čností... (porov. PO 4 - 6).

„Hoci kresťania v šťastí veľmi často zabúdajú na Boha, predsa cítia, že všetko zmôžu vďaka modlitby k Bohu, a preto vo všetkých okolnostiach života sa k nim utiekajú a dožadujú sa ich od kňazov. Pri modliacom sa kňazovi hľadajú útechu v nešťastí, naň sa obracajú s prosbou o nebeskú pomoc.“²⁷¹ Pre túto nádej sú kňazi povinní uvedomovať si osobitú zodpovednosť voči tým, ktorí sú im zverení, a preto nech sa za nich vrúčne modlia k Bohu (porov. PO 8).

Aby bol kňaz schopný poskytnúť pomoc, duchovne oživovať kresťanské spoločenstvo, aby ho starosti, nebezpečenstvá, útrapy nezviedli z cesty svätosti, aby obstál vo svete, do ktorého je poslaný, musí mať moc, musí byť dokonalým Božím človekom. Túto moc mu zabezpečí modlitba, lebo modliť sa znamená prijímať Boha, dovoliť Bohu pôsobiť, otvoriť sa na Boží dar, dať Bohu k dispozícii svoj čas, srdce, život, aby mohol naplniť kňaza, a tak ho uschopniť k vrcholnému svedectvu o inom svete, než je ten viditeľný.²⁷² „Kňaz musí byť mužom modlitby.“²⁷³

24.3 Liturgia hodín

„Kristovo tajomstvo, jeho vtelenie a jeho Veľká noc, ktoré slávime v Eucharistii, najmä pri nedeľnom zhromaždení, preniká a pretvára čas každého dňa slávením liturgie hodín, čiže posvätného officia“ (KKC 1174). Toto slávenie je zostavené tak, aby sa celý priebeh dňa a noci posvätil chválou Boha (porov. SC 84).

Liturgia hodín je verejnou modlitbou, ktorú v mene Cirkvi prednášajú kňazi a iné Cirkvou na to poverené osoby s úmyslom chváliť a oslavovať Boha, vyprosovať potrebnú milosť, ďalej uskutočňovať Kristovo dielo na zemi a vzývajú Boha za seba zverený ľud, ba za celý svet. Modlitbová bohoslužba je modlitbou celej Cirkvi, preto má na nej každý člen Cirkvi aspoň habituálny, pasívny podiel. Je však veľmi užitočné a žiaduce, aby sa do tejto modlitby aktívne zapájali aj iní, preto sa odporúča, aby sa hlavné hodinky modlili spoločne v kostole (porov. SC 84. 100).

²⁷¹ FILIPEK, A.: *Služobný aspekt kňazskej služby podľa učenia Druhého vatikánskeho koncilu*. 1994, s. 55.

²⁷² Porov.: DUFOUR, X. L. a kol.: *Slovník biblickej teológie*. Trnava : Dobrá kniha, 1969, s. 604 – 615.

²⁷³ ŠUPPA, J.: *Dám vám pastierov*. Trnava : Dobrá kniha, 2000, s. 85.

Kristus pokračuje vo svojom kňazskom úrade v Cirkvi nielen slávením Eucharistie, ale aj bohoslužbou modlitby. Kňazi ako pokračovatelia Ježiša Krista, ktorý žije stále, aby sa prihováral za ľudí, sú ustanovení za verejných prosebníkov, za všetkých u Boha, preto majú prinášať Nebeskému Otcovi obeť chvály.²⁷⁴

Liturgia hodín spája kresťanov s Bohom, ako aj medzi sebou. Veľmi dôležité je, že človeka posväcuje, lebo je zdrojom nábožnosti a pokrmom pre osobnú modlitbu. Človek v nej vyznáva vieru slávnostným spôsobom (porov. PO 13).

Liturgia hodín je tak osobitným spôsobom zverená vysväteným služobníkom Cirkvi, že ich viaže konať túto modlitbu ako jednotlivcov. Cirkev ich poveruje sláviť liturgiu hodín preto, aby isto a stále aspoň oni plnili povinnosť celého spoločenstva a aby Kristova modlitba trvala v Cirkvi neprestajne (porov. PO 13).

Keď recituje liturgiu hodín biskup, jeho modlitba sa koná vždy v mene Cirkvi a za Cirkev jemu zverenú. Aj kňazi majú účasť na tej istej úlohe, keď sa modlia k Bohu za seba zverený ľud, ba za celý svet.

Biskupi, kňazi a diakoni, ktorým Cirkev zverila úlohu sláviť liturgiu hodín, sú povinní ju konať denne v celom rozsahu, a pokiaľ je to možné, v tom čase, v ktorom sa má príslušná hodina vykonať (porov. CIC, kán. 276 § 2, 3; kán. 1174 § 1). Je to ich služobná povinnosť.

Záver

Celý kňazský život by mal byť jedna veľká, zo srdca vypovedaná modlitba. Ľudia by mali vidieť na kňazovi silu, veľkosť a účinnosť modlitby. Kňaz by sa ňou mal stále formovať, pretože on je Božím človekom, ktorý patrí Bohu a privádza iných k rozmyšľaniu o Bohu.²⁷⁵

²⁷⁴ Porov.: FILIPEK, A.: *Služobný aspekt kňazskej služby podľa učenia Druhého vatikánskeho koncilu*. 1994, s. 56.

²⁷⁵ Porov.: JÁN PAVOL II.: *Pastores dabo vobis*. Trnava : Spolok svätého Vojtecha, 1994, čl. 47.

25. Kňaz a Eucharistia

Úvod²⁷⁶

„Deti si prosili chlieb, a nebolo nikoho, kto by im ho lámal“ (*Nár 4,4*). „Žatva je veľká a robotníkov málo. Proste teda Pána žatvy, aby poslal robotníkov na svoju žatvu“ (*Mt 9,37-38*).

Sotva sú dve sviatosti, patriace tak k sebe ako Eucharistia a kňazstvo. Obidve boli ustanovené pri Poslednej večeri. Výzvou k sláveniu Eucharistie: „Toto robte na moju pamiatku“ (*Lk 22,19*), Kristus založil a ustanovil kňazstvo Nového zákona, ktoré už neprináša mnoho obiet ako tomu bolo v Starom zákone, ale prináša Bohu od východu slnka až po západ jedinú, čistú obetu (*porov. Mlch 1,11*).

25.1 Kňaz a Eucharistia

„Ak je Eucharistia vrcholom a centrom života Cirkvi, podobne je ním aj v kňazskej službe. Preto s vďakou voči Ježišovi Kristovi, nášmu Pánovi, potvrdzujem, že Eucharistia je základný a ústredný dôvod existencie sviatosti kňazstva, ktorá sa skutočne zrodila vo chvíli ustanovenia Eucharistie a spolu s ňou“ (*EdE 31*). Preto je prvoradou úlohou kňazov vypestovať si lásku k Eucharistii. Táto formácia by sa mala uskutočňovať hlavne v seminári, lebo Eucharistia je pre bohoslovca zdroj posily a svätosti. „Je úlohou pastierov, aby povzbudzovali, aj osobným príkladom, eucharistický kult, zvlášť vystavenie Najsvätejšej sviatosti, ako aj spočinutie v adorácii pred Kristom prítomným pod eucharistickým spôsobom“ (*EdE 25*). „Adorácia pred Najsvätejšou sviatosťou sa stáva nevyčerpatelným zdrojom svätosti“ (*EdE 10*).

Len vďaka kňazovi môžu veriaci sláviť a prijímať Eucharistiu a milosti s tým doprevádzané. „Služobný kňaz koná eucharistickú obetu v osobe Krista a obetuje ju Bohu v mene celého ľudu“ (*EdE 28*). „Služba kňazov, ktorí prijali sviatosť posvätného stavu v pláne spásy, aký si Kristus vybral, dokazuje, že Eucharistia, ktorú slávia, je darom radikálne presahujúcim moc spoločenstva, a preto je nenahraditeľná na platné spojenie eucharistickej konsekrácie s obetou kríža a Poslednou večerou.

²⁷⁶ Porov.: ŽMIJOVSKÝ, M.: Seminárna práca. Spišská Kapitula : 20003.

Spoločenstvo zhromažďujúce sa na slávení Eucharistie absolútne nutne potrebuje vysväteného kňaza, ktorý mu predsedá, aby sa mohlo stať skutočne eucharistickým. Kňaz je darom, ktorý toto spoločenstvo prijíma prostredníctvom biskupskej postupnosti (*EdE* 29).

„Všetky úkony pri slávení majú svoj význam. Prirodzene, treba sa vyhýbať škrupulanstvu, ale nech nás Boh chráni, aby sa v našom správaní prejavoval akýkoľvek nedostatok úcty, zbytočné náhlenie alebo pohoršlivá netrpezlivosť“ (*OETaK* 11). U kňaza nikdy nesmie zovšednieť táto sviatosť lásky. Nech je vždy jeho stredom, centrom. Nech má vždy na pamäti slová biskupa v deň jeho vysviacky: „Pán Ježiš, ktorého Otec pomazal Duchom Svätým a mocou, nech ťa ochraňuje, aby si mohol posväcovať kresťanský ľud a Bohu prinášať obeť... Prijmi obetné dary svätého ľudu a obetuj ich Bohu. Uvedom si, čo budeš konať; pripodobni sa tomu, čo budeš držať v rukách a naplň svoj život tajomstvom Pánovho kríža.“²⁷⁷ Každý kňaz by mal sláviť každú omšu tak, akoby to bola jeho prvá a zároveň posledná. Má sa úplne stotožniť s Kristom. „Takýmto spôsobom je kňaz schopný zvíťaziť nad každým pokušením rozptýlenia, nachádzajúc v eucharistickej obete pravý stred svojho života a svojej služby, duchovnú energiu potrebnú na to, aby mohol plniť rozličné pastoračné úlohy. Jeho dni sa tak stanú skutočne eucharistickými (*EdE* 31). Je preto potrebné, aby srdce kňaza bolo vždy pripravené prijať Kristovo telo a krv, aby mu nebolo, ako hovorí Ján Zlatoústý, nazývaný tiež doktorom Eucharistie, na odsúdenie, muky a vzrast trestov (*porov. EdE* 36). „Kto si je vedomý ťažkého hriechu, musí skôr ako pristúpi k prijímaniu, prijať sviatosť zmierenia.“²⁷⁸ „Z uvedeného možno pochopiť veľkú zodpovednosť, akú majú pri slávení Eucharistie kňazi, ktorým prináleží predsedáť mu in persona Christi. Je potrebné vyjadriť žiaľ nad tým, že najmä počnúc rokmi pokoncilovej liturgickej reformy, pre zle pochopený zmysel kreativity a prispôsobenia nechýbali vybočenia, ktoré mnohým spôsobili utrpenie“ (*EdE* 52). „Istá reakcia na „formalizmus“ viedla niektorých, zvlášť v istých oblastiach, považovať „formy“, ktoré si osvojila... tradícia Cirkvi... za nezáväzné, a zavádzať inovácie, ktoré neboli autorizované a často boli úplne nevyhovujúce“ (*EdE* 52). Preto Svätý Otec žiada, aby sa zachovávali liturgické predpisy. Kardinál Joachim Meisner pri istej príležitosti povedal: „Liturgia je to najdôležitejšie, čo nám pastierom Cirkvi zverila. Je to vrchol všetkého cirkevného konania, a preto je biskup prvým liturgom, na ktorého bedrách ležia starosti o bohoslužbu v jeho biskupstve. Riadiť sa pred biskupskou vizitáciou nejakej farnosti heslom: „Dnes sa musíme držať

²⁷⁷ MALÝ, V., JUDÁK, V.: *Prameň z Boha*. Bratislava : LÚČ, 1998, s. 675.

²⁷⁸ Porov.: CIC 916

liturgických predpisov, ale keď biskup odíde, budeme robiť po svojom!“ znamená spáchať krivdu na spoločenstve a bohoslužbe.“

Preto ďakujeme za dar kňazstva a modlíme sa za nové povolania. Akých kňazov si vymodlíme, takých budeme mať. Agar plakala v púšti, že nemala čím nasýtiť a občerstviť svojho synčeka, ktorý zomieral od vysilenia. Takou matkou, ktorá nemôže ukojiť hlad svojich detí je židovstvo a protestantské cirkvi. „Deti si prosili chlieb, a nebolo nikoho, kto by im ho lámal“ (*Nár 4,4*). Preto prosme aj za týchto bratov a sestry, aby netrvalo dlho a mohli aj oni pristúpiť k oltáru. Budme vďační za našich kňazov, nech sú už akýkoľvek, lebo len prostredníctvom nich môžeme mať účasť na Pánovom stole.

Záver

Najsvätejšia Eucharistia je nevyspytateľným tajomstvom našej viery. Jej slávenie je vrcholom všetkého diania v Cirkvi a vo svete. Jej dobrodenie znamená pre celý svet život a nádej. Eucharistiu však nestačí sláviť, treba ju žiť. Jej tajomstvo zasahuje celý život kresťana a dáva mu novú kvalitu. Ovplyvňuje jeho život vo všetkých situáciách a životných prejavoch. Sám Kristus hovorí: „Ja som živý chlieb, ktorý zostúpil z neba. Kto bude jesť z tohoto chleba, bude žiť naveky. A chlieb, ktorý ja dám, je moje telo za život sveta. Kto je moje telo a pije moju krv, ostáva vo mne a ja v ňom“ (*Jn 6,51.56*).

Modlitba, ktorá nasleduje po Litániách k Najsvätejšej Eucharistii znie:

„Ó, prepodivná sviatosť nekonečnej lásky Ježiša, Boha Vykupiteľa, v ktorej sú sústredené všetky žriedla milosti a nevyčerpatelného Božieho milosrdenstva i prehojná plnosť nevýslovných slastí. A predsa mnohí zostávajú len biednymi hriešnikmi a takí aj zahynú, lebo nepoznajú teba a neutiekajú sa k tebe vo Sviatosti. Preto sa celkom oddávame tvojej službe a pamiatku ustanovenia Najsvätejšej Eucharistie budeme s úctou prechovávať až do smrti. Ježiš, rozmnož a zachovaj v nás vieru v Eucharistiu. Amen.“²⁷⁹

²⁷⁹ JANÁČ, P.: *Dobro Eucharistie*. Poprad : ERKAC, 2000, s. 106.

26. Kňazské sľuby

Úvod²⁸⁰

Všetci ľudia sú povolaní k svätosti.²⁸¹ Na tejto ceste zdokonaľovania im majú napomáhať kňazi. Aj tí sa však musia usilovať o svoju osobnú svätosť. Dosiahnu ju „svojím spôsobom, svedomitým a neúnavným vykonávaním svojich povinností v Duchu Kristovom“ (PO 13).

„Nemohli by byť služobníkmi Kristovými, keby neboli svedkami a vysluhovateľmi iného života, než je tento pozemský. Samotná ich činnosť si z osobitných dôvodov vyžaduje, aby sa nepripodobnili tomuto svetu; ale zároveň žiada, aby žili na tomto svete medzi ľuďmi, ako dobrí pastieri poznali svoje ovce a usilovali sa priviesť aj tie, ktoré nepatria do tohto ovčince, aby aj oni počúvali hlas Kristov a stal sa len jeden ovčinec a jeden Pastier. Aby sa to dalo docieľiť, sú na veľkú pomoc čnosti“ (PO 3).

Medzi čnosti patrí aj čistota a poslušnosť, k zachovávaní ktorej sa kňazi zaväzujú sľubom pri vysviacke. Práve týmto dvom kňazským sľubom sa chcem venovať vo svojej práci. Najprv sa budem venovať sľubu vo všeobecnosti, potom rozoberiem problematiku poslušnosti a čistoty.

26.1 Sľub

Boha si môžeme uctievať mnohokrátým spôsobom. Jedným z nich je sľub. Vo všeobecnosti sa rozumie ako slávnostný záväzok urobený Bohu. Človek sa zaväzuje urobiť niečo zvláštne na jeho česť.²⁸² „Sľub je úkon zbožnosti, ktorým kresťan zasväcuje Bohu sám seba alebo mu sľubuje nejaký dobrý skutok. Splnením svojich sľubov dáva teda Bohu to, čo mu sľúbil a zasvätil“ (KKC 2102).

Sľub je predovšetkým milosťou a až potom činnosťou človeka. Už pri krste sa kresťan zaväzuje krstnými sľubmi, ktoré sú základom

²⁸⁰ Porov.: BALOGA, M.: Seminárna práca. Spišská Kapitula : 2003.

²⁸¹ Porov.: GAZZERA, A., LEONELLI, A.: *V jeho šľapajach*. Rím : SÚSCM, 1981, s. 427.

²⁸² Porov.: GÜNTHER, A.: *Morálna teológia II/b*. Rím : SÚSCM, 1991, s. 151.

všetkých kresťanských sľubov, najmä slávnostného sľubu zachovávať evanjeliové rady čistoty, chudoby a poslušnosti. Sľuby nie sú izolovanými činmi úcty Boha v živote, ale uskutočňujú a završujú zasvätenie Bohu, ktoré sa stalo pri krste. Sľubom však kresťan neuskutočňuje posväcovanie a kultové zameranie dané mu pri krste iba spôsobom, aký sa vyžaduje od každého pokrsteného, ale sa snaží pripodobniť sa ešte hlbšie Kristovi a mať ešte intenzívnejšiu účasť na oslavovaní Otca. Zvlášť zasvätenie sa Bohu sľubom nepredpokladá len krst, ale aj osobitné povolanie od Boha a osobitnú charizmu.²⁸³ „Krstom už síce odumrel hriechu a zasvätil sa Bohu; aby však mohol v hojnejšej miere požívať ovocie krstnej milosti, chce sa zachovávaním evanjeliových rád v Cirkvi oslobodiť od prekážok, ktoré by ho mohli odvieť od horlivosti v láske a dokonalosti v uctievaní Boha, a vrúcnejšie sa zasväcuje službe Božej“ (LG 44). Pretože toto osobitné povolanie a milosť dáva Boh, takéto sľuby sú možné v spásonosnom poriadku, ktorý ustanovil Kristus.²⁸⁴

V dnešnej dobe sa vyskytujú mnohé výhrady voči sľubom. Vztáhujú sa predovšetkým na ich obsah, najmä na zrieknutie sa tých svetských hodnôt, ako sú manželstvo a rodina, ekonomický pokrok a blahobyť, sloboda a schopnosť rozhodovať o sebe. Odpútanie sa od týchto skutočností sľubmi sa im zdá nepochopiteľné, ba až absurdné.²⁸⁵

26.2 Sľub poslušnosti

„Medzi základné povinnosti klerikov patrí poslušnosť a úcta k Svätému Otcovi a vlastnému ordinárovi (porov. KKP, kán. 273), k čomu sa klerik zaväzuje aj sľubom pred prijatím sviatostnej vysviacky.“²⁸⁶ „K čnosti poslušnosti, ktorú si vyžaduje tak sviatosť, ako aj hierarchická štruktúra Cirkvi, zaväzuje sa kandidát prísľubom pred obradom diakonskej vysviacky, a potom obradom kňazskej vysviacky.“²⁸⁷

Poslušnosť je čnosť, ktorá pohýna ľudskú vôľu, aby sa podriadila Božej vôli. Dáva do pohybu aj iné čnosti s ňou súvisiace. Môže to byť napr. pokora, viera, odvaha.²⁸⁸

²⁸³ Porov.: GÜNTHER, A.: *Morálna teológia II/b*. Rím : SÚSCM, 1991, s. 157-158.

²⁸⁴ Porov.: GÜNTHER, A.: *Morálna teológia II/b*. 1991, s. 153.

²⁸⁵ Porov.: GÜNTHER, A.: *Morálna teológia II/b*. 1991, s. 155.

²⁸⁶ DUDA, J.: *Náčrt právnej ekleziológie*. Spišské Podhradie : Kňazský seminár biskupa Jána Vojaššáka, 2002, s. 56.

²⁸⁷ KONGREGÁCIA PRE KLÉRUS: *Direktórium o službe a živote kňazov*. Trnava : Arcibiskupský úrad, 1994, čl. 61.

²⁸⁸ GAZZERA, A., LEONELLI, A.: *V jeho šľapajach*. 1981, s. 352.

Poslušnosť je pozorným počúvaním Boha, ktorý hovorí Cirkvi prostredníctvom svojho Ducha, ktorý osvetľuje Ježišove slová aj celé Sväté písmo, dáva im autoritu a vytvára v nich cesty, ktorými prichádza živá a aktuálna Božia vôľa pre nás. No poslušnosť ľuďom je kritériom, podľa ktorého môžeme súdiť o tom, či je alebo nie je človek poslušný Bohu. Božie vnuknutia, ktoré človek poslúcha, sa rodia z „Ducha“, a preto sa dajú nájsť iba v Duchu. Učia a odkazujú človeka na Cirkev a na prostriedky, ktoré sama ustanovila. Preto človek skladá svoje povolanie do rúk predstavených a tých, ktorí sú duchovnou autoritou. Treba veriť, že ak má človek povolanie od Boha, Boh zariadi, aby to uznali aj jeho zástupcovia na zemi.²⁸⁹

Takmer pre každého nie je poslušnosť v určitom úseku jeho života tou najľahšou vecou. Často sa ťažko rozhoduje medzi rôznymi vecami, aj keby človek vedel, ktorá z nich je tá správnejšia, dokonalejšia. Boh poskytuje istotu, že pokiaľ človek zotrvá v poslušnosti, každé jeho počínanie je tým najdokonalejším a apoštolsky najplodnejším. Tak sa poslušnosť stáva darom.

K poslušnosti patria dve stránky. Na jednej strane ide o poslušnosť zo strany poslúchajúceho. Vtedy skutočne človek plní Božiu vôľu, pokiaľ zostáva v poslušnosti. Druhá stránka je autorita. Povstáva tu otázka, odkiaľ má autorita istotu, že jej nariadenia sú totožné s Božou vôľou? Autorita a spoločenstvo vo vzájomnej spolupráci môžu vysledovať Božiu vôľu. Autorita nachádza v spoločenstve pomoc pri hľadaní rozhodnutí. Spoločenstvo má naopak záruku, ak stojí za ním autorita, že Boh žiada práve toto. Ide teda o vzájomnú spoluprácu.²⁹⁰

Ak chceme tvrdiť, že sme Kristovými apoštolmi, musíme sa naučiť počúvať z celého srdca, chcieť z celej sily a z celej duše žiť podľa Božej vôle. Poslušnosť často pribíja na križ našu prirodzenosť.²⁹¹ „Zodpovednou a dobrovoľnou poníženosťou a poslušnosťou kňazi sa stávajú podobnými Kristovi, zmýšľajúc o sebe tak ako Ježiš Kristus, ktorý „zmaril seba samého, prijímajúc na seba prirodzenosť sluhy a stanúc sa poslušným až na smrť“ (Flp 2,7-9) a touto poslušnosťou premohol a odčinil neposlušnosť Adamovu, ako svedčí apoštol: „Ako neposlušnosťou jedného človeka premnohí budú ospravedlivení“ (Rim 5, 19) (PO 15).

Poslušnosť je povinná a dobrovoľná. Povinnou sme viazaní voči rodičom, predstaveným duchovným i svetským. Boh dal predstaveným moc, aby ju vykonávali v medziach svojho úradu a právomoci.

²⁸⁹ CANTALAMESSA, R.: *Poslušnosť*. Bratislava : Serafin, 1999, s. 47 – 50.

²⁹⁰ Porov.: BUOB, M.: *Povolání k vydánosti*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 1995, s. 38 – 40.

²⁹¹ Porov.: DUCRUET, B.: *Neznáma poslušnosť*. Bratislava : Serafin, 1999, s. 32.

Dobrovoľná poslušnosť je tá, ktorú nám nik neprikázal, ale ku ktorej sme sa sami z vlastnej vôle a dobrovoľne zaviazali.²⁹²

Poslušnosť nie je jednoduché rýchlo dosiahnuť. Na jej dosiahnutie si musíme od Boha vyprosiť milosti. Boh nezostane mlčanlivý tam, kde sa kňaz snaží o zaľúbenie sa mu.

Poslušnosť je štvoraká:

Nadprirodzená – svojho predstaveného poslúchame ako Božieho zástupcu, nie preto, že je sympatický, svätý a pod.,

z lásky – pohnútkou kňazskej poslušnosti je láska ku Kristovi. Konat' z lásky k Bohu znamená vylúčiť každý prejav sympatie a vďačnosti voči predstavenému. Veď Boh ho poslal a cez neho máme milovať Boha,

vnútorná – Boh je zvláštnym spôsobom pri tom, kto je poverený zodpovednosťou. Preto kto poslúcha, nikdy sa nezmýli, ani vtedy, keby sa predstavený v rámci svojej kompetencie zmýlil,

ochotná a veselá – je ochotná správne konať a robiť to s vnútornou radosťou.²⁹³

„Kňazi môžu vykonávať svoje poslanie iba v závislosti od biskupa a v spoločenstve s ním. Sľub poslušnosti, ktorý skladajú biskupovi pri vysviacke a biskupov bozk pokoja na konci liturgie vysviacky znamenajú, že biskup ich pokladá za svojich spolupracovníkov, za svojich synov, svojich bratov a svojich priateľov a že oni sú mu zasa zaviazaní láskou a poslušnosťou“ (KKC 1567). Kňaz sľubuje poslušnosť biskupovi, ale je podriadený i poslušnosti voči štátu či autorite zákona, pretože „povinnosť poslušnosti ukladá všetkým, aby si náležite vážili autoritu a aby osoby, ktoré autoritu vykonávajú, zahŕňali úctou a podľa ich zásluhy aj vďačnosťou a láskavosťou“ (KKC 1900).

Poslušnosť sa nemá chápať ako záväzok zo slepej poslušnosti. Medzi biskupom a kňazom musí jestvovať dialóg, vzájomné vypočutie názorov, akási diskusia. Kňaz má právo ísť za svojím biskupom a vyjadriť mu svoje dôvody, prečo nemôže realizovať to alebo ono biskupove prianie alebo poverenie. Je však nenahraditeľnou skúsenosťou pre pastiera a mal by bez slova prijať od biskupa miesto, ktoré mu zveruje. Pretože, ak by si takýto kňaz sám vybral miesto svojho prvého samostatného pastoračného pôsobenia a nebol by úspešný, tento neúspech by ho vnútorne poznačil a bol by pre neho vážnym hlbokým

²⁹² Porov.: SALESKÝ, F.: *Filotea*. 1996, s. 170 – 172.

²⁹³ Porov.: GAZZERA, A., LEONELLI, A.: *V jeho šľapajach*. 1981, s. 354 – 356.

vnútorným zranením. Ale ak prijme poverenie, jeho sloboda ostane uchránená, lebo zodpovednosť za neúspech padá na hlavu biskupa.²⁹⁴

Každá vec, ktorú kňaz robí z poslušnosti, má konať z lásky. Ak milujeme, budeme chcieť urobiť omnoho viac, ako musíme. Budeme chcieť urobiť všetko, čo môžeme.²⁹⁵

„Poslušnosť zvlášť v dnešnej dobe prežíva hlbokú krízu. Preto treba volať po obojstrannej ústretovosti: aby cirkevná autorita pomáhala svojim podriadeným poslúchať a aby podriadení mali ochotu a úsilie poslúchať. Dnes sa stále viac a viac volá po odôvodnenom prikazovaní. Nakoniec poslušnosť je komplexným problémom, preto aj úkony neposlušnosti treba posudzovať z rôznych uhlov pohľadu a okolností, v ktorých nastal.“ Treba sa modliť a prosiť Pána o dar oslobodenia autority a poslušnosti od nánosov ľudského sebecka a hriešnych náklonností.²⁹⁶ Poslušnosť si treba zamilovať, vtedy bude ľahké nachádzať príležitosti, ako ju zrealizovať v skutok.

26.3 Sľub čistoty

Základnou povinnosťou klerikov je aj celibát (*porov. kán. 277*). Zákomom v Cirkvi je od roku 1139.²⁹⁷ „Z negatívneho pohľadu je celibát zrieknutím sa manželstva pre Božie kráľovstvo a z pozitívneho pohľadu sa chápe ako život v čnosti čistoty.“²⁹⁸

„Čistota je čnosť, ktorá reguluje pohlavnú záľubu podľa požiadaviek rozumu a Kristovho zákona.“²⁹⁹ Netýka sa len zasvätených osôb, ale každého človeka v určitom období jeho života. Čistota je veľký Boží dar pre náš svet. Umožňuje chrániť v sebe to najcennejšie a neporušené to darovať Bohu, alebo budúcemu partnerovi.³⁰⁰

Každý muž, ktorý túži nasledovať Krista, sa ním musí dať celkom premeniť. Táto výzva má hlbší význam pre tých, ktorí sú sami a ktorí svoju samotu obetovali Kristovi. Taký človek nájde ku Kristovi zvláštny vzťah. Život pre Krista je životom v tom najplnšom zmysle. Nikdy na to nesmieme zabudnúť, je to naše najhlbšie povolanie. Ak naozaj s

²⁹⁴ Porov.: GILSON, G.: *Diecézny kňaz v pastoračnej službe*. Spišské Podhradie : Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka, 2001, s. 176 – 178.

²⁹⁵ Porov.: POWELL, J.: *Z pohľadu kresťana*. Trnava : Dobrá kniha, 1999, s. 159.

²⁹⁶ Porov.: DUDA, J.: *Náčrt právnej ekleziológie*. 2002, s. 56.

²⁹⁷ Porov.: SCHMAUS, M.: *Cirkev*. Bratislava : Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského, 1993, s. 385.

²⁹⁸ DUDA, J.: *Náčrt právnej ekleziológie*. 2002, s. 56.

²⁹⁹ GAZZERA, A., LEONELLI, A.: *V jeho šľapajach*. 1981, s. 362.

³⁰⁰ Porov.: CANTALAMESSA, R.: *Panensví*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 1993, s. 5.

nerozdeleným srdcom milujeme ženícha Krista, budeme doňho ponorení práve tak, ako sme boli ponorení pri krste do vody. Keď žijeme v Kristovi, naša láska k nemu nás povedie k láske k našim bratom a sestrám a ku všetkým ľuďom okolo nás.³⁰¹

V človeku je mnoho túžob, a teda človek je rozdelený. Do tohto rozdelenia prichádza panenstvo, ktoré je veľkou pomocou, lebo zjednocuje človeka v ňom samom s Kristom. Svätý Pavol v liste Korint'anom píše: „... kto je bez ženy, stará sa o Pánove veci...“ (1Kor 7,32). Neženatý je teda nerozdelený. Všetko koná pre Pána. „Tvárnosť tohto sveta sa pomíňa“ (1Kor 7,31). Kristus nám však umožnil už tu na zemi žiť „ako deti vzkriesenia“ – teda budúcim životom.

Kňaz sa sľubom celibátu, ktorý sa formálne skladá v deň diakonského svätenia, definitívne a výhradne zasväcuje najvyššej láske ku Kristovi. Je to hlboké a opravdivé sebadarovanie sa, ktoré sa zrodilo zo srdca plného lásky.³⁰²

Celibátna čistota je skôr darom, ktorý prijímame od Pánovej milosrdnej dobroty, ako povinnosťou, ktorú si voči Pánovi plníme. Kto vstupuje do tohoto stavu, musí si byť vedomý, že nepreberá na seba ťarchu, ale predovšetkým prijíma milosť, ktorá ho vykupuje a robí slobodným,³⁰³ a dovoľuje mu horieť oveľa väčšou láskou k Bohu i k ľuďom (porov. PC 12).

Čistota by nemala zmysel, keby sa zakladala len na askéze a zriekaní sa. Musí byť zakorenená v Kristovi a jeho veľkonočnom tajomstve. Kto je zasnúbený s Kristom, musí si uvedomiť, že tu na zemi bude s ním aj Ukrižovaný. Ale má nádej na slávne vzkriesenie – ako Kristus vstal, aj my vstaneme.³⁰⁴ Zasvätení si vybrali tento stav ukrižovania s Kristom dobrovoľne. Je to stav boja, smrti, ale i víťazstva. Je to boj s telesnými vášňami, „lebo telo si žiada, čo je proti duchu a duch, čo je proti telu“ (Gal 5,17).

Panenstvo odvádza svoj zmysel z večného života a zo stavu zmŕtvychvstania. Je to záležitosťou viery a Ducha, bez ktorého v ňom ťažko hľadať zmysel. Tento zmysel ostáva skrytý pre živočíšneho človeka, ktorý sa sústreďuje výlučne na potreby tela. Toto jeho výlučné zameranie mu bráni odkryť v sebe duchovné bohatstvo. Zo zjavenia vieme, že panenstvo nepopiera prirodzenosť, ale je jej hlbšia realizácia.³⁰⁵

³⁰¹ Porov.: ARNOLD, CH. J.: *Výzva k čistote*, Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 97.

³⁰² Porov.: MARCIEL, M.: *Urobím vás rybármi ľudí*. 1995, s. 91.

³⁰³ Porov.: KONGREGÁCIA PRE KATOLÍCKU VÝCHOVU: *Smernice pre formáciu ku kňazskému celibátu*. Trnava : SSV, 1997, s. 26.

³⁰⁴ Porov.: CANTALAMESSA, R.: *Panenství*. 1993, s. 30.

³⁰⁵ Porov.: CANTALAMESSA, R.: *Panenství*. 1993, s. 13-14.

Ježiš nám ohlásil Božie kráľovstvo, v ktorom sa ľudia neženia ani nevydávajú, lebo budú ako anjeli v nebi (porov. Mk 12,26, Lk 20,34-36, Mt 22,30). Preto v určitom zmysle tí, ktorí teraz žijú v panenstve, už majú možnosť zakúšať toto Božie kráľovstvo cez priamy kontakt s Bohom.

Celibát pre Božie kráľovstvo a vzdanie sa manželstva v žiadnom prípade neznamená, že manželstvom pohrdame, máme z neho obavy alebo ho potláčame. Naopak, celibát bude pre Krista príjemným darom len vtedy, ak kandidát kňazstva uzná hodnotu manželstva a ak sa pre Krista slobodne, šľachetne a veľkodušne vzdá toho, čo pokladá za veľké dobro.³⁰⁶

Celibát je znamením i hybnou silou dušpastierskej lásky a zároveň aj osobitným prameňom požehnania pre svet. Kňaz žije v tomto stave roznecovaný láskou a dokonalou oddanosťou voči Ježišovi Kristovi. Novým a vynikajúcim spôsobom sa zasvätil Kristovi, aby s nerozdeleným srdcom prilipol k nemu, aby sa mohol voľnejšie venovať službe Bohu i ľuďom a pohotovejšie pracovať na diele duchovnej obnovy sveta.³⁰⁷ Takto svojím mravným životom dokazuje, že Boha treba milovať nadovšetko a že jemu treba „slúžiť predovšetkým a vo všetkom.“³⁰⁸

Celibát je povolanie na osobitnú formu lásky. Musí sa žiť v ovzduší priateľstva, predovšetkým priateľstva s Bohom v Kristovi. Kňaz musí žiť zo sily tej vysokej lásky, ktorej najhlbší prameň možno nájsť iba v Bohu.³⁰⁹ Povoláný, ktorý sa stáva kňazom naveky, sľubom celibátu sa zasväcuje najvyššej láske ku Kristovi. Preto je potrebné, aby už od počiatku formácie orientoval svoje srdce na bezvýhradnú lásku ku Kristovi. Nemá v sebe potláčať, ale usmerňovať prirodzené sklony v súlade s povolaním. Potláčanie zabraňuje rastu a Boh nechce, aby kňaz bol menej než človekom.³¹⁰

„Kňazi Cirkvi latinského obradu majú takú prísnu povinnosť úplne ju zachovávať, že jej zanedbanie je už samo osebe svätokrádežou.“³¹¹

Kňaz si nesmie myslieť, že vysviacka mu všetko zľahčí a že ho bude definitívne chrániť pred každým pokušením a nebezpečenstvom. Čistota sa nenadobúda raz navždy, ale je výsledkom prácneho vydobývania a každodenného uplatňovania. Kňaz, aby si so všetkou starostlivosťou uchránil dobro svojej čistoty a aby potvrdil jej vznešený

³⁰⁶ Porov.: MACIEL, M.: *Urobím vás rybármi ľudí*. 1995, s. 92

³⁰⁷ Porov.: *Rímsky pontifikál*. Trnava : SSV, 1981, s. 75.

³⁰⁸ *Rímsky pontifikál*. 1981, s. 76

³⁰⁹ Porov.: KONGREGÁCIA PRE KATOLÍCKU VÝCHOVU: Smernice pre formáciu ku kňazskému celibátu. 1997, s. 68.

³¹⁰ Porov.: MACIEL, M.: *Urobím vás rybármi ľudí*. 1995, s. 92.

³¹¹ HERMANOVSKÝ, J.: *Pápeži kňazom*. 1996, s. 75.

zmysel, musí jasne a pokojne zvážiť svoje postavenie človeka vystaveného duchovnému zápasu proti zvádzaniu tela v sebe samom a vo svete. S darom panenstva neboli zasvätení zbavení aj všetkých pokušení a nebezpečenstiev. Aj na tomto poli ľudského života sa musí bojovať a skrze boj zvíťaziť. Teda Ježiš neodstránil zasväteným žiadostivosť tela, ale dal prostriedky, aby jej nepodľahli.

Prvým prostriedkom na udržanie čistoty srdca je umŕtvovanie. Je to ako jazyk milovanej osoby, ktorý je potrebné sa naučiť, aby ten vzťah mohol byť šťastný. Pri milovaní Boha je tým jazykom umŕtvovanie. Tu vystupuje do popredia najmä v dnešnej dobe obraz „umŕtvovanie očí“. Lebo ako hovorí Ježiš „lampou tela je oko... a ak sa tvoje oko zakalí, bude celé tvoje telo vo tme“ (Mt 6,22-23).

Ďalším prostriedkom na udržanie čistoty je prijatie vlastnej sexuality. Zasvätení sa zriekli aktívneho uplatňovania sexuality, no nie sexuality samotnej. Tento pud sa u zasvätených neničí, ale zduchovní, a tak je schopný slúžiť cieľom hodným človeka. Je potrebné vedieť sa pozerať na druhé pohlavie čistými očami. Taktiež na plodenie a jednoducho na všetko tak ako Ježiš. Poznanie problémov toho druhého stavu umožňuje lepšie a s väčším úžitkom sa vžiť do ich situácie a pomôcť im.

Boj s pokušeniami je osožný pre panenstvo, lebo v ňom sa ono zoceluje a prináša ovocie. Ak by nebolo boja, bolo by potrebné pýtať sa na dve veci. Či diabol už neprestal pokúšať preto, lebo už dosiahol, čo chcel; alebo, či sa človek už sám nevzdal boja? Ak sa stane, že zasvätenému človeku „učarí nejaká osoba druhého pohlavia“, to ešte nie je hriech. Je to naopak príležitosť uvedomiť si, že práve toho sa vzdal a opäť bojovať s menom Ježiš na perách.³¹²

„Kňazská čistota sa spevňuje, stráži a chráni aj istým spôsobom života, istým prostredím a istou činnosťou, primeranou pre Božieho služobníka, ktorý musí maximálne podnecovať „vnútorné sviatostné bratstvo“, akému sa tešia všetci kňazi z moci kňazskej vysviacky“ (SC 79).

Posledným prostriedkom na pomoc prežívania panenstva je komunita. Tu zasvätení nachádzajú akoby zanechanú rodinu. Problém nastáva pri diecéznych kňazoch, ktorí žijú viac-menej izolovane. Odporúča sa tu stretávanie sa, výmena názorov, skúseností a pod. Ide tu o vytvorenie quasi komunity kňazov, čiže diecézne presbytérium.³¹³

Nie je ľahké nadobudnúť, uchrániť a zdokonaľiť čnosť čistoty. Pud zachovania rodu je veľmi silný, zdroj žiadostivosti, ktorý je stále s nami, v nás a vždy v pohotovosti, ľahko vzplanie. Dnešný život ponúka veľa

³¹² Porov.: CANTALAMESSA, R.: *Panenství*. 1993, s. 48-54.

³¹³ Porov.: CANTALAMESSA, R.: *Panenství*. 1993, s. 56 – 57.

príležitostí a pokušení a bez imunizačných prostriedkov sú veľmi mocné. Do tohto víru sa človek dostáva v predčasnom a nevyzbrojenom veku. Dnes sú ľudia ľahostajní k hriechu, zvlášť čo sa týka mravnej čistoty. V mimoriadnych ťažkostiach je potrebná mimoriadna opatnosť. Treba mať pevné presvedčenie, že čistota je možná, vyhýbať sa príležitostiam, vedieť sa ovládať. Nevyhnutnou zbraňou a účinným prostriedkom je modlitba. Pri tom všetkom treba mať odvahu bojovať proti pokušeniam a dôveru k svojmu duchovnému vodcovi.³¹⁴ Potrebujeme dokonalú úprimnosť, lebo tá nás vedie hovoriť vždy celú pravdu jasne, a tak sa vyvarovať „nemého diabla“, ktorý nás skúša zviest', zmenšujúc váhu hriechu a pokušení, alebo ich následne zveličujúc, aby sme podľahli pokušeniu strachu a hanbe prehovoriť. Úprimnosť je absolútne potrebná, ak chceme zvíťaziť, lebo bez nej sa duša sama pripravuje o nevyhnutnú pomoc.

Žiadne prostriedky nebudú postačujúce, ak sa neobrátime na Pána v modlitbe a vo svätej Eucharistii.³¹⁵ Tam vždy nájdeme nevyhnutnú pomoc, ktorú potrebujeme, silu, ktorá premení našu krehkosť na pevnosť, lásku, ktorá naplní naše srdcia stvorené pre večnosť a vždy nespokojné s tým, čo ponúka tento svet.

Záver

Aby mohli byť kňazi Kristovými služobníkmi, musia byť svedkami a vysluhovateľmi iného života, než je tento pozemský (*porov. PO 3*). Musia sa však usilovať žiť čnostným životom. Veľkou pomocou v ich úsilí sú poslušnosť a čistota, ku ktorým sa kňazi zaväzujú sľubom pri vysviacke. „Cesta evanjeliových rád je najbezpečnejšia, najúčinnnejšia a z istého hľadiska aj najľahšia. Človek sa odpútava od pozemských vecí z lásky k duchovným hodnotám. Je nanajvýš slobodný a dáva sa Bohu celkom k dispozícii.“³¹⁶ Vytrvať na tejto ceste nie je ľahké, nedokážu to len vlastnými silami, potrebujú aj Božiu milosť. Vyprosovať im ju majú všetci veriaci, pretože „všetci veriaci majú povinnosť voči tomu, kto je povoláný do rehol'ného alebo kňazského stavu: nesmú mu prekážať, majú mu pomáhať, uctiť si ho, odstraňovať predsudky, modliť sa, aby Pán poslal mnoho robotníkov do svojej žatvy (*porov. Mt 9,37-38*); zvlášť v našich časoch, keď počet kňazov klesá a práca je vždy naliehavejšia a pomýlené názory sa šíria aj medzi veriacimi.“³¹⁷

³¹⁴ Porov.: GAZZERA, A., LEONELLI, A.: *V jeho šľapajach*. 1981, s. 366 – 370.

³¹⁵ Porov.: CARVAJAL, F.: *Hovoriť s Bohom 3*, časť. 2000, s. 62.

³¹⁶ GAZZERA, A., LEONELLI, A.: *V jeho šľapajach*. 1981, s. 428.

³¹⁷ GAZZERA, A., LEONELLI, A.: *V jeho šľapajach*. 1981, s. 430.

27. Povinnosti kňaza

Úvod ³¹⁸

Kňaz je človek ako každý iný, a predsa odlišný. Aj on je slabý a nedokonalý ako iní. Niekedy možno aj menej nadaný ako tí, ku ktorým je poslaný. Žije uprostred hrôzy hriechu a zároveň uprostred Kristovho milosrdenstva.

Aj sám v sebe pociťuje všetky konflikty ľudskej slabosti, strachu, neistoty, bezmocnosti, úzkosti... Toho všetkého sa chvíľami hrozí. Ale len v mene svojho povolania sa môže stavať proti hriechu v sebe i v iných s Ježišovým uistením: „Vo svete máte súženie, ale dúfajte, ja som premohol svet“ (Jn 16,33)!

Na začiatku každého kňazského povolania je dobrá vôľa. Ale aj na kňaza vplývajú rôzne nebezpečenstvá: bezradnosť, zatrpknutosť, strata elánu...

Viera, nádej, láska. Čnosti prítomné v živote človeka. Každý v niečo verí, v niečo dúfa, niekoho miluje. A práve v živote kňaza nesmú chýbať tieto tri božské čnosti.

Dnes často počujeme o beznádeji, o zúfalstve. Kde inde môže hľadať veriaci človek povzbudenie, príklad ako práve pri kňazovi? Pretože ak kňaz stratí nádej, ako môže pomôcť iným v ich životných trápeniach?

Božie slovo, sviatosti a modlitba. Čo iné môže kňazovi pomôcť k tomu, aby nestratil vieru a dôveru v Boha. V tejto práci budem hovoriť o niektorých povinnostiach klerikov, medzi ktorých patrí aj kňaz a zároveň aj o prostriedkoch, ktorými si kňaz zachová božskú čnosť, nádej.

27.1 Povinnosti klerikov

Medzi povinnosti klerika patrí v prvom rade úsilie o svätosť života (*porov. kán. 276 § 1*). Pre úplnosť treba dodať, že pod termínom „klerik“ rozumieme biskupa, kňaza a diakona. Kódex kánonického práva nehovorí o vnútornej svätosti človeka, ktorú nemožno vyjadriť právnymi

³¹⁸ Porov.: TÓTH, M. Seminárna práca. Spišská Kapitula : 2003.

normami. A preto kódex nariaďuje určité vonkajšie prostriedky na dosiahnutie svätosti.³¹⁹

„ Sú to:

- zodpovedné plnenie svojej pastoračnej služby,
- Eucharistia a Božie slovo,
- časté slúženie svätej omše,
- modlitba breviára,
- duchovná obnova a cvičenia,
- časté prijímanie sviatosti zmierenia a pestovanie mariánskej úcty

(porov. kán. 276 § 2).³²⁰

Medzi ďalšie základné povinnosti klerika sa prezentujú a to „ poslušnosť a úcta k Svätému Otcovi a vlastnému ordinárovi (porov. kán. 273), k čomu sa klerik zaväzuje aj sľubom pred prijatím sviatostnej vysviacky a povinnosť vytvárať bratstvo a ovzdušie spolupráce medzi klerikmi (porov. kán. 275 §1) a medzi klerikmi a laikmi (porov. kán. 275 § 2).³²¹

Ďalšiu povinnosť klerikov uvádza kán. 277, ktorou je celibát. Z pozitívneho pohľadu celibát sa chápe ako život v čnosti čistoty. Z negatívneho pohľadu je celibát zrieknutím sa manželstva pre Božie kráľovstvo.³²²

„Z ďalších povinností klerikov treba spomenúť verné plnenie úradu a úlohy v Cirkvi (porov. kán. 274 § 2), povinnosť rezidovať (kán. 283 § 1), stála formácia aj po sviatostnej vysviacke (porov. kán. 279), nosiť cirkevné oblečenie (porov. kán. 284) a viesť jednoduchý život (porov. kán. 282).³²³

27.2 Zákazy

Aj zákazy patria do pasívnej situácie a preto môžeme ich v istom zmysle chápať ako povinnosti. V prvom rade nachádza sa tu zákaz praktizovať aktivity, ktoré nie sú vhodné, alebo sú cudzie klerickému stavu, avšak kán. 285 ich bližšie neurčuje.³²⁴

³¹⁹ Porov.: DUDA, J.: *Náčrt právnej ekleziológie*. 2002, s. 55 – 56.

³²⁰ DUDA, J.: *Náčrt právnej ekleziológie*. 2002, s. 56.

³²¹ DUDA, J.: *Náčrt právnej ekleziológie*. 2002, s. 56.

³²² Porov.: DUDA, J.: *Náčrt právnej ekleziológie*. 2002, s. 56.

³²³ DUDA, J.: *Náčrt právnej ekleziológie*. 2002, s. 56 – 57.

³²⁴ Porov.: DUDA, J.: *Náčrt právnej ekleziológie*. 2002, s. 58.

Je tu i zákaz praktizovať činnosti, ktoré sú viazané dovolením ordinára (*porov. kán. 285 § 4*).

Ide o tieto činnosti:

- spravovať majetky, ktoré sú vo vlastníctve laikov,
- prijať svetský úrad, ktorý je spojený so záväzkom skladať účty,
- dávať záruky cirkevným alebo osobným majetkom,
- podpísať zmenky, v ktorej sa prijíma záväzok platiť peniaze bez bližšie určeného cieľa.

V kán. 287 § 2 sa nachádza zákaz výnimiek účasti klerikov v politických stranách a vo vedení odborov okrem dvoch výnimiek:

Vyžaduje si to obrana práv Cirkvi alebo spoločné dobro, pričom úsudok o jestvovaní dôvodu pre výnimku podlieha úsudku kompetentnej cirkevnej autority. Potom je tu ešte zákaz prijať úradné miesta spojené s výkonom civilnej verejnej moci (*porov. kán. 285 § 3*) a zákaz nastúpiť na vojenskú službu tam, kde je táto služba určená štátnym zákonom ako dobrovoľná (*porov. kán. 289 § 1*).³²⁵

27.3 Povinnosti kňazov

V dokumentoch Druhého vatikánskeho koncilu sa uvádza, že prvou povinnosťou kňazov, čiže biskupských spolupracovníkov, je zvestovať všetkým Božiu blahozvesť, aby plnili príkaz Pánov: „Choďte do celého sveta a kážte evanjelium všetkému stvoreniu“ (*Mk 16,15*), a tak utvárali a zveľaďovali ľud Boží. Kňazi sú povinní zvestovať všetkým pravdu evanjelia, ktorej sú sami účastní v Pánovi. Kňazi už krstom uvádzajú ľudí medzi ľud Boží a zároveň sviatosťou pokánia zmierujú hriešnikov s Bohom a Cirkvou. Olejom chorých poskytujú úľavu nezdravým a zvlášť však slúžením svätej omše prinášajú sviatostným spôsobom Kristovu obeť.

Kňazi majú v svojej právomoci podiel na poslaní Krista ako Hlavy a Pastiera a v mene biskupa zhromažďujú rodinu Božiu ako jednotne zmýšľajúce bratstvo a skrze Krista ju privádzajú v Duchu k Bohu Otcu.

Na vykonávanie tejto služby, ako aj ostatných kňazských povinností sa udeľuje duchovná moc, a to na budovanie.

Pri budovaní Cirkvi kňazi sa musia správať k všetkým podľa príkladu Pánovho s nevšednou ľudskosťou. Zároveň nesmú zaobchádzať

³²⁵ Porov.: DUDA, J.: *Náčrt právnej ekleziológie*. 2002, s. 58.

s ľuďmi podľa ich chůťok, ale v prvom rade podľa požiadaviek kresťanského učenia a života, poučujúc ich, ba aj napomínajúc ako milované deti podľa slov apoštola: „Zakročuj vhod i nevhod, presviedčaj, karhaj, napomínaj so všetkou zhovievavosťou a učenosťou“ (2 Tim 4,2).³²⁶

27.4 Prostriedky k zachovaniu nádeje v kňazskom živote

Každodenné prostriedky

a) Svätá omša

Pre kňaza má byť sv. omša slnkom všetkých duchovných cvičení, srdcom všetkých pobožností a dušou každej nábožnosti.³²⁷ Lepšie si Boha uctiť nemôže, iba tým, že čo najlepšie prežije sv. omšu. Veď ona je vrcholom každej poklony a stredobodom kresťanského náboženstva. A Boha pri nej môžeme uctievať poklonou, ďakovaním, láskou a odprosením. Len pri sv. omši si kňaz vyprosí dokonalú nádej a dôveru Bohu, keď i všetci veriaci sú s ním spojení v spoločnej modlitbe.

Nie nadarmo i Cirkev odporúča, aby kňaz podľa svojich možností každý deň prinášal obetu sv. omše: Preto sú kňazi nástojčivo vyzývaní, aby denne prinášali eucharistickú obetu (*porov. kán. 276*). Aj sv. František odporúča, aby sme sa denne zúčastnili na sv. omši, aby sme prinášali Vykupiteľovu obetu spolu s kňazom Nebeskému Otcovi za seba a za celú sv. Cirkev (*porov. kán. 276*).

Najdokonalejší spôsob účasti na sv. omši je spojiť sa s kňazom a pri celej sv. omši sledovať kňazove slová, úkony (*porov. kán 276*).³²⁸ Preto i navonok, držaním tela a úkonmi, má kňaz ukazovať svoju nádej a vieru v to, čo práve vykonáva, veď prináša najvyššiu a obetu a drží v rukách samého Krista. „A biela hostia, to je Niekto, to je Ježiš, ktorý i počúva i hovorí svojím spôsobom, hýbe sa i miluje, i objíma vždy tesnejšie a silnejšie ako my jeho.“³²⁹

b) Modlitba breviára

Nesmieme zabúdať ani na to, že modlitba liturgie hodín je ďalšou dôležitou súčasťou duchovného života. I na túto modlitbu si kňaz musí vyčleniť dostatok času ráno, počas dňa a večer, aby sa túto modlitbu modlil bez chvatu, vo vhodnom čase i správnom mieste.³³⁰

³²⁶ Porov.: Presbyterorum ordinis. In : Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu, 4.

³²⁷ Porov.: SALESKÝ, F.: *Filotea*. 1989, s. 94.

³²⁸ Porov.: SALESKÝ, F.: *Filotea*. 1989, s. 96.

³²⁹ BEŇO, A.: *Deň čo deň*. Bratislava : Rodina, 1993, s. 267.

³³⁰ Porov.: MACIEL, M.: *Urobím vás rybármi ľudí*. 1995, s. 108.

„Kňazi sú povinní modliť sa každý deň liturgiu hodín podľa vlastných a schválených liturgických kníh“ (*kán.* 276). Bolo by veľmi zlé, keby kňaz bral modlitbu liturgie hodín len ako povinnosť. Modlitba žalmov môže byť pre kňaza povzbudením a v posvätných čítaniach môže nájsť návod k dobrému životu, ako nestratiť dôveru v Boha, ako nám radia cirkevní otcovia.

c) Rozjímanie

Ako kňaz čerpá silu z Eucharistie, tak ju má čerpať aj z Božieho slova; v ňom nám Kristus ukazuje svoju vôľu. „Ústnou modlitbou hovorím ja Bohu, rozjímaním hovorí on mne - pomocou textu, ktorý mám pred sebou.“³³¹ Preto je rozjímanie vhodné i na stíšenie sa. Veď kňaz sa mnohokrát môže nachádzať v stálom tlaku informácií a mnohokrát zabudne i na seba a na svoj duchovný život. Keď si teda každý deň, najvhodnejšie ráno, nájde čas na rozjímavú modlitbu a vytrvá v tom, nemôže sa mu stať, že stratí dôveru a nádej v Boha.

d) Spytovanie svedomia

Tak ako je rozjímanie pohľad na Boha, tak je spytovanie svedomia pohľadom na seba.³³² Ľudské svedomie je najhlbšia, najintímnejšia a najtajnejšia vec. A preto kňaz musí dať veľký dôraz i na tento posvätný úkon, veď ak stratí nádej a dôveru, mnohokrát môže za to sám, lebo si nevšimol výčitky svedomia.

Pri spytovaní svedomia zisťujeme, akých chýb sme sa dopustili v myšlienkach, slovách, skutkoch a čo sme zanedbali. Nemáme sa obmedziť len na negatívnu stránku. Je dobré uvažovať o vykonaných dobrých skutkoch, dosiahnutých víťazstvách, prekonaných ťažkostiach.³³³

27.5 Pravidelné prostriedky

a) Svätá spoveď

Sv. Don Bosco o tejto sviatosti hovorí, že mnoho ľudí bude zatratených preto, že sa nechceli spovedať, ale ešte viac preto, že sa spovedali zle.³³⁴

„Nikdy nenechávaj hriech na svojom srdci. Ak si zhrešil, vzbud' odpor proti hriechu a živú túžbu čím skôr sa vyspovedať z úcty

³³¹ BEŇO, A.: *Deň čo deň*, 1993, s. 18.

³³² Porov.: GAZZERA, A., LEONELLI A.: *V jeho šľapajach*, 1982, s. 187.

³³³ Porov.: GAZZERA, A., LEONELLI A.: *V jeho šľapajach*, 1982, s. 188.

³³⁴ Porov.: BEŇO, A.: *Deň čo deň*, 1993, s. 31.

k Bohu.³³⁵ Kňaz je aj služobníkom odpustenia, ale i sám potrebuje odpustenie. Pre kňaza je ťažké byť dobrým spovedníkom, ak sám často nemá zážitok zo sviatosti zmierenia.³³⁶ A ak sám pravidelne neprijíma túto sviatosť, ľahko môže stratiť dôveru a upadnúť do nedôvery, ba až do zúfalstva.

„Pri spovedi si vždy vzbud' dokonalú ľútosť a odpor proti hriechom, z ktorých sa spovedáš.“³³⁷ Lebo ak prosíme Boha s vierou, že nám odpustí, nikdy nemôžeme upadnúť do beznádeje. Veď Boh je náš milosrdný Otec a s láskou prijíma svojich stratených synov.

b) Duchovné cvičenia

Každý človek pociťuje potrebu zastaviť sa. A to nielen na malú chvíľu, ale aspoň raz do roka potrebujeme týždeň, ktorý je venovaný výhradne modlitbe, meditácii a samote s Bohom.³³⁸

„Ak žijeme v prostredí väčšej duchovnej intenzity, vtedy ľahšie zachytíme Boží hlas, ktorý sa bezvýsledne ozýval, keď sme boli príliš zaneprázdnení.“³³⁹ O to viac kňaz potrebuje chvíle utiahnutosti, chvíle duchovného obnovenia sa.

Duchovné cvičenia sú silným zážitkom. Ale nemôžeme zostať iba pri duchovnom zážitku. To, čo nám dal Boh poznať cez prednášky prostredníctvom exercitátora, máme i užívať a neostávať len pri nadšení.

Záver

Povedať všetko o povinnosti kňaza nie je možné. Určite to nebolo cieľom tejto práce. Kde inde, ako vo Svätom písme a vo sviatostiach môžeme hľadať povzbudenie do našich každodenných, všedných situácií.

„Koho bolesť nezrazila na dno utrpenia, ten nedosiahne vrchol radosti a šťastia.“³⁴⁰ Nemôžeme tvrdiť, že celý život prežijeme v radosti a šťastí. A ak by neprišli ťažké chvíle, nikdy by sme nepocítili silu Božieho odpustenia a lásky. Pamätajme vždy len na jedno. I keď prídu chvíle beznádeje alebo smútku, nezabúdajme na to, že Boh je pri nás: „Ja som s vami po všetky dni až do skončenia sveta“ (Mt 28,20b).

³³⁵ SALESKÝ, F.: *Filotea*, s. 104.

³³⁶ Porov.: GAZZERA, A., LEONELLI, A.: *V jeho šľapajach*, 1982, s. 107.

³³⁷ SALESKÝ, F.: *Filotea*, s. 106.

³³⁸ Porov.: MACIEL, M.: *Urobím vás rybármi ľudí*. 1995, s. 111.

³³⁹ MACIEL, M.: *Urobím vás rybármi ľudí*. 1995, s. 111.

³⁴⁰ TINÁK, B.: *Nechcel som byť kráľom*, 2000, s. 5.

Keď si uvedomíme, že Boh je s nami a že nás potrebuje, nikdy neupadneme do stavu beznádeje a zúfalstva. Nechajme ale hovoriť kňaza, ako on v modlitbe prežíva svoju dôveru a nádej v Boha:

„Syn môj, nie si sám, som s tebou, ja som ty. Ja som potreboval ľudskú prirodzenosť na pokračovanie svojho vtelenia a vykúpenia. Od večnosti som si ťa vyvolil. Ja ťa potrebujem. Potreboval som tvoje ruky, aby pokračovali v žehnaní, potreboval som tvoje ústa, aby pokračovali v kázaní, potreboval som tvoje telo, aby pokračovalo v utrpení, potreboval som tvoje srdce, aby pokračovalo v láske, potreboval som teba, aby si pokračoval vo vykúpení. Syn môj, zostaň so mnou.“³⁴¹

³⁴¹ QUIST M.: *Tvojimi očami*. Bratislava : LÚČ, 1998, s. 81.

28. Kňaz a farnosť

Úvod³⁴²

Svätý Otec Ján Pavol II. často hovorí, že mnohí ľudia zabúdajú na Boha, prestávajú mať záujem o neho, žijú ako keby nebolo Boha. Zmyslom života nie je iba jedenie a pitie, ženie sa a vydávanie. Mnohí žijú v kríze civilizácie. Na krízu máme odpovedať civilizáciou lásky. Ved' Boh je láska a táto láska čaká na nás obrátených. Je to jedná z úloh, ktoré by mala plniť farnosť.

Kňazské povolanie je tajomstvo. Tajomstvo úžasnej výmeny medzi Bohom a človekom. Človek dáva Kristovi svoje ľudstvo, aby ho využil ako nástroj spásy. Kristus prijíma dar od človeka a urobí z neho svoje „alter ego“. Ak nevnikneme do tajomstva tejto výmeny, nepochopíme, ako je možné, že mladý človek po počutí výzvy: Pod' za mnou – zriekne sa všetkého pre Krista a pritom je presvedčený, že na tejto ceste sa jeho ľudská osobnosť úplne realizuje.

Kňaz sa nesmie obávať, že zostane neaktuálny. To ľudské každého kňaza je začlenené do dneška Krista Vykupiteľa. Najväčšou úlohou kňaza každého času je deň čo deň nachádzať svoje každé dnes v Kristovom dnešku. Kristovo dnes je istým spôsobom ponorené v celej histórii, minulosti a súčasne v budúcnosti sveta i každého človeka a každého kňaza. Ježiš Kristus je ten istý včera, dnes i naveky – je osobné vyznanie Svätého Otca Jána Pavla II., ktoré vyslovil pri 50. výročí svojej kňazskej vysviacky. Vyznanie platí pre každého kňaza, pre každú farnosť.

28.1 Definícia pojmu farnosti

V základných dokumentoch Cirkvi nájdeme veľa podnetov na definovanie pojmu farnosť. Kódex kánonického práva definuje: „Farnosť je určité spoločenstvo veriacich natrvalo ustanovené v partikulárnej Cirkvi, o ktoré pastoračná starostlivosť je pod autoritou diecézneho biskupa zverená farárovi, ako jeho vlastnému pastierovi” (CIC kán. 515 § 1).

³⁴² Porov.: JURČAGA, P.: Seminárna práca zo spirituálnej teológie. Spišská Kapitula : 2003.

Katechizmus Katolíckej cirkvi farnosť definuje: „Je miesto, kde všetci veriaci môžu byť zhromaždení na slávenie nedeľnej Eucharistie“ (KKC 2179). Poukazuje na skutočnosť, že farnosť vovádza kresťanský ľud do správnych prejavov liturgického života, zhromažďuje ho pri liturgickom slávení, učí ho Kristovej spásonosnej náuke, uvádza do života Pánovu lásku v dobrých a bratských skutkoch. Definuje aj rodinnú katechézu, že je poslaním rodičov naučiť svoje deti modliť sa a pomáhať im odhaliť svoje povolanie Božích detí (porov. KKC 2179).

Koncilový dekrét *Christus Dominus* na adresu farského spoločenstva poukazuje slovami: „Spolupracovníkmi biskupa sú obzvlášť farári, ktorým sa zveruje ako duchovným pastierom vo vlastnom zmysle starosť o duše v presne vymedzenej časti diecézy pod jeho právomocou. V tejto starosti o duše nech farári so svojimi pomocníkmi vykonávajú svoje učiteľské, svätiteľské a správcovské poslanie tak, aby sa veriaci a farské pospolitosti naozaj cítili údmi diecézy i celej všeobecnej Cirkvi“ (CHD 11).

Pojem «laici» Katechizmus Katolíckej cirkvi tiež definuje: „Keďže laikom, tak ako všetkým veriacim v Krista, je na základe krstu a birmovania od Boha zverený apoštolát, majú povinnosť a právo jednotlivo, ako aj v združeniach pracovať na tom, aby všetci ľudia poznali a prijali Božie poslanie spásy. Táto povinnosť je ešte naliehavejšia vtedy, keď ľudia iba ich prostredníctvom môžu počuť evanjelium a poznať Ježiša Krista. Činnosť laikov v cirkevných spoločenstvách je taká potrebná, že bez nej apoštolát duchovných pastierov nemôže vo väčšine prípadov dosiahnuť svoj plný účinok“ (KKC 900).

Definície naznačujú úlohu kňaza vo farnosti ako duchovného vodcu a zároveň poukazujú, že farnosť je dynamika života, Božieho života a života jednotlivcov, ktorí do pokladnice farnosti vkladajú radosť, ale aj ťarchy pozemskej skutočnosti.

28.2 Práva a povinnosti farára

Práva a povinnosti farára a jeho úlohy sú definované na viacerých miestach kódexu. Kánon 528 je stanovený ako základný princíp, ktorý sa týka úlohy vyučovať. Farár sa musí starať, aby veriacim jemu zverenej farnosti nechýbalo ohlasovanie Božieho slova. Základný princíp je konkrétnejšie rozvedený v tom, aby v nedeľu a prikázané sviatky veriaci mohli počuť homíliu, aby mali zabezpečené katechetické vyučovanie a iné aktivity zamerané na ohlasovanie Božieho slova, ako napr. svedectvo

života, katolícka tlač, katolícky orientované masmédiá, osobný kontakt s kňazom a iné.

V oblasti úlohy posväcovania sa osobitne zdôrazňuje Eucharistia. Eucharistia je živý Kristus pod spôsobom chleba a vína. Správca farnosti sa musí snažiť, aby Eucharistia bola centrom farskej komunity a aby predovšetkým okolo nej bol sústredený náboženský život veriacich farnosti. Z tohto vyplývajú ďalšie úlohy. Aby veriaci často pristupovali k sviatosti zmierenia a k svätému prijímaniu, aby zodpovedne prijímali aj ostatné sviatosti podľa predpisov Cirkvi, aby sa modlili na liturgických zhromaždeniach i v rodinách.

Základné princípy pastoračnej služby farára v oblasti úlohy riadenia je, aby kňaz poznal jemu zverených veriacich podobne ako Kristus, ktorý ako Dobrý pastier poznal svoje ovce. Preto má rozumne navštevovať rodiny a nábožensky ich usmerňovať a povzbudzovať. Osobitnou starostlivosťou sa má venovať chorým, chudobným, rodičom a manželom. Farár by mal byť otcom a pastierom veriacich. Ale nesmie zabúdať, že jeho pastoračná služba bude účinnejšia, ak do svojej práce zapojí laikov. To znamená, že farár by nemal podceňovať a mal by mať aj dobré organizačné schopnosti. Čím viac ľudí zapojí do pastoračnej práce, tým bude mať širší záber aj jeho práca, aj jeho úsilie. Do rámca úlohy riadenia treba zaradiť aj päť dišpenzačných fakúlt, kedy kódex udeľuje právomoc farárovi udeliť dišpenz.³⁴³

Kánon 530 spomína niektoré úlohy, ktoré nie sú výslovne rezervované farárovi, ale predsa ich vykonávanie patrí prednostne farárovi. Sú to: vysluhovanie sviatosti krstu svojim podriadeným a tiež iným, ak sa krst vysluhuje na území jeho farnosti. Vysluhovanie sviatosti birmovania tým, čo sú v nebezpečenstve smrti. Vysluhovanie viatika, sviatosť pomazania chorých a apoštolské požehnanie podľa liturgických predpisov. Asistuje pri uzatváraní manželstiev a požehnáva ich v mene Cirkvi. Predseda pohrebným obradom, vo veľkonočnom čase požehnáva krstný prameň, vedie slávnostné procesie mimo kostola a udeľuje slávnostné požehnania. Zároveň predsedá slávnostným bohoslužbám v nedeľu a prikázané sviatky.

Farár je zákonným zástupcom farnosti vo všetkých právnych záležitostiach a reprezentantom farskej komunity veriacich. Je ekonómom cirkevných majetkov, ktoré sú vo vlastníctve farnosti, ktoré má spravovať podľa predpisov Kódexu kánonického práva, nakoľko majetky farnosti sú cirkevnými majetkami.

³⁴³ DUDA, J.: *Náčrt právnej ekleziológie*. 2002, s. 244.

Farár má právo na primeranú odmenu, ktorá mu zabezpečí život na slušnej úrovni počas činnnej služby i počas staroby a choroby. Kňaz má právo na dovolenku, ktorú kánon upresňuje na dĺžku jedného mesiaca.

Farár má povinnosť slúžiť omšu za jemu zverenú komunitu veriacich a starať sa o farský archív.

28.3 Nové projekty farnosti

Podľa Fallica sa vo farnosti musí:

1. Rozdeliť terén farnosti na rôzne pastoračné oblasti.
2. Zvoliť a pripraviť potenciálnych animátorov a koordinátorov malých cirkevných spoločenstiev.
3. Založiť malé cirkevné spoločenstvá v každej pastoračnej oblasti.
4. Zvoliť cestu permanentnej katechézy a zaangažovať malé cirkevné spoločenstvá na teritóriu vlastnej farnosti.
5. viesť pastoračiu s dôrazom na spoločenstvá.³⁴⁴

28.4 Radosti a bolesti vo farnosti

Nepochybne treba dať za pravdu sociológom, že našu dobu ovládajú informácie. Získanie strategických informácií v neprehľadnom dianí odborov života je veľmi dôležité. Jozef Jarab venuje v jednej zo svojich prednášok z interdisciplinárnych seminárov sociologickému pohľadu na pastoračiu.³⁴⁵

Jedným z problémov, s ktorým sa musí praktická pastoračia vysporiadať, je teória o pastoračnej moci. Nie je to lichotivé porovnanie, keď sa teória o pastoračnej moci porovnáva s politickou mocou. Podstatou pastoračie je sprevádzanie človeka k spáse a práve v tomto smere každý kňaz v pastoračii musí čeliť tomuto fenoménu moci. Kresťanstvo si veľmi chráni obraz Dobrého Pastiera zasadzujúceho sa za život stáda, ale i za jednotlivca. Koncept pastiera moci je karikatúrou kňazstva a hlavne jeho pastoračnej služby. Fenomenológia pojmov moc a služba má diametrálne odlišné zázemie.

Treba poukázať na model farnosti a života Cirkvi, pastoračné prostredie Cirkvi z farností a diecéz Slovenska môžeme charakterizovať nasledovne.

³⁴⁴ PASTORÁCIA FARSKÉHO SPOLOČENSTVA. Zborník prednášok. vo Svite. Košice : Kňazský seminár sv. Karola Boromejského, 1998, s. 105.

³⁴⁵ Porov.: JARAB, J.: *Sociologická analýza v pastoračii*. In : *Studia theologica Scepusiensia*. Spišská Kapitula : 1998. s. 56 – 64.

Vo viacerých prípadoch ide o pasivitu veriacich v náboženských aktivitách vo farnostiach, ako aj neochota k službe. Kňaz nemôže udržať farnosť pohromade, pretože ide o veľkú migráciu obyvateľstva. Ani nedeľná svätá omša nie je vždy zjednocujúcim princípom. Kňazi vo farnostiach vnímajú viac spoločenstiev s osobitnými požiadavkami. Viera je chápaná ako folklór a tradícia, vníma sa masovosť života Cirkvi.

Veriaci vo farnostiach kladú vysoké nároky na službu kňazov a celkovo je k nim vyjadrená nedôvera. Mnohí to definujú len formálnym a úradníckym prístupom kňazov k veriacim. Ale nie je to vždy tak. Vo farnostiach pôsobia aj kňazi s horlivosťou a svätosťou života. V mnohých rodinách vo farnostiach je nezáujem o náboženské vzdelávanie, vytratila sa spoločná modlitba v rodinách a farnosť sa delí na aktívnych a pasívnych kresťanov. Na druhej strane môžeme pozorovať bohatú účasť ľudu na cirkevných podujatiach, pútiach ako aj relatívne vysokú návštevnosť bohoslužieb i záujem o duchovné hodnoty.

Pýtajme sa, čo sa očakáva od kňaza a od veriacich vo farnosti? Dôležitý je kontakt kňaza s veriacimi. Stretnutia a katechézy v malých skupinkách, podpora laikov v Cirkvi, aktívna katechéza, ľudskosť vo vzťahu k veriacim a naopak. Dôležité a potrebné je aj organizovanie a propagovanie kultúrno-náboženských podujatí. Kňazi i veriaci musia pochopiť reč dnešnej doby (počítač, internet, mobily i médiá) a učiť sa ju rozumne využívať. Je potrebný osobný príklad kňaza.

Nemožno opomenúť pastoráciu detí, nemocných, starých a ľudí stojacich na okraji spoločnosti. Kňazi si musia byť vedomí toho, že príchodom do novej farnosti netreba hneď meniť zaužívané spôsoby. Okrem tohto konštatovania a konštatovania sily duchovných vnútorných prostriedkov je potrebné zachovať aj duchovný život kňaza, jeho príklad, angažovanosť, ochotu, dispozíciu, zdvorilosť, kontakty i prostriedky pastoračnej práce.³⁴⁶

V poslednom období si pozornosť zasluhuje pastorácia stredoškolskej a vysokoškolskej mládeže, starých ľudí, chorých, väzňov, bezdomovcov, armády, rómov, detských domovov, alkoholikov a narkomanov, pracovníkov médií, snúbencov, podnikateľov, zdravotníckeho personálu, kňazov i seminaristov. Mohli by sme spokojne menovať ďalšie odvetvia pastorácie.

28.5 Služby vo farnosti

³⁴⁶ Porov.: STUDIA THEOLOGICA SCEPUSIENSISIA. Zborník referátov z interdisciplinárneho seminára. Spišské Podhradie: Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka, 1998, s. 60.

Bolo by dobré, keby si každý mohol vybrať službu, ktorá už existuje, alebo navrhnúť novú. Pozornosť si zasluhuje zapojenie sa do nepretržitej adorácie pred Oltárnou sviatosťou. Inou formou modlitbovej služby je stála modlitbová reťaz a služby môžu byť spojené s liturgiou, údržbou a upratovaním kostola i fary. Z evanjelizačných služieb je to pomoc manželským párom prežívajúcim krízu, príprava snúbencov na sviatosť manželstva, dospelých katechumenov ku krstu alebo veriacich z iných kresťanských spoločenstiev, ktorí chcú prijať katolícky spôsob viery. Rozvíja sa i charitatívna činnosť.

Prijatím služby začína sa viac myslieť na druhých. Je vedený k tomu, aby začal evanjelizovať. Takto sa z evanjelizovaných stávajú evanjelizátori a farnosť môže začať rásť.³⁴⁷

Záver

Pojem farnosť je dôležitý a obsažný. Ide najmä o duchovný rozmer, kde stmelujúcim prvkom je Boh. Všetko, čo sa robí vo farnosti pre dobro Cirkvi, má sa robiť na oslavu Boha.

Farnosť má vytvárať duchovnú atmosféru, kde má každý príležitosť realizovať svoje povolanie a poslanie. Kňazi ako duchovní pastieri realizujú to, čo im bolo zverené Božím povolaním a na čo dostali právomoc kňazskou vysviackou. Veriaci zasa v rámci svojho krstného kňazstva aplikujú pre farnosť tie služby, ktoré im odobruje a schvaľuje Cirkev. Farnosť je živý organizmus. Kde je život, tam sú radosti, strasti i zápasy za vyššie hodnoty. Nehľadáme ideál farnosti, ten jednoducho neexistuje. Musí však existovať nasadenie, dobrý úmysel, nadšenie za takú formu farnosti, ktorá popri ľudskej slabosti bude čo najvernejším obrazom celej Cirkvi, v čele ktorej stojí sám Kristus. Napokon farnosť je zdrojom všetkého duchovného bohatstva.

³⁴⁷ Z prednášok o špiritualite Ľubomíra Stančka z Metód novej evanjelizácie.

29. Voľný čas kňaza

Úvod ³⁴⁸

Čas je v živote dôležitý. Gréci rozlišujú čas, ktorý nazývajú *chronos*, ktorý je označením udalostí, nasledujúcich po sebe a čas *kairos* - vnútorný čas, doba na spásu. Kňaz ako Kristov služobník si má byť plne vedomý, že všetko čo robí, má robiť s Kristom, skrze Krista a pre Krista. Čas *kairos* má plne využívať na spásu nielen vlastnej duše, ale predovšetkým na spásu všetkých, ktorí sú mu zverení. Počas dňa si má nájsť priestor pre Krista, blížnych a tiež na osobný relax.

Venujme pozornosť, ako by mal kňaz využiť čas, aby nezanedbal svoje povinnosti, ale aby si našiel čas aj pre seba a svoje osobné potreby.

Aj kňaz je človek: potrebuje oddych, relax, čas pre seba. Tento čas je časom pre neho a pre Boha. Nie je možné byť dobrým kňazom bez toho, aby sa človek nezastavil, nenačerpával nových síl. Iba takto sa môže potom naplno dávať v službe Bohu a jeho ľudu.

29.1 Čas u kňaza

Rôzne chápanie času

Podľa Aristotela je to počet pohybov vzhľadom na skôr a neskôr. Pričom za pohyb môžeme považovať každú zmenu, udalosť a rozhodne čin. Seneca povedal, že život meriame skutkami, nie časom. Čas bez činov je prázdny, je ako nepopísaný papier.

Čas pred nami je možnosť. Je ako bežiaci pás, na ktorom sa posúvajú výrobky. Má byť stále plný. Kto svoj diel neurobí, spôsobí poruchu vo výrobnom procese. ³⁴⁹

Povinnosť a relax

Boh nás postavil do svojho „výrobného procesu“ a plynutie času je jeho „bežiaci pás.“ Každému z nás určil úlohu, ale nie vždy je celkom presne časovo vymedzená. Keď sa pozrieme na kňazský čas z tohto hľadiska, tak napr. čas bohoslužieb a vyučovanie má svoje pevné miesto.

³⁴⁸ Porov.: RATAJ, A.: Seminárna práca. Spišská Kapitula : 2003.

³⁴⁹ Porov.: MONTANA, V.: *Dom na skale*. Prievidza : TEXTM. 1993, s. 11.

Sú však povinnosti, ktoré síce musia byť vykonané počas dňa, ale môžu sa posúvať, ako napr. breviár. Niektoré povinnosti sa dajú presunúť na iný deň, ako napr. návšteva chorých, príprava nedeľnej kázne a pod. A sú zasa povinnosti celkom neplánované. Prídu a narúšajú iný program. Zaopatrovanie, pohreby a hlavne návštevy. No a napokon zabierajú čas vlastné fyziologické a psychologické potreby, ako je spánok, jedlo, prechádzky, rozptýlenie, záľuby, šport, dovolenka a pod.

Niečo je nevyhnutné, niečo je potrebné, užitočné, ale aj zbytočné. Okrem povinností, ktoré majú celkom pevné časové určenie, má človek voľnosť v tom, kedy ktoré zaradí, ktorým dá prednosť, aj koľko času nechá plynúť naprázdno.³⁵⁰

29.2 Deň u kňaza

Každodenné rozhodnutie

Kňazi nemajú presne vymedzený pracovný čas a mnohé povinnosti nemajú stabilne časovo určené. Nemôžu sa teda dať unášať zabehnutým rytmom pracoviska a domácnosti ako väčšina laikov. Je to však skôr sťaženie ako výhoda. Zvyšuje to zodpovednosť za využitie času pre službu. Deň začíname prebudením. V tej chvíli sa vlastne človekovi zapne bežiaci pás Božieho výrobného procesu. Ak nemáme nič pokaziť, ak máme plniť Boží program, musíme sa vedome k nemu postaviť. Uvedomiť si ho, prijať a rozumne rozhodnúť. O tom usporiadaní by sme sa mali poradiť s Pánom. Vzbudenie všeobecného úmyslu venovať nasledujúci deň Bohu je málo. To nie je skutočný akt darovania, iba povzbudenie vlastnej vôle, aby sa človek snažil každú chvíľu využiť priamo alebo nepriamo na službu.³⁵¹

Posvätenie dňa

Posväteným sa čas stáva až potom, keď už je skutočne prežitý v službe iným. Venovať všetok čas Bohu ráno jedným vzdychom a potom ho premárniť leňošením, zbytočnosťami, odsúvaním povinností, odmietaním služby, je čosi podobné, ako darovať niekomu bonbóny a hneď mu ich zjesť. Je to vlastne znesvätenie toho, čo človek chcel včleniť, teda zasvätiť Bohu. Kto chce určiť poradie svojich povinností, ktoré cez deň predvída, mal by ich konfrontovať s Pánom. Mal by sa jeho pýtať, čo si praje, čo najskôr, čo najviac. Prvá hodina dňa by mala patriť

³⁵⁰ Porov.: MONTANA, V.: *Dom na skale*. 1993, s. 11.

³⁵¹ Porov.: MONTANA, V.: *Dom na skale*. 1993, s. 12.

osobnej modlitbe. Kto však vstane a nesplní prvú dennú povinnosť, nemá na ňu čas, hneď vnáša do celého dňa zmätok, nepokoj a zhon. Ak určujeme poradie dôležitosti vo vedomej Pánovej prítomnosti, je menšie nebezpečenstvo, že uprednostníme svoje vlastné záľuby pred službou. Naše vlastné ja sa totiž všetkými možnými spôsobmi domáha stále väčšieho prídelu a svoje požiadavky rafinovane maskuje.³⁵²

Denný program

Pri plánovaní denného programu by sme mali pamätať na to, že po niekoľkých hodinách budeme vyčerpaní, otrávení, možno skleslí alebo podráždení. Ochota slúžiť, ktorú sme ráno načerpali u Pána, oslabne. Preto je dobre si dopriať aj cez deň chvíľku s Ním. Striasť zo seba všetko a vyprosiť si pomoc do ďalších hodín dňa. To nie je strata času, pretože sa oživí pracovná schopnosť. Ak robíme iba to, čo si želá Boh, ak nestrácame čas na nič iné, musí čas vystačiť na všetko, čo si želá.³⁵³

Stereotyp, prepracovanosť, vyčerpanosť...

Nebezpečenstvo stereotypu, fyzická únava z prepracovania, ktorému dnes kňazi sú vystavení pre ťažkosti. Psychická únava spôsobená často stálou potrebou prekonávať nedorozumenia, konflikty, predsudky, bojovať proti mocným zorganizovaným silám, ktoré chcú vytvoriť dojem, že kňaz dnes patrí ku kultúrne zastaralej menšine, sú okrem toho činiteľmi, ktoré môžu spôsobiť v duši pastiera nepokoj. Napriek silným pastoračným potrebám je vhodné, aby kňazi mali k dispozícii dlhší alebo kratší čas na oddych a stretnutie s Kristom, a tak získali silu a odvahu pokračovať v procese posväcovania iných a seba. V niektorých prípadoch by bolo žiaduce, aby tento oddych mal za cieľ štúdium a poznávanie posvätnéj vedy, naberajúc tak nových duchovných a apoštolských síl.³⁵⁴

29.3 Súkromie kňaza

Právo na súkromie

Každý diecézny kňaz má právo na voľný čas. Má právo žiadať biskupa na priestor pre vlastné súkromie. Je to nevyhnutné pre ľudskú duchovnú dôstojnosť a rovnováhu kňaza. Musí mať čas prijímať návštevy, možnosť mať priestor i čas, kedy je sám a môže v pokoji čítať,

³⁵² Porov.: MONTANA, V.: *Dom na skale*. 1993, s. 12 – 13.

³⁵³ Porov.: MONTANA, V.: *Dom na skale*. 1993, s. 13 – 14.

³⁵⁴ Porov.: KONGREGÁCIA PRE KLÉRUS: *Direktórium o službe a živote kňazov*. Trnava : Arcibiskupský úrad, 1994, čl. 83.

zotaviť sa, modliť sa, odpočívať... Jednoducho, realizovať rôzne rozmery svojej osobnosti.³⁵⁵

Niektorí chcú, aby kňaz viedol život v spoločenstve ako rehoľník. Iní sú presvedčení, že kňaz musí úplne obetovať svoje súkromie i svoje ja z dôvodu svojho evanjeliového povolania. To však znamená, že sa zabúda na ľudský aspekt existencie týchto mužov vysvätených na Kristových kňazov. Lebo hoci boli poverení službou, ktorá v sebe zahŕňa úlohu byť iným k dispozícii, kňazi aj naďalej ostávajú slobodnými ľudskými osobami. Majú svoju vlastnú životnú históriu, vlastných priateľov a príbuzných...³⁵⁶

Treba mať i vlastné súkromie, aby kňaz bol vnútorne vyrovnanou osobnosťou, zvlášť vtedy, ak sa od neho očakáva, aby mal intenzívne vzťahy s rôznymi osobami a skupinami. Medzi rôznymi aktivitami apoštolátu musí byť miesto, kde si duch odpočinie, kde sa opäť nadobudne citová stabilita a pevnosť, vnútorná vyrovnanosť i sen. Táto cesta nevedie k zosvetšteniu a nie je ani odklonom od evanjeliových záväzkov. Je nutnosťou, potrebou, rešpektovaním ľudskej osoby. Preto je potrebné, aby laici vzali na vedomie túto požiadavku ako minimum ľudskej dôstojnosti. Kňazi nie sú otrokmi, s ktorými sa môže narábať podľa ľubovôle, oni majú plné právo na dôstojný život, na existenciu, v ktorej sa môžu realizovať, milovať a byť milovaní, v Cirkvi.³⁵⁷

Kňazi, aj keď majú svoj voľný čas, nech konajú tak, aby nehľadali svoje záujmy, ale záujmy Ježiša Krista, a tak spolupracovali s veriacimi laikmi, správajúc sa uprostred nich podľa príkladu Majstra, ktorý „neprišiel na to, aby sa dal obsluhovať, ale aby sám slúžil a položil svoj život ako výkupné za mnohých“ (Mt 20,28) (porov. PO 9).

Záver

Kňazi sú uprostred ľudu, aby všetkých privádzali k jednote lásky: „Milujte sa navzájom bratskou láskou! Predbiehajte sa navzájom v úctivosti“ (Rim 12,10)!

Od kňaza sa veľa očakáva, a právom, lebo kto veľa dostal od toho sa bude veľa požadovať. Boh si kňaza vybral pre svoju službu. Boh sa chce dávať ľuďom prostredníctvom svojich kňazov. Úloha kňaza je teda náročná a zodpovedná. V takejto zodpovednej službe Bohu a jeho ľudu nemôže kňaz preceňovať svoje schopnosti a bez prestania pracovať,

³⁵⁵ Porov.: GILSON, G.: *Diecézny kňaz v pastoračnej službe*. 2001, s. 111.

³⁵⁶ Porov.: GILSON, G.: *Diecézny kňaz v pastoračnej službe*. 2001, s. 111 – 112.

³⁵⁷ Porov.: GILSON, G.: *Diecézny kňaz v pastoračnej službe*. 2001, s. 112 – 113.

umárat' sa do neskorých hodín a pod. Na druhej strane bolo by to veľmi zlé, keby celé dni nečinne preležal.

Kňaz je tu pre službu ľuďom. Na to, aby im dobre slúžil musí vedieť hospodáriť s časom. Kňazská služba si žiada aktivitu, činnosť, plné nasadenie osobnostných kvalít kňaza. No na druhej strane, žiada si aj oddych a priestor pre ticho, samotu, jednoducho pre seba samého. Ak chce dobre a naplno prežívať kňazskú službu, musí si nájsť čas pre druhých, čas pre seba a, samozrejme, čas pre Boha. Takto sa stane jeho činnosť zmysluplnou a hodnotnou.

30. Kňazský charakter

Úvod³⁵⁸

Kňaz má byť muž tichosti, pokory a poslušnosti.

30.1 Povaha pokory

Ak budova našej svätosti má vzdorovať všetkým búrkam vášní, potom musia byť hlboké jej základy. Týmto skalným základom je poznanie seba. Kto pozná seba, ten sa i správne oceňuje a je ponížený. Na zemi zápasia navzájom dva duchovné postoje, rozličné od svojich prvých predpokladov, až po ich posledný cieľ. Jeden sa hlási k „autonómii“ rozumu. Človek je sebestačný, z vlastného môže čerpať hojnosť všetkého poznania a silu ku každej dokonalosti. Primerane tomu i všetky pravdy viery a všetky požiadavky božského mravného zákona sú podrobené úsudku „čistého“ rozumu.

Druhý duchovný postoj je jednoduchý a skromný. Pozná iba jednu vysokú školu a tou je chudobná maštaľ. Katedrou v nej je žľab, neskôr kríž a čo poskytuje, je v úplnom súlade k potrebnej výbave. Hovorí človeku: Si úbohé hriešne stvorenie. Aby si osvietil rozum, očistil svoje srdce, potrebuješ nadprirodzenú Božiu pomoc.

Veľmi dobre poznáme oba tieto duchovné smery. Hlavou jedného je diabol – knieža pýchy. Hlavou druhého je Kristus – učiteľ pokory. Z prvého vyšli všetci filozofi, čo po svete rozsievali svoj skepticizmus, všetci bludári, čo podkopávali kráľovstvo pravdy, všetci neverci, čo otriasli presvedčením druhých a vyrvali im zo srdca vieru. Z druhého mučeníci čerpali pre svoju vieru udatnosť, panny silu pre svoju čistotu, cirkevní učitelia hĺbku svojej múdrosti, svätí dokonalosť svojej čnosti.

Múdrosť Kristova začína ponížením a končí slávou. Skloní človeka až k ničote, potom však ho vyvedie k pravde a spravodlivosti, k samému Bohu a činí nás tým veľkými a dokonalými.

Čím dobrovoľnejšie uznáme základnú pravdu o svojej ničote a presadíme ju do života, tým viac napredujeme v škole Kristovej. Tomu, že boli preniknutí touto pravdou, ďakujú všetci svätí a veľkí apoštoli za

³⁵⁸ Porov.: MORES, R. Seminárna práca. Spišská Kapitula : 2003.

svoje úspechy, pretože svoje účinkovanie takto zakotvili v učení a príklade Kristovom.

Opravdivá pokora chce, aby sme si iba to priznali, čo sme: aby sme iba Bohu dali česť, ktorý je prameňom všetkého dobra, len jemu patrí chvála a sláva.

Kresťanská pokora neprebýva v rozume, ale vo vôli. Ona spôsobuje, že sa uspokojíme s tým, čo si zasluhujeme a čo sme. Áno, že z nášho nič a z neho vyplývajúce ocenenie druhými, dokonca pociťujeme radosť. Ona nepoznáva iba pravdu, ona tiež ju objíma s láskou vo všetkých jej následkoch. Z toho nasleduje, že človek je natoľko spravodlivý, natoľko svätý, natoľko dokonalý, nakoľko je opravdivo pokorný.

Povinnosťou každého stvorenia je podrobiť sa Bohu a jeho prikázaniam, že musíme byť ochotní všetko obetovať skôr, než by sme ťažko prestúpili čo i len jedno jeho prikázanie.³⁵⁹

30.2 Účinky pokory v srdci kňaza

Ponížený zachováva dôstojnosť ľudskej prirodzenosti. Nechce závisieť od nikoho iného, iba od Boha. Čo najhlbšie je preniknutý nielen svojou vlastnou nemohúcnosťou, ale i Božou všemohúcnosťou. Sám zo seba je nič a nemá nič, preto tiež si nič nepripisuje, avšak zároveň vie, aký cieľ mu Boh určil a k akej hodnosti ho povýšil, že ho z lásky prijal za svoje dieťa a nám ešte k tomu dal milosť kňazstva.

Avšak Boh ustanovil stupnicu síl, ktorú používa, aby oznámil svoje rozkazy. Pokorný človek to vie a podrobuje sa. Len čo si uvedomí, že niekto mu hovorí z Božieho rozkazu, nevzpiera sa, ale ide, kam ho volá. Nepozerá na meno, na prednosti a čnosti toho, čo mu rozkazuje, pozerá jedine na majestát Boží, ktorý tento zastupuje. Nakoľko rozkaz sa neprotiví vôli Božej, mlčky sa skloní pred slovami predstaveného.

30.3 Duchovný život kňaza

Duchovný život kňaza je zároveň prostriedkom, ktorým kňaz vyjadruje svoju identitu, ale zároveň je priestorom, cez ktorý prijíma silu a utvrdzuje sa vo svojom kňazskom povolaní (identite). Máme teda pred sebou fenomén vzájomne sa dopĺňujúci a ovplyvňujúci.

³⁵⁹ Porov.: STAUDINGER, J.: *Ježiš a jeho kňaz*. Bratislava : RKCMBF, 1970, s. 21.

Kňaz je v ustavičnom kontakte s Božou svätosťou. Preto i on sám sa musí stať svätým. Jeho služba ho zaväzuje k tomu, aby sa každý deň rozhodoval pre život ovplyvnený radikalizmom evanjelia.

Keď sa na život kňaza pozeráme z tejto perspektívy, je pochopiteľný aj dôvod života v celibáte. Z uvedených dôvodov je jasné, že kňaz potrebuje starostlivosť o svoj duchovný život, potrebuje modlitbu. Modlitba sa rodí z Božej svätosti a je odpoveďou na túto svätosť. Preto kňaz musí byť predovšetkým mužom modlitby. Ak nebude presvedčený, že čas, ktorý venuje intímnemu stretnutiu s Bohom, je čas najlepšie využitý, nepokročí, ale bude vo svojom duchovnom živote stagnovať. A stagnovanie v duchovnom živote neznamena nič iné ako krok späť.

Pápež Ján Pavol II. často spomína Druhý vatikánsky koncil a jeho jednotlivé dokumenty. Hovorí: „Koncil hovorí o univerzálnom povolaní na svätosť, v prípade kňaza treba hovoriť o špeciálnom povolaní na svätosť. Kristus potrebuje svätých kňazov. Je veľká potreba svätých kňazov, pretože v dnešnom sekularizovanom svete potrebujú veriaci pevných svedkov Krista a jeho evanjelia. Len tak môže byť kňaz vodcom, učiteľom, no hlavne pastierom, bratom a sluhom. Čiže konať a žiť v osobe Krista.

„Duch Pána je nado mnou“ (*Lk 4,18*). „Ak žijeme v Duchu, podľa Ducha aj konajme“ (*Gal 4,6*). Týmto slovami nám evanjelista Lukáš a apoštol Pavol pripomínajú, že kresťanskou existenciou je duchovný život, o to viac kňazský život. Kňazský život ma prenikať Duch a viesť ho k svätosti a dokonalej láske.

Trvalé plody pastoračného úsilia sa rodia z kňazskej svätosti. Ako sme spomenuli, nevyhnutná je formácia, štúdium, zodpovedná príprava, ktoré kňaza pripraví správnym spôsobom odpovedať na naliehavé potreby jemu zverenému stádu. Samozrejme, nesmieme zabudnúť, že všetko závisí od okolností a od osobnej zhody s miestnym predstaveným (biskupom). Čiže prvoradá je poslušnosť a zhoda s univerzálnou Cirkvou. Tajomstvo úspechu však stále spočíva vo svätosti života kňaza, ktorú môže vyjadriť jedine v modlitbe a meditácii..³⁶⁰

Keď Kristus dáva ľudstvu svoje zákony, vtedy u neho jeho ľudská prirodzenosť ustupuje do pozadia, vtedy hovorí ako vlastník božskej moci. Podobne i v pápežovi, biskupovi, kňazovi, čo rozkazuje v Cirkvi, mizne človek a hovorí Syn Boží, preto každá poslušnosť, ktorá sa opiera o čisto ľudské pohnútky, je nadprirodzene bezcenná. Z toho samozrejme vyplývajú pravidlá, ktoré naša poslušnosť musí zachovávať.

³⁶⁰ JÁN PAVOL II.: *Dar a tajomstvo*. Bratislava : Nové mesto, 1997, s. 99.

Predstavený dáva rozkazy. Ak je rozkaz zrejme zlý, vtedy nemôže Boh z neho rozprávať. Musíme preto Boha viac poslúchať ako človeka. Keď pochybujeme o dovoľnosti nariadenej veci, vtedy poslúchajme, dokiaľ isto nevieme, že je to zlé, lebo prezumpcia je vždy na strane authority. Ak rozkaz nie je zlý, ale prináša so sebou veľkú škodu, vtedy vo všetkej úctivosti môžeme robiť námietky. Ak sa na tieto neberie ohľad, vtedy nech príde čokoľvek, za následky nie som zodpovedný. Zodpovednosť padá na hlavu toho, čo dáva rozkazy, nie na ruku, ktorá ich prevádza. Ak rozkázaná vec je dobrá a správna, ale prináša veľké uponižovania, vtedy s odvahou musí uchopiť kríž a premôcť sa. Čím viac vlastných obetí a vlastnej obetavosti priložím k tomu, tým bude dielo milšie pred Bohom a tým viac požehnania strhne na seba. Možno, že tvoj predstavený je zle poučený, že má mylné predsudky, alebo že sa mylí, ale nad tebou a nad ním bdie Otec, ktorý vie použiť i vášne človeka, aby priviedol svoje dietky tam, kde ich chce mať jeho velebyhodná prozreteľnosť. Každý rozkaz predstaveného napokon prichádza z neba. Preto tiež k nebu musí pozeráť opravdivá poslušnosť, ak nechce prestať byť nadprirodzene záslužnou čnosťou.³⁶¹

30.4 Duch sústredenosti

Ježiš tridsať rokov prežil v nazaretskej utiahnutosti a tým ukazuje kňazovi, že i on sa musí strániť sveta. Ináč odpadne od ducha svojho povolania, všetko svoje úspešné účinkovanie urobí pochybným a svoju činnosť vystaví veľkým nebezpečenstvám.

Zosvetáčený kňaz odpadá od ducha svojho povolania. Veriaci to veľmi dobre vedia. Pochopili, že kňaz sa nesmie pohrúžiť do záležitostí lákadiel sveta, že jeho láska nesmie viac patriť im, že nie je dôstojné pre neho, aby hovoril ich rečou a zásadami, a vyhľadával ich zábavy a radovánky. Veriaci žiadajú od neho, aby bol mŕtvy svet a svet pre neho (*porov. Gal. 6,14*). Zaiste kňaz nežije v thebaiskej púšti a tiež nie je kartuziánom. Musí žiť medzi ľuďmi, aby ich poučoval a posväcoval, a musí nevyhnutne prísť do styku so svetom. Kňaz nesmie byť netečným ako nejaký cudzinec, ktorý o všetkom, čo sa okolo neho deje nič nevie, ktorému sú ľahostajné snahy a potreby druhých. Právom by sme mu neprepáčili, keby nechcel dbať na najobvyklejšie pravidlá dobrých obyčajov a bontónu. Takto by si sám zavrel všetky dvere.

³⁶¹ Porov.: STAUDINGER, J.: *Ježiš a jeho kňaz*. 1970, s. 27 – 29.

Ale ešte viac by sme mu neprepáčili, keby si osvojil múdrosť svetských ľudí, ich pýchu a ich zmyselnosť, zatiaľ čo múdrosti Kristovej, učeníu o pokore a odriekaniu nerozumie.

Ktorí sú to kňazi, pred ktorými sám svet cíti úctu a obdiv? Či nie práve tí, čo najrozhodnejšie odmietajú jeho márnosti? Títo celkom pochopili vážnosť a svätosť svojho povolania. Nie sú táračmi, majú radi mlčanie a utiahnutosť, nezháňajú sa po novotách a vyhýbajú sa všetkým zábavám, nenapĺňujú svoje duše vybičujúcimi obrazmi ako svetskí ľudia, ich vzlet nie je hatený tisícerymi márnosťami, v ktorých sa udúša pravý, hlboký život viery, ich duša načúva len vnútru, kde sa jej Boh zjavuje.

Všetci kresťania svätým krstom sú zasvätení Najsvätejšej Trojici. Kňaz však dostáva ešte vlastné pomazanie, ktorým sa stáva nádobou milosti a dostáva zvláštne poslanie pracovať pre česť Najsvätejšej Trojice. Je teda jedinečným spôsobom Bohu zaviazaný.

Kňazský stav však vyžaduje svätosť, čo nepozostáva iba v nábožných želaniach, ale v skutkoch. To dokáže iba vtedy, keď sa odpúta od sveta, keď jeho telo žiari anjelskou čistotou a keď Pán, ako odev obkľučuje jeho zmysly a jeho skromnosť. Ináč jeho neskrotné myšlienky a žiadosti vždy ho prezradia, že sám nežije podľa príkladu Kristovho, ktorého miesto však zastáva. Ak je však vnútorne sústredený, táto vnútorná sústredenosť bude vyžarovať zo všetkého, čo koná a prejavila by ho ako muža podľa Srdca Ježišovho.

Ľud má jemný cit pre opravdivú svätosť. Skromnosť kňaza v kostole, vážnosť a dôstojnosť pri svätých úkonoch, jedno pokľaknutie, jeden pohľad mu stačí, aby si utvoril o ňom úsudok. Svätý Vincent z Pauly svojím správaním sa pri svätej omši vo všetkých vzbudil takú úctu, že z úst okolostojacich často bolo počuť slová: „To je kňaz, ktorý dôstojne slúži svätú omšu. To musí byť svätec!“ Tak vysoko cení ľud ducha sústredenosti u svojich kňazov.

Zosvetáčený kňaz ostáva neplodným pri svojom účinkovaní. Neúcta laikov voči kňazovi, čo sa príliš oddáva svetu, nebadane prechádza i na službu, ktorú vykonáva. Tak Božie slovo, ktoré hlása, sviatosti, ktoré udeľuje prinášajú veľmi málo ovocia. Pretože všetky slová dopadajú bez účinku, kde príklad hlása opak, málo dôvery k lekárovi, na ktorom vidíme tie isté rany, ktoré chceme, aby nám vyliečil.

Čo si musí pomyslieť taký sveták, keď pozoruje, ako kňaz sa teraz oddáva tým istým všednostiam a dvojzmyselnostiam ako druhý a podľa toho tiež pri oltári, v spovednici, na kazateľnici tak nedbalo vykonáva svoju službu, ako by to bola nejaká svetská záležitosť. Či sa právom nad tým nepohorší? A potom sa nedivme, keď počujeme: Naši kňazi sami

neveria tomu, čo hovoria, ináč by museli ináč žiť. Ak v pravde hľadám Ježiša, ak je on mojím jediným dobrom, vtedy tiež viem, kde ho nájdem: v tichej samote, v najhlbšom vnútri srdca, v nábožnej modlitbe, vo svätom sebazaprení, v panenskej láske.³⁶²

30.5 Zdržanlivosť

Panenstvo je napodobňovanie života anjelov, je nebeskou kvetinou zasadenou do pozemskej ríše tohto sveta. Ona má ľuďom pripomínať, že je im určené, aby raz s anjelmi tvorili jedno spoločenstvo.

Že kňazi musia byť úplne čistí, bolo obľúbenou ideou temer u všetkých národov. Nielen v Európe, ale i u Mexičanov a Peruáncov stretávame sa s myšlienkou, že čistota je nevyhnutnou podmienkou k vykonávaniu náboženských úkonov. Pravda, toto lepšie poznanie väčšinou iba nedokonalé bolo prevedené, v každom prípade nie v onom plnom lesku Bohumilej obetavosti, ako v Novom zákone. Kvetina čistoty väčšinou s námahou zapúšťala korene do zeme postihnutej kľatbou. Až Ježiš nás učil, ako ju musíme ošetrovať, aby naplno šírila svoju vôňu a svoje ovocie priviedla k plnej zrelosti.

Taký kňaz, ktorý má dobrú povesť a ktorého mravy sú bezúhonné, je skutočne Bohu milý a Cirkvi na veľký úžitok. Kňaz pochybného spôsobu života je smutnou postavou.

Tak krásna je čistota, tak krehká je nádoba, v ktorej ju nosíme. Ale dostali sme mnohé prostriedky, aby sme ju zachovali neporušenú: pokoru a modlitbu, umŕtvenie a útek pred príležitosťami, ducha utiahnutosti a sústredenosti.

Kňaz, ktorý sa pohrúži do sveta, uvádza do nebezpečenstva svoju čnosť. Ak sa zriedkakedy objaví pri verejných slávnostiach, keď ho volá povinnosť, s úctou sa k nemu správame. Nikto sa potom neopováži pred jeho očami nedbať na požiadavky slušnosti. Ak sa však často zdržuje v kruhu svetskom, zúčastňuje sa na svetských zábavách, vtedy je to inak. Vtedy nevidíme v ňom viac duchovného, ale spoločníka, ako sú všetci ostatní, pred ktorým netreba byť zdržanlivým.

Vlažné srdce je dobrou živnou pôdou pre zmyselné pudy. Voľný styk so svetom skrýva tisíc nebezpečenstiev pre čistotu kňaza. Áno, často sa stýka so ženským pokolením! Žena však, vraví Hieronym, je horiaci oheň, muž je vznetlivou slamou, diabol prudkým víchrom, čo v srdci jak jedného tak druhého roznečuje žiar nečistej žiadostivosti.

³⁶² Porov.: STAUDINGER, J.: *Ježiš a jeho kňaz*. 1970, s. 29 – 33.

Smutná skúsenosť všetkých čias potvrdzuje dôležitosť takýchto pravidiel. Koľkí mnohí kňazi z príliš voľného styku s druhým pokolením vyslúžili si zmätok v srdci, prudké boje a nezriedka i rany, ktorým nakoniec podľahli!

Kňaz teda častým stykom so svetom nemá čo získať, ale mnoho, ak nie všetko, môže stratiť. I keby nedošlo k verejnému pohoršeniu a poklesku, prinajmenej stráca čas. A to je pre kňaza nenahraditeľnou stratou, väčšinou tiež krádežou práv svojich farníkov. Pretože jeho čas nepatrí jemu, ale je ho dlžný povinnostiam svojho stavu. Stráca pri tom väčšinou vnútornú sústredenosť a úctu pred svojím povolaním a celkom isto vážnosť u ľudí. Týmto sa však v jeho životnom diele udomácnila neplodnosť.³⁶³

30.6 Kňaz, muž modlitby

Modlitba je účinným všeobecným prostriedkom, ktorý používa Boh, aby nás obohatil svojimi milosťami. Ona je kľúčom ku všetkým pokladom, bránou ku všetkým požehnaniam, ktorými nás zahrňuje.

Modlitba je teda pre nadprirodzený život tak potrebná ako vzduch pre pozemský život. Vzduch vdychujeme dýchaním, milosť modlitbou. Musíme sa modliť tak, ako musíme dýchať. Kto sa modlí, ten neomylné bude spasený, kto sa nemodlí, neomylné zatratený. Vyňaté sú deti, ktoré krstom prídu do neba. Všetci svätí sa spasili modlitbou a napokon všetci zatratenci sa zatratili zanedbávaním modlitby.

Omnoho viac než pre druhých je dôležitá modlitba pre kňazov. Svojím povolaním je na to a Cirkvou zvlášť k tomu ustanovený, aby sa modlil za svojich spolublížnych a u Boha sprostredkoval za ich večné záujmy. Musí teda všetkých ľudí nosiť vo svojom srdci.

Iný dôvod je, že kňaz vo svojom úrade koná nie vo svojom mene, ale koná ako nástroj Boží. Sila, ktorá osvecuje ducha a zapaluje srdcia, zostupuje zhora a jeho modlitba musí ju stiahnuť dolu. Preto všetci veľkí apoštoli boli mužmi modlitby.

Modlitba je skutočnou zbraňou kňazovou. František Xaverský plaví sa do Indie: chudobný a bezmocný, bez moci a vážnosti. A hľa! Svojou modlitbou podrobuje svojmu Pánovi kráľovstvá, obracia tisíce a státisíce, otvoril brány Japonska a čoskoro obrovské masy ázijských krajín sú v plnom rozkvele života viery. Nie, on nebol chudobný a bezmocný: pomocou modlitby bol bohatý, ba všemocný.

³⁶³ Porov.: STAUDINGER, J.: *Ježiš a jeho kňaz*. 1970, s. 33 – 35.

Muž modlitby sa podobá orlovi, čo letí k nebu. Jeho krídlami je modlitba. Odním kňazovi modlitbu a nebude sa môcť viac povzniesť k nadprirodzenému životu. Nábožné cvičenia ho unavujú, duchovné čítanie ho uspáva, pohľad na kríž necháva ho studeným, svätostánok je pre neho nič iného, iba kus vylešteného mramoru alebo pozláteného dreva. Tak ďaleko to môže dôjsť s kňazom, ak sa mu modlitba nestane potrebou, habitus nutnosťou, alebo tiež, ak si nenájde čas k sústredenosti – k rozjímaniu.

Rozjímanie – takmer všetko, čo má kňaz robiť, je spojené s modlitbou. Modlí sa pri oltári, kde s najsvätejšou obetou stáva sa takrečeno jedno, modlí sa, keď z príkazu Cirkvi odbavuje breviár a stáva sa takto tlmočníkom svojich spolublížnych. To sú verejné a, takrečeno, oficiálne audiencie, podstatné povinnosti jeho úradu. Kňaz podľa srdca Božieho nemôže sa však s týmto uspokojiť. Naopak, zaistí si časté a často tajné, dôverné rozhovory s Bohom. Predovšetkým tieto hodiny sú prameňom sily apoštolskej obetavosti a kňazského nadšenia.

Keď však pastier sám je studený a prázdny, ak on sám nerozjíma, vtedy je to celkom jasné, že druhým nebude môcť vliať ani chuti, ani lásky k rozjímaniu. Ak on sám, rozjímajúc nekráča po ceste Pánovej od jaslí až ku krížu, nemôže byť v tom vodcom pre druhých. To znamená: bez rozjímania, bez ducha vnútorného života nemôže byť horlivým kňazom.

To isté – *mutatis mutandis* – platí o každej obci. Áno, úlohou dušpastiera je zhromaždiť v nej ľud dobrej vôle, vliať mu svoju vlastnú horlivosť, pretvárať ich podľa svojho srdca, kým ich idey sa nerovnajú jeho. Je teda jasné, že táto horlivosť musí najprv zachvátiť samého kňaza prv, než by ju mohol dať druhým. On sám musí najprv neustálym rozjímaním uchopiť tieto idey v ich životodarnom obsahu. Ináč nedokáže povznášať duše a neodvolateľne ich pripútať k Bohu.³⁶⁴

30.7 Prostota, jednoduchosť

Prostota, jednoduchosť vychádza priamo z pokory. Kto nechce nič ukrývať, kto nechce vo falošnej maske vystupovať pred ľuďmi, kto sa nebojí ľudského súdu – je vždy prostý a priamočiary ako dieťa, ktoré vždy povie pravdu, ibaže ho starší skazili.

Opakom prostoty, jednoduchosti je farizejstvo, ktoré Kristus tak veľmi pranieroval. Je to zahaľovanie, obliekanie zla a zločinov do šiat pekných čností. Vieme, že Kristus odmietol modlitbu farizeja a pochválil

³⁶⁴ Porov.: STAUDINGER, J.: *Ježiš a jeho kňaz*. 1970, s. 35 – 38.

prostotu colníka, ktorý sa otvorene vyznal: „Bože, buď milostivý mne hriešnemu.“

Kristus nepoužil žiadne umelé lákadlá, aby k sebe prilákal učeníkov, ani nesľuboval miesta po svojej pravici alebo ľavici, ale pýtal sa, či s ním dokážu vypiť horký kalich: „Kto chce ísť za mnou, nech vezme svoj kríž a nech ma nasleduje“ (Lk 9,23). Neskrýva, čo čaká tých, ktorí pôjdu za Vykupiteľom sveta.

Boh je v najvyššom stupni prostý, jednoduchý, nekomplikovaný, zrozumiteľný. Evanjelium je jasné a jednoznačné. K Bohu vedie najjednoduchšia cesta: „Nechali všetko a išli za ním“ (Mk 1,18).³⁶⁵

30.8 Dobroprajnosť, žičlivosť

Dobroprajnosť vždy pramení z dobroty a lásky. Len добрota a láska sa dokáže navonok prejaviť v podobe dobroprajnosti, žičlivosti. Dobrý človek nepozera na seba, pozerá iba na toho druhého, ktorému chce preukázať dobro. To nič, že sám padá od únavy, že sám trpí, že on potrebuje pomoc. On ju chce poskytnúť iným. Taká dobroprajnosť môže pochádzať len z Božského Srdca.

Aké je to šťastie stretnúť dobrého kňaza, kňaza, ktorý vie pochopiť, dobroprajného, ochotného pomôcť, poslúžiť, ktorý sa vie úprimne usmiať na dieťa, na chorého, na matku, na robotníka, ale i na ľudí, ktorí nemajú pevné zväzky s Cirkvou, na hriešnikov. Jeho добрota a srdečnosť bude hojivým balzomom na rany, medom, ktorý späť privolá zabľúdené ovečky.

Kto chce byť dobroprajným, musí byť trpezlivým, tak ako je voči nám trpezlivý Boh, vždy pripravený prepáčiť, vždy pripravený obdarovať nás svojimi darmi. Kto chce byť dobroprajným, má milovať ako Boh, ktorý je Láskou.³⁶⁶

30.9 Milosrdenstvo

Pri tejto čnosti nejde len o milosrdenstvo v zmysle dobročinnnej akcie, nejde len o charitatívnu starostlivosť o chudobných. Tu ide o niečo viac – o pripravenosť srdca odpúšťať, zľutovať sa aj nad duchovnou biedou človeka, nad biedou z hriechu, ktorá je stokrát horšia ako bieda materiálna.

³⁶⁵ Porov.: GRUDNIOK, F.: *Žit' kňazstvo*. Katovice : Z polštiny preložil: A. T., 1982, s. 150 – 151.

³⁶⁶ Porov.: GRUDNIOK, F.: *Žit' kňazstvo*. 1982, s. 151 – 152.

Len milosrdný kňaz bude trpezlivo sedieť v spovednici, skláňať sa s láskou nad najhoršou biedou mravnej ľudskej skazenosti, nestratí trpezlivosť, nebude sa znervózňovať, nevyhreší penitenta, naleje balzam útechy, povznesie na duchu, ukáže milosrdenstvo Vykupiteľa, ktorý nechce smrť hriešnika, ale aby sa obrátil a bol spasený.

Takýto kňaz sa dlhšie zdrží pri lôžku umierajúceho, aby mu pomohol v jeho slabosti, aby ho podoprel v ťažkom, poslednom zápase, aby sa s ním úprimne pomodlil k Vykupiteľovi a vliat mu ducha dôvery voči božskému Majstrovi, ktorý neopúšťa človeka v takom dramatickom zápase.

A konečne, kňaz bude vedieť odpustiť aj osobné urážky, ktorých sa mu dostalo od spolubratov, farníkov, bude vedieť okolo nich mlčky prejsť a poslúžiť všetkým, ktorí mu ukrivdili, pamätajúc na Vykupiteľove slová: „Blahoslavení milosrdní, lebo oni dosiahnu milosrdenstvo“ (Mt 5,7), ako aj: „Otče, odpusť im, lebo nevedia, čo robia“ (Lk 23,34).³⁶⁷

30.10 Veľkodušnosť

Ako vyzerá kňaz, ktorý vydiera Bohu svoj čas, ktorý nemá čas na modlitbu, meditáciu, návštevu Najsvätejšej Sviatosti Oltárnej, ruženec – lebo má hostí, lebo ide na návštevy, lebo cestuje, lebo čas mu zaberá šport, televízia a iné osobné hobby, ktoré nemajú žiadny vzťah ku kňazstvu? Ako často sú pritesné, ohraničené naše srdcia, zamknuté v svojej škrupe egoizmu a zakrpatelosti.

A naopak: pozrime na kňaza, ktorý sa spaľuje, ktorý je otvorený na vždy nové kňazské dušpastierske iniciatívy, ktorý sa pýta: „Pane, povedz, čo sa ti páči, čo mám robiť?“ Lebo veľkodušný kňaz má veľkú dušu, do ktorej sa vmestí tak Boh, ako i človek, práca i rozptýlenie, námaha i odpočinok. Do veľkého srdca sa vmestí veľká radosť, veľká spokojnosť, veľké uspokojenie zo splneného záväzku – lebo do veľkého srdca sa vmestí veľký Boh.

Veľkodušnosť je teda odovzdanie Bohu všetkého, čo mi dal, čo mi zveril. Znamená spoluprácu s jeho milosťou, talentami, splnenie jeho milosrdných zámerov voči ľudstvu.³⁶⁸

30.11 Láska

³⁶⁷ Porov.: GRUDNIOK, F.: *Žit' kňazstvo*. 1982, s. 153 – 154.

³⁶⁸ Porov.: GRUDNIOK, F.: *Žit' kňazstvo*. 1982, s. 155 – 156.

Tým, čo spája jednotlivé čnosti v duši človeka, kňaza, je láska. Všetky tieto čnosti vychádzajú z lásky a v nej sa znova stravujú. Len láska im dáva zmysel, chuť, pôvab. Aby bol niekto pokorný, dobroprajný, nezištný, milosrdný, veľkodušný – musí veľmi milovať. Láska uľahčuje praktizovanie týchto čností. Bez lásky sú neuskutočniteľné.

Pretože nás Boh miluje, Kristus zostúpil na zem, prijal ľudskú prirodzenosť, súcitne sa sklonil nad človekom, preukázal mu nekonečné milosrdenstvo. Aj kríž vyrástol z lásky, je jej najkrajším kvetom. Kristus prv, ako sv. Petra urobil najvyšším pastierom, podrobil ho skúške lásky: „Peter, miluješ ma viac ako ostatní“ (Jn 21,15)? Ľudí, duše môžeme viesť len vtedy, keď ich milujeme.

Ak chceme byť v našej kňazskej službe pokorní, dobroprajní, milosrdní, spolucítiaci, veľkodušní – musíme Krista prosiť o lásku, o veľkú lásku, o nezištnú lásku voči všetkým. „Všetko, čo budete prosiť Otca v mojom mene, dá vám“ (Jn 16,23). Ako by nám nedal lásku, ak o ňu budeme prosiť?!

Láska sama všetko zmôže – bez lásky nič nemôžeme urobiť.³⁶⁹

Záver

Kňaz tretieho tisícročia bude pokračovateľom kňazov, ktorí v predchádzajúcich stáročiach udržiavali život Cirkvi. Preto kňazské povolanie bude aj po roku 2000 výzvou prežívať jediné a trvalé Kristovo kňazstvo. Zároveň sa život i služba kňaza musí prispôbovať každej dobe a životným okolnostiam... Od nás sa bude žiadať, aby sme – ako sa len dá – boli otvorení pre vnuknutia Ducha Svätého, žeby sme vymedzili jej najdôležitejšie konkrétne úlohy, a napokon, aby sme prijali vhodné pastoračné metódy, a tak primerane odpovedali na očakávanie ľudí.³⁷⁰

³⁶⁹ Porov.: GRUDNIOK, F.: *Žit' kňazstvo*. 1982, s. 157.

³⁷⁰ Porov.: JÁN PAVOL II.: *Pastores dabo vobis*. Trnava : SSV, 1994, s. 16.

31. Hierarchia

Úvod³⁷¹

V ľudských dejinách bolo mnoho foriem vlády a štruktúr štátov. Oligarchia, anarchia, tyrania, totalita, republika a demokracia. Aj napriek týmto rôznym formám si Cirkev zachovala jedinu štruktúru, hierarchickú, a to od svojho založenia Ježišom Kristom až po dnešné časy. Oboznámme sa so štruktúrou hierarchie v Cirkvi.

31.1 Štruktúra Cirkvi

„Do spoločenstva Cirkvi sú naplno včlenení tí, čo majú Kristovho Ducha, a prijímajú celé jej zriadenie a všetky v nej ustanovené prostriedky spásy, a sú v jej viditeľnom organizme spojení s Kristom - ktorý ju spravuje prostredníctvom rímskeho pápeža a biskupov, a to zväzkami vyznania viery, sviatostí a cirkevného vedenia spoločenstva“ (LG 14).

Ustanovenie Cirkvi

„A ja ti hovorím: Ty si Peter a na tejto skale postavím svoju Cirkev a pekelné brány ju nepremôžu. Tebe dám kľúče od nebeského kráľovstva: čo zviažeš na zemi, bude zviazané v nebi, a čo rozviažeš na zemi, bude rozviazané v nebi“ (Mt 16,18-19). Veru, veru, hovorím ti: „Keď si bol mladší, sám si sa opásal a chodil si, kade si chcel. Ale keď zostarneš, vystrieš ruky, iný ťa opáše a povedie, kam nechceš.“ To povedal, aby naznačil, akou smrťou oslávi Boha. Ako to povedal, vyzval ho: „Pod' za mnou“ (Jn 21,18-19)!

Tieto state evanjelia nám hovoria o tom, ako Pán Ježiš ustanovuje Cirkev a dáva Petrovi najvyššiu moc a autoritu v Cirkvi. Teda Dvanásť na čele s Petrom tvorili základ vtedajšej Cirkvi a starali sa o to, aby toto spoločenstvo nezaniklo a stále sa rozširovalo.

„Božské poslanie, ktoré Kristus zveril apoštolom, bude trvať až do skončenia vekov, lebo evanjelium, ktoré majú odovzdávať, je pre Cirkev

³⁷¹ Porov.: HURÁK, J.: Seminárna práca zo spirituálnej teológie. Spišská Kapitula : 2003.

navždy základom celého jej života. Preto sa apoštoli... postarali o ustanovenie svojich nástupcov“ (KKC 860). Týmito nástupcami sú biskupi na čele rímskym biskupom ako nástupcom svätého Petra.

Túto skutočnosť nám potvrdzujú aj dokumenty Cirkvi: „Pán Ježiš hneď od prvoti »povolal k sebe tých, ktorých sám chcel. I ustanovil Dvanástich, aby zostali s ním a aby ich poslal kázať« (Mk 3,13). A tak apoštoli sú zárodkom nového Izraela a zároveň počiatkom posvätnéj hierarchie“ (AG 5).

31.2 Jednotlivé stupne hierarchie

Cirkev je hierarchická. Základné stupne sú:

Pápež, hlava Cirkvi a kolégium
Kardináli
Arcibiskupi
Diecéza a biskupi
Diecézny biskup
Pomocný biskup
Biskup koadjútór
Pomocníci biskupa a presbyterská rada
Farnosti a kňazi
Dekan
Farár
Administrátor – duchovný správca farnosti
Kaplán
Diakoni
Laici

Kódex kánonického práva definuje stupne:

Pápež, hlava Cirkvi a kolégium

„Pápež, rímsky biskup a nástupca sv. Petra, „je stálym a viditeľným princípom a základom jednoty biskupov, ako aj množstva veriacych.“ Lebo rímsky pápež má na základe svojho úradu Kristovho zástupcu a pastiera celej Cirkvi plnú, najvyššiu a univerzálnu moc nad Cirkvou, ktorú môže vždy slobodne vykonávať“ (KKC 882).

„Biskup rímskej cirkvi, v ktorom pretrváva úloha, ktorú Pán zveril jedine Petrovi, prvému z apoštolov, a ktorá sa odovzdáva jeho nástupcom, je hlava kolégia biskupov, zástupca Krista a pastier celej

Cirkvi tu na zemi; preto na základe svojej úlohy má v Cirkvi najvyššiu, plnú, bezprostrednú a univerzálnu riadnu moc, ktorú môže vždy slobodne vykonávať“ (CIC, kán. 331).

„Rímskemu veľkňazovi vo vykonávaní jeho úlohy pomáhajú biskupi, ktorí s ním môžu spolupracovať rozličnými spôsobmi, medzi ktoré patrí Synoda biskupov. Okrem toho sú mu na pomoci otcovia kardináli, ako aj iné osoby, a podľa potrieb doby rozličné inštitúcie; všetky tieto osoby a inštitúcie vykonávajú úlohu, ktorá je im zverená, v jeho mene a jeho autoritou pre dobro všetkých cirkví podľa noriem určených právom“ (CIC, kán. 334).

„Kolégium biskupov, ktorého hlavou je najvyšší veľkňaz a jeho členmi sú biskupi na základe sviatostnej konsekrácie a hierarchického spoločenstva s hlavou a členmi kolégia a v ktorom apoštolský zbor nepretržite pretrváva, je spolu so svojou hlavou a nikdy bez tejto hlavy aj subjektom najvyššej a plnej moci nad celou Cirkvou“ (CIC, kán. 336).

Kardináli

Okrem pápeža, ako najvyššej hlavy Cirkvi, sa podieľajú na spravovaní Cirkvi aj kardináli, ktorí pápežovi pomáhajú.

„Kardináli Svätej rímskej cirkvi tvoria osobitné kolégium, ktorému prislúcha právo postarať sa o voľbu rímskeho veľkňaza podľa normy osobitného práva; okrem toho kardináli pomáhajú rímskemu veľkňazovi buď kolégiovo, keď sú zvolávaní, aby prerokovali otázky väčšieho významu, alebo ako jednotlivci, keď totiž v rozličných úradoch, ktoré zastávajú, poskytujú pomoc rímskemu veľkňazovi predovšetkým v každodennej starostlivosti o celú Cirkev“ (CIC, kán. 349).

„Na čele kolégia kardinálov je dekan; keď je hatený, zastupuje ho poddekan; dekan ani poddekan nemá nad ostatnými kardinálmi nijakú riadiacu moc, ale je prvý medzi rovnými“ (CIC, kán. 352).

Arcibiskupi

„Susedné partikulárne cirkvi s rovnorodou kultúrou tvoria cirkevné provincie alebo väčšie celky nazývané patriarcháty alebo cirkevné oblasti“ (KKC 887).

„Aby sa podľa osobných a miestnych okolností napomáhala spoločná pastoračná činnosť rozličných susedných diecéz a aby sa vhodnejšie rozvíjali vzájomné vzťahy medzi diecéznymi biskupmi, susedné partikulárne cirkvi sa majú spájať do cirkevných provincií, územne presne ohraničených“ (CIC, kán. 431).

„V cirkevnej provincii má podľa normy práva autoritu provinčný koncil a metropolita“ (CIC, kán. 432).

„Na čele cirkevnej provincie je metropolita, ktorý je arcibiskupom zverenej diecézy; tento úrad je spojený s biskupskou stolicou, ktorú určil alebo schválil rímsky veľkňaz“ (CIC, kán. 435).

Diecéza a biskupi

Diecézny biskup je ako najvyššia hlava diecézy.

Diecézny biskup

„Partikulárne cirkvi, v ktorých a z ktorých sa utvára jedna a jediná katolícka cirkev, sú predovšetkým diecézy, ktorým sa, ak nie je zrejmé niečo iné, pripodobňuje územná prelatúra a územné opátstvo, apoštolský vikariát a apoštolská prefektúra, ako aj natrvalo zriadená apoštolská administratúra“ (CIC, kán. 368).

„Diecéza je podiel Božieho ľudu, ktorý sa zveruje biskupovi, aby ho za spolupráce presbytéria duchovne pásol tak, aby tým, že sa vinie k svojmu pastierovi a on ho na základe evanjelia a Eucharistie v Duchu Svätom zhromažďuje, utváral partikulárnu cirkev, v ktorej je skutočne prítomná a účinkuje jedna, svätá, katolícka a apoštolská cirkev Kristova“ (CIC, kán. 369).

„Biskupi, ktorí sú z božského ustanovenia nástupcovia apoštolov skrze Ducha Svätého, ktorý im bol daný, ustanovujú sa v Cirkvi za pastierov, aby aj sami boli učiteľmi náuky, kňazmi posvätného kultu a služobníkmi riadenia“ (CIC, kán. 375).

„Diecéznemu biskupovi v diecéze, ktorá mu bola zverená, patrí všetka riadna, vlastná a bezprostredná moc, ktorá sa vyžaduje na vykonávanie jeho pastierskej úlohy, s výnimkou káuz, ktoré sú na základe práva alebo dekrétu najvyššieho veľkňaza rezervované najvyššej alebo inej cirkevnej vrchnosti“ (CIC, kán. 381).

Pomocný biskup a biskup koadjutor

Aj je diecéza veľká, biskup ju sám nezvládne, preto mu môže pomôcť pomocný biskup alebo biskup koadjutor.

„Keď sa to z pastoračných potrieb diecézy odporúča, na žiadosť diecézneho biskupa má byť ustanovený jeden alebo viacerí pomocní biskupi; pomocný biskup nemá právo nástupníctva. Svätá stolica, ak to sama považuje za vhodnejšie, z úradu môže ustanoviť biskupa koadjutora, ktorý aj sám je vybavený zvláštnymi splnomocneniami; biskup koadjutor má právo nástupníctva“ (CIC, kán. 403).

Pomocníci biskupa a presbyterská rada

„Diecézna kúria pozostáva z tých inštitúcií a osôb, ktoré pomáhajú biskupovi v riadení celej diecézy najmä pri usmerňovaní pastoračnej činnosti, pri zabezpečovaní správy diecézy, ako aj pri vykonávaní súdnej moci“ (CIC, kán. 469).

„Je potrebné, aby v každej diecéze diecézny biskup ustanovil generálneho vikára, ktorý vybavený riadnou mocou podľa normy nasledujúcich kánonov mu má pomáhať v riadení celej diecézy“ (CIC, kán. 475).

Na správu biskupskej rezidencie, biskupského úradu má biskup ďalších pomocníkov. „V každej kúrii (biskupskom úrade) má byť ustanovený riaditeľ, ktorého hlavnou úlohou, ak v partikulárnom práve nie je stanovené ináč, je starať sa, aby sa vyhotovili a odposielali spisy kúrie a aby sa v archíve kúrie chránili“ (CIC, kán. 482).

„Okrem riaditeľa kancelárie môžu byť ustanovení aj iní notári, ktorými napísaný alebo podpísaný spis je verejne hodnoverný, pokiaľ ide o akékoľvek spisy alebo len súdne spisy, alebo len spisy určitej kauzy alebo záležitosti“ (CIC, kán. 483).

Okrem pomocných biskupov má biskup na pomoc aj radu kňazov. Členov do tejto rady si volí on sám. „V každej diecéze sa má ustanoviť presbyterská rada čiže skupina kňazov, ktorá má byť akoby senátom biskupa, reprezentujúca presbytérium; jej úlohou je podľa normy práva pomáhať biskupovi v riadení diecézy, aby sa čo najväčmi podporilo dobro podielu Božieho ľudu, ktorý mu je zverený“ (CIC, kán. 495).

31.3 Farnosti a kňazi

Diecéza je rozdelená na farnosti. Farnosť je spravovaná farárom a ten ju spravuje z moci, ktorú mu udelil diecézny biskup, je tam poslaný v mene biskupa. „Farnosť je určité spoločenstvo veriacich, natrvalo ustanovené v partikulárnej cirkvi, o ktoré pastoračná starostlivosť je pod autoritou diecézneho biskupa zverená farárovi ako jeho vlastnému pastierovi“ (CIC, kán. 515).

Farnosti sa združujú do dekanátu, ktorý spravuje dekan. „Dekan, ktorý sa nazýva arcipresbyter, alebo aj iným menom, je kňaz, ktorý je na čele dekanátu“ (CIC, kán. 553).

Farnosť spravuje riadne vysvätený kňaz. Ten môže byť do farnosti poslaný s funkciou farára alebo administrátora farnosti.

Farár

„Farár je vlastný pastier farnosti, ktorá mu je zverená a vykonáva pastoračnú starostlivosť o spoločenstvo, ktoré mu je zverené, pod autoritou diecézneho biskupa, ku ktorého účasti na službe Krista bol povolaný, aby pre to isté spoločenstvo vykonával učiacu, posväcovaciu a riadiacu úlohu za spolupráce aj iných presbyterov alebo diakonov i za príspevku laických veriacich podľa normy práva“ (*CIC, kán. 519*).

Administrátor – duchovný správca farnosti

„Duchovný správca je kňaz, ktorému sa nastalo zveruje aspoň sčasti pastoračná starostlivosť o nejaké spoločenstvo alebo osobitnú skupinu veriacich, ktorú treba vykonávať podľa normy univerzálneho a partikulárneho práva“ (*CIC, kán. 564*).

Ak je farnosť väčšia a jeden kňaz ju nezvládne, môže biskup poslať do farnosti na pomoc kaplána. „Vždy, keď je to na náležité plnenie pastoračnej starostlivosti o farnosť nevyhnutné alebo vhodné, farárovi možno prideliť jedného alebo viacerých kaplánov, ktorí ako spolupracovníci farára a účastní na jeho starostlivosti majú pomáhať v pastoračnej službe spoločnou radou a spoločným úsilím s farárom a pod jeho autoritou“ (*CIC, kán. 545*).

Diakoni

„Na nižšom stupni hierarchie sú diakoni, na ktorých sa vkladajú ruky nie na kňazstvo, ale na službu.“ Pri vysviacke na diakona vkladá ruky iba biskup. Tým naznačuje, že diakon je v úlohách svojej „diakonie (služby) osobitne spätý s biskupom“ (*KKC 1569*).

„Úlohou diakonov je okrem iného asistovať biskupovi a kňazom pri slávení Božích tajomstiev, predovšetkým Eucharistie, rozdávať ju, asistovať pri uzatváraní manželstva a požehnať ho, hlásať evanjelium a kázať, predsedáť pri pohrebných obradoch a venovať sa rozličným charitatívnym službám“ (*KKC 1570*).

Vlastnou úlohou presbyterov, ktorí totiž sú spolupracovníci biskupov, je ohlasovať Božie evanjelium; aj diakoni majú úlohu venovať sa službe slova Božiemu ľudu v spoločenstve s biskupom a jeho presbyteriám (*porov. CIC, kán. 757*).

Diakoni majú tiež splnomocnenie kázať všade, ktoré treba používať s aspoň predpokladaným súhlasom rektora kostola, ak toto splnomocnenie kompetentný ordinár neobmedzil alebo neodňal, alebo ak partikulárny zákon nevyžaduje výslovné povolenie (*porov. CIC, kán. 764*).

Laici

„Pod názvom laici sa tu rozumejú všetci veriaci v Krista okrem príslušníkov posvätného stavu a v Cirkvi schváleného rehoľného stavu, teda veriaci v Krista, ktorí – keďže krstom boli včlenení do Krista, boli ustanovení za Boží ľud, a svojím spôsobom dostali účasť na Kristovom kňazskom, prorockom a kráľovskom úrade – vykonávajú primerane svojmu stavu poslanie celého kresťanského ľudu v Cirkvi a vo svete“ (KKC 897).

„Laici, keďže tak ako všetci veriaci sú krstom a birmovaním Bohom určení na apoštolát, majú všeobecnú povinnosť a požívajú právo ako jednotlivci aj ako spojení v združeniach vynasnažovať sa, aby božské posolstvo spásy všetci ľudia na celom svete spoznali a prijali; táto povinnosť je ešte naliehavejšia v tých okolnostiach, v ktorých ľudia môžu počuť evanjelium a poznať Krista iba ich prostredníctvom“ (CIC, kán. 225).

„Laici pokladaní za súcich sú spôsobilí, aby ich posvätní pastieri prijímali do tých cirkevných úradov a na tie úlohy, ktoré podľa predpisov práva môžu vykonávať“ (CIC, kán. 228).

Záver

Predstavili sme v krátkosti štruktúru Cirkvi a jej zriadenia. Aj napriek tomu, že je táto štruktúra rozmanitá, mali by sme sa všetci snažiť o jednotu. Veď si to želá aj zakladateľ Cirkvi, Ježiš Kristus.

„No neprosím len za nich, ale aj za tých, čo skrze ich slovo uveria vo mňa, aby všetci boli jedno, ako ty, Otče, vo mne a ja v tebe, aby aj oni boli v nás, aby svet uveril, že si ma ty poslal. A slávu, ktorú si ty dal mne, ja som dal im, aby boli jedno, ako sme my jedno – ja v nich a ty vo mne. Nech sú tak dokonale jedno, aby svet spoznal, že si ma ty poslal a že ich miluješ tak, ako miluješ mňa“ (Jn 17,20-23).

32. Mariánsky kňaz

Úvod³⁷²

Pri formácii budúceho kňaza, a zvlášť v jeho detstve, aj neskôr v jeho mladosti, kedy už badať prvé znaky jeho budúceho povolania, stojí každá matka. Každá mamka, ktorá rozumie srdcu svojho syna, podporuje ho modlitbami pri štúdiách a neskôr v kňazskom povolaní. Každý dobrej matke záleží na šťastí jej syna. O to viac to platí o Matke Božej, Panne Márii.

32.1 Žena, hľa, tvoj syn

Mária spolupracovala svojou materskou láskou. Nielenže vychovávala Božieho Syna, ktorý jej bol zverený, ale prichýlila k sebe všetkých nás. Na kríži jej vlastný Syn povedal: „Žena, hľa, tvoj syn“ a učeníkovi: „Hľa, tvoja matka“ (Jn 19,26-27). Práve pod krížom jej boli zverení všetci ľudia. „Máriino áno sa dovŕšuje vo vyvrcholení jej bolesti pod krížom, kde sa stáva Matkou Cirkvi. Keď prijíma nás všetkých.“³⁷³ „Tieto slová určujú Máriino postavenie v živote Kristových učeníkov jej nové materstvo ako Matky Vykupiteľa, materstvo duchovné.“³⁷⁴

Keď Ježiš zveril Jána Márii, povedal: „Je dokonané“ (Jn 19,30). „Akoby chcel naznačiť, že toto Máriino materstvo bolo súčasťou Božieho plánu spásy ľudstva a že Ježiš sa nemohol vrátiť k Otcovi, kým neuviedol všetko na svoje miesto. A Máriino miesto je najdôležitejšie, pretože ona je posledným darom, ktorý nám Boh dal, ako keď hlava rodiny, prv než odcestuje, zhromažďí svoje deti a povie im: Poslúchajte mamičku, kým tu nebudem. Urobte všetko, čo vám povie.“³⁷⁵

Tým, že bola Panna Mária matkou Ježiša, ostáva práve matkou i našou. Zvlášť sú jej zverení kňazi, keď Ježiš sám bol veľkňazom. Ježiš na kríži zveril Márii svojho učeníka a učeníkovi povedal, aby sa k nej privinul a mal ju v úcte, ako svoju matku.

³⁷² Porov.: SAKMÁR, P.: Seminárna práca. Spišská Kapitula : 2003.

³⁷³ CROISSANT, J.: *Kňazstvo ženy alebo kňazstvo srdca*. Bratislava : Serafin, 1994, s. 123.

³⁷⁴ JÁN PAVOL II.: *Redemptoris Mater*. Trnava : SSV, 1999, s. 91.

³⁷⁵ CROISSANT, J.: *Kňazstvo ženy alebo kňazstvo srdca*. 1994, s. 123.

Kňaz sa má utiekať k svojej nebeskej Matke. Tam nájde ochranu pred každým nebezpečenstvom. Zasvätením sa Panne Márii kňaz nič nestráca, práve naopak, získava veľmi veľa. Kňaz získa požehnanie, ktoré ide od Ježiša skrze Máriine ruky.

Panna Mária je veľkou orodovníčkou a ochrankyňou. „A práve ten, kto sa v najhorších situáciách zverí Márii, nemôže nikdy zúfať, lebo ona je tu, aby dosvedčila, že Ježiš skutočne vstal z mŕtvych, že premohol smrť a že zvíťazí aj nad našimi ťažkosťami.“³⁷⁶

32.2 V Máriinej škole

Keď si uvedomíme, aké náročné je poslanie kňaza, ale i akékoľvek iné povolanie, cítime, že je pre nás výzvou, ale že je pritom nad naše sily. Samozrejme, že Boh, keď si vyvolí niekoho do svojej služby, tak vtedy dáva potrebnú milosť. Boh môže a aj dáva svoje milosti skrze Matku Božiu. Ona je tým kanálom, cez ktorú prúdia milosti od Boha.

„Bud'te svätí, ako som ja svätý,“ hovorí Pán, „bud'te dokonalí, ako som ja dokonalý“ (Mt 5,48). Matka Božia nám ukázala svojím životom cestu, ako sa stať dokonalým. V jej škole sa môžeme učiť ceste dokonalosti. Ona nám svojím príkladným životom ukazuje smer a vedie k Ježišovi. Ona vo svojej poslušnosti a odovzdanosti Nebeskému Otcovi, ale najmä vo veľkej láske k svojmu synovi Ježišovi nás učí, ako napredovať v duchovnom živote.

„Božie slovo môžeme dokonale pochopiť len vtedy, ak sme v Máriinej škole, a keď ju prosíme, aby nás vyučovala a aby nám dala výnimočnú milosť – mať srdce dokorán otvorené pre Ježišove slová a prijímať ich tak, ako ich prijímala ona.“³⁷⁷

32.3 Pravá úcta k Matke Božej

Všimneme si, že tí kňazi, ktorí nemajú úctu k Panne Márii, ktorí sa k nej neutiekajú, začnú upadať. Na druhej strane, tí kňazi, čo zblúdili, keď sa utiekajú k Matke a vzývajú jej meno, prosia o pomoc, tak sa potom navracajú na správnu cestu. Mohli by sme vymenovať nespočetné množstvo konkrétnych prípadov, kedy Matka Božia pomohla, kedy ich ochránila, vyprosila milosť. Lenže to by sme museli popísať veľmi veľa strán. Kňaz bez ruženca v dnešnej dobe veľmi neobstojí.

³⁷⁶ CROISSANT, J.: *Kňazstvo ženy alebo kňazstvo srdca*. 1994, s. 124.

³⁷⁷ MATKA MYRIAM: *Slúžiť Bohu*. Urán Margit, 2000, s. 68.

Druhý vatikánsky koncil, aj keď nie výslovne, predsa jasne naznačil a do srdca všetkých synov a dcér Cirkvi vložil odporúčanie modlitby ruženca, keď vyhlásil, „aby mali vo veľkej vážnosti mariánske pobožnosti a nábožné úkony, ktoré v priebehu vekov odporúčal Učiteľský úrad cirkvi“ (LG 67).

Ježiš sa obetoval za nás. „Mária ho darovala svetu a do jeho rúk vložila ruky všetkých kňazov Cirkvi. A kňazi predlžujú obetu jej Syna, v ktorej ona sama na Kalvárii tak úzko spolupracovala.“³⁷⁸

Svätý Grignon hovorí, že pravá úcta k Panne Márii je vnútorná, nežná, svätá, stála a nezištná. Vnútorná úcta vychádza z ducha a srdca. Pravá úcta je nežná, plná dôvery v presvätú Pannu, tak ako dieťa dôveruje svojej matke. To isté robí duša, ktorá plná dôvery sa utieka k Matke Božej vo všetkých svojich potrebách telesných i duševných, s veľkou jednoduchosťou, dôverou a nehou. Vzýva o pomoc svoju mamu v každom čase, na každom mieste a v každej veci.

Vo svojich pochybnostiach ju prosí o poskytnutie svetla, vo svojich pokušeniach o podporu, o posilnenie vo svojich slabostiach, o pozdvihnutie pri svojich pádoch, o potešenie vo svojich krížoch, námahách a protivenstvách života. Pri všetkých neduhoch tela i duše je Mária jej stálym útočiskom a duša sa nebojí, že by bola na ťarchu tejto Matke a že by sa sprotivila Ježišovi Kristovi.

Môžeme povedať, že pravá zbožnosť k Panne Márii je nezištná, keď je duša usmerňovaná, aby vôbec nehľadala seba, ale jedine Boha, v jeho svätej Matke. Ďalej úcta spočíva v tom, že sa úplne odovzdáme Najsvätejšej Panne ako otroci, aby sme v plnosti bytia náležali Ježišovi Kristovi skrze Máriu a potom, že konáme všetky veci s Máriou, v Márii, skrze Máriu, pre Máriu, aby sme ich konali dokonalejšie s Ježišom, v Ježišovi, skrze Ježiša a pre Ježiša.³⁷⁹

32.4 Mária – vzor kresťanského života

O Panne Márii sa Sväté písmo vyjadruje, že je plná milosti (Lk 1,28) a požehnanou medzi ženami (Lk 1,42). Panna Mária nám môže byť vzorom vo všetkých čnostiach. „Pravá mariánska úcta je svätá. Nabáda dušu, aby sa vystríhala hriechu a napodobnila čnosti svätej Panny, najmä jej hlbokú pokoru, živú vieru, oddanú poslušnosť, ustavičnú modlitbu,

³⁷⁸ GUŠIČ, J.: *Kristova výzva veľkodušným*. Bratislava : Lúč, 1994, s. 25.

³⁷⁹ Porov.: CICHÁ, E.: *Mariánsky kult. Mária Matka Cirkvi. Mária vzor kresťanského života. Mária naša pomocnica*. Spišské Podhradie, 1995, s. 12.

úplné umŕtvovanie, jej neporovnateľnú čistotu, vrúcnu lásku, hrdinskú trpezlivosť, anjelskú nehu a božskú múdrosť.“³⁸⁰

Každý kňaz by si mal osvojovať čnosti. Panna Mária je dobrou pomocníčkou pri osvojovaní si čnosti, ktoré kňaz potrebuje pri svojej službe. Ona vie, čo kňaz potrebuje. Ona vyprosí u svojho Syna pre svojich kňazov, čo potrebujú. Kňazovi sa stačí zveriť do jej rúk a nasledovať ju. „Najlepšia cesta, ako napodobniť čnosti Panny Márie je nasledovať jej cesty. Životná cesta Panny Márie bola ťažká, ale Mária ju víťazne prešla. Neexistuje situácia, pre ktorú by Mária nemohla byť vzorom. A Mária túži s láskou, s akou za nás oroduje, aby sme dali dňom života náplň mariánsku.“³⁸¹

Panna Mária bola vzorom kresťanského života aj preto, že plnila Božiu vôľu celú. Ona splnila Boží plán úplne. Mária zostala verná Božej milosti. „Preto i Máriino splnenie Božej vôle zostane až do skonania sveta vzorom, ku ktorému sa koniec koncom budú musieť vrátiť všetci ľudia, ktorí to dobre myslia so svojim večným osudom.“³⁸²

32.5 Slúžiť v Márii

„Mariánsky spôsob dovoľí, aby sme sa podobali Kristovi tak, ako sa naňho podobá jeho milovaná Matka. Toto neznamená „hrať sa na mamičku“, ale sa mu podobať, ako spolucítiaca Panna Mária, ako Matka Krásnej – Lásky, ako Matka Sedembolestná, ako maličká Panna, ktorá ho čaká, ako oslávená Matka vo chvíli svojho usnutia.“³⁸³

Máriinu ochranu a pomoc cítia všetci verní Ježišovi kňazi. Preto ju považujú za svoju duchovnú matku, s veľkou dôverou k nej prichádzajú, každý deň sa jej odporúčajú, zverujú jej svoje bolesti i radosti, svoje plány, úspechy i neúspechy, prosia ju o pomoc. Koľkých zachránila od nebezpečenstva rôznych morálnych kríz, kríz vo viere. Mnohí kňazi dosvedčujú jej pomoc v tom, že ostali vďaka nej verní Kristovi.

³⁸⁰ GRIGNION, M. L.: *O pravej úcte k Panne Márii*. Košice : Vydavateľstvo Michala Vaška, 1993, s.

55.

³⁸¹ CICHÁ, E.: *Mariánsky kult. Mária Matka Cirkvi. Mária vzor kresťanského života. Mária naša pomocnica*. 1995, s. 12.

³⁸² CICHÁ, E.: *Mariánsky kult. Mária Matka Cirkvi. Mária vzor kresťanského života. Mária naša pomocnica*. 1995, s. 13.

³⁸³ MATKA MYRIAM: *Slúžiť Bohu*. Urán Margit, 2000, s. 68.

32.6 Mariánske kňazské hnutie

Mariánske kňazské hnutie založil kňaz Stefano Gobbi v roku 1972. Vzniklo z jednoduchej vnútornej inšpirácie, ktorú Don Stefano dostal pri modlitbe vo Fatime.

Tri záväzky charakterizujú spiritualitu MKH:

1. Zasvätenie sa Nepoškvrnenému Srdcu Panny Márie. Zveriť sa Márii znamená pre kňaza brať svedomitejšie svoje zasvätenie, ktoré sme učinili Bohu v deň svojho krstu a kňazského zasvätenia. K duchu Hnutia patrí ten, kto sa zasväťí Máriinmu Nepoškvrnenému Srdcu, snaží sa toto zasvätenie dôsledne žiť, pracuje v poslušnosti a na prospech Cirkvi a pomáha i veriacim žiť v tejto oddanosti Matke Božej. Snažiť sa žiť zasvätenie Panny Márie a pomáhať ho žiť aj iným. Postup, ktorý privádza k dokonalému odovzdaniu sa Márii, sa rozvíja postupne v štyroch etapách:

- Zvykať si žiť s Máriou,
- nechať sa ňou vnútorne pretvárať,
- vstúpiť s ňou do jednoty srdca,
- napokon žiť s Máriou.

Cieľom cesty zasvätenia, ktoré sa požaduje ako prvý záväzok v Mariánskom kňazskom hnutí, je: nechať Máriu, aby v nás žila a pôsobila.

2. Jednota s pápežom a Cirkvou s ním zjednotenou. Do Cirkvi vstúpi svetský duch – sekularizmus. Racionalizmus je príčinou rôznych bludov, ktoré sa vkrádajú do Cirkvi. Naturalizmus spôsobuje postupnú stratu vedomia hriechu ako zla a zanedbávanie sviatosti zmierenia, čo sa dnes šíri v celej Cirkvi. Mária žiada, aby kňazi išli príkladom jednoty. Príkladom lásky k pápežovi, príkladom v modlitbe a utrpení za neho. Mária chce, aby sa medzi kňazov vrátilo pokorné a statočné cvičenie v činnosti poslušnosti.

3. Privádzať veriacych k veľkej dôvere v Panu Máriu. To je tretí záväzok a spočíva v tom, aby kňaz privádzal k zasväteniu sa Nepoškvrnenému Srdcu Panny Márie veriacych, ktorí sú zverení do jej starostlivosti.³⁸⁴

³⁸⁴ Porov.: GOBBI, S.: *Kňazom, najmilším synom Panny Márie*. Bratislava : Mariánske kňazské hnutie, 2000, s. 19 – 32.

Záver

Dôležitú úlohu pri povolani zohráva poslušnosť nasledovať Ježiša. V tom nám ide príkladom Matka Božia, ktorá svojím fiat nám ukazuje, ako máme nasledovať Boha. Takto máme kráčať po ceste v šľapajach Panny Márie, ktorá „nasledovala na ceste viery a verne zotrvala v jednote so Synom až po kríž“ (LG 58).

Zverme sa pod ochranu, lebo takto budeme môcť bezpečne kráčať až do večnosti. Pri kňazských povolaniach nemôžeme si nevšimnúť úlohu, ktorú tu z vôle Božej hrá Ježišova Matka, Panna Mária.

33. Integrita kňazstva

Úvod³⁸⁵

Kňazstvo. Na pohľad jednoduché slovo a má veľmi bohatý obsah. Čo všetko je obsahom tohto pojmu? Otázku budeme mať na zreteli, keď budeme uvažovať o integrite kňazstva.

33.1 Obálka pod tanierom

Nezasvätený pozorovateľ by si myslel, že ide o preteky v jedení polievky. V skutočnosti ide o niečo celkom iné. Každý „vyhrá“ prvé miesto. Svoje prvé kaplánske miesto. Poznámka na vysvetlenie: v našej diecéze je zvykom, že po kňazskej vysviacke majú novokňazi spoločný obed s otcom biskupom a pod tanierom je obálka a v nej menovací dekrét.

Takto nejako to začína. Prichádzajú nové povinnosti, noví ľudia, nové okolnosti, nové vzťahy. Okrem hlásania evanjelia z ambónu, musí kňaz (každý kňaz, nielen novokňaz) hlásať evanjelium aj v inej forme. Vo forme svedectva vlastného života. Lebo „svedectvo kresťanského života a dobré skutky konané v nadprirodzenom duchu majú silu priťahovať ľudí k viere a k Bohu“ (KKC 2044). Pán Boh vidí všetko, ale aj ľudia si toho dosť všimnú. Všimajú si napríklad vzťah medzi kaplánom a farárom. Ak je tento príkladný, veľmi pomáha k budovaniu jednoty i celkovej dobrej atmosféry vo farnosti. Všimnú si konkrétne postoje k rôznym iniciatívam veriacich alebo k spoločenstvám. Žiaden kňaz si nemôže dovoliť povedať: „Ja uznávam len liturgickú spiritualitu“, a všetko ostatné by zaznával. Vyžaduje sa od neho otvorenosť voči všetkým, ku ktorým je poslaný. Kňazi sú povinní dokázať žiť spolu s kresťanmi, ktorí prejavujú, a v budúcnosti budú ešte viac prejavovať, zmysel a bohatstvo rôznosti. Musia to dokázať, usilujúc sa zachovať jednotu. Ak by sa im to nepodarilo, nápor mnohých a odlišných hnutí by

³⁸⁵ Porov.: HRBČEK, Š.: Seminárna práca. Spišská Kapitula : 2003.

mohol premeniť našu Cirkev na opozičné skupiny s ich vlastným „jazykom“ – hotový babylon...³⁸⁶

33.2 Všímavosť

je dôležitou vlastnosťou aj pre kňaza. Pán Ježiš sa prirovnáva k dobrému pastierovi. Hovorí: „Poznám svoje ovce a moje poznajú mňa“ (*Jn 10,14*). Kňaz preto žije medzi ľuďmi, aby im bol blízky, aby poznal ich bolesti i radosti. Nesmie sa obmedziť iba na „štandardný sviatostný servis“. Aby svoje ovcečky poznal, musí ich počúvať, vstupovať s nimi do vzťahov, komunikovať s nimi. Až keď ich pozná, môže im poradiť, usmerniť a osvetliť aktuálne situácie svetlom Božieho slova. Diecézny kňaz nie je človek nadpozemský, ktorého sa netýkajú veci každodenného života. Naopak, žije medzi ľuďmi a je tu pre nich. Boh dáva milosť svetskému kňazovi, aby žil evanjelium vo svete uprostred ľudí.³⁸⁷

Pápež Pius XII. v encyklike *Menti nostrae* zdôrazňoval odpútanosť od bohatstva a pozemských vecí. Dáva do pozornosti svätých mužov, ktorí sa všetkého zriekli a vkladali svoju dôveru v Boha. Kňazi nesľubujú chudobu, ale majú sa riadiť duchom a láskou k tejto čnosti.³⁸⁸ Pápežove slová sú aktuálne aj dnes. Ponúkajú trvalé princípy, ktorých podstatou je, že kňaz má využívať a dávať do služby hmotné prostriedky, avšak má sa chrániť výstredností a naviazanosti na ne. Kňaz je vtedy „IN“, keď zo všetkých síl nasleduje svojho Učiteľa a Majstra.

33.3 Cordis bonitas

Kňaz je s ľuďmi v každodennom kontakte. Vtedy sa veľmi dobre ukáže jeho ľudská zrelosť a vypracovanosť v prístupe k nim. Je potrebné pestovať tie čnosti, ktoré si cenia všetci ľudia. Koncilový dokument *Presbyterorum ordinis* ich vymenúva v tomto poradí: na prvé miesto dáva *cordis bonitas* a ďalej *sinceritas*, *robur animi et constantia*, *assidua iustitiae cura*, *urbanitas aliaeque*³⁸⁹ a ostatné čnosti, ktoré vymenúva apoštol Pavol v liste Filipanom 4,8 (*porov. PO 3*).

³⁸⁶ Porov.: GILSON, G.: *Diecézny kňaz v pastoračnej službe*. Spišské Podhradie : Kňazský seminár Jána Vojtaššáka, 2001, s. 88, 89

³⁸⁷ Porov.: GILSON, G.: *Diecézny kňaz v pastoračnej službe*. 2001, s. 102, 103.

³⁸⁸ Porov.: HERMANOVSKÝ, J.: *Pápeži kňazom*. 1996, s. 115, 116.

³⁸⁹ Dobrosrdečnosť, úprimnosť, statočnosť, stálosť, vytrvalá starostlivosť o spravodlivosť, zdvorilosť.

Dovoľme si malé porovnanie, čo sa týka prístupu k ľuďom: kňaz a bankový úradník. Bankový úradník musí byť dnes na vysokej úrovni. Absolvuje vyššie kurzy správania, kde sa naučí mať pre každého (zákazníka...) milý úsmev, úslužnú ochotu a celkovo príjemné vystupovanie. A toto všetko len pre zisk a nejaké časné dobrá. O čo skôr by mali kňazi dávať toto do služby hodnotám trvalým, do služby Božieho kráľovstva!?

Niektorí kňazi majú chuť závodit' na dráhe, kde môžu ľahko dosiahnuť prvenstvo. Pestujú také „čnosti“, na ktoré len ich stav dáva príležitosti. Kristus ich vymenoval, keď hovoril o farizejoch. Sú to: pôsty, dlhé modlitby,³⁹⁰ neúčelný asketizmus zachádzajúci až do čudáctva, klopie a prevracanie očí, nakláňanie hlavy a nepríjemné zjemňovanie vonkajšieho správania. Týmto chcem poukázať na rozdiel medzi skutočnou nábožnosťou, ktorá je radostná a prítlačivá a medzi deklarovanou nábožnosťou, ktorá môže byť len lacným pozlátkom na duchovnej prázdnote.

Čím sa človek naplňa, to potom zo seba dáva. Celkom dobre sa to dá všimnúť na kázni, ale aj pri rozhovore s kňazom. Hlboký duchovný život a čítanie, najmä dokumentov Cirkvi, slúžia nielen pre neho, ale celému spoločenstvu.

33.4 Samota verzus opustenosť

Samota do určitej miery predstavuje životný štýl kňaza. Je to dôsledok zasvätenia sa slúžiť Bohu v čistote, k čomu sa kandidát sám dobrovoľne zaviazal. Kňazstvo je povolanie pre chlapa, nie pre uľňukancov. Je dosť náročné kvôli ustavičnej disponovanosti k službe ľuďom, kvôli práci s ľuďmi, ktorá tiež dá zabrat', kvôli celibátu a z neho vyplývajúcej dôsledku – samote. Samota môže byť prežívaná rôzne. Môže byť naplnená vzťahom k Bohu a k ľuďom a prekypovať vonkajšou i vnútornou plnosťou lásky – a to je radosť žiť! – alebo je to opustenosť, čo je smutný stav.³⁹¹

„Dobrý kňaz nemôže byť opustený.“ On sám tým, že je obetavý, otvorený a úprimný, týmito postojmi provokuje k tomu istému zo strany ľudí. Sú však aj prípady neprijatia kňaza pri dobrej vôli alebo môže ísť aj o osobné problémy kňaza, napríklad: charakterové, intelektuálne alebo

³⁹⁰ Pôst a modlitbu považujem za prostriedky posväcovania, nevyhnutné pre duchovný život kňaza. Toto vymenovanie sa týka skôr určitého exhibicionizmu.

³⁹¹ Porov.: PAVOL VI.: Sacerdotalis celibatus. In: HERMANOVSKÝ, J.: *Pápeži kňazom*. Bratislava : LÚČ, 1996, s. 248.

spoločenské. Toto môže viesť k frustrácii. Predsa však aj tieto chvíle ťažkostí sa môžu s Kristovou pomocou stať príležitosťami rastu.

Opustenosť u kňaza je zlou vizitkou kňazského spoločenstva. Je totiž vážnou povinnosťou biskupa i celého presbytéria predchádzať každej osamotenosti, ktorá je dôsledkom zanedbania ducha kňazského spoločenstva.³⁹²

V tomto životnom štýle sa musí kňaz vysporiadať s bežnými nárokmi života. Znamená to asi toľko, že by mal ovládať základné zručnosti, ako napr.: varenie, žehlenie, kúrenie, vlastne, mal by si vedieť obriaďiť celú domácnosť. Veď kedy najčastejšie prichádzajú krízy aj v celibáte? Keď si kňaz prečíta nejaký rebelský článok proti celibátu? Ani náhodou! Skôr v bežnej situácii, keď napríklad príde unavený a hladný zo spovedania a namiesto príjemného privítania a otvorenej náruče ho víta studená fara. Aj preto je dobré, keď si kňaz dokáže sám zariadiť veci tak, aby sa doma cítil príjemne. Ako každý, tak aj on má právo na dôstojné bývanie.

33.5 Priateľ kňaz

V Písme nachádzame výzvu: „Navzájom si neste bremená“ (Gal 6, 2)! Kňaz môže mať bremien požehnane. Kto iný lepšie pochopí starosti kňaza ako kňaz? Vzťahy v presbytériu sú dôležité veci. Nie je reálne možné, aby mal každý s každým hlboký vzťah plný dôvery. Je ale nevyhnutné mať nejaké hlbšie vzťahy. Hlavne medzi najbližšími kňazmi by sa to žiadalo kvôli dobrej spolupráci.

Pestovanie ako aj prežívanie zrelého a hlbokého kňazského priateľstva sa stáva zdrojom pokoja a radosti pri splňaní služby, rozhodujúcou oporou v ťažkostiach a cennou pomocou pri vzraste pastierskej lásky. Túto má kňaz osobitným spôsobom prejavovať svojim spolubratom, ktorí prežívajú ťažkosti, alebo potrebujú porozumenie, pomoc a podporu.³⁹³

V súčasnosti sa odporúča aj nová forma vzťahov medzi kňazmi. Ide o kňazské združenia, schválené kompetentnou autoritou, ktoré napomáhajú v duchovnom i ľudskom živote a v kňazskej službe. Pomocou vhodného spôsobu života ako aj bratskej pomoci podnecujú vlastnú svätosť pri splňaní služby a napomáhajú prehĺbovaniu spojenia medzi nimi a biskupom. Každý kňaz má právo zvoliť si taký spôsob

³⁹² Porov.: KONGREGÁCIA PRE KLÉRUS: *Direktórium o službe a živote kňazov*. Trnava : Arcibiskupský úrad, 1994, bod 97.

³⁹³ Porov.: KONGREGÁCIA PRE KLÉRUS: *Direktórium o službe a živote kňazov*. 1994, bod 28.

duchovného života, aký považuje za najvhodnejší (pre seba) ³⁹⁴ a zároveň nemá právo odsudzovať, znevažovať a bojovať proti takému spôsobu duchovného života, ktorý je najvhodnejší pre iného. My tu na Slovensku sa musíme tomuto naučiť.

Záver

Aby sme dobre pochopili význam slova integrita, môžeme si pomôcť slovným spojením, napríklad integrita ľudského tela. Pod týmto rozumieme všetko, čo k ľudskému telu patrí – hlava, ruky, nohy a trup. Pod pojmom integrita kňazstva rozumieme zas to, čo patrí ku kňazstvu. Všimli sme si základné skutočnosti a snád' najaktuálnejšie.

³⁹⁴ Porov.: KONGREGÁCIA PRE KLÉRUS: *Direktórium o službe a živote kňazov*. Trnava : Arcibiskupský úrad, 1994, bod 88.

34. Budúcnosť sviatosti kňazstva

Úvod³⁹⁵

Kňazské povolanie je veľmi krásne, ale zároveň veľmi ťažké. V dejinách sa postoj ku kňazom a ku kňazstvu ako takému menil. Vplývalo na to viacero faktorov: spoločenská klíma, svetonázor, potreby a očakávania ľudí a iné okolnosti. Život a služba kňaza sa musí prispôbiť každej dobe a okolnostiam. Kňaz musí byť otvorený pre vnuknutia Ducha Svätého, aby pochopil orientáciu súčasnej spoločnosti i jej najhlbšie duchovné potreby.³⁹⁶

Aká je situácia dnes? Na čo sa musí zamerať kňaz budúcnosti, aby svoj úrad zastával zodpovedne, účinne a pritom primerane dobe, v ktorej žije? Dobe, ktorá sa vždy mení a ktorá na kňaza kladie stále nové a nové požiadavky. Kam by malo smerovať úsilie kňaza budúcnosti?

34.1 Sviatosť kňazstva

Sviatosti sú vnímateľné znaky, ktoré Kristovým pôsobením a mocou Ducha Svätého spôsobujú milosť, ktorú naznačujú (*porov. KKC 1084*). Sú zamerané na posväcovanie človeka, na budovanie Kristovho tela a na vzdávanie kultu Bohu (*porov. KKC 1123*). Kým prvých päť sviatostí je zameraných na osobnú spásu, posledné dve sú zamerané na spásu iných. Prispievajú aj k osobnej spáse, ale prostredníctvom služby iným. Udeľujú osobitné poslanie v Cirkvi a slúžia na budovanie Božieho ľudu (*porov. KKC 1123*). Z uvedených definícií vyplýva, že kňazstvo ako také je veľmi vznešený úrad, ktorého podstatou je starať sa nie o seba ale o druhých. Je to poslanie, ktoré si vyžaduje celého človeka.

Svätý Otec Ján Pavol II. sa vo svojom apoštolskom liste *Novo millennio ineunte* zamýšľal nad budúcnosťou kňazstva a Cirkvi. Podčiarkuje hlavný aspekt, od ktorého by sa mala odvíjať budúcnosť celej Cirkvi – budúcnosť, ktorá má nájsť záver v nebeskej oslave Boha Stvoriteľa. Hovorí, že pre dejinnú cestu Cirkvi v novom storočí

³⁹⁵ Porov.: RIMBALA, J.: Seminárna práca zo spirituálnej teológie. Spišská Kapitula : 20003.

³⁹⁶ Porov.: JÁN PAVOL II.: *Pastores dabo vobis*. 1994, s. 15.

budú potrebné mnohé veci. Ale ak bude chýbať láska, všetko bude márne.³⁹⁷

34.2 Kňaz a potreby dnešného sveta

Dnešný svet osamelosti a zúfalstva potrebuje predovšetkým ľudí, ktorí poznajú Božie srdce. Je to srdce, ktoré chce iba dávať a prijímať lásku. Kňaz budúcnosti je človek, ktorý naozaj pozná Božie srdce. Celkom konkrétne to znamená hlásať a odhaľovať, že Boh je láska a že strach a zúfalstvo nepochádzajú od Boha. Nebude stačiť, ak kňazi budúcnosti budú morálni ľudia, dobre vyškolení, ochotní pomáhať svojim blíznym a schopní odpovedať na páľčivé otázky súčasnosti. Rozhodujúce bude, či budú Božími ľuďmi, či budú s túžbou prebývať v Božej prítomnosti, počúvať Boží hlas, či budú svätí.³⁹⁸

Termín „svätý“ je pre našu dobu málo zrozumiteľný. Chápe sa ako niečo odtrhnuté od sveta. Fazekaš v diele Posvätenie ako bohoslužba všedného dňa, vysvetľuje tento termín podľa pôvodného významu v hebrejčine, latinčine a gréčtine. Z toho vychádza význam „odlúčený, oddelený, ohraničený pre náboženské účely“. Opakom je termín „profánny“, čo znamená „územie, ktoré leží pred svätyňou“. Sväté je teda to, čo patrí Bohu. Čo je oddelené od ostatného, lebo má slúžiť bohoslužobným účelom. Tak bol svätý Izrael, lebo si ho Boh vybral spomedzi ostatných národov pre seba. Tak je svätý každý, kto patrí Bohu osobitným vyšším spôsobom, nie ako mu patrí celý stvorený svet. Kto mu patrí z vlastného rozhodnutia, kto sa dal ním oddeliť od ostatného sveta. Boh chce, aby mu kňaz dokonale patril.³⁹⁹

Kňaz zajtrajška bude vo svojej konkrétnej situácii závisieť od toho, nakoľko bude človekom, ktorý žije presvedčivo svoju vieru znútra svojej vlastnej existencie. Pôvodný význam slova teológia bol zjednotenie sa s Bohom v modlitbe. Dôležité je stať sa kňazom so srdcom, ktoré dôverne pozná Boha. Ježiš sa nás teda spytuje: Miluješ ma? Posiela nás do sveta, aby sme boli pastiermi, a sľubuje nám život, v ktorom máme stále vystierať ruky a nechať sa viesť na miesto, kam by sme radšej nešli.⁴⁰⁰

Kňaz budúcnosti bude radostným kňazom Ježiša Krista, urobí radostným život svojho povolania. Budúci kňaz musí byť mužom viery, modlitby, lásky, ktorá slúži, pravdivým svedkom Ježiša Krista. Musí byť

³⁹⁷ Porov.: JÁN PAVOL II.: *Novo millennio ineunte*. 2000, s. 61.

³⁹⁸ Porov.: ŠUPPA, J.: *Byť Kristovým kňazom*. 2001, s. 168.

³⁹⁹ Porov.: MONTANA, V.: *Dom na skale*. Prievidza : TEXTM, 1993, s. 7.

⁴⁰⁰ Porov.: ŠUPPA, J.: *Byť Kristovým kňazom*. 2001, s. 168.

človekom dozretým, dospelým aj po stránke ľudskej, jednoducho povedané, aby bol ľudský, dobrý, milujúci človek. Človek Kristovej lásky, Kristovho srdca.

To všetko si vyžaduje, aby si solídne budoval svoj duchovný život. A duchovný život vždy zostane záležitosťou sebadisciplíny, sebazapierania, tak vnútorného ako aj vonkajšieho. Ak sa nenaučíme sebaapremáhaniu, nenaučíme sa hlbokému ľudskému, duchovnému, kňazskému životu. Bez námahy a úsilia to jednoducho nepôjde.

Budúci kňaz bude mužom, ktorý bude dôsledne milovať svoju Cirkev a bude jasne vidieť svoj neodlučiteľný vzťah k hierarchickej Cirkvi, k svojmu biskupovi, ako k ohnisku reťaze, ktorá ho spája so samotným Kristom.

Budúci kňaz bude svoje kňazské povolanie chápať ako službu životu dnešného človeka. Ako službu lásky Ježiša Krista. Preto sa nám treba učiť od Ježiša Krista a jeho Matky.

Budúci kňaz si bude stáť za svojím ohlasovaním nie silou argumentácie svojich slov, ale svedectvom svojho príkladu a svojho života.⁴⁰¹

Záver

Keby sme chceli odpovedať na otázku, aký by mal byť budúci kňaz, stačilo by jednoducho povedať: Svätý. Mal by sa dať do služby Bohu naplno. To, čo hovorí, mal by aj prakticky robiť, mal by byť svedkom. Takýmto tichým svedectvom vyvoláva v srdciach tých, čo ho pozorujú, nevyhnutné otázky, ako napríklad: Prečo je taký, prečo žije takým spôsobom? Kto, alebo čo ho k tomu podnecuje? Takéto svedectvo je tichým, ale veľmi silným a účinným hlásaním radostnej zvesti.⁴⁰²

⁴⁰¹ Porov.: ŠUPPA, J.: *Byť Kristovým kňazom*. Trnava : Dobrá kniha, 2001, s. 170 – 171.

⁴⁰² Porov.: PAVOL VI.: *Evangelii nuntiandi*. Zvolen : Združenie Jas, 1992, s. 16.

35. Očakávania od kňaza

Úvod⁴⁰³

Očakávania od kňaza sú rozdielne. Záleží od toho, kto ako kňaza vníma. Chceme poukázať najskôr na požiadavky a očakávania prednesené Magistériom Cirkvi. Intenzívnejšie však priblížime pohľad dnešných veriacich a nakoniec samotných kňazov na seba.

35.1 Svet potrebuje kňazov

Francúzsky kardinál J. Danielou napísal: „Dnešný svet smädí po Bohu – hľadá ho, kde len môže byť. Cirkev a najmä kňazi majú povinnosť dať svetu mnoho. Keby som nebol kňazom, stal by som sa ním dnes. Lebo vidím, že svet kňazov potrebuje! Keby som nebol katolíkom, stal by som sa ním dnes, lebo svet potrebuje Cirkev, opatrovníčku Božích právd a Božieho života.“⁴⁰⁴

Svet potrebuje kňazov. Čo od nich očakáva? Čo od nich očakáva celá Cirkev? Odpovede na tieto otázky môžu nasledovať len po správnom pochopení kňazstva. Až potom sa totiž môže hovoriť o oprávnených očakávaniach.

35.2 Kto je kňaz?

Vieme, že sám Ježiš kladol otázku svojim apoštolom: „Za koho ma pokladajú ľudia? Za koho ma pokladáte vy“ (Mt 16,13.15)? Môžeme povedať, že týmto otázkam Ježiš pripisuje veľký význam tomu, aby apoštoli poznali jeho pravú identitu, aby vedeli, kým v skutočnosti je. Ježiš si bol sám dobre vedomý svojej identity. Mohol povedať: „Ja a Otec sme jedno (Jn 10,30). „Ja som cesta, pravda, život“ (Jn 14,6). Ježiš si za nijakú cenu nenechá vziať svoju identitu, ani vtedy nie, keď mu jeho vlastný učeník povie: „Pane, to sa ti nesmie stať“ (Mt 16,22). Vieme, ako sa vtedy Ježiš dôrazne ohradil.

Otázku – Kto je kňaz? – si kladú deti i dospelý, zaoberá sa ňou celá Cirkev a nutne sa ňou potrebujú zaoberať aj samotný kňazi. Ján Pavol II.

⁴⁰³ Porov.: PIATÁK, J.: Seminárna práca. Spišská Kapitula : 2003.

⁴⁰⁴ KOREC, J.CH.: *O poslaní kňaza*. Bratislava : Nové mesto, 1996, s. 8.

hovorí, že „problém kňazskej identity je stále aktuálny v živote každého kňaza.“⁴⁰⁵

Listy kňazom a biskupom pri príležitosti Zeleného štvrtku sú prejavom jeho otcovskej starostlivosti voči všetkým svojim spolubratom v kňazskej službe, ktorí znášajú "ťarchu dňa i horúčosti" uprostred mnohorakých starostí kňazskej a pastoračnej služby. Zaujíma v nich postoje ku všetkým aktuálnym problémom či skutočnostiam, ktoré trápia jeho kňazov, a usiluje sa nájsť riešenia, aby svoju kňazskú službu konali v horlivosti a svätosti. Aby mohli takto čo najlepšie plniť všetky očakávania.⁴⁰⁶

35.3 Očakávania vypovedané Magistériom

Tak ako celá Cirkev sleduje premeny života zo storočia na storočie, musia ich sledovať i jej kňazi. Cirkev vie, že nemá dnes pred sebou veriacich spreď tristo rokov. Musí to vedieť i kňaz. Cirkev sama ho v tom vychováva a formuje od čias seminára i neskôr v živote. Naposledy to vyjadrila veľmi slávnostne a zreteľne na Druhom vatikánskom koncile. Vymedzila podstatu kňazského poslania a odlíšila ju od prvkov, v ktorých sa možno a treba prispôbovať dnešku i zajtrajšku, čiže stále. To je dnes veľmi cenný poznatok. Ak v minulosti zostával život i po niekoľko storočí takmer rovnaký, dnes sa mení po niekoľkých desiatkach rokov, ba i za desaťročie. Musí sa to pozitívne prejavíť i v živote kňaza a v uskutočňovaní jeho poslania.⁴⁰⁷

Kristus potrebuje svätých kňazov! Dnešný svet volá po svätých kňazoch! Iba svätý kňaz sa môže v čoraz sekularizovanejšom svete stať priezračným svedkom svätosti. Ľudia, najmä mladí, na takého vodcu čakajú. A kňaz môže byť vodcom a učiteľom do takej miery, do akej sa stane autentickým svedkom!⁴⁰⁸

Svätý Otec v apoštolskom liste Pastores dabo vobis rovnako kladie na prvé miesto v dôležitosti u kňaza jeho svätosť. Ďalej to je požiadavka, aby bol človekom jednoty, lásky, učiteľom modlitby, aby mal misionárske srdce, aby bol dobrým pastierom a v neposlednej miere sluhom.⁴⁰⁹

⁴⁰⁵ Porov.: ŠUPPA, J.: *Byť Kristovým kňazom*. Trnava : Dobrá kniha, 2001, s. 125.

⁴⁰⁶ Porov.: GALIS, T.: *Permanentná formácia kňazov vo svetle Pastores dabo vobis*. 1998, s. 119.

⁴⁰⁷ Porov.: KOREC, J. CH.: *O poslaní kňaza*. Bratislava : Nové mesto, 1996, s. 8 – 9.

⁴⁰⁸ Porov.: JÁN PAVOL II.: *Dar a tajomstvo. Päťdesiat rokov môjho kňazstva*. Bratislava : Nové mesto, 1997, s. 98 – 99.

⁴⁰⁹ Porov.: ŠUPPA, J.: *Byť Kristovým kňazom*. 2001, s. 144.

V liste *Vita consecrata* vymenúva tieto skutočnosti: vnútorná sloboda, citová zrelosť, schopnosť porozumieť si so všetkými v spoločenstve vo farnosti, vnútorný pokoj, vnímavosť pre trpiacich, láska k pravde, jednoznačná zhoda medzi slovami a skutkami.

Citovej zrelosti sa dotýka aj Jozef Šuppa v knihe *Byť Kristovým kňazom*. Píše, že pre mladých ľudí je ideálny ten kňaz, ktorému sa podarilo dokonale zosúladiť všetky hodnoty, ľudské i kresťanské, a ktorý si pritom dokázal zachovať svoju vlastnú osobnosť. Obraz pravdivého kňaza by sme teda mohli opísať takto: Je to človek s rozvinutou osobnosťou a vyrovnaným citovým životom. Jeho viera preniká celú jeho bytosť, približuje ho k druhým. Je pozorný k ich ťažkostiam, blízky dnešnému svetu. Je o to ľudskejším človekom, čím viac žije z Boha.⁴¹⁰

35.4 Už od začiatku byť svätým kňazom

Učenie Magistéria naberá konkrétnu realizáciu už v prvých dňoch kňazského života.

Hlboké sú slová staršieho kňaza, ktoré píše mladému novokňazovi. V bratskej láske ho poučá ako vtáča, ktoré vyletí prvýkrát z hniezda. S láskou a dôverou mu hovorí o význame začiatku, aby bol pripravený plniť vôľu Otca:

Buď si vedomý, že ani jedno obdobie v tvojom živote nie je pre tvoju kňazskú budúcnosť, ale aj pre tvoju večnosť, kritickejšie od toho, keď vychádzaš zo seminára a vchádzaš do duchovnej pastorácie. Už ťa nebude obklopovať optimálna duchovná atmosféra kňazského idealizmu zo seminára. Už nebudú jeho múry automaticky izolovať od všetkého, čo je morálne negatívne. Nebude ťa jeho poriadok nútiť, aby si sa modlil, aby si vdychoval povetrie nadprirodzenosti a večnosti. Nebude ťa prostredie len stále dvíhať vyššie. Strhávať ťa budú k zemi z tvojich veží zo slonovej kosti a budú ti hovoriť: Buď rozumný a reálny! Iné je teória a iné je prax. Dnešné kresťanstvo musí byť moderné, musíš sa prispôbiť! Privíta ťa vonku sladké pokušenie slobody a celá tá zvodná prefíkanosť sveta, ktorá ti bude ponúkať svoje ovocie, čo tak opojne vonia.

Musíš byť preto vážny a silný. A musíš sa oprieť o kohosi, kto je stále dobrý a stále múdry. A vieš, kto je to: Boh! Ak nechceš, aby ti mráz spálil krídla už pri prvom stretnutí so životom vo svete, už od prvého dňa sa modli! Modli sa všetko, čo si sa modlil v seminári! Dnes potrebuješ modlitbu ešte viac, než včera. Už prvý deň rozjímaj, už prvý deň adoruj. Už prvý deň slúž svätú omšu! Už prvý deň sa pomodli svoj breviár v

⁴¹⁰ Porov.: ŠUPPA, J.: *Byť Kristovým kňazom*. 2001, s. 145.

uzobraní a radosti ducha.... I druhý deň. Aj tretí! A každý, kým len budeš žiť.⁴¹¹

Toto sú teda prvé slová povzbudenia. Je tu krásne vidieť, ako sa potvrdzujú slová Magistéria o nárokoch na kňaza. Vďaka ich naplneniu môžu byť splnené aj všetky požiadavky a očakávania veriacich.

35.5 Čo dnes ľudia očakávajú od kňaza

V kňazovi sám Kristus, náš Pán, sa znova rozhodol byť blízko ľudí ako človek. Ale práve preto kňazov mnohí pozorujú ako ľudí. Najmä mladí sú kritickí. Očakávajú, aby bol najprv človekom. To, čo ľudom u kňaza chýba, nie je kňazstvo, ale deficit ľudských vlastností.⁴¹² Chcú vidieť v každom kňazovi pravého človeka, osobnosť a ľudské hodnoty kňaza – mužnosť, odvážnosť, česťnosť, múdrosť, spoľahlivosť, dobrotivosť, vnímavosť a pokora.⁴¹³

Dobrý kňaz potrebuje rátať s tým, že jeho veriaci sú obklopení ľahostajnými a neveriacimi ľuďmi, že sa stretávajú s najostrejšími výčitkami voči kresťanstvu, voči Cirkvi, voči viere v Ježiša Krista, ba voči viere v Boha vôbec.⁴¹⁴

Kým sa kňaz takmer stále zaoberá duchovnými problémami, ľudia prežívajú denne až desať hodín v civilnom zamestnaní, odkiaľ sa vracajú domov unavení a vyčerpaní. Doma ich čakajú ďalšie premnohé povinnosti a záväzky. To musí vidieť, musí byť s nimi v živom kontakte, aby ich poznával a chápal, a mohol im vychádzať duchovne v ústrety. Poznávať život ľudí pre kňaza neznamená, že musí byť všade, kde sú ľudia, že musí s nimi všetko prežívať. To by zašiel ďaleko! Potrebuje byť však voči ľuďom pozorný, počúvať ich a pýtať sa ich, ako žijú.⁴¹⁵

Graham Green napísal: „Tak som vždy túžil po niekom, komu by som mohol povedať, že hlboko ľutujem to, čo zlé som v živote vykonal...“⁴¹⁶

Veriaci čakajú, že ich kňaz bude upevňovať vo viere, že im bude postupne ukazovať jej hĺbku a jej požehnanie a že im bude pomáhať z viery žiť a vo viere vychovávať deti.⁴¹⁷

35.6 Odpoveď na očakávania

⁴¹¹ Porov.: *Novokňazovi do pamätníka (Starý kňaz mladému)*. V knihe nie sú uvedené ďalšie potrebné údaje. Je vlastníctvom knižnice seminára biskupa J. Vojtaššáka pod ev. č. DL 738, s. 5 – 6.

⁴¹² Porov.: ŠUPPA, J.: *Byť Kristovým kňazom*. 2001, s. 150.

⁴¹³ Porov.: KOREC, J. CH.: *O poslaní kňaza*. Bratislava : Nové mesto, 1996, s. 205.

⁴¹⁴ Porov.: KOREC, J. CH.: *O poslaní kňaza*. 1996, s. 33.

⁴¹⁵ Porov.: KOREC, J. CH.: *O poslaní kňaza*. 1996, s. 13 – 14.

⁴¹⁶ Porov.: KOREC, J. CH.: *O poslaní kňaza*. 1996, s. 7.

⁴¹⁷ Porov.: KOREC, J. CH.: *O poslaní kňaza*. 1996, s. 33.

Na splnenie týchto očakávaní Boh vyžaduje od kňaza spoluprácu s jeho milosťou. Boh chce, aby vložil do služby Božiemu kráľovstvu všetky svoje intelektuálne a praktické schopnosti. Ale beda, ak by zabudol, že bez Krista nemôže urobiť nič. Modlitba mu pomáha žiť práve v tejto pravde... Ak sa však tento princíp nerešpektuje, možno sa ešte diviť, že pastoračné plány zlyhávajú a zanechávajú v srdci pokorujúci pocit sklamania? Potom kňaz vyzerá, ako jeden z učeníkov v evanjeliovnej udalosti zázračného lovu: Celú noc sme sa namáhali, a nič sme nechytali. A to je okamih viery, modlitby a dialógu s Bohom, ktorý otvára srdce prúdu milosti a umožňujú Kristovmu slovu, aby ho preniklo so všetkou svojou silou: Duc in altum!⁴¹⁸

Kňaz sa musí preto mnoho modliť, musí mnoho meditovať, ale i dôkladne a verne študovať. Len tak si osvojí ten hlboký pohľad, ktorým potom nadchne ľudí okolo seba.⁴¹⁹

Tu nemožno nikoho oklamať ani seba, ani iných. Ľudia hneď pobaďujú, či je kňaz opravdivý, či jeho slová pochádzajú z duše, alebo len z hrdla, či je pre nich naozaj Kristov kňaz, alebo len priateľ, vedúci farnosti, úradník, vzdelanec, alebo milovník umenia či športu.

Thomas Merton, konvertita, vo svojej autobiografickej knihe o niekdajšom kňazovi napísal: „Duchovný chrám chodil k nám do rodiny. Bol sčítaný. Poznal literatúru. Zdá sa, že sa spoliehal len na také veci, ako poznať hodne kníh. To však bola práve okolnosť, ktorá spôsobila, že návšteva jeho kostola mi pripadala časom celkove neplodná. Nakoniec to bola vlastne moderná literatúra a politika, o ktorých ustavične hovoril, a nie Boh a náboženstvo. Cítili ste, že ten človek nepozná svoje poslanie - nevie, za koho ho považujú a čo od neho čakajú. Vzal na seba akúsi novú funkciu pre ľudskú spoločnosť - funkciu, ktorá mu ako kňazovi pôvodne nepatrila a ktorá ani nebola pre nás potrebná. Šíril osvetu...“⁴²⁰

Ľudia sú unavení množstvom slov. Nechcú, aby kňaz bol kazateľom myšlienok a pekných aforizmov. Chcú niečo viac. Chcú vidieť, že sa v kňazovom živote sprítomňuje živý Ježiš Kristus. Ľudia pripomínajú kňazovi, že nie jeho život, ale Ježišov život je srdce Cirkvi, srdce sveta. Ľudia potrebujú kňaza svedka. Iba takého budú počúvať.

Ján Pavol II. hovorí: „Súčasný človek viac verí svedkom ako učiteľom, viac svedkom ako náuke, viac životu a faktom ako teóriám. Svedectvo evanjeliového života je prvou a nezastupiteľnou formou apoštolátu.“⁴²¹

⁴¹⁸ ZAMKOVSKÝ, M.: Evanjelizácia vychádza zo života. In : *Slovo medzi nami*, február/marec 2003, č. 2, s. 62 – 63.

⁴¹⁹ Porov.: KOREC, J. CH.: *O poslaní kňaza*. 1996, s. 21.

⁴²⁰ Porov.: KOREC, J. CH.: *O poslaní kňaza*. 1996, s. 25.

⁴²¹ Porov.: ŠUPPA, J.: *Byť Kristovým kňazom*. 2001, s. 150 – 151.

35.7 Kňaz a veriaci

Kňaz ohlasuje ľuďom slovo večného života, ktoré im pomáha žiť teraz i naveky. Takto má byť pre nich svetlom sveta. Pre kňaza však nie je zlé, keď si vypočuje dobromyseľnú radu, či dokonca dobromyseľnú kritiku. A práve preto by mal mať kňaz odvahu predstupovať pred veriacich s istou opravdivou pokorou. Nielen že by mal počúvať ich hlas, ich želania a pripomienky, ale mal by si ich rovno žiadať, aby sa vyjadrili o živote farnosti.

Tisíce ľudí kritizujú kňaza z lásky tým, že mu svoje názory hovoria. A tisíce ľudí kritizuje kňaza tým, že sa na ničom z ich podujatí nezúčastňuje a že sa o nič z ich vecí nezaujíma.

Od kňaza žiadajú, aby im hovoril jasné slovo a najmä slovo silné a mocné. Keď ho však povie, potom šomrú, že je neúprosný, že ukladá kríž, ktorý sám nenesie a ani si ho nevie dobre predstaviť.⁴²²

Pri jednom stretnutí sa sťažoval katolík protestantovi, že ich duchovný nič nerobí, len stále hreší veriacich, s nikým nie je spokojný a sám nežije podľa toho, čo káže. Protestant ticho vypočul jeho reči a pri najbližšej príležitosti medzi svojimi takto hovoril: „Ale sú len tí katolíci nerozumní. Iné nevedia, len ohovárať svojich kňazov. Keby naši pastori toľko pracovali ako ich kňazi, my by sme ich na rukách nosili. Katolícki kňazi stále spovedajú, naši to ani nepoznajú. Katolícki idú aj v noci k chorému, každý deň slúžia svätú omšu, naši nevedia, čo to je. Katolícki kňazi kážu v nedeľu aj trikrát, naši okrem jednej kázne viac nechcú povedať. Ich kňazi sa často namáhajú, naši si žijú v pohodlí, v milom rodinnom kruhu. A pozrite sa, priatelia, tým katolíkom ešte ani to nestačí! Nedivím sa, že ich kňazi musia hrešiť; majú za čo.“⁴²³

Veriaci by však mali rovnako vedieť, že hoci k nim prichádza rád a ochotne, nie je zázračný muž. Na ulici sa od neho očakáva, že bude mať oči všade a nezabudne odpovedať na každý pozdrav. Rovnako, že sa bude usmievať, kedykoľvek niekoho stretne, i keď je azda polomŕtvou od únavy. Ďalej sa od neho čaká, že každú nedeľu bude v dokonalejšej kondícii ako rečník, spevák a mystik a cez týždeň dobrý elektrikár či zámočník, aby si opravoval kostoly a kaplnky, alebo auto, ktoré mu vypovedá, keď sa náhli k chorému.

Veriacim, ktorí sú s kňazom a s kňazmi ustavične nespokojní, bolo by dobre povedať otvorené a priame slovo: Kňaz je jeden z vás! Prvými učiteľmi mu boli matka a otec, ale i susedia a kamaráti. Kňaz je i vaše dielo. Všetci ste s kňazom spojení a za neho zodpovední. Modlili ste sa

⁴²² Porov.: KOREC, J. CH.: *O poslaní kňaza*. 1996, s. 230 – 232.

⁴²³ Porov.: *Načo sú nám kňazi?*. In: *Životom*, Roč.VII/9 (105), s. 20 – 21.

niekedy, aby z vášho prostredia vyšiel dobrý kňaz? Stojte pri ňom, pomôžte mu. Vy viete, akými sympatiami obklopujete futbalových hráčov na ihrisku i mimo ihriska. Neodmietajte preto kňazovi aspoň takú pozornosť, akú prejavujete svojmu športovcovi. Ved' kňaz sa podujal na život pre vaše dobro. Modlite sa za neho.⁴²⁴

35.8 Modlitba za kňazov

Úprimná modlitba vychádzajúca zo srdca veriacich môže teda vyzerat' aj takto: Pane, daj, aby sme kňazov, týchto univerzálnych špecialistov, posudzovali v ich dennom vyčerpávajúcom programe. Vďaka, Bože, že si im dal odvalu na kňazský život! A že my, vďaka tejto ich odvahe, môžeme sa sýtiť chlebom života, zakladať dobré rodiny, dávať do poriadku svoje duše, žiť zo sily evanjelia a v pokoji zomierať.⁴²⁵

35.9 Modlitba kňaza

Takto povzbudený kňaz sa potom môže s odovzdanosťou modliť: Bože môj, daj, aby som svojím spôsobom kňazského života nesklamal generáciu dnešných ľudí a jej očakávania, aby som nesklamal ani Cirkev, ani teba samého.⁴²⁶

Záver

Byť Kristovým kňazom znamená plniť jeho očakávania, ktoré hovorí ústami Magistéria, ale aj očakávania veriacich. Načrtnuté oblasti vedú k bližšiemu poznaniu oboch strán pohľadov: tak kňazov, ako aj veriacich. Ich spoločné uvedomenie môže tak viesť k vzájomnej úcte a plodnej spolupráci.

⁴²⁴ Porov.: KOREC, J. CH.: *O poslaní kňaza*. 1996, s. 232 – 233.

⁴²⁵ Porov.: KOREC, J. CH.: *O poslaní kňaza*. 1996, s. 234.

⁴²⁶ Porov.: ŠUPPA, J.: *Byť Kristovým kňazom*. 2001, s. 151.

36. Kňaz a smrť

Úvod⁴²⁷

V románe Mono od Michaela Endeho majster Hora hovorí: „Tak ako máme oči, aby sme videli svetlo a uši, aby sme počuli, tak máme aj srdce, aby sme ním brali na vedomie čas. A všetok čas, ktorý nie je prežívaný srdcom, je stratený tak, ako sú stratené farby dúhy pre slepca, alebo pieseň vtákov pre hluchých. Bohužiaľ, existujú slepé a hluché srdcia, ktoré hoci bijú, nič nevnímajú. Pretože čas je život a život býva v srdci.“⁴²⁸

Človek je živočích, ktorý vie, že musí zomrieť. Ak chceme prísť k Ježišovi, musíme ísť jeho cestou po celý život. Jedine tak dôjdeme k Bohu Otcovi. Vraciame sa k jednotlivým zastaveniam nášho života a zisťujeme, že túto cestu musíme prejsť aj s pádmi. Ak chceme dosiahnuť večný život v Kristovi, je nutné byť odsúdený k smrti, vziať dobrovoľne ako Kristus kríž utrpenia na svoje plecia a kráčať s ním pozemským životom. Je nutné spolu s Kristom naposledy povstať a doniesť tento kríž až na kalváriu.⁴²⁹

Tak ako je každý z nás neopakovateľnou osobnosťou, tak môže byť aj choroba jedinečným zážitkom a zvlášť v záverečnom úseku života. U trpiacich sa kňaz môže stretnúť s Ježišom a v nich mu preukazovať úctu a lásku. Matka Tereza svojim sestrám prízvukovala: „Videli ste, s akou jemnosťou držal kňaz Kristovo telo počas svätej omše? Robte to isté, keď pôjdete do domu umierajúcich, lebo tam je Ježiš v podobe bolesti.“ A jedna zo sestier jej odpovedala: „Matka, tri hodiny som sa dotýkala Kristovho tela. Len čo sme prišli, priniesli k nám človeka z ulice. Bol posiaty červami. Nebolo to ľahké, ale uvedomila som si, že keď sa ho dotýkam, dotýkam sa Kristovho tela.“⁴³⁰

Alfréd Delp, nemecký kňaz umučený v koncentračnom tábore, povedal: „Človek je do tej miery človekom a je tak veľký ako človek, v akej miere miluje.“ Pri pohľade na chorých, trpiacich a zomierajúcich

⁴²⁷ Porov.: JURČAGA, P.: Semestrálna práca zo spirituálnej teológie. Spišská Kapitula : 2003.

⁴²⁸ HOFFSÜMMER, W.: 99 detských kázni s predmetmi zo všedného dňa. Svit : KBD, 2002, s. 132.

⁴²⁹ Porov.: HOLOTA, V. B.: Hovory na nemocničnom lôžku. Praha : ZVON, 1994, s. 11 – 32.

⁴³⁰ MATKA TEREZA: Mój život. Trnava : SSV, 2002, s. 35.

akoby k nám hovoril sám Ježiš: „Nemám žiadne ruky, iba tie vaše. Čokoľvek ste urobili jednému z týchto mojich najmenších bratov, mne ste urobili“ (Mt 25,40). Tieto slová nám kladú pred oči symboly milujúceho srdca a pomocnej ruky. Kňaz je najväčší dobrodinec ľudí. Pápež Pius XI. tvrdí, že od kolísky až po hrob je kňaz blízko svojich veriacich, vedie ich, teší, rozdeľuje milosti a požehnania. Sv. Augustín hovorí: „V jeho rukách sa vteľuje Syn Boží ako v lone Panny.“

36.1 Pohľad na smrť

Smrť je hranicou ľudského života. Môže to byť hranica zapríčinená priamo činnosťou iného človeka, živelných síl prírody, alebo aj vlastným pričinením napriek tomu, že človek má ešte možnosť ďalej žiť, alebo tiež hranica, ktorá je výsledkom biologickej vyčerpanosti a definitívneho zániku životnosti ľudského organizmu pre chorobu alebo starecké chradnutie. Smrť je v skutočnosti existenciálny akt plný dramatickosti, v ktorom sa prejavuje jedno z tajomstiev bytia presahujúceho hranicu času, keď zostaneme stáť zoči-voči veľkej neznámej. Rozvoj reanimačných techník dokázal, že je možné prebrať k životu človeka zdanlivo mŕtveho, najmä pri otravách alebo chorobách srdca. Podľa skúseností z pokusov sa ukázalo, že smrť nie je okamihom, býva procesom a to procesom hĺbkovým. Smrť je ukončenie osobnej existencie človeka podmienenej zákonmi prírody.⁴³¹

Kedy vlastne začíname umierať? Od počatia. Znie to paradoxne, ale je to tak. Len čo sa ľudský tvor narodí na tento svet, platia pre neho múdre slová básnika: „... človek je stále jednou nohou v hrobe.“ Smrť je ako čierna ťava, čo ti leží pri dverách. Ani nevieš, kedy na ňu vysadneš. Seneca v Listoch Luciliovi napísal: „Vznešenou vecou je učiť sa umierať. Kto sa naučil umrieť, odučil sa otročiť, stojí nad každou mocou, zaiste mimo každej. Jediná reťaz, ktorá náš drží pripútaných, je láska k životu.“⁴³²

Umierajúci tuší, že smrť sa približuje a vyvoláva v ňom strach. V prípade klinickej smrti sa so strácajúcim sa vedomím postihnutý až do úplnej straty vedomia vníma, čo sa pri ňom robí. Jeho pozornosti neunikajú najmä slová o stave, v ktorom sa nachádza a nádeji dostať sa z neho. Optimizmus lekárov a ostatného zdravotníckeho personálu mu pomáha potláčať strach zo smrti, proti ktorej už nemá síl vzoprieť sa a ak ide o neodvratný koniec bytia, ľahšie prechádza do úplnej straty

⁴³¹ ŠLIPKO, T.: *Hranice života*. Bratislava : Edícia cirkev a spoločnosť, 1998, s. 335 – 336.

⁴³² Porov.: TINÁK, B.: *Na hrote trňa*. Trnava : SSV, 2002, s. 113 – 129.

bezvedomia a na poslednú časť cesty života, ktorú si každý musí prejsť sám. Strachu zo smrti sa nevyhne nik, kto sa ocitne v jej nebezpečenstve. Výnimku tvorí len žena. Jej túžba po dieťati je najvyšším možným cieľom, ktorý môže potlačiť strach o zachovanie vlastného bytia. Mnoho žien pre naplnenie najvyššieho cieľa, ktorý pokladá za svoj neodvratný ženský osud, obetovalo vlastný život.⁴³³

Mors certa, sed hora mortis incerta est. Smrť má svoju intímnu dialektiku. Je pre nás sprítomnená v neprítomnosti. Problém ľudskej skúsenosti so smrťou prekračuje biologickú vedu, rovnako i danosti pocitu starnutia. Každá smrť je jedinečná ako spôsob prítomnosti každej osoby. Tento zápas osoby so svojím tragickým predurčením je zápasom človeka samého. A predsa človek pred takouto pravdou nezúfa. Svoju nádej však môže naplniť iba vtedy, ak je napriek všetkému otvorená možnosť nielen hraného, ale aj nanajvýš pravdivého víťazstva nad smrťou. Pokiaľ žije človek, nikdy nezúfa. S istotou, že víťazstvo je možné, stretávame sa v kresťanskom náboženstve.⁴³⁴

36.2 Kresťanský pohľad na smrť

Človek môže milovať smrť, len pokiaľ sa premení na stav, ktorý už nie je smrťou. Opravdivá láska k smrti môže byť len formou lásky k Bohu. Pavol hovorí: „Smrť, kde je tvoje víťazstvo“ (1 Kor 15,55)? Smrť zostáva, ako hovorí svätý apoštol Pavol, veľkým nepriateľom človeka, pokiaľ nebude definitívne zrušená na konci časov (porov. 1 Kor 15,26). Kto však verí v Božiu lásku, vie tiež o tom, čo nám smrť daruje: „život večný v Ježišovi Kristovi, našom Pánovi“ (Rim 6,23).

Napriek svetlu zjavenia ostáva smrť aj pre veriaceho človeka niečím znepokojujúcim, myšlienka na ňu ho naplňa hlbokou úzkosťou, nedefinovateľným pocitom bezmocnosti a neistoty. Celé jeho bytie sa vzpiera, lebo v každom človeku je čosi, čo kričí po nekonečnom živote, po neobmedzenej existencii, po šťastí bez konca.⁴³⁵

Kristus svojou smrťou na kríži dal však smrti inú náplň. Smrť kresťana nie je teda osamelým absurdným zahynutím, ale je spoluúčasťou na obeti Kristovej za spásu sveta. Tak ako Kristus „musel... trpieť“ a umrieť, aby vošiel do „svojej slávy“ (Lk 24,26), tak aj kresťan. Jeho telo sa stáva obetným darom, aby mohlo potom povstať, spojiť sa s duchom a mať účasť na jeho nesmrteľnom živote v Bohu. Smrť takto stráca svoj

⁴³³ TINÁK, Na hrote trňa. 2002, s. 123.

⁴³⁴ Porov.: LANDSBERG, P.: *Zkušenost smrti*. Praha : Nakladatelství Vyšehrad, 1990, s. 123 – 155.

⁴³⁵ Porov.: HLINKA, A.: *K širším obzorom*. Rím : SÚSCM, 1970, s. 294.

tragický charakter zúfalosti a beznádejnosti. Je dojímavé počuť z úst zomierajúceho Ježiša výkrik: „Bože môj, Bože môj, prečo si ma opustil?“⁴³⁶ Umieranie kresťana je poznačené nádejou, ktorá dáva človeku väčšiu záruku než všetky naše istoty. Kresťan upiera svoj zrak na nepreniknuteľnú moc smrti, ktorou treba prejsť, lebo iba tak je možný návrat domov (*porov. Flp 1,23*). Dôvera v Kristovu vykupiteľskú vôľu, ktorá ho priviedla až na drevo kríža, je dostatočnou zárukou pevnej nádeje. Nebo je Boh. Nebo je život u Boha.⁴³⁷ Ježiš pri svojej rozlúčkovej reči povedal svojim učeníkom: „Nech sa vám srdce nestrahuje. Verte v Boha a verte aj vo mňa. V dome môjho Otca je veľa príbytkov... Idem vám pripraviť miesto. A keď odídem a pripravím vám miesto, vrátim sa a vezmem vás k sebe, aby ste boli aj vy tam, kde som ja“ (*Jn 14,1nn*).

36.3 Kňaz – druhý Šimon pri nesení ľudského kríža

Kresťanská etika na otázku, či má okolie mravnú povinnosť pomáhať umierajúcim, odpovedá kladne. Kňaz má byť stelesnením lásky Nebeského Otca ku svojim trpiacim deťom. Osoby z okolia umierajúceho (rodina, zdravotnícky personál, blízki) majú prejavovať umierajúcemu súcit, aktívne mu pomáhať dôstojne prijať a zniesť smrť. Okrem uspokojenia materiálnych potrieb je potrebné aj uspokojenie duchovných potrieb.

Z toho vyplýva niekoľko osobitných povinností:

a) Požiadavka pochopiť umierajúceho a spolucítiť s ním – ide tu o vcítenie sa do jeho smútku, opustenosti, únavy, trpkosti, schopnosť hovoriť s ním a o ňom, alebo niekedy výrečnejšie mlčať, iba diskkrétne byť pri ňom.

b) Účasť na cudzej dráme vyžaduje trpezlivosť – týka sa dvoch zložiek pomoci umierajúcemu: komunikovať pravdu a ukazovať zmysel umierania a smrti. Integrálnou súčasťou tejto povinnosti okolia voči chorému je otázka informovania o jeho skutočnom stave jeho choroby a nevyhnutnosti blížiacej sa smrti. Živiť chorého stálymi ilúziami a udržiavať ho v klamnom optimizme, ktorému neľútostná skutočnosť skôr či neskôr musí dokázať ich klam, je akýmsi porušením vážnosti života pred smrťou. Túto úlohu však dopĺňa ďalšia, veľmi závažná požiadavka pomôcť chorému. Je ňou požiadavka vyplniť jeho potreby duchovným obsahom, zodpovedajúcim vážnosti chvíle a situácie chorého. Ukazovanie zmyslu umierania a smrti. Z hĺbky pravdy

⁴³⁶ HLINKA, K širším obzorom. 1970, s. 295.

⁴³⁷ HLINKA, K širším obzorom. 1970, s. 305.

o mravných rozmeroch utrpenia a smrti treba vybrať zložky, ktoré chorého dokážu duchovne posilniť a urobiť odolným voči stavom beznádeje i duchovnej sklúčenosti, ktorú vyvoláva nevyliciteľná choroba a perspektíva smrti. Ako účinné a psychologicky priťažlivé sa umierajúcemu ukazujú náboženské pravdy. Už Cicero za najsilnejší motív prekonania strachu pred smrťou pokladal vieru v nesmrteľnosť duše. Tým skôr kresťanstvo otvára pred umierajúcim človekom bohaté zdroje duchovnej útechy a optimizmu.

c) Idea pochopenia, lásky a úcty k osobnej dôstojnosti chorého v situácii najväčšieho vnútorného zničenia a bezmocnosti.⁴³⁸

Dr. Larry Dossey potvrdil, že má vedecký dôkaz toho, ako prosebná modlitba pomáha. Muž v poslednom štádiu rakoviny sa neprestajne modlil. Keď sa ho Dossey opýtal, za čo sa modlí, muž odpovedal, že na nič. „No,“ povedal Dossey, „keď nie je modlitba prosbou o niečo, na čo je potom?“ „Nemodlím sa za nič,“ povedal pacient, „ale modlitba mi pripomína, že nie sme sami.“⁴³⁹

Kňazský život píše mnohé príbehy, pri ktorých kňaz zažíva lásku a milosrdenstvo nášho Nebeského Otca.

„Keď som ležal deväť týždňov v popradskej nemocnici, za jeden víkend tu zomrelo 42 ľudí. Lekári si to nevedeli nijako vysvetliť. V mysli mi ostal zaujímavý prípad. Bolo už neskoro v noci, keď prišla k mojej posteli neter pána vikára Garaja, Gabika, ktorá práve túto noc mala službu na oddelení a povedala mi, že treba zaopatriť dvoch ľudí, ktorí už boli v bezvedomí.

Prišiel som na izbu a zaopatril som ich, podmienene som im udelil rozhrešenie. Na tejto izbe bolo spolu 10 ľudí. Jedna pacientka sedela na posteli a bezstarostne kývala nohami. Keď som bol v izbe, spýtal som sa, či dakto nechce prijať sv. spoveď a pomazanie nemocných. Pripomínam, že to bolo v období hlbokého komunizmu. Dotyčná pani mi povedala, že v pondelok už pôjde preč, bola plná života a optimizmu. Keď som odchádzal z izby, zavolala na mňa a súhlasila s prijatím sviatostí, odôvodňujúc, že chodí každý mesiac na prvé piatky a takto aspoň bude mať prvopiatkovú spoveď, keď sa vráti domov. Keď som ju vyspovedal, o svätú spoveď a pomazanie požiadali aj ďalší spolupacienti, ktorí ležali v tejto izbe. V skorých ranných hodinách prišla ku mne Gabika (neter pána vikára) a oznámila mi, že v tej izbe, kde som bol v noci zaopatrovať, ich do rána zomrelo deväť a ako prvá tá pani, ktorá sedela na posteli

⁴³⁸ Porov.: ŠLIPKO, Hranice života. 1998, s. 3 – 343.

⁴³⁹ NATHANSON, B.: Božia ruka. Bratislava : LÚČ, 1998, s. 201.

a tešila sa, že v pondelok pôjde domov. Zomrela 15 minút po tom, čo som odišiel z izby. “

„Raz ma zavolali zaopatrovať mladého muža. Mal rakovinu pľúc, prišlo mu zle, zvracal a zobrali ho do nemocnice. Jeho manželka mi opísala jeho stav a keďže zvracal, zobral som len olejčky a išiel som. Sväté prijímanie som nebral. Keď som prišiel do nemocnice, chlap pokojne sedel na posteli. Vypovedal som ho, prijal pomazanie nemocných. Ospravedlnil som sa mu, že som nedoniesol sv. prijímanie v domnení, že nemôže prijímať žiadnu potravu. Dohodli sme sa, že nasledujúci deň mu donesiem sväté prijímanie. V tento deň som mal pohreb a hneď po ňom som sa ponáhlal do nemocnice so sv. prijímaním. Keď som k nemu prišiel, povedal mi: „Pán farár, kde ste tak dlho, už sa vás neviem dočkať!“ Pomodlili sme sa spolu Otče náš, prijal sv. prijímanie a keď som mu dával na záver požehnanie, ruka mu bezvládne klesla... Pýtam sa: „Bol to zázrak, že tento muž vydržal čakať celých 24 hodín a po prijatí sv. prijímania zomrel?“⁴⁴⁰

Byť človekom znamená trpieť. Byť kňazom znamená tajomne trpieť v tajomnom tele Kristovom. Kňaz je spojivom ku Kristovi a prvý vzor za Kristom. Kňaz je cesta, na ktorej sa hmatateľne a oficiálne stretávame s Kristovou láskou, dobrotou, čistotou ostatnými božskými čnosťami. Kňaz je darom vrcholnej pravdy tým, že nám dáva život Božích detí. Boh dáva svetu kňazov, aby oni dávali svet Bohu. To je bremeno, kríza i slasť kňazského bytia. Byť pravým kňazom je hrdinstvo. Kňaz musí byť „alter Christus“ v každom ohľade. Keď všetko spustne, kňaz musí byť prameňom vody, múdrosti a spásy. Keď všetko sklame, kňaz musí ostať verným. Keď všetko vychladne, kňazovo srdce musí k nám prinášať rytmus Božského Srdca. A to i vtedy, keď všetko bude nečisté. A to bude len vtedy, keď sám ostane čistým a svätým.⁴⁴¹

36.4 Kňaz – služobník milosti

Ježiš Kristus hovorí o sebe: „Ja som živý chlieb, ktorý zostúpil z neba“ (Jn 6,51) a na inom mieste zas: „Ja som... život“ (Jn 11,25). V Ježišovi prichádza Boh, aby obnovil človeka, obohatil ho o božský prvok, o tajomstvo, ktoré dáva človeku úplne nový, nadprirodzený rozmer. Kristus nikoho nevylúčil z dosahu svojho milosrdenstva. Svoju milosť ponúkol hriešnikom tak z izraelského národa, kanaánskej žene (Mt

⁴⁴⁰ Rozhovor s levočským dekanom, Mons. Františkom Dlugošom dňa 25. 2. 2003.

⁴⁴¹ Porov.: STRAUSS, P.: *Ecce homo*. Trnava : SSV, 1992, s. 15 – 58.

15,28), pohanovi stotníkovi (*Lk 7,9-10*), odpúšťa hriechy všetkým, ktorí sú na to duchovne pripravení (*Jn 8,10-11*).

Len čo sa človek narodí, kňaz sviatosťou krstu očisťuje jeho dušu a udeľuje mu nový, vznešenejší, nadprirodzený život, ktorým sa stáva Božím dieťaťom. Keď dokáže rozlišovať a vážiť si tento neprirodzený život, kňaz ho živý a posilňuje živým a život udeľujúcim Chlebom. Ak človek upadne do hriechu, kňaz ho sviatosťou zmierenia pozdvihne a na mieste Božom alebo na mieste Božieho poverenia ho upevňuje v dobrom. Ak je človek povolaný k tomu, aby sa v manželstve stal Božím spolupracovníkom pri udržiavaní daru ľudského života v potomstve, kňaz ako zákonný svedok Cirkvi vyprosuje tejto láske požehnanie od Boha. Konečne, keď na sklonku smrteľného života potrebujú ľudia silu a pomoc, aby obstáli pred tvárou Božského sudcu i tu je služobník Ježiša Krista ustanovený nad trpiacimi údmí umierajúceho, maže ich olejom a prináša odpustenie a posilu. Neopúšťa ich ani vtedy, keď už patria do iného sveta, lebo keď potrebujú očistenie a úľavu, ponúka im útechu modlitby.

Kňaz si má byť vedomý bohatstvom darov, ktoré Boh ponúka cez jeho ruky, aby docielila účinnosť milostí ukrytých vo sviatostných znakoch. Kňaz posväcuje a posilňuje Boží ľud, „aby mohli zo srdca spievať Pánovi chválospevy a duchovné piesne a ustavične za všetko dobrorečiť Bohu a Otcu v mene Pána Ježiša Krista“ (*PO 8*).⁴⁴²

36.5 Sv. Jozef a Mária – mocní orodovníci zomierajúcich

Aj pre Jozefa bola smrť obetou, lebo musel zanechať Ježiša a Máriu, s ktorými tak dlho žil v šťastnej zhode, ktorú nemohlo nič narušiť. Mária bola dokonalá žena, ktorá svojou srdečnosťou a neustálym úsmevom robila dom takým príjemným. Bola verná všetkým svojim prisľúbeniam od ich prvého stretnutia a prejavila sa ešte oveľa lepšou, ako mohol Jozef očakávať. A tak isto Ježiš sa prejavil oveľa lepším, než o ňom zvestovalo anjelovo posolstvo. S úctou pozerá, ako Ježiš rastie a ako sa v ňom rozvíjajú všetky Božie dary. Preto bola pre Jozefa smrť obetou, ktorú aj hlboko pocítil.

Tak ako to býva u všetkých ľudí, aj pre neho bola smrť skutočným pretrhnutím väzkov a rozchodom s dvoma drahými bytosťami. Celý sa oddal Bohu. Jozefovou veľkou výhodou bolo, že pri jeho posledných chvíľach stáli pri ňom Ježiš a Mária. Preto túto smrť považujeme za vzor

⁴⁴² FILIPEK, A.: *Služobný aspekt kňazskej služby podľa učenia Druhého vatikánskeho koncilu*. 1994, s. 51 – 54.

kresťanskej smrti. Vo chvíľach svojho odchodu Jozef pozeral do dvoch nebeských tvárí. Bola tu Mária so svojimi očami, ktoré tak dobre poznal. Premáhala svoje pohnutie a Jozef zbadal, ako robí všetko, len aby zadržala slzy. Chcela mu uľahčiť utrpenie. Tak ako mu bola vzornou manželkou za života, pri jeho umieraní mu bola akoby nežne starostlivou matkou. Odteraz sa bude Mária rovnako skláňať nad tými, čo sa ocitnú na prahu smrti a preukazovať im materinskú lásku. Najväčšou útechou pre Jozefa bolo, že tu stál Ježiš, v ktorom videl počas týchto rokov skutočného Pána sveta a blízkeho Spasiteľa. V Ježišovom pohľade čítal prisľúbenia, ktoré presahovali život a siahali do večnosti. A tak bez strachu pozeral smerom k druhému svetu. My kresťania právom vzývame Jozefa o milosť, aby sa naša smrť podobala jeho smrti a najmä, aby nás vtedy obklopili Najsvätejšia Panna a Kristus. Tí, čo žijú ako Jozef spojení s Ježišom a Máriou, v tejto spoločnosti aj umierajú.

Smrť neuzavrie ľudský život, ani jeho činnosť. Sv. Jozef chcel z celého srdca spolupracovať na veľkom diele spásy, a preto v tejto spolupráci pokračuje aj na druhom svete. Jozef je v nebi naším zvláštnym orodovníkom. Spasiteľ vždy rád vypočuje prosby, ktoré Jozef sprevádza svojím príhovorom. Vzornej Jozefovej vernosti a horlivosti, ktorú preukazoval počas svojho pozemského života, akou sa celý venoval blahu božského Dieťaťa, teraz zodpovedá Ježišova vernosť a horlivosť, ktorá splňa všetky jeho želania. Vlieva nám ducha obetavosti, ktorý vie privítať aj bolesť, aby sme sa ešte väčšmi darovali Pánovi spolu so svojím znášaním utrpenia.⁴⁴³

Nanebovzatie Panny Márie s telom a dušou do nebeskej slávy nám ukazuje cieľ nášho pozemského putovania. Dáva zmysel nášmu životu a kresťanskému snaženiu. Oberá nás o strach a bôľ zo smrti a dáva nám nádej a nadšenie pre nekončiaci sa život. Lebo so smrťou je to tak ako s narodením. Pred narodením je dieťa celkom obklopené svojou matkou a všetok život prijíma od nej, ale nevidí ju. Narodenie je pre dieťa zmenou. Na svet prichádza zväčša s plačom, ale stačí niekoľko okamihov a svet sa mu zapáči. A až týmto narodením, touto zmenou spôsobu života má možnosť uzrieť tvár svojej matky. Podobne aj my počas života sme obklopení Bohom a dostávame všetok život od neho. Ved' neexistuje nič, čo by bolo mimo neho, ale vidieť ho nemôžeme. Musí prísť až druhé narodenie, ktoré nazývame smrťou, aby sme po zmene tohto života mohli uzrieť tvár toho, od ktorého pochádza život – tvár nášho Nebeského Otca.⁴⁴⁴

⁴⁴³ Porov.: GALOT, J.: *Svätý Jozef*. Trnava : Dobrá kniha, 1995, s. 144 – 148.

⁴⁴⁴ Porov.: JUDÁK, V.: *Pre nový Boží deň. Myšlienky z éteru V*. Nitra : Kňazský seminár sv. Gorazda, 2002, s. 164 – 165.

Záver

Futbalový rozhodca počas hry používa rôzne dlhé pískania, ktoré sú klasifikované takto: krátky – voľný kop, aut, roh; dlhý – gól, polčas, koniec. Po poslednom odpískaní života „nebeským sudcom“ (smrťou) bude už neskoro. Ak premeškáme polčas, nevyužijeme šance, nemôžeme už nič zmeniť.

Keď hlavný rozhodca krátkym odpísknutím preruší hru, musíme jeho rozhodnutie akceptovať, aj keď si myslíme, že jeho rozhodnutie je nesprávne. Takýmto odpísknutím môže byť v našom živote choroba, smrť milovaného človeka. Ostať na ihrisku a lamentovať prináša len viac a viac ťažkostí. Základné rozhodnutie hlavného sudcu musím prijať a podľa možností čo najskôr prejsť k zamysleniu nad hrou.

Niekedy diváci tak hlasno kričia, že ťažko počuť hvizd sudcu. Niekedy diváci použijú píšťalku, ktorou pomýlia aj samotných hráčov. V priebehu času sa náš svet stal hlučným, že hvizdy „nebeského sudcu“ vôbec nebolo počuť. Niekedy dlho čakáme na hvizd rozhodcu. Faul v pokutovom území. To predsa musel zbadat'. Ale „hrá sa ďalej“. A niekedy odpíska „voľný kop“ alebo „jedenástku“, udierame sa do čela voči tomuto „nespravodlivému“ rozhodnutiu. Ale spravodlivosť existuje na tomto svete. Niekedy si vidíme len pred vlastné nohy. Boh píše aj v krivých riadkoch rovno, často až po rokoch.⁴⁴⁵

Aj loďka veriaceho pútnika sa môže dostať do prudkých búrok, ktoré ním otrasú, naplňajú zármutkom, a tak môžu vzbudiť odpor voči Bohu. Ale ako kedysi na Genezaretskom jazere stále ešte môžeme počuť hlas Ježiša: „Ešte stále nemáte vieru“ (Mk 4,40)? Viera je riziko a musí mať odvahu sa pustiť po jej nekludnej hladine, mať dôveru, že on mi podá pomocnú ruku.

⁴⁴⁵ Porov.: HOFFSÜMMER, 99 detských kázní s predmetmi zo všedného dňa. 2002, s. 92 – 135.

Bibliografia

- ABELN, R., KNER, A.: *Jak se máme modlit?* Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2000.
- ANTOLOVIČ, J.: *Margita Mária Alacoque*. Trnava : Dobrá kniha, 1997.
- ARNOLD, Ch. J.: *Výzva k čistotě*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2001.
- AUGUSTÍN: *De Civitate Dei*; 1, X, c. 6: Migne P. L., XLI, 284.
- AUGUSTYN, J.: *Boh, svet a my*. Trnava : Dobrá kniha, 1999.
- BALOGA, M.: *Seminárna práca*. Spišská Kapitula : 2003.
- BARBARIČ, S.: *Eucharistia*. Bratislava : USPO, 1997.
- BEBKA, F.: *Seminárna práca*. Spišská Kapitula : 2003.
- BENKO, F.: *Seminárna práca*. Spišská Kapitula : 2003.
- BEŇO, J. A.: *Deň čo deň*. Bratislava : Rodina, 1993.
- BENKO, F.: *Seminárna práca*. Spišská Kapitula : 2003.
- BORTEL, P.: *Seminárna práca*. Spišská Kapitula : 2003.
- BUOB, M.: *Povolání k vydánosti*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 1995.
- BYSTRIANSKÝ, J.: *Seminárna práca*. Spišská Kapitula : 2003
- CANTALAMESSA, R.: *Panenství*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 1993.
- CANTALAMESSA, R.: *Poslušnosť*. Bratislava : Serafín, 1999.
- CANTALAMESSA, R.: *Tajomstvo poslednej večere*. Bratislava : Serafin, 2002.
- CARVAJAL, F.: *Hovoriť s Bohom 3. časť*. Bratislava : Kontakt Plus, 2000.
- CICHÁ, E.: *Mariánsky kult. Mária Matka Cirkvi. Mária vzor kresťanského života. Mária naša pomocnica*. Spišské Podhradie, 1995.
- CROISSANT, J.: *Kňazstvo ženy alebo kňazstvo srdca*. Bratislava: Serafin, 1994.
- DOKUMENTY DRUHÉHO VATIKÁNSKEHO KONCILU*. Trnava : SSV, 1969.
- DRAGÚŇ, M.: *Pastoračná láska ako syntéza spirituality a služby kňaza vo svete dekrétov Presbyterorum ordinis a Optatam totius*. In : Duchovný pastier. Trnava : SSV, 2002.
- DUDA, J.: *Náčrt právnej ekleziológie*. Spišské Podhradie : Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka, 2002.
- DUFOUR, X. L. a kol.: *Slovník biblickej teológie*. Trnava : Dobrá kniha, 1969.
- DUCRUET, B.: *Neznáma poslušnosť*. Bratislava : Serafín, 1999.
- ESCRIVA, J.: *Cesta*. Trnava : SSV, 1994.

- FAVALE, A.: *Spiritualità sacerdotale*. Roma : Edizione Paoline, 1973.
- FILIPEK, A.: *Služobný aspekt kňazskej služby podľa učenia Druhého vatikánskeho koncilu*. Bratislava : Teologický inštitút sv. Alojza SJ, 1994.
- GALIS, T.: *Permanentná formácia kňazov vo svetle „Pastores dabo vobis“*. Badín : Kňazský seminár sv. Františka Xaverského, 1998.
- GALIS, T.: *Počiatočná formácia kandidátov kňazstva*. Badín : Kňazský seminár sv. Františka Xaverského, 2002.
- GALOT, J.: *Svätý Jozef*. Trnava : Dobrá kniha, 1995.
- GAZZELA, A., LEONELLI, A. : *V jeho šľapajach*. Rím : Grafická škola Pia XI., 1982.
- GERČAK, F.: *Poznaj a ver*. Bardejov : 2000.
- GIGLIONI, P.: *Svätosti Krista v Cirkve*. Kostelní Vydří : Karmelitánské Nakladatelství, 1996.
- GILSON, G.: *Diecézny kňaz v pastoračnej službe*. Spišské Podhradie : Kňazský seminár biskupa Jána Vojaššáka, 2001.
- GOBBI, S.: *Kňazom, najmilším synom Panny Márie*. Bratislava : Mariánske kňazské hnutie, 2000.
- GRIGNION, M.L.: *O pravej úcte k Panne Márii*. Košice : Vydavateľstvo Michala Vaška, 1993.
- GRICH, M.: *Semestrálna práca*. Spišská Kapitula : 2003.
- GRUDNIOK, F.: *Žiť kňazstvo*. Katovice : Z poľštiny preložil: A. T., samizdat, 1982.
- GÜNTHOR, A.: *Morálna teológia II/b*. Rím : SÚSCM, 1991.
- GUŠIČ, J.: *Kristova výzva veľkodušným*. Bratislava : Lúč, 1994.
- HERMANOVSKÝ, J.: *Pápeži kňazom*. Bratislava : LÚČ, 1996.
- HARRINGTON, D.: *Evangelium podľa Matouše*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2003.
- HERIBAN, J.: *Príručný lexikón biblických vied*. Bratislava : Vydavateľstvo Don Bosco, 1998.
- HLAVATÝ, M.: *Seminárna práca*. Spišské Podhradie – Spišská Kapitula: 2003.
- HLINKA, A.: *K širším obzorom*. Rím : SÚSCM, 1970.
- HOFFSÜMMER, W.: *99 detských kázni s predmetmi zo všedného dňa*. Svit : KBD, 2002.
- HOLOTA, V. B.: *Hovory na nemocničnom lôžku*. Praha : ZVON, 1994.
- HOLÍK, M. : *Seminárna práca*. Spišská Kapitula : 2003.
- HOLUBČÍK, J.: *Semestrálna práca*. Spišská Kapitula : 2003.
- HRBČEK, Š.: *Seminárna práca*. Spišská Kapitula : 2003.
- HURÁK, J.: *Seminárna práca*. Spišská Kapitula : 2003.
- HUNERMANN W.: *Svätý Martin*. Bratislava : Lúč, 1995.

- JÁN PAVOL II.: *Dar a tajomstvo*. Bratislava : Nové Mesto, 1997.
- JÁN PAVOL II.: *Pastores dabo vobis*. Trnava : SSV, 1994.
- JÁN PAVOL II.: *Tertio millennio adveniente*. Trnava : SSV, 1996.
- JÁN PAVOL II.: *Cirkev žije z Eucharistie*. Trnava : SSV, 2003.
- JÁN PAVOL II.: *Apoštolský list Rosarium Virginis Mariae*. Trnava : SSV, 2003.
- JÁN PAVOL II.: *O eucharistickom tajomstve a kulte*. Rím : SÚCM, 1980.
- JÁN PAVOL II.: *Redemptoris Mater*. Trnava : Spolok svätého Vojtecha, 1999.
- JANÁČ, P.: *Dobro Eucharistie*. Poprad : ERKAC, 2000.
- JARAB, J.: *Kňazská identita*. Velehrad : 2004.
- JARAB, J.: *Sociologická analýza v pastorácii*. In.: *Studia theologica Scepusiensia*. Spišská Kapitula : 1998.
- JUDÁK, V.: *Pre nový Boží deň. Myšlienky z éteru V*. Nitra : Kňazský seminár sv. Gorazda, 2002.
- JUDÁK, V.: *Kristova Cirkev na ceste*. Trnava : SSV 1998.
- JURADO, M. R.: *Il discernimento spirituale. Teológia storia, pratica*. Balsamo: Cinsello, 1997.
- JURČAGA, P.: *Seminárna práca*. Spišská Kapitula : 2003.
- JURČAGA, P.: *Seminárna práca*. Spišská Kapitula : 2003.
- JURKO, J.: *Synopsa DVK*. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 1998.
- KAČALJAK, M.: *Seminárna práca*. Spišská Kapitula : 2003.
- Katechizmus Katolíckej cirkvi*. Trnava : SSV, 1999.
- Kódex kánonického práva*. Trnava : SSV, 1996.
- KAŠPARU, M.: *O radostiach ľudskej duše*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2001.
- KERDÍK, M.: *Semestrálna práca*. Spišská Kapitula : 2003.
- KONFEDERÁK, Ľ.: *Seminárna práca*. Spišská Kapitula : 2003.
- KONGREGÁCIA PRE KATOLÍCKU VÝCHOVU: *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis*. Trnava : SSV, 2000.
- KONGREGÁCIA PRE KLÉRUS: *Direktórium o službe a živote kňazov*. Trnava : Arcibiskupský úrad Trnava, 1994.
- KONGREGÁCIA PRE KATOLÍCKU VÝCHOVU: *Smernice pre formáciu ku kňazskému celibátu*. Trnava : SSV, 1997.
- Kolektív autorov: *Eucharistie – mysterium fidei*. Svitany : Trinitas, 2002.
- KOPPOVÁ, J.: *Izraelští proroci*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2001.
- KOREC, J. CH.: *O poslaní kňaza*. Bratislava : Nové mesto, 1996.
- LACHMANOVÁ, K.: *Dve tváre lenivosti*. Bratislava : Lúč, 2002.

- LANDSBERG, P.: *Zkušenost smrti*. Praha : Nakladatelství Vyšehrad, 1990.
- LEŠČINSKÝ, J. a kol: *Grécko-slovenský slovník k Novému zákonu*. Košice : Verbum, 2000.
- LIKAVČAN, R.: *Seminárna práca zo spirituálnej teológie*. Spišská Kapitula : 2003.
- LIMBECK, M.: *Evangelium sv. Matouše*. Kostelní Vydří : Karmelitánske nakladatelství, 1996.
- MACIEL, M.: *Urobím vás rybármi ľudí*. Bratislava : LÚČ, 1995.
- Sväté písmo*. Trnava : SSV, 1998.
- MAJZEL, M.: *Seminárna práca*. Spišská Kapitula : 2003.
- MALÝ, V.: *Klaňajme sa Pánovi*. Bratislava : LÚČ, 2000.
- MALÝ, V., JUDÁK, V.: *Prameň z Boha*. Bratislava : LÚČ, 1998.
- MARHEVKA, J.: *Seminárna práca*. Spišská Kapitula : 2003.
- MARKUŠ, J. O.: *Prorok Eliáš*. Narušený obal.
- MATKA MYRIAM: *Slúžiť Bohu*. Urán Margit, 2000.
- MATKA TEREZA: *Môj život*. Trnava : SSV, 2002.
- MEČIAR, K.: *Životy víťazov 3*. Bratislava : LÚČ, 1998.
- MEZZADRI, L.: *Putovať s modlitbou a láskou*. Bratislava : Charis, 2002.
- MONTANA, V.: *Dom na skale*. Prievdza : TEXTM. 1993
- MORES, R.: *Seminárna práca*. Spišská Kapitula : 2003.
- Michalov, J.: *Sedem sviatostí*. Bratislava : LÚČ, 2002.
- NÁKAČKA, P.: *Seminárna práca*. Spišská Kapitula : 2003.
- NATHANSON, B.: *Božia ruka*. Bratislava : LÚČ, 1998.
- NAZIÁNSKY, G., *De virginate*, 13: P. G. 46,381 - 382.
- NOVUM TESTAMENTUM ET PSALTERIUM : *IUXTA NOVAE VULGATAE EDITIONIS TEXTUM*. Vatikán : Libreria Editrice Vaticana, 1974.
- NOVUM TESTAMENTUM GRACE ET LATINE. Stuttgart : Gesamtherstellung Biblia - Druck, 1999.
- ONDRUŠ, R.: *Blízky Bohu i ľuďom*. Bratislava : Tatran, 1991, s. 413.
- PASTORÁCIA FARSKÉHO SPOLOČENSTVA*. Zborník prednášok vo Svite. Košice : Kňazský seminár sv. Karola Boromejského, 1998.
- PATKA, A.: *Svätý Ján Mária Vianney*. Trnava : SSV, 1946.
- PÁTER PIO: *Vlastnými slovami*. Trnava : Dobrá kniha, 2002.
- PIATÁK, J.: *Seminárna práca*. Spišská Kapitula : 2003.
- PIUS XI: *Encyklika o katolíckom kňazstve*. Bratislava : Slovák, 1936.
- POKORNÝ, L.: *Světlo svátostí a času*. Praha : Zvon, 1990.
- POLÁČEK, K.: *Dozrievaš v láske*. Rím : SÚCM, 1988.
- POLÁK, V.: *Semestrálna práca*. Spišská Kapitula : 2003.
- POWELL, J.: *Z pohľadu kresťana*. Trnava : Dobrá kniha, 1999.

- QUIST, M.: *Tvojimi očami*. Bratislava : LÚČ, 1998.
- RATAJ, A.: *Seminárna práca*. Spišská Kapitula : 2003.
- RATZINGER, J.: *Boh a svet*. Trnava : SSV, 2002.
- RATZINGER, J.: *Cirkev jako spoločenství*. Zvon, Praha 1995.
- RIENECKER, F.: *Evanjelium podľa Matúša*. Bratislava : Creativpress, 1992.
- RIMBALA, J.: *Seminárna práca*. Spišská Kapitula : 2003.
- Rímsky pontifikál*. Trnava : SSV, 1981.
- ROSSINI, G. : *Život Panny Márie*. Trnava : KON - PRESS, 1993.
- ROSSÉ, G.: *Ján Mária Vianney*. Bratislava : LÚČ, 2001.
- SAKMÁR, P.: *Seminárna práca*. Spišská Kapitula : 2003.
- SALESKÝ, F.: *Filotea*. Bratislava : Lúč, 1996.
- SANTE, C.: *Postavy viery*. Bratislava : Don Bosco, 2000.
- SCUPOLI, L.: *Duchovný zápas*. Bratislava: Oto Németh, 2000.
- SCHMAUS, M.: *Cirkev*. Bratislava : Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského, 1993.
- ŠLIPKO, T.: *Hranice života*. Bratislava : Edícia cirkev a spoločnosť, 1998.
- SPUCHLÁK, J.: *Metodika prípravy a písania diplomovej práce*. Spišské Podhradie : Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka, 2000.
- STANČEK, Ľ.: *Kňaz rétor*. Spišská Kapitula : 2001.
- STANČEK, Ľ.: *Metóda novej evanjelizácie*. Súkromný archív. Spišská Kapitula : 2003.
- STAUDINGER, J.: *Ježiš a jeho kňaz*. Bratislava : RKCMBF, 1970.
- STUDIA THEOLOGICA SCEPUSIENSISIA*. Zborník referátov z interdisciplinárneho seminára. Spišské Podhradie: Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka, 1998.
- STRAUSS, P.: *Ecce homo*. Trnava : SSV, 1992.
- Sväté písmo*. Rím : SÚSCM, 1995.
- STRUPPE, U.: *Úvod do Starého zákona*. Nitra : Kňazský seminár sv. Gorazda, 1998.
- ŠESTÁK, A.: *Nejsvätější tajemství*. Neratovice : ENVOS, 1996.
- ŠIPOŠ, J.: *Křížová cesta pro chorých*. Stará Ľubovňa: SALI - FOTO, 2001.
- ŠUPPA, J.: *Byť Kristovým kňazom*. Trnava : Dobrá kniha, 2001.
- ŠUPPA, J.: *Dám vám pastierov*. Trnava : Dobrá kniha, 2000.
- TERÉZIA OD JEŽIŠA: *Cesta k dokonalosti*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.
- TERTULIAN, *De ehor. Castitatis*, 13: P. L. 2,930; Sv. EFRÉM, *Carmina nisibena*, XVIII, XIX, ed. G. Bickell, Lipsko 1866.
- TINÁK, B.: *Na hrote trňa*. Trnava : SSV, 2002.

TINÁK, B.: *Nechcel som byť kráľom*. Bratislava : Slovenský spisovateľ, 2000.

TOMAŠOV, M.: *Seminárna práca*. Spišská Kapitula : 2003

Výklady ke Starému zákonu I. Praha : Evangelické nakladatelství, 1991.

Výklady ke Starému zákonu II. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 1996.

Výklady ke Starému zákonu IV. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 1998.

TÓTH, M.: *Seminárna práca*. Spišská Kapitula : 2003.

VÝROSTEK, M.: *Semestrálna práca*. Spišská Kapitula : 2003.

ZAMKOVSKÝ, M.: *Evanjelizácia vychádza zo života*. In : *Slovo medzi nami*, február/marec 2003, č. 2.

ZONTÁK, S.: *Duchovné vedenie rodín*. In : *Aktuálne otázky pastorácie*. Zborník prednášok katedry pastorálnej teológie. Spišské Podhradie: Kňazský seminár biskupa Jána Vojaššáka v Spišskom Podhradí - Spišskej Kapitule, 1998.

ŽMIJOVSKÝ, M.: *Seminárna práca*. Spišská Kapitula : 20003.

W.R.Z.: *Kristov kňaz*. Knižnica viery, 1989.

Lubomír STANČEK

KŇAZ

Prvé vydanie

Tlač: Tlačiareň J. Kušnír, združenie podnikateľov

Vydal: Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka
Spišská Kapitula – Spišské Podhradie
2004

ISBN 80-89170-03-X
EAN 97880891700